

47. Keskiviikkona 8 päivänä syyskuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Ilmoituksia

Vaaleja

- 1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 1408
- 2) Pohjoismaiden neuvoston Suomen
valtuuskunnan täydennysvaali ”

Lähetekeskustelu

- 3) Hallituksen esitys valtion talousar-
vioksi vuodelle 2000 ”

Hallituksen esitys HE 40/1999 vp

- 4) Hallituksen esitys vuoden 2000 vero-
asteikkolaiksi 1494

Hallituksen esitys HE 38/1999 vp

- 5) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain
ja tuloverolain muuttamisesta annetun lain
voimaantulosäännöksen muuttamisesta .. ”

Hallituksen esitys HE 39/1999 vp

- 6) Hallituksen esitys valtioneuvoston
lainanottovaltuuksista vuonna 2000 ”

Hallituksen esitys HE 41/1999 vp

- 7) Hallituksen esitys laiksi Energia-
markkinavirastosta ”

Hallituksen esitys HE 43/1999 vp

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta
poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Ant-
tila sekä edustajat Andersson, Halonen, Kokko-
nen, Kummola, Lehtimäki, Manninen, Olin ja
Sasi.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensim-
mäinen varapuhemies Anttila ja ed. Sasi.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunta-
työhön liittyvissä virkatehtävissä ovat
8.9. edustajat S-L. Anttila, Halonen ja Olin.

Merkitään.

Sairauspoissaolot

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että sairauden
vuoksi eduskuntatyöstä on poissa
8.9. edustaja Kummola.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

P u h e m i e s : Vapautusta eduskuntatyöstä
muun syyn perusteella on pyytänyt ajalta
8.—10.9. edustaja Kokkonen.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöä.

Hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**Keskustelu jatkuu:****1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit**

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun maa- ja metsätalousvaliokunnan ja tulevaisuusvaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti:

maa- ja metsätalousvaliokuntaan jäseneksi ed. Nepponen ja häneltä vapautuvalle varajäsenen paikalle ed. Katainen sekä

tulevaisuusvaliokunnan jäseneksi ed. Granvik.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali

Puhemies: Päiväjärjestyksen 2) asiana on Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valtuuskunnan jäseneksi ja varajäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistan mukaisesti Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäseneksi ed. Vilén ja häneltä vapautuvalle varajäsenen paikalle ed. Mäki-Hakola.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 40/1999 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 4)–7) asiasta.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajatoverit! Eduskuntavaalien jälkeen on vahvistettu, vahvistunut ja nähty se, että me olemme Suomessa oikealla tiellä taloudellisessa kehityksessä. Kasvu jatkuu voimakkaana. Työttömyys laskee. Oecd:n mukaan työttömyyden lasku Suomessa vuoden 94 alusta tähän vuoteen eli 18 prosentista 10 prosenttiin on tuon järjestön historian toiseksi nopein. Mutta tärkeintähän on se, että työttömyyden lasku edelleen jatkuu. Olemme nyt alittamassa Emu-maiden työttömyyden keskitason. Jopa niinkin rohkeita arvioita esitetään kuin Merita katsauksessaan, että jo vuonna 2002 Suomen työttömyys olisi laskenut 7,5 prosentin tasolle. Tämä ennuste on siis Meritan vastuulla. Ilahduttavaa on se, että työttömyys laskee maan kaikissa osissa, vaikka alueelliset erot ovat edelleen suuret.

Nyt kysytään, onko tällä hallituksella mitään tehtävää. Hieman erikoinen kysymys, kun meillä on edelleen korkea valtion velka ja työttömyys korkealla. Velkaongelmaan voidaan suhtautua joko vähätellen tai liioitellen. Velka on korkea markkamääräisesti, ja on hyvä, että sitä ryhdytään markkamääräisesti lyhentämään. Sitä ei pidä siirtää tulevien sukupolvien vastuulle. Mutta velka on myös suhteellinen ongelma suhteessa bruttokansantuotteeseen. Olemme tällä vaalikaudella menossa alle 50 prosentin, mikä merkitsee sitä, että olemme Euroopan vahvimpain maiden joukossa. Sekään ei saa johtaa harhaan, koska meille on tärkeää päästä vieläkin alemmaksi. Muistetaanhan, että vuonna 90 valtion velka oli vähän yli 10 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Alhainen velka oli erittäin merkittävä tekijä siinä, että saatoimme toipua lamasta 90-luvulla.

Mitä työttömyyteen tulee, ennen vaaleja haukuttiin hallitusta siitä, että työttömyyttä ei ole puolitettu, ja nyt vaalien jälkeen kuitenkin kysytään, onkos hallituksella mitään muuta tehtävää kuin vain hallinnoida. Oecd:kin huomauttaa Suomea kehuessaan, että työttömyys on edelleen maassa erittäin korkealla tasolla. Sen alentaminen on hallituksen ehdoton päätehtävä.

Työttömyys on saatava alas. Hallitusohjelmassa on otettu esille eurooppalainen tavoite nostaa työllisyysastetta eli niiden osuutta työikäisestä väestöstä, jotka ovat työssä, korkeammalle, aina 70 prosenttiin. Tätä on sekä tässä salissa että julkisuudessa kommentoitu sillä tavalla, että nyt pyritään ikään kuin unohtamaan

työttömyyden alentamistavoite. Mutta nämähän ovat asian kaksi puolta. Erään talouspoliittisen tutkimuslaitoksen johtajan mukaan 70 prosentin työllisyysaste tarkoittaa 6 prosentin työttömyyttä, ja silloin olisimme jo varsin lähellä ja joillakin käsitteillä jo täystyöllisyydessä. Tavoitteena on täystyöllisyys, ja se on uutta tällä vaalikaudella, kun olemme myös edellisen vaalikauden tavoitetta — työttömyyden puolittumista — nyt hyvin lähellä.

Mutta, aivan oikein, tässä keskustelussa on eri tahoilta, myös opposition puolelta, huomautettu siitä, että nyt tarvitaan myös uudenlaisia otteita. On harjoitettava politiikkaa, joka edistää työllisyyttä sekä suhdannepoliittisin että rakennepoliittisin toimin siten, että painopiste on rakennepoliitikassa. Tämän ei pitäisi olla mikään ideologinen kysymys, niin kuin se näyttää joillekin olevan, että nyt puhuttaisiin vain rakennepoliitikasta. Tämä on myös eurooppalaista keskustelua. Kyllä meidän täytyy ottaa huomioon se, että talous kasvaa nyt kohtuullista vauhtia ja jos eurooppalaiset näkymät toteutuvat, Yhdysvaltain talous pitää kutinsa, on edelleen syytä suhdannepoliittisista syistä pitää yllä tiukkaa budjettipoliitiikkaa ja eduskunnan käsittelyssä tai tulopoliittisten ratkaisujen yhteydessä budjetin tiukkuudesta ei pidä tinkiä. Budjetin kokonaistaloudellinen vaikutus on jossain määrin rajoittava, mutta ei kovin paljon verrattuna esimerkiksi viime vuoteen.

Veroratkaisut tulevat olemaan tärkeitä, niin kuin myös tulopoliittinen ratkaisu. Uskon, että jälleen kerran löytyy malttia tulo- ja tulopoliittisen selvitystoimikunnankin selvityksen mukaan palkansaajien käytettävissä olevan tulon kehitys on ollut erittäin suotuisa, parempi kuin on ennakoitu silloin, kun tulo- ja veroratkaisuja on tehty 95 ja 97. Malli on siis annettu, tarvitsee vain soveltaa sitä tämän päivän olosuhteisiin.

Kun hallitus on eräitä hallitusohjelman verolinjauksen sovellutuksia siirtänyt päätettäväksi tulo- ja veroratkaisusta riippuen, niin nimenomaan ei kysymys ole siitä, että tämä asia olisi annettu työmarkkinoiden päätettäväksi, vaan päinvastoin hallitus on pitänyt veropolitiikan omana välineenään, siis hallitus, joka tässä toimii eduskunnan puolesta, jotta voidaan vaikuttaa kokonaistaloudelliseen kehitykseen. Veropolitiikan linja on määritelty hallitusohjelmassa, ja veroratkaisujen päätavoitteena on myös oltava työllisyyden edistämisen. Eli verotuksen on tuettava rakennepoliittisia tavoitteita. On tarpeen yleisesti alentaa palkkaveroa, pitää mielessä myös se,

että eläkkeensaajien on oltava mukana verojen ja maksujen alennuskehityksessä ja on painotettava pienipalkkaisia, jotta työn vastaanotto tulee edullisemmaksi.

On paljon arvuuteltu ja kirjoitettu monia päätöksiä siitä, kuinka Suomessa on mukamas tehty hyvin vähän rakennepoliitikassa. Mutta otan vain esimerkin siitä, mistä rakennepoliitikassa pitäisi puhua ja mitä on saavutettu. Minusta juuri verotuksesta puhutaan liian vähän ja nimenomaan palkkaveron, siis yleensä työn verottamisen ja pääomaverotuksen välisestä suhteesta. Eurooppalaisella tasolla tämä on myös tärkeä kysymys.

Vuosien 95 ja 99 välillä keskivertopalkan tasolla palkkaveron ja pääomaveron välinen suhde on kaventunut siten, että ero oli aikaisemmin palkansaajan tappioksi 12,8 prosenttia vuonna 95, mutta 6,9 prosenttia vuonna 99. Tässä on eräs merkittävä rakenteellinen muutos, joka on ollut käynnissä ja jatkuu edelleenkin, ja sen pitää jatkua.

Sosiaaliturvamaksuja on syytä käsitellä, ja tästä on tehty poliittisia aloitteita, myös oppositio on tehnyt. Hallituspuolueiden piirissä on tehty erityinen Pukkilan selvitys. Tätäkin pitää tarkastella, kun veroratkaisut täsmennetään syksyllä, ja siinäkin on myös sitten katsottava, että jos toimenpiteisiin ryhdytään, niillä edistetään nimenomaan pienipalkkaisten työllistymistä. Kaiken kaikkiaan kynnyspalkat ovat laskeneet. Olemme oikealla tiellä kannustinnäkökulmastaakin katsoen.

Rakennepoliitikassa on erittäin tärkeää edistää työmarkkinoiden pullonkaulojen laajentamisessa. Asuntopolitiikasta on paljon keskusteltu ja siinä nyt päästään liikkeelle. Tarjonnan lisäämisessä hallitus on linjansa vetänyt, ja nyt tarvitaan yhteistoimintaa erityisesti pääkaupunkiseudulla kuntien ja valtion kesken. Toivon, että toimenpiteitä voidaan myös täsmentää sillä tavoin, että kunnissa ei tarvitsisi tuntea epävarmuutta siitä, mihin tähdätään.

Työn vastaanoton tai, jos sanotaan teknokraattisesti, työvoiman liikkuvuuden kannalta on esillä työssäkäyntialueiden yhtenäistäminen. Se merkitsee sitä, että joitakin työssäkäyntialueita tullaan laajentamaan. Siinä ei mitään kovin dramaattista tapahdu.

Sitten työvoimapolitiikassa on tarkoitus, niin kuin työministeri on täällä selvittänyt, siirtää painopistettä niihin kohteisiin ja ryhmiin, jotka ovat juuri tämän pullonkaulanäkökulman kannalta keskeisiä. Meillä on merkittävä reservi, siis vali-

tettavasti myös reservi, ikääntyneissä työmarkkinoilla. Painopistettä on siirrettävä kaiken kaikkiaan pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen. Tämä tietysti merkitsee sitä, että on tässäkin kohdalla sitä arvokeskustelua käytävä ja hyväksyttävä se, että jostakin täytyy tinkiä.

Tyypillinen esimerkki siitä, millaisiin kysymyksiin joudutaan, kun politiikkaa tulee politiikkaan. Tämä on vähän kummallinen keskustelu, tämäkin politiikkaa politiikkaan, jos tarkoitetaan sitä, että politikoidaan aina sen mukaan, mistäpäin puhalttaa, ja sitten tullaan tänne nopeasti esittämään siltä pohjalta. Sellaista politiikkaa minusta ei tarvita. Sen sijaan tarvitaan politiikkaa siinä mielessä, että on jokin linja, jokin johdonmukainen politiikka, tai niin kuin englannin kielellä sanotaan policy. Pitää olla jotain valmistelua esitettävää, olipa sitten kysymys hallituspalueista tai oppositiopuolueista.

Rakennepolitiikassa on tärkeätä, että pääsemme toteuttamaan yrittäjyysohjelmaa. Se on tulossa.

Sitten laajempi näkökulma, joka koskee tulevaisuutta, liittyy väestön ikääntymiseen. Eläkekustannusten nousua on hillitty näinä vuosina kahdella merkittävällä ratkaisulla. Vuonna 95 tehdyt ratkaisut vaikuttavat 6 miljardilla 2010, ja tänä kesänä työmarkkinajärjestöjen yhteisymmärryksen pohjalta saavutettu ratkaisu koskien varhaiseläkejärjestelmiä merkitsee sekin huomattavia säästöjä ja käytännön eläkkeellesiirtymisiän nousua. Tässäkin jälleen vastauksia niille, jotka väittävät, että tässä ei olisi mitään rakenteellisia muutoksia viime vuosina kyetty tekemään.

Arvoisa puhemies! On aivan aiheellisesti kiinnitetty huomiota aluepolitiikkaan. Työllisyyspolitiikassa toisella puolella, kasvualueella, on kysymys siitä, että voidaan pullonkauloja avata, ja taas niillä alueilla, jotka luovuttavat, joilta muutovirta lähtee, on kysymys uusista työpaikoista. Minusta jälleen kerran on syytä esittää se toivomus, että ei levitetä toivottomuutta, kun meillä on eräitä aivan uusia merkittäviä ratkaisuja tehtynä, jotka antavat välineitä aluepolitiikkaan.

Euroopan unionin Agenda 2000 -ohjelman yhteydessä on lyöty kiinni maatalouden puitteet seuraaville seitsemälle vuodelle, ja hallituksen ohjelmassa lähdetään siitä, että panostusta maatalouteen pidetään vähintään nykyisellä tasolla. Itse asiassa maatalousmenothan kasvavat ensi vuoden budjetissa (Eduskunnasta: Miksi ne kasvavat?), joten on edellytyksiä sekä unionin puolelta että kansallisesti, kun saamme vielä joitakin

tärkeitä asioita unionin kanssa ratkaistuksi, suunnitella elämää maataloudessa ja maaseudulla. Tulevaisuudenuskolle on hyvät edellytykset. Sitten me saimme erittäin hyvän rakennerahastoratkaisun, joka antaa välineitä nimenomaan Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämiseksi.

Näin erään kaupunginjohtajan puhuvan raharyöpystä, joka on tulossa Itä-Suomeen. Nyt pitää keskittyä siihen, että nämä rahat saadaan käytettyä mielekkäisiin kohteisiin ja niin, että ne ovat myös vaikuttavia. Toivon, että Itä-Suomessa keskityttäisiin tähän eikä siihen, saako naapuri vähän enemmän kuin oma maakunta. Eli jos voitaisiin sopia yhteisistä hankkeista, joilla on alueellista vaikuttavuutta vähintään kahden maakunnan osalta, siinä saattaisi olla pohjaa paremmalle yhteisymmärrykselle.

Kansalliseen aluepolitiikkaan on varoja budjetissa. Minä toivon, että budjettikäsittelyn yhteydessä sekä ministerit että virkamiehet voivat selvittää ensinnäkin tarkemmin sitä, että maakunnan kehittämisvaroja on toistasataa miljoonaa. Ne vain pitää katsoa sieltä. (Ed. Pekkarinen: Ne on sidottu!) — Ne on sidottu, mutta ne ovat kuitenkin siinä, ja samoin KTM:n varoja on 400 miljoonaa. — Tässä on todella kysymys nyt siitä, että olemme siirtymässä uuteen aikakauteen. Olemme jo siirtyneet, kun olemme Euroopan unionin aluepolitiikassa. Jos tähän ja hankkeiden määrittelyyn ei keskitytä, niin rahat jäävät käyttämättä. Tämä on ennen kaikkea maakuntien kysymys.

Muuttoliike — aikanaan käynnistynyt, ennen vuotta 95 — jatkuu. Tietenkin täytyy ottaa se huomioon, että esimerkiksi pääkaupunkiseudulla syntyy paljon väkeä ja tämä syntyvyys näyttää edelleenkin jatkuvan. (Naurua) Mutta kaiken kaikkiaan todellakin pitäisi päästä vaikuttamaan näihin muuttoliikkeen lähtötekijöihin. Minä jälleen uskallan, tosin lupaa kysymättä, viitata Raija Folkin näkemyksiin, kun hän Maaseudun Tulevaisuudessa kirjoitti juuri tästä asiasta, että on vaikea saada muuttoliikettä hallintaan, kun kysymys on niinkin syvälle menevistä tekijöistä.

Mutta toivottavasti päästään kehittämään yhteisymmärrystä siitä, että maakunnallisia keskuksia vahvistetaan, samalla kun maaseutupolitiikkaa nyt voimaperäisesti kehitetään. Eikä todellakaan silloin ole kysymys vain muutamasta — niin kuin sanotaan: neljästä viidestä, keskuksesta, vaan todellakin Itä-Suomessakin on useita keskuksia. Mutta pitää voida myöskin panostaa alueellisiin valtakunnanosakeskuksiin silloin, kun se on mielekästä. Minä suuresti ihmettelen

sitä, että kun Oulu kakkosalueratkaisussa tuli mukaan korkean työttömyyden kaupunkina ja Pohjois-Suomen strategisena keskuksena, tätäkin on kademielin katsottu. Täytyy löytää sellaisia ratkaisuja, jotka eivät välttämättä ole aina puhdasoppisia, mutta hyvin paljon työtä tehdään näiden maakunnallisten keskusten kanssa ja tullaan tekemään. Otan esimerkkinä ajankohitaisen hankkeen Joensuussa, tiedepuiston, tietenkin korkeakoulun kehittämisen. Ammatti-korkeakoulut ovat erinomaisen tärkeitä.

Opposition suuntaan toivoisin, että voitaisiin lopultakin ikään kuin saada yhteisymmärrys tästä kasvukeskusajattelusta, niin että se määritellään maakunnallisten keskusten kehittämiseksi, ja näihin kuuluvat tietysti myös sellaiset kaupungit kuin Pori. (Eduskunnasta: Mikä on tilanne Porissa?)

Hyvät kuulijat, kuntatalous on ollut vahvasti esillä, ja sillehän on aluepoliittista merkitystä. Ne ratkaisut, joita hallituksessa tehtiin, nimenomaan tähtäsivät siihen, että tartutaan niin pitkälle kuin kytetään kuntatalouden keskeiseen ongelmaan eli kuntien välisten erojen kasvuun, joka on edelleen näköpiirissä. Selvitysten mukaan, joita olen juuri hankkinut, näyttäisi siltä, että vuoden 2002 jälkeen, kun tietyt siirtymäkaudet ovat ohi, erojen kasvu olisi tasaantumassa, mutta kuitenkin se on erittäin vakava ongelma. Meillä täydet indeksitarkistukset tukevat heikompiä kuntia, ja harkinnanvaraisia valtionapuvaroja on nyt tulossa 300 miljoonaa markkaa, kun niitä vuonna 1995 jaettiin 20 miljoonaa markkaa silloisen ministeri Pekkarisen toimesta. (Ed. Pekkarinen: Valtionosuudet olivat miljardeja suuremmat, pääministeri!)

Mutta kysymyshän onkin siitä, että kuntatalous kaiken kaikkiaan, kokonaistasolla, kehitty suotuisasti ja jää plussalle. Tässähän on juuri kysymys siitä, että näitä varoja on lisätty, jotta tuetaan heikkoja kuntia, koska kunnat kokonaistasolla jotakuinkin pärjäävät. Kun veroratkaisut täsmennetään, siinä yhteydessä jälleen arvioidaan kuntatalouden tila sen menettelyn mukaisesti, joka on ollut käytännössä ja joka on osoittautunut erittäin hyväksi, eli valtion, kuntien ja kuntaliittojen välillä katsotaan, missä mennään, ja tehdään tarvittavat kompensaatiot ja muut ratkaisut.

On hieman vaikea päästä perille siitä, mikä on keskustan tarkoitus, kun se nyt uhkaa eräänlaisella poltetun maan taktiikalla kunnissa. On kuntia, joissa keskustalla on enemmistö, yksinkertainen enemmistö, ja siis keskustalla on avaimet

käsissään näissä kunnissa. Sitten on kymmeniä kuntia, joissa keskusta on ehdottomassa avainasemassa, eli vastuuko aiotaan nyt kokonaan siirtää muille ja lähteä ikään kuin kostamaan kuntalaisille maksu- ja muilla korotuksilla sitä, että keskusta ei pidä nykyhallituksesta? (Välihuutoja) Minä toivon, että lähdetään kunnallisen itsehallinnon pohjalta, että jokaisessa kunnassa voidaan perinteisen hyvän kunnallisen demokratian hengessä katsoa, missä ollaan, ja yhdessä — sen sijaan että jostakin puoluetoimistosta ryhdytään käskemään kunnallisia päättäjiä johonkin riviin, joka ei voi johtaa hyviin ratkaisuihin kuntatasolla. Minä uskon, että yhteistyötahto kuitenkin on se, joka kunnissa on edelleen päällimmäisenä Suomessa, ja siihen perustuu kuntien tuleva kehitys ja menestys.

Hallitus todellakin tekee parhaansa, ja kunnat saavat tukea. Kunnissa on sitten myöskin paikallaan katsoa, mitä voidaan tehdä uudistusten tiellä ja onko sitten niin, että keskusta jää ikään kuin linnoittautumaan asemiinsa sellaisissa asioissa kuin kuntien välinen yhteistyö ja kuntien yhdistäminen, josta todella voisi olla apua monen pien- ja köyhän kunnan asioihin? Tämä on tarjolla.

On paikallaan puhua yhteiskunnan kahtiajaon ongelmasta. Stakesin selvityshän tuo sen kehitysilmiön esiin, että ongelmat ikään kuin kasautuvat. On moniongelmaisia perheitä. Perimmiltään on tietenkin kysymys työttömyydestä, velkaisuudesta, mutta muistakin ongelmista. Vanha böömiläinen sanontahan kuuluu: ”Köyhyys lyö itseään.” Meidän velvollisuutemme on todellakin löytää ratkaisuja tähän moniongelmaisuu-teen, mutta perimmiltään juuri työttömyydestä on kysymys, ja jälleen kerran palaan hallituksen tärkeimpään tehtävään: Työttömyys on saatava alas! Kaikki hyvät esitykset ovat tervetulleita. Nyt opposition puheet ovat menneet aivan pelkän retoriikan tasolle, valitettavasti.

Toivon, että keskusta tekee entiseen tapaan ainakin todellisen budjettivaihtoehdon, koska nyt näyttää siltä, että niillä menonlisäyksesityksillä, joita keskusta on tehnyt, voidaan asettaa kyseenalaiseksi se, aikooko keskusta tukea budjetin ylijäämäisyyttä vai haluaako keskusta ikään kuin siirtää velan maksua tulevaisuuteen. Toivottavasti näin ei ole ja saamme yksityiskohtaisen käsityksen siitä, mihin lopulta sitten tulee lisäyksiä ja mistä tulee vähennyksiä. Tämä on sitä politiikkaa, jota politiikkaan kaivattaisiin tässä eduskunnassa.

Ed. Sasi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääministerin puhe koski pääasiallisesti talouspoliittista linjaa. Kristillinen liitto tukee sitä talouspoliittista linjaa, jota on koko 90-luvun harjoitettu. Me emme ole esittäneet siihen kovin suurta muutosta.

80-luvulla teimme yhden virheen, ja se oli se, kun ajettiin vahvan markan politiikkaa. Se oli virheellistä politiikkaa. Mutta 90-luvulla periaate on ollut ihan oikea. Siinä me yhdymme nytkin pääministerin näkemyksiin. Tällä tavalla kasvattamme bruttokansantuotetta.

Mutta minusta meidän pitäisi myös keskustella siitä, miten bruttokansantuote jaetaan. Pääministeri puheenvuorossaan aivan lopussa totesi, että ongelmia on, pyysi oppositiolta vaihtoehtoja ja jopa toivotti tervetulleeksi erilaisia vaihtoehtoja ja uudistuksia.

Herra pääministeri, me olemme semmoisia esittäneet. Me olemme myös esittäneet ne ensin kysymyksen muodossa. Eilen tein sen, kun kysyin, miksi eivät eläkeläiset ja pienituloiset eläkeläiset saa kasvavasta bruttokansantuotteesta oikeastaan yhtään mitään. Me esitimme, että voitaisiin antaa vähän, ja me esitimme myös, miten rahoitetaan niin, ettei valtion ylijäämä kärsisi.

Talouspoliittisesta linjasta toteaisin, että yksi rakenteellinen uudistus puuttuu, ja se koskee pienyrittäjyyttä. Niin kauan kuin minä muistan, on puhuttu yrittäjyyden ja ennen kaikkea pienyrittäjyyden edistämisestä, mutta en muista, että edellisessä hallituksessa olisi tullut mitään konkreettista, enkä löydä tästä budjetista yhtään konkreettista toimenpidettä, jolla pienyrittäjyyttä edistettäisiin.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Yhdyn pääministeri Lipposeen siinä, että tämänkin hallituksen tärkeimpiin tehtäviin kuuluu vähentää maassa työttömyyttä. Se on saatava alas. On hyvä asia, että prosenttiluvut ovat tulleet alas, mutta pääministeri työttömyyslukuja pyöritellessään unohti kaksi aivan oleellista asiaa.

Toinen on se, että meillä työllisyyskoulutuksen ja muiden toimenpiteiden avulla työttömyyskortistoista on siirretty reilusti yli 100 000 työkäistä ja -haluista pois, jotka pitäisi saada nopeasti työhön ja heille työtä.

Toisaalta pääministeri unohti sen, että harmaa talous kukoistaa meillä yhä ja kätkeyty työ

sen kuin kasvaa yhteiskunnassamme, kun hallitus ei ole tehnyt esimerkiksi juuri veropoliittisia merkittäviä päätöksiä vähentääkseen harmaata taloutta. Tästä puhutaan koko ajan mielestäni aivan liian vähän.

Työn verotuksen keventämisestä puhutaan ja puhutaan, mutta ensi vuoden budjetissakaan ei ole siihen mitään merkittäviä muutoksia.

Mitä tulee pääministerin keskustakritiikkiin, haluaisin arvoisalle pääministerille todeta vain sen, että hän tietää varsin hyvin, että ei auta mitään, jos on aittaavan avain, jos sisällä ei ole yhtään mitään, jos se aitta on aivan tyhjä.

Kuntien välisestä yhteistyöstä totean, kun pääministeri moitti Oulu-kritiikkiä, että keskustalaiset eivät varmasti ole Oulu-päätöstä kritikoineet, vaan sitä emme voi hyväksyä, että seutukuntayhteistyö Oulun alueella vaikeutuu hallituksen toimenpiteiden ansiosta. Olisimme odottaneet ja perustelua olisi, että koko Oulun seutukunta olisi saatu samaan asemaan. Tähän toivoin, että hallitus vielä saisi muutoksen.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra pääministeri kiinnitti puheensa alkupuolella huomiota työttömyyteen aivan oikein jakaen sen yleiseen työttömyysasteeseen — taikka sanoisin: samalla työllisyysasteeseen — ja sitten vaikeasti työllistettävien ongelmatiikkaan.

Arvoisa puhemies! Minä olisin todennut herra pääministerille, että kun edellisen hallituksen työn tuloksena, hallituksen, jota itse johditte, kolmen ministeriön yhteistyönä valmistui niin sanottu työpankkiselvitys, jonka puitteissa pyritään juuri näitä ongelmatyöllistettäviä työllistämään yhteiskunnan toimenpitein, ei nyt eilen eikä tänä päivänä missään puheenvuorossa ole viitattu siihen, että se keväällä valmistunut pohjajaperi otettaisiin vihdoin työn pohjaksi.

Kysynkin: Onko se aikomus saattaa iltakoulussa pohdiskelun alaiseksi?

Ed. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta pääministeri aivan oikein totesi, että politiikka politiikkaan takaisin ei saa merkitä tuuliviiripolitiikkaa. Emme mekään sitä vasemmistolitissa halua.

Mielestämme poliittisen keskustelun lähtökohtana tässä tapauksessa tietenkin on hallitusohjelma, ja tässä mielessä minusta on tavattoman tärkeää, että kun täällä näytti eilen vallitsevan erittäin suuri yksituumaisuus siitä, että budjetkehityksien osalta käytäisiin arvokeskustelua, lin-

jakeskustelua, jatkossa, myös nyt sitten entistä selkeämmin tuotaisiin poliittisten ryhmien esittämänä hallitusohjelmaan ne tavoitteet, jotka liittyvät köyhyyden ja syrjäytymisen vähenemiseen.

Totesitte, herra pääministeri, aivan oikein, että samalla, kun Suomessa menee valtaosalla hyvin, hyvin monella menee huonosti ja moniongelmaisuus kasautuu monissa perheissä. Niiden ongelmien laskut sitten lankeavat oikein lopullisesti vasta myöhemmin.

Köyhyyden ja syrjäytymisen ongelmien pohtimisen olisi mielestäni hallituksen asialistalla oltava yhdessä työttömyyden kanssa prioriteetti numero yksi.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkään en provosoidu.

Toiseksi, sanon pääministerille aivan ystävällisesti mutta hyvin määrätietoisesti samalla: Kun puhutte kunnista ja siitä, miten keskustapäätäjät kunnissa toimivat, älkää nyt hölmöjä puhuko! Eivät tietystikään keskustalaiset päätäjät kostomielellä kunnissa liiku, eivät tietystikään.

Herra pääministeri, voitte olla aivan varma, että sitä ei enää tapahdu, että keskustan päätäjät kunnissa nostaisivat kädet ylös ja sanoisivat, että se on heidän syynsä, jos hallitus vie heiltä, näiltä kunnilta, rahat pois selviytyä kuntalaisten sivistyspalveluista, sosiaalipalveluista ja terveystalveluista. Meidän on pakko kunnissa kertoa, mikä osa niistä ongelmista on maan hallituksen sinne kuntiin heittämää ja mistä osasta kenties meidän omat päättäjämme ovat vastuullisia.

Mitä tulee talouteen, minä haluan sanoa selkeästi sen, että vuodesta 93 lähtien talous on kasvanut varsin hyvin. Te, arvoisa pääministeri, olette omalta osaltanne vienyt kapulaa hyvin. Työttömyys on laskenut 450 000:sta, tässä minulla on tilasto, 350 000:een, merkittävä lasku toki sek in. Siinä meitä kaikkia paljon on auttanut yksi yritys ylitse muiden. Se on Nokia.

Suomen tämän hetken yhteiskuntapolitiikan suuria aikapommeja on kaksi ylitse muiden. Toinen on se, että Suomi keskittyy Euroopan nopeinta vauhtia tällä hetkellä. Siitä aiheutuvat asunto-ongelmat. Siitä aiheutuvat monet muut ongelmat. Toinen on se, että myös sosiaalisesti me eriydymme, eriarvoistumme, huikeata vauhtia. Herra pääministeri, te voitte joka viikko lukea jonkin tilaston, jonkin julkaisun, Stakesin tai jonkin muun, joka kertoo siitä tosiasiaista: sosiaalisen eriarvoisuuden merkittävästä kasvusta. Kun kiitos sen, että kakku kasvaa, on jaettavaa enemmän, kun on mahdollista hoitaa oikeuden-

mukaisuutta paremmin, miksei sitä hoideta? Sitä me teiltä vaadimme, toivomme ja pyydämme.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri mainitsi valtion velasta, että sitä voidaan vähätellä tai sitä voidaan liioitella. Ehkä siihen voidaan suhtautua myös sopivalla tavalla. Tänä päivänä valtion velan lyhentäminen on todellakin enemmän kuin perusteltua kahdestakin syystä.

Tietysti yksi syy on se, että kun huonompiakin aikoja valitettavasti välttämättä on edessämme, tiettyä puskuria niitä varten syntyy sitä kautta, kun onnistumme nykyistä valtion velkaa pienentämään.

Toinen hyvin helposti ymmärrettävä ja kouriintuntuva syy on tietysti valtion velan hoitomenot. Ensi vuoden budjetissa kymmeniä miljardea, vajaa 30 miljardia markkaa, käytetään valtion velan korkoihin. Jos ajatellaan, mitä kaikkea muuta parempaa tällä noin 28 miljardilla markalla voitaisiin tehdä kuin maksaa valtion velan korkoja, huomataan, että sillä rahoitettaisiin moninkertaisesti ne erilaiset usein markkamääräisesti aika vähäiset lisäystarpeet, mitä esimerkiksi hallitusryhmien piirissä nyt eduskunnan budjettikäsittelyssä on tulossa esiin.

Toinen kysymys pääministerin puheenvuorossa, johon haluaisin kiinnittää huomiota, on työttömyys, johon pääministeri puheenvuorossaan kiinnitti huomiota. Aivan oikein, harjoitettu talouspolitiikka, maltilliset tuloratkaisut, veroratkaisut ja muut ovat onnistuneet työttömyyttä vähentämään. Juuri työttömyyden vähentäminen on tehokkain tapa estää sosiaalista syrjäytymistä ja sosiaalista kahtiajakoa. Tämä on sellainen asia, jota oppositio ei halua myöntää. Kun se puhuu, että tämä sosiaalinen syrjäytymisen ja kahtiajako vain pahenee kaikkina aikoina koko ajan, nimenomaan työllisyyden parantuminen ja työttömyyden vähentyminen on tehokas lääke sosiaaliseen syrjäytymiseen.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra pääministeri totesi, että täytyy ottaa huomioon hyvä taloudellinen kasvu ja noudattaa tiukkaa budjettipolitiikkaa. Tähän on tietysti perustelua, mutta tästä seuraa seuraava ongelma eli koskaan ei tule työttömien vuoro. Silloin kun on tiukat ajat, sosiaaliturvan varassa eläviltä työttömiltä, eläkeläisiltä ja sairailta leikataan, ja kun on hyvä aika, heille ei anneta mitään. Tämä liittyy myöskin veroratkaisuun, ja kun hallitusohjelmassa on sa-

nottu, että kaikkiin tuloluokkiin annetaan verohelpotukset, työttömille voidaan verohelpotus antaa vain siten, että kunnallisverotuksen perusvähennystä nostetaan tai sitten kunnallisverotuksen ansiotulovähennys annetaan myöskin sosiaaliturvaetuksiin niin kuin aikaisemmin. Mielestäni tästä tämän hallituksen on huolehdittava, jotta se noudattaa hallitusohjelmaa.

Oli erittäin tärkeää, että pääministeri kiinnitti huomiota tähän kahtiajakoon. Stakesin tutkimuksen valossa selvityksiä on tullut riittävästi, jotta tämä ongelma on tiedossa. Se, mikä tässä on juuri kokoomukseltakin jäänyt huomaamatta, on se, että köyhyys ja sairaudet kuuluvat yhteen. Me olemme täysin samaa mieltä, että työttömyyden hoitaminen, työttömyyden vähentäminen on tärkein asia, mutta yhtä tärkeää on se, että myös niistä ihmisistä, joilla ei ole enää kykyä tehdä työtä taikka ei ole mahdollisuutta saada työtä — me emme työttömyyttä pysty poistamaan — huolehditaan, ja juuri sieltä löytyy moniongelmaisten joukko. Toivon, että todella köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisyn kirjaukset hallitusohjelmassa saavat konkreettista sisältöä.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri viittasi työssäkäyntialueisiin. Minusta ne olisi parempi ottaakin lähtökohdaksi, kun mietitään eri alueiden kehitystä, koska kuntia meillä on aivan liikaa ja samalla työssäkäyntialueella voi olla ihan hyvin pärjääviä ja huonommin pärjääviä kuntia. Jos nämä olisivat yhteistyössä, kaikkien kannalta lopputulos olisi myöhemmin kuitenkin parempi.

Sitten hän mainitsi taas sen käsityksen, että vain Itä- ja Pohjois-Suomi ovat niitä alueita, joilla esiintyy poismuuttoa. Poismuutto on pelkästään työssäkäyntialueen ominaisuus riippumatta siitä, missä se työssäkäyntialue on. Jos se on pieni, sieltä häviää työpaikkoja ja ihmisiä muuttaa. Suurilla työssäkäyntialueilla on tilanne päinvastoin. Se on jopa niin murheellista, että pienillä työssäkäyntialueilla, ovat ne sitten Uudellamaalla, Pohjanmaalla tai Itä- tai Pohjois-Suomessa, syntyy ihmisiä vähemmän kuin kuolee, niin että sieltä sekä muuttaa pois että tulee vähemmän uusia ihmisiä kuin poistuu kuoleman kautta ja työpaikkoja poistuu. Minusta pitäisi miettiä, miten näitä alueita voidaan sitten hoitaa, ei niin, että väkisin yritetään työntää rahaa sinne, että saadaan jotain aikaan, vaan tarvitaan uusia ajatuksia.

Sitten toinen on nopeasti kasvavat ja kehittyvät alueet, joista pääkaupunkiseutu tietenkin

Suomen kannalta on kaikkein tärkein. Jos se alkaa kurjistua siihen, ettei ole asuntoja eikä infrastruktuuri kunnossa, siitä kärsivät kaikki muut ja sen jälkeen Turku, Tampere, Oulu ja muut vastaavat.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministerin hyökkäys keskustaa vastaan puheenvuoron loppuosassa on tietysti meille hyvin tuttu juttu, siinä ei mitään uutta ole, eikä se aiheuta meissä mitään kummempia tuntemuksia. Tällä kertaa se ehkä oli tehty myös poliittiseen tarpeeseen ja tarkoitukseen johtuen siitä, että kyllähän eilispäivänä salissa oli melkoista ilotulitusta vasemmiston ja kokoomuksen kesken budjetin aika monesta suuresta asiasta. Se ristiriita oli kaikkien, myös hölmöimpien nähtävissä, että siinä ei ole yhteisymmärrystä, (Naurua) — meidän hölmöimpien. Oli varmaan tarpeen, että pääministeri hiukan suuntaa tykkiä meitä vastaan, jotta saisi rivejensä jotenkin kasaan tulevaa syksyä silmälläpitäen.

Toisekseen, mitä tulee aluepolitiikkaan, te voimakkaasti kehuitte, että aluepoliittinen rahoitus on nyt röyhevimmillään monestakin syystä. Mutta minkä takia, herra pääministeri, Suomessa muuttoliike ja keskittyminen on kaikkein kovimmillaan oikeastaan Suomen historian aikana, minkä takia? Nämä kaksi asiaa eivät ole synkronissa keskenään. Jos muuttoliike on kovimmillaan, pitää tehdä johtopäätöksiä. Ei riitä, että puhutaan, että rahaa tulee, kun keinot eivät ole oikeita. Sitä paitsi kasvukeskuspolitiikka ei ole mikään vastaus siihen, että muuttoliike on voimakasta. Ihmisiä kootaan kymmeneen keskukseen; mikä vastaus se on? Pitää löytää inhimillisempi vaihtoehto. (Ed. Jaakonsaari: Mikä se on?) — Lukekaa ed. Pekkarisen puhe!

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Kritiikkiä tässä salissa harjoitetaan. Keskustan eilinen pääpuheenvuoro oli todella enemmänkin retoriikkaa kuin vaihtoehdon esittämistä. Olen mielestäni täällä hyvin maltillisesti käsitellyt näitä näkemyksiä. Keskustassa on erityinen taipumus pyrkiä puuttumaan muiden puolueiden sisäisiin asioihin (Naurua) ja henkilöidä kysymyksiä. Kyllähän te viime kaudellakin yrittite kovasti tätä juuri, ja täällä minä vielä seison siitä huolimatta (Naurua).

Mutta otetaan aluepolitiikka ja muuttoliike vielä kerran käsittelemään. Minusta tässä pitäisi harjoittaa pikkuisen avoimuutta ja rehellisyyttä. (Ed. Ala-Nissilä: Aluetuet eivät lisäänty!) Eihän

Suomen aluerakenne voi säilyä sellaisena, jollaiseksi se muodostui sotien jälkeen siirtolaisten asuttamisen myötä, (Ed. Pekkarinen: Ei ole ollut pitkään aikaan!) kun yli puolet väestöstä oli maataloudessa. Eikä se voi myöskään pysyä sellaisena, kuin se oli vanhan, hyvin pitkälle suljetun, idänkaupasta riippuvan talouden kanssa. (Ed. Pekkarinen: Kuka sitä väittää?)

Viisaat ihmiset, myös keskustaa lähellä olevat tutkijat, ovat tätä asiaa perinpohjaisesti selvittäneet. Kysymys on siitä, että on syntymässä uusi elinkeinorakenne, joka tarjoaa myös mahdollisuuksia alueelliseen tasapainotukseen. Mutta kyse ei ole vain siitä, että työpaikkakehitystä tasapainotetaan, vaan tarvitaan nimenomaan sellaisia maakunnallisia keskuksia, joissa on se ympäristö, johon nimenomaan nuoret ja koulutetut ihmiset voivat jäädä. Aikaisemminkin täällä on puhuttu tästä asiasta, ja olen silloin viitanut Norjaan, jossa on maailman suurimmat alueet, mutta siitä huolimatta väki valuu Oslon seudulle.

Tällainen keskustan tyylinen jatkuva vöyhäminen siitä, että meillä on Euroopan voimakkain keskittymiskehitys käynnissä, ei ole mikään vastaus. Teiltä odotetaan nyt vastausta nimenomaan tähän kysymykseen. (Ed. Kääriäinen: Hallitus vastaa!) — Kyllä, mutta jos ed. Kääriäinen on sitä mieltä, että maakuntakeskusajattelu ei ole mitään, niin sitten olemme todella vaikeuksissa. (Ed. Pekkarinen: Se ei riitä, ei riitä!) — Kehitetään myös maaseutupolitiikkaa. (Ed. Helle: Maakuntahallinto!)

Mutta jälleen tulen esille ottamaani kysymyksen kuntien yhteistyöstä ja siitä, millaisia kokonaisuuksia maakuntien keskusten ympärillä tällä hetkellä on. Se on eräs tekijä, että luodaan sellaisia ympäristöjä, jotka vetävät puoleensa, että on riittävän vahvoja kuntia, tässä tapauksessa keskuksia, jotka kykenevät pitämään väkeä ja harjoittamaan myös tehokkaampaa elinkeinopolitiikkaa.

Elinkeinorakenne muuttuu, ja meillä on vähän näitäkin taipumuksia, että Nokian kasvu käännetään jo onnettomuudeksi meille. Minä näkisin sähköteknisen teollisuuden kehityksen paitsi talouden moottorina myös eräänlaisena mahdollisuuksien ikkunana, jota myös nyt tehokkaasti käytetään. Sisältötuotannossa Suomessa tulee olemaan joidenkin vuosien kuluttua enemmän työllistettyjä kuin koko metsäteollisuudessa. (Ed. Ala-Nissilä: Kyllä!) Tämä on sellaista, mikä ei ole riippuvainen Nokiasta yksipuolisesti. Me luomme nyt uusia jalkoja meidän

elinkeinorakenteeseemme. Myös bioteknologiaa kehitetään voimakkaasti ja multimedia- ja design-teollisuutta. Nämä ovat myös sellaisia, jotka voivat kehittyä eri puolilla maata.

Sitten vielä kerran kuntatalouteen. Mikä ihmeen syyttely tässä pitäisi käynnistää, kun näitä ongelmia pitää ratkoa? Ed. Pekkarinen sanoo, että syytetään nyt kunnissa siitä, että rahat otetaan pois. Eihän tässä budjetissa oteta mitään pois, kun kuntatalouden voimavarat kasvavat ja nimenomaan sijoitetaan enemmän heikkojen kuntien tukemiseen. Keneltä tässä pois otetaan? Jos jotain tehdään, niin suhteellisesti ottaen nimenomaan kaikkein vahvimmita kunnilta tässä jonkin verran nipistetään, mutta niidenkin yhteisöverotulot kasvavat, joten minä en ymmärrä, minkä takia pitäisi tällainen syyttämisen kierre panna käyntiin.

Huomiota on kiinnitetty ed. Pulliaisen puheenvuorossa työpankkiselvitykseen. Siitä vastauksena juuri saamani selvityksen mukaan kerroin, että työpankkiasia on työministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön keskinäisessä selvityksessä, johon myös Kuntaliitto osallistuu. Asia on tulossa esittelyyn vielä tämän syksyn aikana.

Eläkkeensaajat ovat esillä muun muassa tulevassa veroratkaisussa. Eläkkeensaajien osuus on tarpeen.

Sitten vielä niin sanottuun arvokeskusteluun. Jos eduskunnassa, niin kuin voi olla tarpeen, tullaan käymään keskustelua kehysratkaisujen yhteydessä, ensinnäkin sen tulee perustua koko hallituksen valmisteluun ja hallituksen esittelyyn. Täällä tulevat olemaan silloin hallituspuoleet ja oppositio. Silloin kun arvokeskustelua käydään, olisi hyvä todellakin saada esiin painopisteitä. Hyvin monissa puheenvuoroissa on oltu siitä mieltä, että on erityisen tärkeitä, että me turvaamme yhteiskunnan peruspalvelut. Mutta se merkitsee sitä, että silloin on vähemmän varoja suhteellisesti ottaen käytettävissä tulonsiirtojen lisäämiseen. Ollaanko kypsiä edes tällaiseen peruskysymyksenasetteluun ja siitä keskusteluun? Sitä toivoisin.

Täällä on tehty jo todellakin paljon esityksiä nimenomaan tulonsiirtojen lisäämiseksi. Minä olisin samaa mieltä kuin ed. Stenius-Kaukonen, että painotetaan todella köyhyyden ja syrjäytyneisyyden ongelman ratkaisua. Ollaanko valmiita keskustelemaan esimerkiksi verotuksessa vähennysjärjestelmistä, jotka suosivat enemmän suurituloisia? Kokemuksen perusteella ei hyvältä näytä. Kyllä se on niin kuin savolaiset sanoo: On niin vaekeeta, niin vaekeeta tämä arvokes-

kustelu. Uskon kuitenkin, että nyt ollaan sillä tiellä, että siihen vielä päästäisiin.

Arvoisa puhemies! Vielä aivan lopuksi syntymäkaupunkini Oulun asioihin. Mielellään tietysti juuri Oulun seudulla näkisi vieläkin laajemman alueen kakkosvyöhykkeessä, mutta tässä se on, että jos katsotaan sellaisia perusteita kuin työttömyys, nimenomaan työttömyys ja pitkäaikaisyöttömyys, joita kakkosalueratkaisussa käytettiin, silloin piti ottaa huomioon esimerkiksi Jämsän seutu, joka olisi jäänyt pois esityksestä, jos koko Oulun seutu olisi tullut mukaan. Ei sekään oikein onnistu. Sillä on lyhyet jäljet, että joka maakunnassa, joista tässä oli kysymys, kerrotaan, että me olisimme olleet sitä mieltä, että tänne olisi ehdottomasti pitänyt tulla kakkosalue, kun se on kuitenkin määrätty potti, joka siinä voitiin jakaa. Minä toivon, että tämän kanssa voidaan elää ja kehittää myöskin Pohjois-Suomea voimaperäisesti.

P u h e m i e s : Meillä on runsaasti pyydettyjä vastauspuheenvuoroja. En lisää siihen listaan tässä vaiheessa monta, mutta muutaman, eritoten nimeltä mainittuja puhujia, joita täällä on esitetty.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee tavoite 2 -ratkaisuihin, siinähan kävi niin, että sellaisten seutukuntien, jotka täyttävät EU:n ykköstukikriteerin, joissa on voimakas maaseudun murros, asemaa heikennettiin ja esimerkiksi Tampereen Hervanta ja Oulu, joissa on hyvin nopea Nokia-vetoinen huippukasvu, nollatukialueet, tulivat tällaisen aluetuen piiriin. Pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisenhan on olemassa sosiaalirahastojen kolmostuen ratkaisu.

Mitä tulee talouden tilanteeseen, totta kai tarvitaan velanottovaran luomista valtiontalouteen, ja ylimääräinen talousarvio on hyvin perusteltu. Tervetuloa, pääministeri, keskustan veropoliittisille linjoille. Puheenvuorossanne puhuitte työn verotuksen keventämisestä sillä tavalla, kuin me olemme viisi vuotta esittäneet. Keskustan ohjelma on ollut, olemme julkaisseet sen lehdistä, kaikkien nähtävillä. Kun sanotaan, että meillä ei ole vaihtoehtoa, meillä on ollut koko ajan vaihtoehto, joka on myöskin ollut julkisuudessa. Me olemme halunneet, niin kuin asiantuntijatkin tänä päivänä esittävät, nimenomaan leikata verokilaa, joka on työllistämisen esteenä, matalapalkka-aloilta, kohdistaa tuloverokevennykset, toki antaen kaikille jotakin, mutta pai-

nottaen pieni- ja keskituloisiin, ja porrastaa työnantajamaksuja uudella tavalla. Siitäkin meillä on valmis malli, josta voitaisiin keskustella.

Sitten näkisimme mielellään, että alv-kokeilussa, joka näyttää EU:ssa lässähtävän pieneksi hiireksi, oltaisiin Suomen taholta hyvin aktiivisia, että voitaisiin kaikkein työvaltaisimpien palvelualojen työllisyyttä edistää. Jos pääministerin puhe veropoliittisesta linjasta — hallituksen linja on hyvin passiivinen budjetissa, siellä ei tapahdu mitään — on askel meidän suuntaamme, tämähan on hieno asia.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin eilen kuin tänäänkin ministerien puheista on saanut käsityksen, että kuntatalous olisi kunnossa. Ainakin meillä Satakunnassa käytännössä tilanne näyttää ihan toisenlaiselta. Minulle on sellainen kuva syntynyt, että kuntataloutta lakaistaan ikään kuin maton alle piiloon, kun siinä aina puututaan näihin huonoihin kuntiin, joilla talous menee huonosti, ja niitä yritetään korjata alimitoitetuilla harkinnanvaraisilla tuilla.

Kunnat tietysti toimivat niillä voimavaroilla, jotka niillä on, mutta meillä päin ainakin ne käytävät kunnallista itsehallintoa sairaanhoidon peruspalveluissa niin, että lähes joka kunta vaatii sairaanhoitopiiriä supistamaan menojaan, jolloin iso sairaala poistuu ja henkilöstöä muutenkin poistuu. Ei kyse silloin voi olla yksittäisistä kunnista, kun koko sairaanhoitopiiri tekee näin, vaan kyse on koko alueen kaikkien kuntien ongelmasta. Minä luulen, että ongelma on ympäri Suomea samanlainen. Mielestäni ongelma on sellainen asia, johon tulisi puuttua, ja sillä voitaisiin vaikuttaa ehkäisevästi myös muuttoliikkeeseen.

Ed. Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kuulun niihin, joiden mielestä aluepoliittinen kehitys Suomessa on aika huolestuttavaa. Pitää katsoa, mikä on se suuri muuttoliike, joka on kiihtynyt 90-luvulla, koska se ei ole maaltapakoa. Maaltamuutossa ei ole tapahtunut mitään kovin olennaista, vaan se suuri uusi muuttoaalto on kaupunkienvälistä. Siinä ihmiset muuttavat pienemmistä kaupungeista ja niistä, joissa ei ole yliopistoa, yliopistokaupunkeihin. Sen takia, jos tarvitaan tehostettuja toimenpiteitä, niitä tarvitaan nimenomaan tähän.

Toimenpiteet, joilla tuetaan maaseudun elinvoimaisuutta, ovat aivan erilaisia kuin ne toimenpiteet, joilla yritetään urbaaneja elinkeinoja

saada tasaisesti tähän maahan. Siinä mielessä on tietysti hauskaa, että keskustapuolueessa on aika monia mielipiteitä kakkostukialueesta. Olin kylä kuulevinani ed. Pekkariisen puheenvuorosta eilen, että hän ei pitänyt Oulun mukaan ottamisesta kakkostukialueeseen eikä ilmeisesti myöskään Jyväskylän mukaan ottamisesta, mikä oli häneltä tietysti yllättävä puheenvuoro.

On vaikea ymmärtää, minkälaista olisi sellainen Itä-Suomen tukeminen, jossa strategiassa ei olisi mukana Kuopiota. Minkälainen olisi sellainen Keski-Suomen kehittämisstrategia, jossa ei olisi Jyväskylää mukana, tai minkälainen kehittämisstrategia olisi Pohjois-Suomella, jos Oulussa ei tapahdu mitään? Siinä mielessä, jos haluamme vahvoja maakuntia kilpailemaan pääkaupunkiseudun kanssa, tässä kehityksessä on oltava mukana myös maakuntien vahvoja kaupunkoja. (Ed. Ala-Nissilä: Totta kai! — Ed. Pekkariinen: Se on selvää!)

Sekä ed. Ala-Nissilä että Pekkariinen vastustivat sitä, että nämä vahvat kaupungit ovat mukana aluepolitiikassa. Sen sijaan ilmeisesti eräät toiset keskustapuolueen edustajat ihmettelevät, miksi Oulun seutu ei ollut kokonaan mukana. On totta, että se oli matematiikkaa. Jos sieltä olisi otettu lisää väestöä, niin, kun tiedämme, kuinka monta ihmistä saa asua kunnissa, jotka ovat mukana aluetukipäätöksissä, jotakin olisi pitänyt ottaa pois. Voin todella vakuuttaa, että se olisi ollut Jämsän seutu, joka tässä kilpaili.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin syyttämistä: Teidän, arvoisa pääministeri, ministerinne jälleen tämän budjettiriihen jälkeen tulivat ulos ja sanoivat, että nyt ei saa kunnissa leikata tästä tai tuosta. Sitä paitsi olen kuullut myös teidän moitivan eräitä kuntapäättäjiä. Se syyttelemisestä.

Mitä tulee kuntiin, kuntien joukossa on iso määrä sellaisia kuntia, joilta valtionosuusjärjestelmän uudistus vie vielä vuosina 2000 ja 2001. Ensimmäisistä otetaan tietty siivu vuonna 2000 ja sen lisäksi vielä lisää siivu vuonna 2001. Sen lisäksi nämä kunnat eivät juuri yhteisöveropotista saa. Näin ollen totuus on se, minkä te tiedätte, että yli 100 kuntaa on ajautumassa tilanteeseen, jossa vuosikate on miinuksella ja jonka seurauksena kunnat joutuvat vaikeisiin sopeutustehtäviin.

Mitä tulee aluekehitykseen ja aluepolitiikkaan vielä, niin me kannatamme maakuntakeskusten kehittämistä ilman muuta, totta kai. Me panimme, ed. Soininvaara, osaamiskeskukset pystyyn

tähän maahan. (Ed. Pulliainen: Se muuten pitää paikkansa!) — Se pitää paikkansa, oikein, ed. Pulliainen.

Mutta kuka on sanonut, että maakuntakeskusten elinvoimasta huolehtiminen edellyttäisi sitä, että näitten keskusten ympärillä olevan maaseutualueen ja pienempien kaupunkien elinvoimaa pitää samanaikaisesti rutistaa? Nyt te toimitte täsmälleen tällä tavalla tällä hetkellä. Te keskitätte voimavaroja suurimpiin keskuksiin.

Arvoisa pääministeri! EU-tuet ovat vähän yli 2 miljardia markkaa. Eri lailla alueille menevän rahan määrä on yli 30 miljardia markkaa. EU-tuki ei pysty kompensoimaan sitä, jos muu alueitten kehittämisen kannalta tärkeä voimavara yhteiskunnassa kohdistuu entistä enemmän yhteiskuntaa keskittävällä tavalla. Juuri nyt näin tapahtuu. Se, mitä EU:sta tulee, on peanuts verrattuna siihen, miten monet muut piiput vievät yhteiskunnallista ja alueellista kehitystä keskittävään suuntaan aiheuttaen ongelmia, joiden edessä olette tumput suorina. Tämä on meidän sanomamme ja arviomme tästä politiikasta.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri piti arvokeskustelua vaikeana ja näinhän tietysti onkin. Oikeudenmukaisuusasiat ovat meille hyvin erilaisia riippuen tietysti koulutuksestamme ja kasvatuksistamme jne. eri tekijöistä. Tuskin se kuitenkaan on mahdotonta, jos asioihin oikein paneudutaan ja syvennyttään. Onhan esimerkiksi niin, että lapsi on aina huonommassa asemassa kuin aikuinen, sairastunut on aina huonommassa asemassa kuin terve, vanhus on aina huonommassa asemassa kuin työikäinen jne. Esimerkiksi näin voidaan lähteä tarkastelemaan asiaa.

Budjetin kannalta on erittäin hankalaa, kun asioita voidaan tarkastella vain yhden hallintopääloukan kesken. Kuitenkaan esimerkiksi työttömyys, syrjäytyminen ja asuntopolitiikka eivät ole vain yhden hallintoalan asioita. Tässä mielessä kannustan kyllä suureen arvokeskusteluun. Se on aivan välttämätöntä. Vain sitä kautta voidaan jäsentää päätöksentekoa.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin silmät ympyriäisinä pääministeriä, kun hän totesi jotenkin siihen tapaan, että on kuntapäättäjiä, jotka haluaisivat kostaa kuntalaisille. Minä ainakin uskon kunnallisdemokratiaan niin, että ovatpa kuntapäättäjät sosialidemokraatteja, kokoomuslaisia tai keskustalaisia, he pyrkivät hoita-

maan kuntaalaisten asioita parhaalla mahdollisella tavalla. Jos noudattaa pääministerin logiikkaa, voi aivan hyvin kysyä, minkä vuoksi hallitus sitten haluaa kosta opiskelijoille, kun asumistukea viedään, miksi halutaan kosta sairaille, kun sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja kunnissa valtion velvoittamana täytyy kerätä 350 miljoonaa markkaa enemmän.

Toiseksi ihmettelin myös sitä, kun pääministeri lainasi jonkun kuntapäättäjän sanomaa ja ilmeisesti oli myös samaa mieltä siitä, että Itä-Suomeen on tullut raharyöppyä ja siellä ei oikein osata sitä rahaa edes käyttää. Epäilen sitä, mutta jos näin on, että pääministerikin on sitä mieltä, että jollekin alueelle menee ihan ryöpyttain rahaa eikä sitä osata käyttää hyväksi, minulla olisi pääministerille esittää, että Etelä-Pohjanmaa olisi kyllä voitu pistää tavoite 2 -alueeksi. Siellä rahaa on liian vähän sitä ajatellen, että aluetta voitaisiin kehittää tasapuolisesti, ja siellä sitä rahaa olisi todella tarvittu.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri viittasi elintarviketieteen alkupäässä olevien ihmisten ja työntekijöiden tulevaisuudenuskoon ja korosti niitä näkymiä, joista neuvottelut 141:n pohjalta ovat käynnissä EU:n kanssa, ja hallituksen suunnitelmia. Tämän lisäksi tuon ihmisryhmän tulevaisuudenuskoo on tässä budjetissa ihan konkreettisesti elvytettävä. Muun muassa Varsinais-Suomessa kato oli jo toisena peräkkäisenä kesänä erittäin suuri ja viljasato jäi alle puoleen normaalista. Tänä kesänä vei kuivuus, viime kesänä vei sade. Vähän saman tyyppisiä ongelmia on varmasti Uudellamaalla, Hämeessä ja Kymenlaaksossa. Tarvitaan kyllä hyvin konkreettisia ja nopeita toimenpiteitä, jotta näillä alueilla ostovoima säilyy ja tulevaisuudenusko puhtaaseen suomalaisen elintarvikkeeseen säilyy.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan tästä samasta aiheesta. Oli miellyttävää kuulla pääministeriltä positiivisia ajatuksia maatalouden suuntaan. Mutta toisaalta se, mitä te, herra pääministeri, sanoitte maatalouden tilanteesta, osoittaa, että ette ole oikein perillä siitä, missä mennään.

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen mukaan maataloustulo on alentunut liki 40 prosenttia vuoden 94 jälkeen ja vuoden 95 jälkeen, siis EU-aikana, liki 30 prosenttia. Erinäisten tutkimusten mukaan yksittäisten maatilojen kannattavuus on joka vuosi alentunut.

Sanoitte, että nyt tulee budjettiin lisää rahaa. Agenda-ratkaisu, niin kuin luultavasti tiedätte, tarkoittaa sitä, että maataloustuotteiden hintoja lasketaan ja laskua kompensoidaan budjetin kautta ohjautuvien varojen. Ruokalaskua siis ohjataan budjettipuolelle. Maatalous ei siitä mitään hyödy. Pääinvastoin hyvät viljelijät kärsivät joka tapauksessa. Lopputulos tästä kaikesta kehityksestä on se, että kun joka vuosi tulot alenevat, niin eivät nuoret viljelijät lähde tällaiseen elinkeinon mukaan. Sukupolvenvaihdon määrä on romahtanut teidän pääministeriaikanne, eikä millään muulla tämä tilanne lähde korjaantumaa kuin sillä, että saadaan sellaiset tulevaisuudennäkymät, että myös maataloudessa voi hankkia kohtuullisen elintason ja tulot, jotka kehittyvät samaan tapaan kuin muilla väestöpiireillä.

Ed. Huutola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri omassa puheessansa kertoi ilmeisesti, jos oikein tajusin, siitä, että vuoden 95 jälkeen on tapahtunut verotuloissa lähentymistä hyvätuloisten ja pienempituloisten välillä. Tosiasiassa kuitenkin Palkansaajien tutkimuslaitoksen tekemän tutkimuksen perusteella selvästi tuloerojen kasvu on oikeastaan 90-luvulla räjähtänyt käsiin. Nyt tätä budjettia tutkaillessa ja sitten myöhemmin hallituksen tekemien veroratkaisujen myötä mietityttää, onko yksi keskeinen keino alentaa ratkaisevasti pientä palkkaa saavien verotusta, koska se on se konkreettinen toimi, millä minun mielestäni voidaan tuloerojen kasvu pysäyttää ja siten poistaa monia ongelmia, joista täällä on puhuttu kuntataloutteenkin liittyen. Toisaalta myös terveysbarometrit osoittavat sitä, että Itä- ja Pohjois-Suomen väki sairastaa, ja varmasti on tuloerojen kasvu yhtenä syynä tähän.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Herra pääministeri totesi, että rakennerahastoratkaisu oli erittäin hyvä erityisesti Itä-Suomen maakuntien kannalta ja miksei myös Oulun, Turun ja Tampereen kannalta. Kuten täällä on käynyt jo ilmi, niin Etelä-Pohjanmaan maakunnan ja rannikko-Pohjanmaan kannalta ratkaisu ei suinkaan ollut hyvä, vaan se oli erittäin huono. Seinäjoen pohjoiset seinänaapurit Härmänmaa ja Kyrönmaa jäivät valkoiseksi alueeksi. Kun täällä on todettu, että Oulu tuli mukaan ja ympäröivä maaseutu jäi valkoiseksi alueeksi, niin Pohjanmaalla kävi päinvastoin, että neljä seutukuntaa tuli mukaan, mutta

nimenomaan maakuntakeskus jäi pois. Yleensäkin voidaan todeta, että tämän ja edellisen hallituksen aikana erityisesti Etelä-Pohjanmaata on monissa ratkaisuihin sorsittu nimenomaan sen takia, että meillä työllisyystilanne verrattuna koko maahan on suhteellisen hyvä. Se on avoimesti myönnettävä, mutta myös tulotaso on erittäin heikko ja alhainen. Pitääkö meitä ja sitä aluetta jatkuvasti rangaista siitä, että me itse yrittämme?

Pääministeri totesi myös, että painopisteen tulee olla rakennepoliitikassa. Tässä olen aivan samaa mieltä. Näinhän kehittyvässä ja muuttuvassa yhteiskunnassa tuleekin olla, mutta puutun myös maatalouden kysymykseen. Ei tämä budjetti tue tätä linjaa nyt, kun luopumistukijärjestelmä ollaan budjettikirjan mukaan lopettamassa. Sehän on viljelijäväestön varhaiseläkejärjestelmä, joka nimenomaan olisi viemässä maatalouden rakennetta eteenpäin ja edistämässä sukupolvenvaihdoksia. Toivotaan, että eduskunta voisi nyt tähän muutoksen tehdä.

On kyllä helppo yhtyä siihen, mitä pääministeri otti arvokeskustelussa esille peruspalveluista. Mielestäni peruspalveluitten turvaaminen kaikille kansalaisille koko maassa on tärkeä tehtävä ja siihen tarvitaan myös verotusta.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri aikaisemmassa puheenvuorossaan peräsi keskustan budjettivaihtoehtoisuutta. Varmasti ne tulevat aikanaan. Mutta minä ihmettelen, että hän ei tarkemmin ollut kuunnellut keskustan edustajien käyttämiä puheenvuoroja. Jokaisessa puheenvuorossa olemme todenneet, että tässä suhdannetilanteessa budjetin ylijäämäisyys on paikallaan ottaen huomioon euroalueenkin tilanteen.

Haluaisin, että pääministeri tavallaan lopettaisi sen vanhan levyn pyörittämisen, että keskustalla ei ole vaihtoehtoa. Keskustahan oli ennen vaaleja ainoa puolue, joka tosiaan oikein lehdessä julkaisi maksullisesti omat esityksensä työllisyyden parantamisesta, verotuksesta, työmarkkinoiden uudistamisesta ja sosiaaliturvaratkaisuista. Mielestäni näistä vaaleja ennen jonkin verran keskusteluakin käytiin enkä kyllä huomannut, että mikään muu puolue olisi tällä tavalla tehnyt. Siellä se keskustan vaihtoehto edelleenkin on.

Kuten ed. Ala-Nissilä, olen erittäin ilahtunut siitä, että pääministeri näyttää nyt puolen vuoden jälkeen tulleen veroasioissa ja verotuksen suhteessa työllisyyteen samalle linjalle, jota me

edustimme jo silloin ennen vaaleja. Tässä tilanteessa, jos ajatellaan verotusta, suhdannetilanne ei ole paras paikka yleiselle veronalennukselle vaan nimenomaan siihen, että veroratkaisuja käytetään siihen, että tuetaan vaikeimmin työllistyvien, vähemmän koulutettujen pienipalkkaisten ihmisten työllistymistä, johon tarvitaan sekä työnantajamaksujen alentamista että tulo-veroratkaisuja.

Mutta varmasti tässä suhtautumisessa muutoliikkeeseen keskustan ja pääministerin näkemykset eroavat kaikkein eniten. Minä näen, että myös liian kiivas muutoliike on osa niitä rakenteellisia ongelmia, jotka tulevat aiheuttamaan pullonkauloja, ylikuumenemista, kustannusten nousua tässä maassa, jos sille ei tehdä jotain.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Keskustan vaihtoehtoa tarvitaan aivan konkreettisesti budjettiin, eli jos, niin kuin käsitin ed. Pekkarisen puheenvuorosta eilen, esitetään lisää tulonsiirtoja, lisää vähennyksiä, ne olisi hyvä kirjata ja katsoa, meneekö budjetti tasan. Tämä varmasti tulee. (Ed. Pekkarinen: Pääministeri, sanoin, että aluekehitys olemassa olevien rahojen puitteissa!) Minä uskon, että keskustalla on vaihtoehto.

Verokysymyksistä aiheellisesti puhuttiin ja hyvin asiallisesti. Ed. Ala-Nissilä esitteli keskustalaisia tavoitteita. Sosialidemokraattien ohjelmissa, jos saan tämän hatun hetkeksi ottaa, on pidetty esillä myöskin työnantajamaksujen käyttöä. Meillä on ollut oma porrastusmallimme ja keskustalla omansa. Näinhän keskustelua täytyy käydä. Hallitus on politiikassaan — ja näitä ratkaisuja on tehty myöskin työmarkkinasopimusten yhteydessä — painottanut pieni- ja keskipalkkaisia. Kynnispalkat ovat laskeneet, ja kun ed. Huutola puhui käyttämästäni esimerkistä, minä tarkoitin taas sitä rakennepoliittista näkökulmaa, jota harvemmin kuulee käytettävän, että työn verottamisen ja pääoman verottamisen välistä suhdetta on myös katsottava, ja se on kehittynyt edullisemmaksi viime kaudella työlle eli työtä verotetaan pääomaan verrattuna nyt kevyemmin.

Täytyy kuitenkin pitää mielessä veropolitiikassa se, että kysymys ei ole vain painopisteestä vaan siitä, että verotusta yleisesti ottaen, kokonaisveroastetta pitäisi voida alentaa ja tuloverotusta kaiken kaikkiaan kautta linjan alentaa. Se on myöskin rakennepoliittikkaa, että verotusta kevennetään, niin kuin hallitusohjelmassa todetaan.

Aluepolitiikka on jälleen esillä. Kysymys on jälleen siitä, niin kuin ed. Aula sanoi, että tässä on nyt juuri se ero. Keskustan ollessa hallituksessa pantiin tämä osaamiskeskusohjelma käyntiin. Näin se oli. Sitten on tehty hyvin paljon saman suuntaista, mutta mikä on se todellinen, missä on se pihvi keskustan esityksessä? Eikö tämä linja, että vahvistetaan maakuntakeskuksia ja tämän tyyppistä osaamispolitiikkaa, eikö se ole se päälinja ja sitten on erilaisia painotuksia? En ole vielä nähnyt sitä suurta ratkaisua, joka jossakin olisi, jota ei olisi vielä keksitty. (Ed. Pekkarinen: Te otatte kaikilta muilta pois, jokainen sen tietää!)

Maakuntien välinen kysymyksenasettelu on täällä ollut hyvin monenkin maakunnan osalta esillä, ja haluan vakuuttaa, että ei ainakaan hallituksella ole tarkoitusta mitään maakuntaa syrjiä. On vain ollut niin, että kakkosratkaisussa käytettiin eri perusteita kuin ykköstavoitteissa. Eli ykköstavoitteessa oli selkeä bruttokansantuoteperuste ja haluttiin nimenomaan suuralueita Nuts II-tasolla, jolloin siihen tulivat Itä-Suomi ja entiset kuutosalueet. Mutta kakkostavoitteen osalta kysymyksenä oli vastaus työttömyyden ongelmaan erityisesti ja sitten tietysti siinä piti ottaa huomioon alueellisia kehittämisnäkökohtia. Näillä perusteilla esimerkiksi Jämsän seutu ja Oulu tulivat tähän mukaan ja mitä tulee Etelä-Pohjanmaahan, siellä kyllä on alhainen bkt-taso, mutta siihen ei ole laskettu maataloustukea. Se täytyy ottaa huomioon. Kuitenkin, niin kuin ed. Vihriälä sanoi, työllisyystilanne on hyvä puhumattakaan Pohjanmaan maakunnasta, johon myöskin on ohjautunut varsin runsaasti valtion investointeja suhteessa joihinkin muihin maakuntiin. Näin oli pakko näitä tavoitteita tarkastella, ja maaseudulla ovat edelleen käytettävissä 5b-siirtymäkauden tuet, mitä ei mielestäni pitäisi väheksyä. (Ed. Pekkarinen: Tavoite 3 on sitä varten, että työttömyyttä hoidetaan!)

Nyt juuri keskustellaan siitä, että maakuntakeskuksia vai koko maakuntaa, niin otan jälleen esimerkin Pohjois-Karjalasta. On tärkeää kehittää Joensuun yliopistoa, tiedepuistoa, mutta siellä rakennetaan myös Kolia, joka on koko maakunnan yhteishanke matkailupuolella. Metsäsektoria kehitetään. Sekin on tärkeä, siihen pitää panostaa entistä enemmän. En oikein näe mahdolliseksi, että vielä lisättäisiin siirtoja, elinkeinotukea, maatalouden piiriin, kun on saatu suhteellisen edulliset Agenda 2000 -ratkaisut ja kun myös kansallinen tuki pysyy vähintään entisellä tasolla. Tärkeätä on juuri se, että meillä on nyt seitsemäksi vuodeksi näköala kehittää tulokehi-

tys. Jos katsotaan viljelijätalouksien tulokehitystä esimerkiksi palkansaajiin verrattuna, niin se ei ole suinkaan ollut heikompi 90-luvulla. (Keskustan ryhmästä: Kyllä on!) — Ei pidä paikkaansa. Palkansaajat putosivat pahaan kuoppaan välillä. Ei tässä mihinkään tulonjakotaisteluunkaan ole oikein aineksia.

Kuntataloudessa minusta on ihan hyvä keskustella näistä ongelmista sen sijaan, että esitetään yleisiä uhkauksia, niin kuin keskusta nyt esittää. Se minusta menee liian pitkälle. Puhutaan sitten niistä ongelmista, joita koetaan, ei siinä minusta ole minkäänlaista estettä. (Ed. Pekkarinen: Ne uhkaukset, mitä hallitus esittää, pitää kestää. Niinkö?) Tässä minusta on käyty kaiken kaikkiaan hyvä keskustelu ja toivon, että budjettia voidaan rakentavassa hengessä käsitellä eduskunnassa tänä syksynä.

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! Också jag vill börja med att konstatera att landets ekonomiska situation är bättre än på mycket länge. Arbetslösheten har minskat och minskar fortsättningsvis. Statsskulden kan avkortas med 6 miljarder mark och statsekonomin visar ett överskott. De senaste regeringarnas ekonomiska politik har gett resultat.

Minister Niinistö's förslag i samband med presentationen av budgeten om att riksdagen i fortsättningen i början av året skall föra en debatt om budgetramarna för därpåföljande år är en god idé, och den får mitt fulla stöd. Den sakkunskap och de insikter vi riksdagsledamöter besitter borde utnyttjas på bred bas redan under budgetens beredningsskede. Nästa års budgetförslag är nu resultatet av en tjänstemanna- och ministerberedning som finnslipats under en rekordkort budgetmangling.

Ensi vuodelle luvatut veronalennukset sidotaan syksyn tuloneuvotteluiden lopputulokseen. Pääministeri totesi äskeisessä puheenvuorossaan, että eläkeläisten on oltava mukana veroalassa. Olen samaa mieltä.

Hallitusohjelmassa on sitouduttu siihen, että myös eläkeläisten sairausvakuutusmaksuihin palataan. Tämän on tapahduttava mielestäni jo sopimusneuvottelujen yhteydessä.

När det gäller pensionärerna så är det ett faktum att när sjukförsäkringen finansieras med premier och avgifter som uppbärs av de försäkrade och arbetsgivarna, så uppbärs en sjukförsäkringspremie på 2,4 penni per skattöre av pen-

sionstagare. Den är då högre än för löntagare, som har en premie på 1,50 penni per skattöre. Men löntagarna betalar i stället en arbetslöshetsförsäkrings- och en arbetspensionsförsäkringsavgift på sammanlagt 6,1 procent och den här betalas inte av pensionärer. Från början av 1993 infördes både en högre folkpensionsavgift och en högre sjukförsäkringsavgift på pensionsinkomster, för att gå tillbaka till historien. Men från början av 1996 avskaffades den försäkrades folkpensionsavgift i sin helhet, men den differentierade sjukförsäkringsavgiften kvarstod. Också denna differentierade sjukförsäkringsavgift bör slopas. Om det här har jag gjort en hemställningsmotion senaste vår.

De pensionärer som inte får någon arbetspension, utan enbart ålderspension, har en månatlig basinkomst på 2 206—2 625 mark. Folkpensionens belopp är beroende av pensionstagarens familjeförhållanden. Det fulla beloppet är större för ensamstående än för den som är gift. Folkpensionens belopp varierar beroende på om ens bostadsort tillhör första eller andra kommungruppen. Därtill kan en person som får ålderspension också få vårdbidrag för pensionstagare, bostadsbidrag och fronttillägg. Jag har i en hemställningsmotion föreslagit att ett program uppgörs för hur och med vilken tidtabell en kännbar förhöjning av de allra lägsta pensionerna kunde ske.

Puhemies! Sairaanhoidokustannusten 3 500 markan vuosittainen menokatto on myönteinen asia. Suomessa on noin 90 000 henkilöä, joilla on niin suuret sairaanhoidomenot, että heille on hyötyä tästä menokatosta.

On myös myönteistä, että sosiaali- ja terveysministeriö asettaa ensi vuonna selvitysmiehen selvittämään ruotsinkielisten palveluiden saatavuutta. Palveluiden saaminen äidinkielellä on tärkeää erityisesti vanhuksille ja sairaille.

Pettymys budjetissa on muun muassa se, että terveydenhuollon erityisvaltionosuuksien määrähäat eivät ole mukana siitä huolimatta, että eduskunta sisällytti tämän vuoden talousarvioon ylimääräisen määrärahan. Mielestäni tätä määrärahaa tarvitaan myös jatkossa.

Puhemies! Väikivaltaa on ehkäistävä. Suomen hallitus on sitoutunut toimenpiteisiin naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa, joka hyväksyttiin helmikuussa 1997, todetaan muun muassa, että on tärkeää kerätä tietoa väkivallan laajuudesta, ilmenemismuodoista, väkivallan aiheuttamista

ongelmista ja kustannuksista. Tietoa on kerättävä myös siitä, miten yhteiskunnan tukimuodot ja lait toimivat ja miten niitä mahdollisesti olisi täydennettävä, sekä siitä, mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä. Stakes aloitti vuonna 1998 kaksi paikallista hanketta: naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja prostituutiota vastaan. Kumminkin hankkeet ovat viisivuotisia.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemishankkeen tarkoituksena on tehdä näkyväksi naisiin kohdistuva väkivalta, lujittaa väkivallan vastaisia asenteita, vähentää väkivaltaa ja kehittää sekä parantaa uhrin ja tekijän palveluita. Hanke vaatisi Stakesin arvioiden mukaan 5,6 miljoonaa markkaa vuoteen 2002 asti, jolloin hankkeet päättyvät.

Ensi vuoden talousarviossa hankkeet ovat sosiaali- ja terveydenhuollon erityishankkeiden momentilla. Momenttiin piiloutuu useita erilaisia hankkeita. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ehkäisevä hanke on yksi monien joukossa. Momentille jaetaan yhteensä 26,5 miljoonaa markkaa. On tärkeää huolehtia siitä, että ”Naisiin kohdistuva väkivalta” -hanke saa tarpeeksi voimavaroja.

Myös lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta on lisääntynyt sekä alkoholin ja huumausaineiden väärinkäyttö. Terveiden edistämiskeskusten julkaisemassa päihdebarometrissa 1998 on hälyttäviä tietoja väärinkäytöstä nuorten keskuudessa. Päihdebarometrissa todetaan, että suurimmat ongelmat johtuvat siitä, että monet erityyppiset ongelmat kasaantuvat perheissä, että lastensuojelun tarve kasvaa, että nuorten psykosomaattiset oireet lisääntyvät ja että pitkäaikaistyöttömyys johtaa usein epätoivon tunteisiin.

Lastensuojelutoimenpiteiden tarve on ilmeinen. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on aikaisemmin todennut, että lastensuojelukysymyksiä ei voida ratkaista muulla tavoin kuin poikkihallinnollisella yhteistyöllä. Lapsinäkökulma on otettava mukaan kaikkeen hallinnolliseen päätöksentekoon. Valtionhallintoon tarvitaan yksikkö, jolla on lastensuojelun päävastuu. Lapsiasiamies, lapsiasiaainvaltuutettu, voisi johtaa tätä yksikköä. Pitäisi olla joku, joka ottaisi lasten, vanhempien ja yhteiskunnan edut erikseen ja yhdessä huomioon lapsen paras tavoitteena. Ruotsissa on ollut lapsiasiamiehen virka siten 1993. Lapsiasiamiehen tehtävänä olisi valvoa lasten ja nuorten oikeuksia ja etuja ja myötävaikuttaa siihen, että lapsinäkökulma vahvistuu yhteiskunnan tasolla.

Olen todella pettynyt ja yllättynyt siitä, että lapsiasiamiehen virkaa ei ole mukana budjettiesityksessä. Tästä on keskusteltu montakin kertaa eduskunnassa ja valiokunnissa, mutta jostain syystä tämä nyt ei vielä ole päässyt mukaan. Toivottavasti tämä on asia, johon valiokunta ja eduskunta nyt puuttuvat.

Fru talman! Jag vill ytterligare ta upp ärenden som berör utbildningssektorn. Jag vill börja med att konstatera att lärarbristen skrämmar. Det är ju glädjande att förskolan blir en subjektiv rätt för alla sexåringar. Förskolan är en klok investering på framtiden. Förskolan behöver emellertid välutbildad personal: lärare, barnträdgårdslärare och socialpedagoger. Det tycker jag att kunde fogas till listan. Men här ligger ett problem på lut, dvs. bristen på behöriga lärare, speciellt i södra Finland. Jag kan nämna att lärarbristen redan nu är ett problem i svenska skolor i södra Finland. Tillräckliga resurser bör reserveras för lärarutbildningen i budgeten. På svenskt håll är det t.ex. klart att den i Helsingfors utlokaliserade undantagsutbildningen av klass- och ämneslärare som inleddes 1998 bör få en fortsättning. Av allt att döma finns det också ett behov av att höja inträdeskvoten för klasslärare till pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi i Vasa.

Språkbud på svenska skulle kräva en rejäl satsning, bland annat på ökad lärarutbildning. Jag hade hoppats på ett omnämnande av språkbud i budgetboken, för efterfrågan på språkbud, speciellt språkbud på svenska är stor. I hela landet går över 2 000 barn i svenskspråkigt språkbud och enbart i södra Finland är det fråga om 1 500 barn. Det skulle finnas behov av en eller flera fullständiga språkbudsskolor. Det har visat sig att just bristen på lärare kan bli en flaskhals för den vidare utvecklingen och det här borde inte få ske. Jag hoppas och räknar med att vi skall kunna återkomma också till språkbudsfrågan vid behandlingen av budgeten under den här hösten i riksdagen.

Ed. M e r t j ä r v i : Arvoisa rouva puhemies! Tässä on yömyöhään kuunnellut budjettikeskustelua. Edelliseen vuoteen, kun ei muuta vertailukohdetta ole, paljon muutoksia ei ole tapahtunut asioissa, mitä täällä ovat vastapuolet esittäneet. Ilmainen asia on ollut budjetin arvo- ja linjakeskustelu -juttu, jota valtiovarainministeri eilen ja myös pääministeri tänään toivat esille, niin että raamien asettelu tulisi avoimemmaksi ja keskusteltaisiin arvoista. Kun pääministeri puhui perus-

turvallisuudesta yleisenä arvona, luulen, että täältä ei löydy montakaan, joka ei olisi tämän ajatuksen takana.

Tämän vuoden talousarvioesitys on monella suulla todettu onnistuneeksi siinä mielessä, että se nyt on ylijäämäinen. Se on tietysti hyvä ja toivoo antava juttu, mutta sillakin on hintansa. Hinta on tietysti korkeampi aina kerralla riippuen siitä, miten nopeasti ankaraa velkataakkaa maksetaan pois.

Otan seuraavassa esiin muutamia budjettiesityksessä tehtyjä ratkaisuja, joissa on mielestäni toivomisen varaa. Otan itselleni läheisiä asioita vain esille.

Ensimmäinen näistä on joukkoliikenne. Joukkoliikenteen kehittäminen ei ole pelkästään liikennepoliittinen asia. Se on mitä suurimmassa määrin myös ympäristö- ja asutuspoliittinen kysymys. Kun talousarvioesitystä luki joukkoliikenteen kohdalta, liikenneministeriön kohdalta, tuli sellainen tunne, että joukkoliikenteen kehittämisen laajempi merkitys ei ole sillä lailla sisäistetty, että se toteutuisi käytännössä, vaikka se siellä sanoissa on hyvinkin kauniisti tuotu esille. Alueellisen ja paikallisen liikenteen palveluihin osoitettuihin määrärahoihinhan tuli aikamoinen supistus.

Tällä hetkellä VR:n suunnitelmiin kuuluu perusratojen kunnossapitäminen ja junaturvallisuuden lisääminen. Ne ovat tietysti hyviä asioita, mutta joukkoliikenteen laajemman kehittämisen kannalta ne eivät ole riittäviä. Minä kuljen päivittäisen työmatkani junalla Helsinkiin, kuten muutkin lukuisat pendelöijät pääkaupunkiseudulla ja kehyskunnissa. Monet tulevat hyvinkin kaukaa.

Lähiliikenneyhteydet pohjoiseen suuntaan Tikkurilaan asti tuntuvat olevan kunnossa ja ne ovat riittävän tiheät, mutta siitä eteenpäin, erityisesti Keravalta pohjoiseen alkaen sitten tököä. Paikallisjunat myöhästelevät. Ne joutuvat seisomaan matkan varrella sen vuoksi, että ihmisiä on hirveä määrä ja kestää aikansa ennen kuin siinä mennään sisälle ja tullaan ulos, ja sitten joudutaan aina odottamaan vapautuvia raiteita ja ohittavia pikajunia. Usein työmatkan joutuu seisomaan. Vaunut ovat ruuhka-aikana täynnä työmatkalaisia, näitä kohtalotovereita.

Epäilemättä kaikille Etelä-Suomen sähköjunaliiikennettä säännöllisesti käyttäville on tullut omakohtaisten kokemusten kautta selväksi, että raidekapasiteetti on selvästi pääradalla riittämätön. Neljännen raideparin rakentaminen Keravan ja Riihimäen välille, ja myöhemmin Tampe-

reelle asti, on järkevää ja tämän päivän valossa se on välttämätöntä. Kuitenkin VR-yhtymä pääjohtajansa suulla on vahvistanut VR:n strategiseksi linjaukseksi tähdätä nopeiden yhteyksien ja kaukojunien liikenteen kehittämiseen. Tästä on esimerkkinä Keravan ja Lahden välille suunnitellun oikoradan rakentaminen. Perusteluna esimerkiksi tälle hankkeelle on nopeammat yhteydet Helsingistä itäiseen Suomeen ja Venäjälle.

Oikorataa perustelluista syistä vastustaville pääradan kunnille on lohdutuksena kerrottu, että oikorata vapauttaa pääradan kapasiteettia niin, että junien vuorotiheyttä sitten voitaisiin nostaa. Käytännössä se ei toimi näin. VR on panostanut valtavat summat rahaa pääradan kuntoon poistamalla tasoristeykset ja perustellut tätä nopeiden junien turvallisuusvaatimuksilla. Kun nopeat junat saadaan laajamittaiseen käyttöön, silloin nyt jo takkuileva paikallisliikenne on todella vaikeuksissa jäädessään nopeiden junien jalkoihin. Neljänneen raideparin tarve Keravan ja Tampereen välille näyttää siis aivan ilmeiseltä.

Se on tärkeä myös asunto- ja ympäristöpoliittisista syistä. Helsinkiin tullaan nykyään töihin yhä kauempaa Hämeenlinnasta asti, Tampereelta asti, suurin osa kuitenkin Riihimäeltä lähtien. Tämän työssäkäyntialueen laajenemista tuleekin suosia, sillä siinä on yksi keino vastata siihen valtavaan muuttoaaltoon, joka on alkanut Helsinkiin ja pääkaupunkiseudulle. Kun ihmiset asettuvat asumaan laajemmalle alueelle, muodostuu asuinalueista väljempiä ja viihtyisämpiä. Sellaisiahan ihmiset loppujen lopuksi haluavat.

Työssäkäyntialueen on kuitenkin järkevintä laajentaa juuri junaratojen suuntaisesti. Kun paikallisjunaliikennettä kehitetään nykyistä joustavammaksi, tulee pidempikin työmatka helpommin suoritettavaksi, ja raideliikenne on luontoystävällistä. Huonot raideliikenneyhteydet merkitsevät lisääntyntä yksityisautoilua, ruuhkia ja päästöjä.

Kun näitä asioita miettii joukko liikenteen kehittämisen puolesta, silloin ajattelee ja tulee todeksi se, että tämän vuoden budjettia laadittaessa ei näitä näkökohtia niin ole otettu huomioon, kun iso osa näistä määrärahoista leikattiin pois. Lisäksi luin suuresta lehdestä, että liikenneministeriön arvion mukaan vähennys, leikattu summa, ei merkitse niinkään linjojen lakkauttamista mutta johtaa vuorojen vähenemiseen. Kun kaikki tuo, mitä edellä sanoin, muistetaan, se on kyllä käytännön tarpeen vastaista toimintaa.

Arvoisa puhemies! Ensi vuodesta lähtien kun-

nat ovat velvollisia järjestämään esiopetuksen kuusivuotiaille kuntalaisille. Tästähän täällä on nyt paljon puhuttu. Se on tietysti hieno asia. Esiopetuksen alkamistahan vihreät ovat selkeästi ajaneet. Mutta pelkään pahoin, että tässä on nyt sellainen palvelutehtävä, jonka toteuttajina kunnat ovat taas eriarvoisessa asemassa. Taloudellisissa vaikeuksissa olevissa kunnissa, joissa joudutaan joka asiasta etsimään säästökohteita, saatetaan joutua tinkimään opettajien pätevyystasosta. Edellinen puhuja viittasi myös opettajapulaan. Sehän ei ole vain tässä näkyvissä eikä vain ruotsinkielisellä puolella, vaan nythän Uudenmaan alueella on hirveän työn takana saada peruskoulun yläasteen opettajia ja erityisopetukseenhan ei enää löydy päteviä opettajia näillä alueilla. Eli meillä on yleinen opettajapula muutenkin kuin mainituilla aloilla.

Palatakseni esiopetukseen ja kuntien väliseen epätasa-arvoon, niin on kuntia, joilla ei yksinkertaisesti ole varaa hoitaa asiaa kunnolla, ja se johtaa siihen, että on kuntia, joissa opettajiksi ollaan haalimassa täysin epäpäteviäkin henkilöitä. Näin kuntien välinen epätasa-arvo johtaa taas kerran siihen mihin niin usein aikaisemminkin eli kansalaisten väliseen epätasa-arvoon palveluiden tarvitsijoina ja käyttäjinä. Lisäksi esiopetuksen merkitys lapsen oppimismotivaatioille on mahdottoman suuri. Ensimmäisten kokemusten merkitys koulutulokkaalle on koko oppimispolun kannalta ratkaiseva asia.

Tällä hetkellähän tasa-arvo kyseenalaistuu peruskoulussa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on sellaisia kouluja, joissa oppilailla ei ole kaikissa aineissa edes oppikirjoja. Esimerkiksi kolmasluokkalaiset aloittavat englannin kielen opiskelun ilman oppikirjaa. Voi kuvitella, mikä oppimisen taso ja motivaatio on. Kyseessä ei tietystikään silloin ole mikään pedagoginen ratkaisu, vaan puhtaasti kirjamäärärahoihin kohdistuneet säästötoimenpiteet, joihin kunnat ovat ahdingossaan joutuneet. Olen kyllä sitä mieltä, että ahdinkoon eivät kunnat yksin ole syyllisiä.

Esimerkkinä hyvästä tarkoituksesta, joka kuitenkin ei kohtaa käytännön tarvetta, on oppisopimuskoulutus. Budjetissahan sinne on suunnattu kiitettävästi rahaa, ja näin pitääkin olla, koska halu päästä oppisopimuskoulutuksen kautta kouluttautumaan on kasvanut hyvin nopeasti ja voimakkaasti. Mutta tässä on ongelmana se, että rahaa on painotettu lähinnä ammatillisiin peruskoulujaksoihin tai koulutukseen, jossa opiskelijoita ei niin paljon ole. Sen sijaan ammatilliseen lisäkoulutukseen varattu määräraha

ei riitä niille, jotka ovat sinne jonottamassa. Asiasta minuun otti yhteyttä Oppisopimustoit-
miston johtaja Juhani Räsänen, joka ihmetteli
politiikkaa, että kauheat määrät nuoria ihmisiä
jonottaa lisäkoulutukseen ja peruskoulutuksen
puolella on tyhjää tilaa. Tässä kentän tieto ja
ylempää annettu raha eivät oikein kohtaa toi-
siaan.

Koulurakentamisesta on puhuttu, ja siitä olen
ihan samaa mieltä, eli sitä tarvitaan, joten sitä en
toista.

Mutta sanoisin vielä käytännön esimerkin vä-
hän toiselta alueelta, missä käytäntö ja suunnat-
ut määrärahat eivät kohtaa toisiaan. Tämä on
sisäasiainministeriön alaa. Uudessa budjetissa
poliisi saa lisää rahaa 97 miljoonaa markkaa,
joka on ihan hyvä, sillä tiedän poliisien työn
kasvavat haasteet.

Sain puhelinsoiton keskisen Uudenmaan, Jär-
venpään kihlakunnan vastaavalta nimismieheltä,
joka kertoi, että viime viikkoisessa tv-lähetyk-
sessä haastateltu poliisivoimia edustava johtava
virkamies arvioi, että suunniteltu määräraha on
jopa liian suuri. Sitä tulee paljon virkojen perus-
tamiseen, mutta poliisikoulutus ei ehdi valmistaa
poliiseja täyttämään virkoja. Sen sijaan tällä het-
kellä voitaisiin auttaa poliisipulaa Uudellamaal-
la palkkauksellisilla järjestelyillä. Nyt nimittäin
Helsingin, Vantaan ja Espoon aloittavat poliisi-
miehet saavat palkkaa A 14:n mukaan, kun
muualla Suomessa se on A 13:n mukaan. Poliisit
muualla kuin Helsingissä, Vantaalla ja Espoossa
jäävät tavallaan väliinputoajien asemaan. Kera-
valla, Järvenpäässä, Helsingissä ja Riihimäellä
tarvitaan poliisivoimia, ongelmat ovat yhtä vai-
keita ja samanlaisia kuin Helsingissäkin, mutta
minkä vuoksi poliisi menisi sinne työhön sillä
palkalla, kun saa saman palkan suuntaamalla
näitten alueitten ulkopuolelle. Joten olisi syytä
oikaista tämä epäkohta, jolloin yksi alue, jossa
kärsitään poliisivoimien pulasta, voisi saada
työntekijöitä.

Budjetin ikäviä puolia ovat tietysti myös eri-
laisten maksujen nousut: terveys- ja päivähoito-
maksujen nousut. Varsinkin juuri Uudellamaalla
nopeasti kasvavat kunnat ovat päivähoitomak-
sujen kanssa todella vaikeuksissa. Uudenmaan
kansanedustajat tekevätkin talousarvioaloitteen
päivähoidon tukemisesta 40 miljoonan markan
määrärahalla.

Tämän vuoden budjetissa oli pohjavesiselvi-
tyksen laatimiseen suunnattuja rahoja vähennet-
ty. Nyt ne on taas nostettu 10 miljoonaan mark-
kaan. Tämä on tietysti erinomaisen hyvä asia ja

hyvä summa. Tästä rahasta tarvitaan kuitenkin
vähintään 4 miljoonaa markkaa Uudenmaan
pohjavesiselvityksen tekemiseen. Uusimaa on
Suomen väkirikkain alue, täällä veden tarve on
suuri ja ympäristön tuomat rasitteet ovat myös
kaikkein suurimmat. Näin ollen tänne tarvitaan
painotetusti rahaa pohjavesiselvityksen tekemi-
seen.

Opetusministeri R a s k : Arvoisa rouva puhe-
mies! Ed. Mertjärvi otti esille hallituksen, voi
sanoa, ehkä suurimman ja parhaimman raken-
teellisen muutoksen, mikä on sovittu, eli esiopet-
uksen järjestämisen. Ed. Mertjärvi arveli, että
tässä tulee eriarvoisuutta kunnille. Ajattelen kyl-
lä näin, että se tarjous, mikä nyt kunnille on
tehty, on aika hyvä. Kunnathan voivat itse päät-
tää, järjestetäänkö esiopetus päivähoidossa tai
koulussa. Mutta siitä on tehty päätös, että esi-
opetuksen valtionosuudet maksetaan järjestä-
mispaikasta huolimatta opetusministeriön kaut-
ta ja valtionosuusprosentti, joka sosiaali- ja ter-
veyspuolella on 24,2, muuttuu 57 prosentiksi.
Tämä tarkoittaa — kun katsotaan, kuinka pal-
jon sitä rahaa kuntaan jokaisesta 6-vuotiaasta
lapsesta tulee — 19 601 markkaa, kun perusope-
tuksen yksikköhinta on 22 300 markkaa suurin
piirtein. Aika hyvin on haluttu myös kuntia aja-
tella ja tätä rahoitusta järjestää.

Sitten tästä esiopettajien pätevyydestä. On sel-
vää, kun meillä noin 45 000 lasta jo on päivähoi-
don esiopetuksessa, että siellä lastentarhanope-
ttajat ovat pääopettajina ja he ovat ne parhaat
esiopettajat. Koulun esiopetuksessahan on noin
7 000 lasta tällä hetkellä.

Nyt on tarkoitus varmistaa se, että luokan-
opettajat ja lastentarhanopettajat ovat päteviä
esiopettajia. Mutta tilanne arkisessa elämässä on
se, että sosiaaliskasvattajia on toistatuhatta, osa
heistä sosionomeja amk, työssä päivähoidossa.
Koska he ovat tällä hetkellä lakien ja asetusten
mukaan päteviä lastentarhanopettajan työhön ja
päiväkodin johtajien työhön, niin minusta olisi
sangen kummallista, että he tämän esiopetuksen
myötä eivät olisi siihen päteviä. Esiopetusta kos-
kevat laithan ovat tulossa syyskuun aikana edus-
kuntaan, mutta mahdollisimman pian annetaan
myös asetukset, joissa tähän pätevyysasiaan puu-
tutaan. Alustavasti on suunniteltu niin, että so-
siaalikasvattajilla ja sosionomeilla, jotka tällä
hetkellä ovat pätevinä työssä päivähoidossa, olisi
kolmen vuoden siirtymäaika pätevoitää. Sitä ei
ole vielä päätetty, kuinka paljon on se lisäpäte-
voitymisen tarve, kuinka monta opintoviikkoa

varhaiskasvatukseen ja varhaispedagogiikkaan liittyviä opintoja vaaditaan. Sitä selvitetään parhaillaan. Tämä on tämän hetken tilanne.

Sitten kuntien ahdingosta. On totta, että homekoulujen korjaamiseen ei saatu budjetissa lisää rahaa. Mutta minusta on tärkeää, että se asia otetaan esille, ja halusin pitää sitä asiaa esillä, koska terveydenhuoltoalan tuntien tiedän, että homeelle altistuminen tulee lisäämään erikoissairaanhoidon kustannuksia, joiden suuresta määrästä vaikerrusta on tässäkin talossa, voi sanoa, että viikottain. Eli sen tähden olen halunnut pitää asiaa esillä, koska mielestäni näille kouluille pitää tehdä jotakin. Näitä kouluja pitää korjata.

Vaikka nyt budjetissa ei nimenomaisesti korvamerkitty tähän tarkoitukseen rahaa ja rakensisrahat jopa vähän laskivat, niin siitä huolimatta rahaa on tulossa. Minä usutan kyllä — tiedän, että kovin monet kansanedustajista ovat kuntien valtuustoissa ja kaupunkien valtuustoissa — ja valtio aikoo ensi vuonna maksaa kunnille kuntien entisiä saatavia, niin sanottuja valtionosuuksien loppueriä, joka tarkoittaa opetusministeriön puolella sitä, että 250 miljoonaa markkaa tulee näitä rahoja ensi vuonna. Siitä on yleisivistävän koulutuksen osuus 107 miljoonaa markkaa. Niitähän ei ole korvamerkitty, vaikka ne tulevatkin opetusministeriön puolelle, mutta mielestäni korvamerkiksi riittää se, että tuossa keltaisessa kirjassa ne tulevat opetusministeriön kautta. Minusta sen pitäisi riittää kunnille korvamerkiksi. Sen lisäksi indeksikorotuksethan nostettiin 100 prosenttiin eikä 50:een, niin kuin alun pitäen suunniteltiin, ja sitäkin kautta opetusministeriön puolelle tulee noin 180 miljoonaa markkaa rahaa, jota alun pitäen ei osattu odottaa.

Ed. Mertjärvi otti esille myös oppisopimuskoulutusasian. Oppisopimuskoulutuksen määrähän ei ole haluttu rajoittaa. Nyt on käynytkin niin, että rahat, jotka tälle vuodelle on budjetoin varattu, eivät tule riittämään ja niitä rahoja kyllä, koska ne ovat lakisääteisiä, on sen tähden välttämätöntä lisätä ja niitä tullaan lisäämään, koska valtion pitää lakeja noudattaa.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin esiopetuksen järjestämiseen ihan yhden näkökohdan nostaa jo tässä vaiheessa esille. Ensinnäkin todeta aluksi sen, että on hyvin tärkeää, että opetusministeriössä varmasti nyt etukäteen hyvin huolella pohditaan tuleva tilanne, enkä näe hyvänä kyllä sitä, että tulevaisuudessa sallittaisiin hyvin erilaisia koulutusmahdollisuuksia esi-

opetuksen opettajakoulutuksessa. Meillähän on ollut pitkään aika yleisesti vallitseva käsitys se, että peruskoulun opettajien koulutus pitäisi olla akateemista ja korkeakoulupohjaista, ja sitä varten esimerkiksi lastentarhanopettajien koulutus siirrettiin aikanaan yliopistoihin. Siksi pidän hyvin viisaana sitä, että nyt vaaditaan tavallaan rinnasteinen tutkinto näiltä mahdollisilta sosiaalikasvattajilta, jos heidät päteviksi esiopettajiksi todetaan.

Joskus olen käyttänyt, ja monet muutkin ovat käyttäneet, erilaisia vertailuja. Meillä on esimerkiksi kirjastolaitos, jossa koko ajan pidetään kiinni siitä, että kirjastonhoitajan koulutus on maisteritasaista, ja tuntuisi aika kummalliselta, että nämä pienet lapset, jotka ovat hyvin herkässä vaiheessa ja joiden kehitystaso on hyvin erilainen, olisivat sellaista joukkoa, joiden kasvattamiseen ja opettamiseen olisi mahdollisimman laajalla ammattikunnalla mahdollisuus tulevaisuudessa osallistua. Minä arvelen, että tästä esiopetusopettajakoulutuksesta on viriämässä aika vilkaskin keskustelu, ja se on minun mielestäni hyvin aiheellista. Mutta toivoisin, että ennen kuin kantoja kiinni lyödään, se keskustelu voitaisiin avoimesti ja laajasti käydä.

Ed. Peltomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Rask otti aivan aiheesta esille kelpoisuusehdon, kenellä on kelpoisuus esiopetukseen ja kuka on riittävän pätevä antamaan esiopetusta.

Mielestäni sosiaalikasvattajien rahkeet riittävät 6-vuotiaiden esiopetukseen. Sosiaalikasvattajien koulutukseen sisältyy sosiaalialan opintojen lisäksi myös kasvatusasetteita. Sosiaalikasvattajat ovat tähän astikin suunnitelleet ja antaneet esiopetusta noin viidesosassa kunnista. Jos kelpoisuusehtoja muutetaan, joihinkin kuntiin ei jää yhtään pätevää esiopetuksen antajaa. Nähdäkseni on hyvä, että ministeri Rask on tähän asiaan puuttunut ja asiaa selvitetään ja annetaan riittävän pitkä siirtymäaika, jotta myös sosiaalikasvattajat ja sosionomit saisivat mahdollisuuden edelleenkin jatkaa esiopetustehtävissä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Opetusministeri Rask: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaalle haluan vastata. Sanoitte, että olette sitä mieltä, ettette halua

erilaisia opettajia. Mielestäni erilaisuus on rikkaus, mutta pidän kiinni siitä, että opettajat, jotka opettavat esiopetusikäisiä lapsia, ovat päteviä.

Kun nyt on sosiaalikasvattajista lähinnä puhetta ollut, heillä on 140 opintoviikon opinnot, ja jos siihen lisää erilaisia täydentäviä opintoja hankitaan, luulen, että heillä esimerkiksi lasten oppimisvaikeuksien ennakointiin, mikä on yksi esiopetuksen tarkoitus, että mahdollisimman varhaisessa vaiheessa oppimisvaikeudet saataisiin esille, varmasti heidän oman koulutuksensa laajuuden tähden, joka liittyy perheiden ymmärtämiseen, voi olla sellaisia valmiuksia, joita välttämättä ei ehkä muilla olekaan. Niin kuin sanoin, mielestäni erilaisuus on tässä asiassa ennemminkin rikkaus.

Sillä, että me todella haluamme tehdä pitkän siirtymäajan, ei ole tarkoitus — sen haluan tuoda esille — avata uutta opettajankoulutusväylää. Minusta tällaisien uudistusten kynnyksellä ja aikana pitää myös pitää huoli siitä, että eletään siinä arjessa ja siinä elämäntilanteessa, jossa ollaan, ja meillä on noin 1 200 sosiaalikasvattajaa tällä hetkellä pätevinä lastentarhanopettajina. Minusta olisi aika kummallinen tilanne, että tämä uudistus heiltä veisi pätevyyden. Kolmen vuoden siirtymäaikaa on todella suunniteltu.

Sitten opettajien puutteesta. Ed. Mertjärvi otti sen esille ja myös ed. M. Pietikäinen. Meillä on ihan hiljattain itse asiassa tänään, arviointineuvosto jättänyt mietintönsä, jossa todetaan opettajankoulutukseen liittyviä haasteita, ja aikaisemmin kesällä oli mietintö, jossa todettiin, että meiltä todella puuttuu opettajia jo tällä hetkellä ja ennakoituaan puuttuvan vielä enemmän, kun suuret ikäluokat lähtevät eläkkeelle. Sen lisäksi meillä on kolmen tuhatta epäpätevää opettajaa. Tämä on suuri haaste opettajankoulutukselle, ja nämä selvitykset on tehty juuri sen tähden, että voidaan ennakoida ja voidaan varmistaa se, että päteviä opettajia kouluissa riittää. Sitten on tietysti niin, kuten tämän päivän mietinnöstä kävi ilmi, että on hyvin tärkeää, että opettajien koulutuskin muuttuisi laaja-alaisemmaksi, kun vielä nyt on koululakien myötä ala- ja yläasteen raja poistettu. Myös opettajankoulutuksen täytyy seurata aikaa.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vas-
taspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Rask ymmärsi äskeisen puheenvuoroni aivan väärin, jos hän ymmärsi sillä tavalla, että ajattelin, että opettajat eivät voisi olla erilaisia.

Totta kai opettajat ovat nimenomaan, ministeri Rask, aina erilaisia, mutta tarkoitin sitä, että ei ole viisasta, että meillä tulisi olemaan hyvin heterogeeninen opettajankoulutus, siis erilaisia väyliä.

Tiedämme sen, että sosiaalikasvattajat voivat tänä päivänä suorittaa tutkintonsa mitä erilaisimmilla tavoilla, jopa työllisyyskoulutuksena. Pidän todella vahingollisena, ajatellen meidän opettajankoulutuksemme laatua tulevaisuudessa ja koulutuksemme tavoitetta, sitä tavoitetta, että me nostamme koko ajan laatua ja kehittymme paremmiksi koulutuksessa, että tilapäisillä työllisyyskursseilla esimerkiksi voitaisiin kouluttaa peruskoulun ja nimenomaan esiopetuksen opettajia. Sen takia haluan tätä tähdentää, että juuri nämä lapset, jotka ovat 5–8-vuotiaita, ovat kaikkien viimeisimpienkin tutkimusten mukaan erittäin heterogeeninen joukko, ja silloin siltä opettajalta, joka tällaisen ryhmän saa, vaaditaan todella hyviä taitoja. Varhaiskasvatuksessa on edetty käsitykseni mukaan Suomessa teollisella tasolla viime aikoina tässä suhteessa kovinkin paljon. Siitä näkökulmasta näen, että yliopistokoulutus on erinomaisen hyvä ja luotettava väylä tuleville esiopettajille.

Ed. Kärkkäinen: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Lähes kuusi kuukautta on kulunut eduskuntavaaleista, ja tämän kauden ensimmäinen budjettiesitys alkaa olla valmis. Lukiessani kesälomalla kotiin lähetettyä valtioneuvoston tiedotusyksikön tiedotetta hallituksen budjettineuvottelujen tuloksista olin tukehtua pullaani, kun muistelin, mitä puoli vuotta sitten vaalikentillä luvattiin ja millainen esitys hallitukselta loppujen lopuksi tuli. Ne vaalitarinat ja tämä budjetti eivät kohdanneet toisiansa missään vaiheessa. Neljässä kuukaudessa olivat vaalikentiltä tulleet viestit haihtuneet hallituksen jäsenten muistilokeroista johonkin kauas pois. Vajaassa vuorokaudessa kokoon kyhätystä budjetista ei näy vaalien keskeisiä kysymyksiä. Lapsiperheiden, eläkeläisten, työttömien tilanne nousi keskeiselle sijalle kaikissa käymissani paneelikeskusteluissa ja parannusta luvattiin yli puoluerajojen heikoimmassa asemassa olevien elinolojen parantamiseksi.

Loppukesällä savolaisella torilla käydessäni sain kulkea korvat punaisina, kun eläkeläisten sankka parvi muutaman kerran piiritti minut omia huoliaan kertoakseen. Miksi ammattiyhdistysliike on unohtanut vanhat maksajansa ja miksi te poliitikot pidätte vain hyväosaisten puo-

lia, kuului muutamien eläkeläisten viesti. Samassa lauseessa eräs rouva sieltä takaa pyörätuolissaan kiitteli kovasti siitä, että vasemmistoliitosta löytyy vielä eräs vahva nainen, joka pitää heikompiensa puolta. Hän tarkoitti ed. Marjatta Stenius-Kaukosta, joka nosti esille terveydenhoitomaksujen korotukset ja vaati puoluettaan kapinaan korotuksia vastaan.

Lupasin tuoda näitä terveisiä tänne, ja tässä ne nyt olivat. Mutta miksi hallitus ei ota esimerkiksi kristillisen liiton hyvää ehdotusta budjettiinsa ja takaa pörssiverolla 0,1 prosenttia 200 markan korotusta minimieläkkeen saajille? Jos löytyisi oikea tahtotila, uskon, että voisimme lopettaa myös kansaneläkkeen pohjaosan leikkaamisen.

Mennessäni työttömien uusittuihin tiloihin Varkaudessa elokuun alkupuolella eivät tulleet suuret sanat mieleen ja mietin varmasti vuorokauden, mitä myönteistä heille toisin eduskuntaan tulevasta budjettiesityksestä, vaan eipä tullut mitään mieleen — ihmekös tuo, sillä noille 350 000 ihmiselle ensi vuoden budjetti ei lupaa mitään todellisia parannuksia.

Olin harmissani, ettei työministeriö asiantuntijadelegaatiota kuultuaankaan ottanut nuorten työpajatoiminnan tulevaisuuden turvaamista toissanaan. Tällä toiminnalla on saatu erittäin hyviä tuloksia nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Suomessa on tällä hetkellä noin 350 toimivaa työpajaa, jotka elävät muutoksen keskellä.

Nykyisillä resursseilla Euroopan sosiaalirahaston rahoituksen päättyessä on toimintojen jatkuminen erittäin vaikeaa monissa kunnissa. Kuitenkin kuntien velvollisuus on yhdessä työvoimaviranomaisten kanssa järjestää jokaiselle yli kuusi kuukautta työttömänä olleelle alle 25-vuotiaalle työnhakijalle ammattikoulutus- tai työharjoittelupaikka. Kun nuori ei ole saanut ammattikoulutusta tai työllistynyt työmarkkinoille, ammattitaitoa parantava koulutus tai harjoittelu voisi tapahtua kuntien omistamissa paikoissa.

Toivon hallitukselta ymmärtämystä vielä, jos budjettia avataan jossain vaiheessa. Toivottavasti nuorten työllistämiskysymys voi vielä aukaista budjetin ja saamme 10 miljoonaa markkaa pajatoiminnan ohjaajien toimien ainakin määräkseen vakinaistamiseen.

Kahden lapsen isänä odotin hallituksen esityksiä perheiden olotilan helpottamiseksi. Toisin kuitenkin kävi. Kesällä lukiessani teksti-tv:stä ministeri Suvi-Anne Siimeksen esitystä korkovähennysten poistamisesta se sai minut vakuuttumaan viimeistäänkin ideologioiden kuolemiseen.

Järkyttävää puhetta vasemmistolaiselta ministeriltä! Jos ehdotus toteutuisi, tietäisi se monille lapsiperheille oman asunnon hankintasuunnitelmien lykkäämistä tai jopa hautaamista.

Muutama opiskelijaystävänä oli myös kesällä yhteydessä. He soittivat koskien hallituksen esitystä opiskelijoiden asuntotuen yksinkertaistamisesta. Heidän laskelmiensa mukaan lapsettomat opiskelijapariskunnat menettäivät 6 000—12 000 markkaa vuodessa, ja se on iso lovi pikku budjeteissa.

Suunnitellut 10—11 miljardin markan verohelpotukset tällä hallituskaudella eivät ole mielestäni edellä mainittujen leikkausten kanssa sopuinnussa. Samaa mieltä kanssani ovat olleet monet hallituspuolueiden edustajat lehtikirjoituksissaan ja omissa puheissaan. Julkinen voitottelu vain ei auta asiaa eteenpäin. Täytyy toimia, missä nappia painetaan.

Minä uskon, että me kristillisessä liitossa lupamme järjestää teille mahdollisuuksia äänestää hyvän puolesta myös jatkossa.

Uusia säästökohteita tulisi etsiä myös valtion keskushallintoa ja verorakennetta uudistamalla. Veroratkaisujen päättäminen tupopöydässä varmistaa sen, ettei siihen pöytään ole katettu paikkoja kuin palkansaajille ja hallitukselle.

Ensi vuoden talousarvioesityksestä voisi antaa myös tunnustusta. Hallitukselle voi antaa tunnustusta kotitaloustukityön jatkumisesta, esiopetusuudistuksen käynnistämisestä syksyllä 2000 ja poliisin määrärahojen nostamisesta.

Muutama viikko sitten kuunnellessani Itä-Suomen maakuntaliittojen toiveita ensi vuoden talousarvioon keskeiseksi tavoitteeksi nousivat kansallisen vastinrahoituksen saaminen Itä- ja Pohjois-Suomeen sekä se, että alueellemme tärkeät teollisuuden kuljetustuet on saatava talousarvioon. Muuten oravanpyörä pyörii alueellamme liian lujaa. Kun asukasmäärä ei ole kasvava, eivät uudet palvelut saa valtion rahoitusta; kun ei ole palveluita, muutetaan pois.

Kun katselee ensimmäistä kertaa valtiomme tilaa tältä paikalta, tuntuu arvopohjamme olevan aika yksisuuntainen: rikkaat rikastuvat ja köyhät kyykkyyn. Tämä voima tarvitsee vasta-voimaa ja henkilöä, joka näyttää sille suunnalle voiman.

Ehkä juuri siksi Suomi ansaitsee presidenttikseen piispa Wille Riekkisen kaltaisia isähahmoja.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen budjettiesitys ensi vuodelle ansaitsee kaiken tunnustuksen ja arvostuksen sen vuoksi,

että se on ensimmäinen ylijäämäinen valtion velkaa pienentävä budjettiesitys koko tällä vuosikymmenellä. Hyvät budjettiesitykset viime vuosina eivät ole kuitenkaan tulleet ilmaiseksi. Jatkuvat leikkausohjelmat ja rajoitukset tarpeellistenkin poliittisten uudistusten aikaansaamiseksi veivät monet hallituspuolueiden edustajat erityisesti viime kevään vaalikentillä hyvinkin tiukkoihin keskusteluihin äänestäjien kanssa politiikkamme sisällöstä ja perusteista. Saattaa olla niin, että parempiosaisia väestöryhmiä edustavien on ollut helpompi puolustaa toteutettua talouspolitiikkaa, kun politiikan vaikutukset ovat olleet sillä suunnalla nopeampia ja ongelmattomampia. Selvään on tietysti se, että oppositiolla on perinteinen oikeus ja velvollisuuskin arvostella uskottavuudesta piittaamatta jopa onnistunutta politiikkaa.

Omalta osaltani voin todeta, että olen alusta asti hyväksynyt sen periaatteellisen ja vahvasti poliittisen tavoitteen, jossa ensisijaiseksi tehtäväksemme on asetettu valtiontalouden saaminen uralle, joka vie terveeseen taloudenpitoon. Me olemme olleet ja olemme entistä vahvemmin sillä talouden kehitysuralla, jota olemme tietoisesti tavoitelleet ja joka tasapainottaa koko kansantalouden sisällön antaen mahdollisuuden myös todelisille uudistuksille, myös jatkossa.

Hyväksyn täysin sen toteamuksen, jonka mukaan velkainen valtio on köyhän pahin vihollinen. Läpeensä velkaantunut ei kykene huolehtimaan perustarpeistaan, ei yksilön eikä yhteiskunnan, ei omista tarpeistaan eikä erityistä tukea tarvitsevien tarpeista. Siispä olkaamme ylpeitä Lipposen hallitusten ja niiden tukena olevien puolueiden saavutuksista. Viisaasti toimimalla myös jatkossa voimme saada entistä vahvemman tuen linjanvedoillemme.

Nyt erityisesti, kun tätä keskustelua on seurannut ja tietysti myös koko budjettivalmistelua, on mielestäni käynyt ilmeiseksi se seikka, ettei sinänsä kannatettavan politiikan sisällön hallintaan näytä ihan kaikilla riittävän tarpeellista avarakatseisuutta eikä myöskään laaja-alaista ymmärrystä, jos näin rohkenen sanoa. Tällä tarkoitan itse asiassa sitä jyrkkyyttä, jolla lähinnä valtiovarainministeri näyttää suhtautuvan siihen, että monipuoluehallituksen piirissä voi olla ja sillä pitää olla erilaisia painotuksia senkin jälkeen, kun eri puolueiden ministereiden budjettiesitykset ovat jäsentyneet VVM:n koordinoimina hallituksen lopulliseksi esitykseksi. Harmin, että ministeri Niinistö lähti pois.

Äsken pääministeri Lipponen peräsi politiikka-

kaa politiikkaan -keskustelua. Hän viittasi siihen, ja sen isähän on valtiosihteeri Sailas, joka tarkoitti — tai ainakin minä toivon niin — ennen kaikkea sitä, että budjetin yleisraamien sisällä on lukematon määrä erilaisia vaihtoehtoja yhteisen tahdon toteuttamiseksi. Sen poliittisen tahdon ja vaihtoehtojen punninnan täytyy ja pitää voida tapahtua myös täällä, pitää voida tapahtua myös sen jälkeen kun tiukat, ahtaavat, eri sektoreiden budjettiesitykset on tehty. Se ei voi olla pelkästään yhden henkilön politiikkaa, ei yhden vaihtoehdon pohjalta tapahtuvaa politiikkaa.

Tässä tietysti ihmettelee sitä, jos vielä pysyn valtiovarainministerissä, että hänellä esimerkiksi politiikan ydin voi olla esimerkiksi siinä, että ideologisista syistä vastustetaan työntekijöiden etuja parantavia uudistuksia työehtosopimusten yleissitovuuteen liittyen siitä huolimatta, että sen valtiontaloudelliset vaikutukset olisivat äärettömän pienet.

Tästä yhteenvetona totean, että ei ole mielestäni kohtuutonta, jos eduskunnassa voidaan hallituspuolueiden ryhmien kesken sopia uusia sisäisiä painotuksia talousarvioon. Tämä on tietysti kyttävä tekemään budjettiesityksen yleisraamien puitteissa, jolloin myöskään valtiovarainministerin kunnia ja maine tiukkana budjettimiehenä ei millään tavalla vaarannu, päinvastoin.

Rouva puhemies! Joitakin yksityiskohtia budjettiesityksestä. Kun täällä eduskunnassa ja itse asiassa hyvin laajalti muuallakin keskustellaan tänä päivänä valtionyhtiöiden tilanteesta ja valtion muun omaisuuden myyntitulojen käytöstä ja siitä arvaamattomuudesta, joka tähän aihepiiriin liittyy, olisin nähnyt mieluusti sen, että hallitus olisi voinut budjettiasiakirjaansa määritellä esimerkiksi joitakin periaatteita valtionyhtiölinjauksille. Nyt asioita aletaan käsitellä erillisissä työryhmissä mutta joka tapauksessa tähän budjettiesitykseen sisältyy noin 2,5 miljardin valtionyhtiöiden myyntitulot. Lisäbudjetissa sitten asiat laitetaan menopuolelle ja asia täsmentyy, mutta tässä asiakirjassa olisi voinut olla näitä linjauksia. No, näin ei ole. Odottakaamme mitä jatkossa tulee olemaan.

Hyviä asioita on minusta erityisesti uusmaalaisena Hanko — Skogsby-tiehankkeen loppuun saattaminen. Se on hyvin vilkkaasti liikennöity tie, Hankoon johtava tie, ja sitä on todella pitkään odotettu. Se saatettiin jo käyntiin edellisellä kaudella ja nyt se saatetaan loppuun. Se on hyvä asia. Porvoo — Koskenkylä-osuuden rakentaminen edelleen tällä kokonaisrahoitusmallilla on myös hyvä asia. Leppävaara — Helsinki-radan

kakkosraiteen aikaansaaminen on todella välttämätön ja hyvä asia, niin että kyllä näitä hyviä yksittäisiä asioita budjettiin liittyy vaikka kuinka paljon. Otin tässä vain näitä joitakin, jotka nyt erityisesti uusmaalaiselle ovat tärkeitä.

Tietysti ikävää on se, että aikuisväestön järjestelmällisen hammashuollon korvaamisen laajentamista lykätään edelleen, nyt vuoteen 2001 saakka. Mutta tietysti hyvää on se, että nuorten aikuisten hammashuollon sairausvakuutuskorvattavuudessa voidaan taas edetä askel askeleelta.

Ikävää on myös edelleen se jo viime budjettikäsittelyn yhteydessä näyteltä näytelmä Evo-rahojen leikkaamisesta. Nyt leikkaussumma on 60 miljoonaa markkaa. Se on minusta edelleen ikävää sen takia, että tutkimustoiminta, jos mikä, on pitkäjänteistä toimintaa, ja tämä leikkaus tulee vaarantamaan noin 300 tutkijan työpanoksen. Se, mikä minusta tässä on todella ikävää, on, että Oecd on vastikään arvioinut erikoissairaanhoidollisten tutkimustoiminnan ja ne tieteenalat, joita siellä tutkitaan, parhaiten menestyviksi Suomen tutkimustoiminnassa. Tästä syystä pidän tätä lyhytjänteistä meininkiä hyvin ikävänä.

Siitä huolimatta en toivo sellaista näytelmää, mitä täällä viime budjettikäsittelyn yhteydessä näiden rahojen takaisin saamiseksi näyteltiin. (Ed. Kuoppa: Kyllä ne takaisin pitää saada!) — Pitää, pitää, pitää saada, mutta hiukan selvemmin ja hiukan paremmin ja yksinkertaisemmin. — Ei niin, että leikataan toisilta tutkimuslaitoksilta, niin kuin viime vuonna leikkasimme Kansanterveyslaitokselta ja Työterveyslaitokselta, jotka omalta osaltaan tekevät erinomaista tutkimusta. Rahojen on löydettävä muualta.

Huolestuneisuutta ovat herättäneet myös hallituksen aiheet taas leikata aikuisten ammatilliseen koulutukseen tarkoitettuja varoja. Totean nyt vielä kerran sen selvän tosiasian, että osaamiseen panostaminen on keskeinen osa Suomen menestymisstrategiaa, ja toivon, ettei vuonna 96 koulutusvakuutusratkaisussa sovittuja voimavaroja enää nyt leikkataisi. Tässä kuulin, että ratkaisulla vaarannettaisiin jopa 10 000 ihmisen mahdollisuudet jatkokoulutukseen. Tämä olisi todella ikävä asia.

Koulutuksen ja tutkimuksen puolesta toteaisin sen, että budjettiasiakirja on erittäin hatara asiakirja, jos mielimme arvioida yliopistojen mahdollisuutta erityisesti tutkimukseen. Totean vain sen, että kun hallitus on valmistelemassa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisasiakir-

jaa, siinä tämä budjettiraami viiden vuoden osalta, tämä vuosi ensimmäisenä, konkretisoi-tuu täsmällisemmin ja se on todella tärkeä asiakirja.

Siitä asiakirjasta toteaisin vain sen, että totta kai sopii toivoa, jos nyt tässä muutamien asian otan, että perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen, jonka määrärahat taas sisältyvät tähän budjettiesitykseen, tasapainoa voitaisiin säilyttää. Toivon tietysti, että koko yliopistojen perusrahoituksen laskentamallit olisivat jo oikein tehtyjä, ja niitä varmasti sopisi perusteellisesti tarkastella.

Hyvin tärkeää on tietysti mielestäni teknologiapolitiikan jatkuva voimistaminen ja erityisesti sen kohdentaminen siten, että syntyy uusia osaa-misklustereita, tai että vanhat vahvistuvat ja monipuolistavat Suomen tuotantorakennetta. Yksipuolinen riippuvuus elektroniikasta on uhka laskukauden oloissa. Nokia on tärkeä. Täällä puhuttiin päivällä pääministerin puheitten johdosta Nokia-asiasta. Se on todella tärkeä, mutta panostukset on tehtävä niin, että monipuolistuminen Suomen tuotantorakenteeseen lähtee liikkeelle, ja sitä jo luodaan. Yksipuolisuus ei ole millekään hyvä.

Rouva puhemies! Lipposen toisen hallituksen ensimmäinen talousarvio luo edellytyksiä myös tulopoliittisen ratkaisun aikaansaamiselle. Valtion henkilöstön palkkaussääntöjen osalta tämä budjettiesitys kuitenkin lyö korville tupopyrkimyksiä. Hallinnonalojen toimintameno-määrärahat sisältävät hallituksen ilmoituksen mukaan — tähän haluaisin kyllä varmistuksen jossain vaiheessa — myös mahdolliset palkankorotukset ensi vuodelle. Käytännössä tämä johtaisi tietysti siihen, että palkankorotukset rahoitettaisiin henkilöstön irtisanomisella.

Lähtökohtana tulee ilman muuta olla sen, että uudet sopimuskorotukset budjetoidaan täysimääräisinä ensi vuoden talousarvioon. Minä toivon, että vähintään valtiovarainvaliokunta näitä asioita selvittäisi niin, että asiat tulisivat oikein. Onko näin vai onko toisin? Budjettiasiakirjasta se ei ilmene. Tämän esitän sen tiedon perusteella, minkä olen saanut.

Toivon tietysti myös, mikä täällä on tullut monta kertaa esille, että eläkeläisten asia otetaan todella vakavasti. Eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentaminen on tietysti eräs niitä keskeisiä asioita.

Rouva puhemies! Hallituksen budjettiesitystä näin kokonaisuutena voi mielestäni perustellusti pitää näköalattomana, eräänlaisena rutiiniesi-

tyksenä, jolla ei pyritäkään puuttumaan suuriin ongelmiin tai vielä vähemmän ratkaisemaan suuria yhteiskunnallisia kysymyksiä. Tämä linjanvalinta ei kuitenkaan ole budjetin perustavoite, vaan mielestäni seuraus siitä kylmästä tosiasias- ta, että valtiolla on velkaa yli 420 miljardia markkaa, jonka maksaminen on aloitettava mieluummin tänään kuin huomenna.

Meidän on jokaisen ymmärrettävä, että suuret ja mittavampaa rahoitusta edellyttävät uudistukset odottavat edelleen tekijänsä. Voisi jopa sanoa, että verotuksen keventäminen vaalikaudella yli 11 miljardilla markalla pitäen samalla yllä kohtuullista valtionvelan lyhennysohjelmaa, ilman että valtionyhtiöitä myydään sumeilematta enemmistöjä menettäen — siis tähän ei pidä mennä — olisi jo tyydyttävä tavoite saavutettavaksi.

Totean, että nykyiset hallituspuolueet ja niiden eduskuntaryhmät ovat viidessä vuodessa oppineet pitämään suun säkkiä myöten, kun sitä edeltäneeltä ajalta perittiin tietysti köyhtynyt valtio. Tämän pidättyvyyden on mielestäni edelleen jatkuttava. Eri asia on sitten, tulisiko tämän johtaa siihen, että politiikka suljetaan politiikasta siten, että vain valtiovarainministeriö tietää, mikä on hyvin ja oikein. Mielestäni yli 192 miljardin markan vuosittaisissa raameissa on runsaasti tilaa erilaisille operaatioille, jos niitä yhteisesti halutaan.

Alue- ja kuntaministeri K o r h o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti aluekehittämisestä, siihen liittyvästä rahoituksesta ja ehkä joistakin periaatteista, kun täällä on tällaista keskustelua kaivattu. Myös rahojen osalta jonkinlaista selkeyttä on ehkä syytä tuoda näihin osin vääriin ja osin luuloihin pohjautuviin tietoihin ja myös lukuihin, mitä on käsitelty.

Hallitus on omassa toiminnassaan aina avarakatseinen. Itsekin yritän siihen pyrkiä ja tässä merkityksessä myös Suomenmaa-lehteen aina joskus tutustua. Joskus on ihan mukava lukea uutisia, niin kuin 3.9., joissa luki, että budjetti on iso kirja myös ensikertalaiselle. Siinä haastateltiin erinomaisesti monia eri osapuolia, jotka olivat budjettikirjaan tutustuneet siinä vaiheessa, muun muassa Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton puheenjohtajaa ed. Rantakangasta, joka on erittäin merkittävä luottamushenkilö. Hän kauhisteli siinä haastattelussa, että nyt on menty maakunnan kehittämisrahaa leikkaamaan 112,5 miljoonasta markasta 32,5 miljoonaan markkaan ja KTM:n investointitukiakin on leikattu

250 miljoonasta markasta 80 miljoonaan markkaan, ja sehän on hirvityksen kauhistus, jos näin pääsee tapahtumaan.

Olen täsmälleen samaa mieltä. Sen takia on myös muistettava, että budjettikirja on tosiaan iso kirja, vaikea lukea ja monimutkainen niin ensikertalaiselle kuin tietenkin monelle muullekin. Koska nämä jutut ovat ”ankkoja”, niitä ei pidä ottaa totena.

Sen verran näistä rahoista, että maakunnan kehittämisrahan taso on täsmälleen saman suuruinen kuin tänäkin vuonna eli 112,5 miljoonaa. Se on vaihtanut vaan momenttipaikkaansa. 26.98.43 on edelleen nimeltään ”Maakunnan kehittämisraha”, ja siellä on 32,5 miljoonaa, joka on tarkoitettu nimenomaisesti puhtaasti kansalliseen toimintaan, ei siis EU-vastinrahaksi, kuten joskus on näissä rahoissa ymmärretty.

Uusi momentti 26.98.62 on nimeltään ”EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäministeriön osalta”. Sieltä saa taas tehdä myöntämispäätöksiä ensi vuonna 80 miljoonan markan edestä. Varsinaista maksurahaa momentilla on 32 miljoonaa markkaa. Mutta olennaistahan on se, että jos hankkeiden maksatukset etenevät arvioitua nopeammin, lisää rahaa niihin maksuihin saadaan valtioneuvoston päätöksellä.

Lyhyesti ja tiivistäen: maakunnan kehittämisrahan taso siis on edelleen 32,5 plus 80 elikkä yhteensä 112,5 miljoonaa markkaa, kun lukee kirjan. Sama koskee myös KTM:n yritystukia, ”Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen”, josta myös on ollut puhetta, aivan sama kaava. En ala markkoja käydä läpi. Jokainen voi ne, kun kirjaan tutustuu, sieltä kaivaa itselleen ja saada lopputulelman.

Kun on puhuttu siitä, kuinka kaltoin rahallisesti budjetti kohtelee aluekehitysvaroja, on myös syytä muutama luku tarkentaa. Vuoden 2000 talousarvioesityksessä on yhteensä 33 momenttia nimetty kokonaan tai osittain aluekehityslain mukaisiksi aluekehitysrahoiksi, vaikka ed. Pekkarinen ei näin myönnäkään olevan. Hän on itse ollut muistaakseni näitä säännöksiä laatimassa. Määrärahoja osoitetaan aluekehittämishankkeisiin, kansalliseen tai EU-osarahoitteeseen elinkeinotoimintaan ja sen kehittämishankkeisiin, julkisiin investointeihin ja väestölle tärkeiden palvelujen turvaamiseen, kuten on määritelly olemassa.

Vuoden 2000 talousarvioesityksessä aluekehitysrahamomenttien loppusumma on 10,4 miljardia markkaa, joka on ihan puhdasta matematiikkaa. Toisin sanoen rahavarat ovat kasvaneet sen

27 prosenttia. En pitäisi sitä kovin huonona saavutuksena.

Jos vielä laajennetaan aluekehittämiseen suunnattavien varojen tarkastelua vuoden 2000 talousarvioesityksessä siten, että ymmärretään laajasti nimenomaan aluekehittäminen, voidaan nostaa esille 91 momenttia. Sitten puhutaan jo isoista rahoista. Ne ovat silloin suuruusluokkaa 30 miljardia markkaa. (Ed. Pekkarinen: Aivan oikein!)

Kohtuulliset panostukset ovat siis sillä puolella rahallisesti. Mitä saavutetaan, on toinen asia. Haluaisin lyhyesti myös tätä puolta käsitellä, kun olen tässä kuunnellut puheita ja toimia ja miettinyt, kuka niitä on ollut kehittelemässä vai onko ollut kukaan, kun välillä on aivan ilmeisiä vaikeuksia ymmärtää. Aluepolitiikan synty ja laajuus pitää muistaa, mutta ennen kaikkea ne toimijat, jotka tänä päivänä aluekehittämisen osalla ovat mukana.

Kuten muistetaan, aluetasolla aluekehitysviranomaisina toimivat nyt maakuntaliitot. Niiden rooli ja merkitys on erittäin suuri tulevaisuudessa tästä eteenpäin, etenkin jos ne liitetään vielä siten, että yhteistoiminta työ- ja elinkeinokeskusten kanssa saadaan täysipainoisesti toimimaan ja saadaan luotua sitä kautta nimenomaisesti tulevaisuuteen suuntautuvaa toimintaa. Samanaikaisesti paikallisella alueella on merkittäviä toimijoita edelleen, kauppa- ja teollisuusministeriö, työministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä niiden aluehallintoyksiköt. Niiden rooli rakennerrahastojen kautta tulee olemaan se, jolla määritellään hyvin pitkälti linjaa tulevaisuuteen, mitä siellä saavutetaan, mikä tulee olemaan tulos alueiden kehittämisen näkökulmasta. Uskoakseni tähän suuntaan kaikki muut tällä hetkellä ovat valmistautumassa paitsi ehkä oppositio.

Kun katsotaan, mitä painopisteitä hallituksen näkökulmasta on tälle työlle asetettu, onhan aivan selvää, että perustavoite aluepolitiikassa on aluetalouksien vahvistaminen siten, että se nojautuu parantuneeseen kasvuun ja myös siihen, että se työllisyyden kautta heijastuu vaikutuksena koko maan painopisteiden asettamisen turvaamiseen. Erityisesti huomiota kiinnitetään alueellisen tasapainoisen väestörakenteen ja osaamisen vahvistamiseen eri alueilla.

Hallitus pyrkii siis turvaamaan peruspalvelujen riittävän saatavuuden ja tason myös maan kaikissa osissa. Eivät nämä tavoitteet, niin kuin aiemmin markkojen kautta katsottiin, ole mihinkään kadonneet. Hallitus on omassa ohjelmassa

saan todennut myös, että hallitus tukee alueiden omaehtoista kehitystä, edistetään niiden omia vahvuuksia ja siihen tukeutuen annetaan alueille se mahdollisuus, joka niille kuuluu kehittämisen näkökulmasta.

Tietoyhteiskunta luo siihen erinomaisen hienoja edellytyksiä, mutta ne eivät varmaan tule riittämään etenkin Pohjois- ja Itä-Suomen kehittämisen kannalta. Edelleen tulee panostaa tietoisesti ja päämäärähakuisesti tuotantorakenteen monipuolistamiseen, jalostusarvon nostamiseen ja sitä kautta tuloarakenteen positiiviseen kehittämiseen. (Ed. Ala-Nissilä: Asiaan pitäisi viimein päästä!) — Minä mielelläni kuulisin joskus sen vaihtoehdon myös edustajalta, mikä se on. Hallitus on kirjannut omat vaihtoehdonsa, omat mahdollisuutensa. Itse asiassa yhtään vaihtoehtoista kehittämisen mallia en vielä tässä salissa ole kuullut esitettävän. Hyvin mielelläni niitä ajatuksia jäämme odottamaan ja kuuntelemaan, mitä sieltä tulee muutakin kuin "ei".

Aluepolitiikassa siis pyritään huomioimaan erityyppisten alueiden tarpeet, mutta myös samanaikaisesti kehittämisedellytykset. Se, mistä tänä päivänä ehkä eniten puhutaan, on, miten voimme maksimoida rakennerrahastojen hyödyn tässä työssä. Jos aluepolitiikan yhtenä keskeisenä tavoitteena on osaamisen ja korkean teknologian hyödyntäminen sekä tietoyhteiskunnan rakenteiden kehittäminen, kuten olen ymmärtänyt joskus myös opposition esittävän, ihmettelen niitä puheita, mitä liittyi esimerkiksi aluejakoon kakkostukialueiden osalta, ja sitä arvostelua, mitä siihen samalla liittyi. Tiedon ja osaamisen yhteistyöverkon vahvistaminen, teknologia- ja osaamiskeskusten painottaminen sekä myös etätöiden mahdollisuuksien huomioiminen ja edistäminen tulevat olemaan tulevaisuuden kannalta merkittävimpiä välineitä, millä voidaan mennä eteenpäin.

Tällä hetkellä olemassa on 27 erilaista kaupunkiohjelmaa, jotka valmistautuvat nimenomaisesti tällä hetkellä rakennerrahaston kauden, ykkös- ja kakkostukiohjelmat, joissa on tuhansia toimenpidekokonaisuuksia. Pohjois-Suomen ja Itä-Suomen ohjelmat ja sen lisäksi erilaiset seutukuntaohjelmat ovat niitä, joitten varaan pitää aluekehittämisen pohjautua. Ei ole mitään muuta tietä kuin luottaminen alueiden ihmisiin myös tästä lähtökohdasta. Siinä rakennemuutosalueiden väestöpeitto on 30,6 prosenttia kakkostukialueen osalta ja ykköstukialueen osalta 20,85 prosenttia. Näiden sisällä on ongelmaluokkien väestön valtaosa.

Mitä siellä saavutetaan ja millä keinoilla saavutetaan? Keinoja itse asiassa ei saada mistään muualta kuin siellä toimivilta ihmisiltä, kansalaisilta, järjestöiltä. Sitä hallituksen kautta näillä kokonaisuuksilla, osaamiskeskusohjelmilla, kaupunkiohjelmilla, maaseutuohjelmilla ja erikseen ykkös- ja kakkostukiohjelmilla tavoitellaan, siihen pyritään ja uskoakseni myös päästään.

Kun nämä kaikki toimet kohdentuvat oikein, uskon vahvasti myös siihen, että alueellisen tasapainon kehittäminen on jotakin muuta kuin juhlapuheissa hoettavaa slogania. Se on sitä, että sillä on selvät tavoitteet, päämäärät ja myös ohjelmallinen sisältö eikä se ole vain hokema jostakin menneisyydestä, kaipuuta johonkin, jota tänä päivänä ei enää ole.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se siitä hokemasta. Tässä oli tietysti monia ihan mielenkiintoisia asioita, jos emme vielä ymmärrä aluehallintoa ja muuta, mitä tietysti nyt opiskellaan. Saatiin ohjeistusta, että muun muassa maakunnallisen hallinnon osalta yrittäisimme siihen perehtyä. Kaiketi täytyy perehtyä.

Mitä tulee aluekehityksen kannalta tärkeisiin määrärahoihin, on aivan totta, että ne on budjetissa määritetty 95:stä lähtien. Syksyllä 94 ensimmäisen kerran määriteltiin, mitkä ovat EU:n osarahoitusmomentteja. Niiden pitää budjettikirjassa olla ja asia on sillä siisti. Siellä on kaiken kaikkien rahoja, joilla on jokin alueellinen luonne, todellakin yli 30 miljardia markkaa.

Mutta arvoisa ministeri, ettehan te niillä rahoilla, tällä 30 miljardilla, voi keikaroida. Eiväth nämä rahat mene heikompien alueiden kehittämisen tarpeisiin, kaukana siitä. Täällä on monta sellaista momenttia, joiden määrärahoista 80 prosenttia menee 4—5 keskuksen kehittämiseen ja vain pieni osa menee koko muun Suomen kehittämistarpeisiin. Näillä momenteilla tuohon tapaan laskeskellen, 30 miljardilla markalla, ei kannata hurmata ketään, koska ei sellainen hurmaus pitkälle vie.

Mitä vielä tulee siihen, miten EU:n alueohjelmien kanssa on menetelty, lyhyesti ensinnäkin minusta tänä päivänäkin on kerrottu, että ikään kuin tulisi paljon uutta rahaa EU-ratkaisun seurauksena. Emme syytä hallitusta siitä, että ei tule enempää kuin ennen, mutta emme myöskään kehu siitä, ettei tule enempää kuin ennen. EU:n sisällä kriteerit ovat selvät: ykkösalue määritellään Nuts 2 -tasoisesti ja kun kriteerit täyttyvät, alue pääsee siihen ja sillä sipuli.

Mutta mistä me syytämme? Nimenomaan siitä, että jos saadaankin EU:n tukea tietyille alueille, ei meidän mielestämme ole oikein se, että ne kansalliset rahat, jotka ovat välttämättömiä perustaksi joillekin alueille, vedetään pois heikoimmilta alueilta ja niitä keskitetään joihinkin harvoin keskuksiin. Tässä pääkriteikki, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja: Lisäksi emme todella ymmärrä sitä, että ennen kaikkea Turku ja Tampere ...

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tästä on ehkä hyvä jatkaa, mihin ed. Pekkarinen yritti tulla, eli emme ymmärrä sitä, millä tavalla EU-rakennerahastoalueet muodostettiin.

Kun äsken kuunteli ministeri Korhosen puhetta, täytyy kyllä todeta, että nyt alkaa jo ymmärtää sen, minkä takia ministeri Korhonen on lyhyessä ajassa onnistunut sekoittamaan aluepolitiikan esimerkiksi omalla alueellaan. Se johtuu varmasti siitä, että ministeri Korhonen on nyt niin paljon lukenut ja hänellä on teesit ja fraseologia hyvin mielessä, mutta punainen lanka ja juonne puuttuu.

Haluaisin vain todeta esimerkiksi juuri Pohjois-Pohjanmaan, ministerin oman alueen, osalta, että aluepoliittinen työ siellä nyt vaikeutuu erittäin paljon, jos rakennerahastoalueet menevät sillä tavalla kuin hallitus on esittänyt eli Oulun lisäksi emme saa mukaan esimerkiksi Oulun seutukuntaa, mutta emme myöskään muita seutukuntia. Eritoten jos esimerkiksi Raahen seutukunta jää ulkopuolelle, tämä merkitsee sitä, että aluepolitiikan työ, joka on siellä hyvin saatu alulle, on kyllä sortumassa pahan kerran. Ennen kaikkea äskettäin pääministerikin korosti sitä, kuinka tärkeätä on kuntien välinen yhteistyö. Kun jo seutukunnat pannaan tällä tavalla hajalle, sehän tekee kuntien välisen yhteistyön seutukuntatasolla mahdottomaksi, puhumattakaan aluetasosta.

Tässä mielessä toivoisin kovasti, että ministeri vähitellen keskittyisi esimerkiksi siihen, miten alueellista itsehallintoa nopeasti kasvatettaisiin ja lisättäisiin. Sillekin on hyvä pohja Ahon hallituksen aikana luotu, mutta se on jäänyt kehittämättä ja nyt tarvittaisiin hyvinkin paljon aluepolitiikan tehostamista hallintopuolellakin eikä ainoastaan rahanjaon puolella.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aluekehityslainsäädännön tavoitteena ja myös EU:n rakennerahaston tavoitteena on alueellisten erojen tasoittaminen. Kun ministeri viittasi tavoite 2 -alueratkaisuun, niin kun loppuvaiheessa on katsottu, mitä otetaan mukaan ja mitä ei, mielestäni ratkaisu on vastoin aluekehityslainsäädännön henkeä ja myös vastoin EU:n rakennerahaston asetusta. (Ed. Pekkarinen: Molempia vastaan!)

Siinähan kävi, ministeri Korhonen, niin, että sellaisten alueiden, jotka pääsisivät asukasta kohti lasketun bruttokansantuotteen pohjalta EU:n parhaimman tuen eli ykköstuen piiriin, asemaa nyt heikennettiin, vaikka näitten monien alueiden edessä on valtava maaseudun rakenneuudistus monien maaseutukeskusten ohella. Muros on meneillään. Kun EU:hun mentiin, luvattiin antaa välineitä. Sen sijaan te otitte mukaan tämän perifeerisen tuen piiriin sellaisia alueita, tarkoitan Oulua ja erityisesti Hervantaa, jotka ovat teknisen korkeakoulun ympärillä, joissa on erittäin nopea Nokia-vetoinen kasvu meneillään ja joissa on huimat tulevaisuudennäkymät. Te käytätte näiden alueiden ylikuumenemiseen tätä kakkostukea tulevina vuosina, sen vauhdittamiseen itse asiassa, ja nyt teidän ratkaisunne toimii juuri sillä tavalla, että se lisää näitä eroja eikä kavenna. Tästä tässä ratkaisussa on kysymys.

Totta kai osaamista pitää edistää, niin kuin todetaan, mutta sen pitää voida verkottua myös seutukuntiin. Te sanoitte tänäänkin valtiovainvaliokunnan jaostossa, että tällöin voidaan Oulun seutukuntien kehitystä edistää. Tämä johtaa juuri siihen, että yritysten ei kannata sijoittua Oulun ulkopuolelle, koska ne eivät saa sitä tukea, mitä ne saavat Oulussa. Tämä päinvastoin keskittää kehitystä Oulun seutukunnassa. Miten te perustelette tätä ratkaisua juuri siinä mielessä, että pitäisi alueellisia kehityseroja tasoittaa? Pitäisi käyttää tukea ongelmiin, ei huippukasvun vauhdittamiseen.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Korhonen sujuvasti luetteli nämä hallituksen munkkilatinat tästä aluekehityksestä ja päätyi keskustaa moittimaan siitä, että keskusta on arvostellut hallituksen EU-tukialuepäätöksiä. Eihän keskusta ole ainoa. Muun muassa olen lukenut tunnetun professorin, Joensuun yliopiston rehtorin Perttu Vartiainen näkemyksiä asiasta, jotka olivat kyllä hyvin saman suuntaisia keskustan arvioiden kanssa. Minusta onkin tässä aluetukijaossa sellainen

mielenkiintoinen uusvasemmistolaisuus kyseessä, että valtion rahatkin laitetaan sinne, minne myös yksityinen raha keskittyy. Minun nähdäkseni valtion tehtävä olisi juuri tasoittaa kehitystä ja tukea niiden alueiden kehitystä, jonne se yksityinen raha ei ensisijaisesti lähtökohtaisesti haakeudu. Luinpa siitä teidän EU-jakoesityksestänne semmoisenkin perustelun, että sen takia pitää nyt antaa tänne Tampereelle ja Turkuun ja Ouluun, koska niillä on edellytyksiä käyttää nämä rahat tehokkaasti.

Ministeri Korhonen, eikö tätä samaa uusvasemmistolaista linjaa pitäisi soveltaa nyt sosiaalipolitiikassakin? Te voisitte esittää, että annetaan toimeentulotuki niille, jotka osaavat sijoittaa sen parhaiten ja saavat siitä tuottoa, vaikka osakkeita jnp. He voisivat sitten antaa nämä tuotot siitä köyhemmille. (Ed. Ala-Nissilä: Jos haluavat!) — Niin, jos haluavat. — Siinä toteutuisi sitten samalla tavalla tämä teidän uusi ideanne tästä aluekehityksestä. Minusta tämä esimerkki osoittaa, että teidän filosofianne ei tule toimimaan.

Myös haluaisin muistuttaa teitä siitä, että teillä on hallituksen sisällä myös puimatta muutto-liikeasia. Pääministerihän sanoi radiohaastattelussa, että päinvastoin suomalaiset eivät muuta tarpeeksi, koska he ovat kiinnittyneitä niihin omistusasuntoihinsa. Eihän hallitukselta voi tulla ulos mitään tehokkaita päätöksiä muuttoliikkeen hillinnästä, jos ette saa omaa pesäänne selvitettyä näissä asioissa.

Ed. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Paljon puhetta, vähän villoja, voisi ministeri Korhosen puheesta sanoa.

Kun kuuntelee teidän lukujanne ja arvioitanne aluekehityksestä, jää sellainen käsitys, että Suomessa menee tavattoman hyvin. Meillä on siis vallalla tällainen alueellisesti tasapainoinen kehitysvaihe, ja siitähan ei, ministeri Korhonen, suinkaan ole kysymys. Hallituksella on tällainen antaa mennä -politiikka. Nyt, kun te näin valoisana tämän hetken tilanteen myös budjetin valossa näette, niin varmasti olisi eduskunnalle hyvä kertoa, missä on pihvi, missä todella on aluepolitiikan pihvi. Te uskotte näihin ohjelmiin. Ohjelmia on paljon. Niitä on satoja. Niitä varmaan voidaan tehdä enemmänkin, mutta kuinka monta todellista pysyvää työpaikkaa niistä syntyy? Tässä on se ydinkysymys.

Ryhtykää todellisiin toimiin, purkamaan näitä te-keskusten toiminnallisia päällekkäisyyksiä. Siellä on valtavasti hallintoa. Edelleenkin on monia vastuuministeriöitä. Sama koskee maa-

kuntaliittojen hallinnoimien rakennerrahastojen käytäntöjä. Tässä on teillä tavattoman paljon työtä. Sieltä hallinnosta irtoaa hirveän paljon rahaa suoriin elinkeinopoliittisiin panostuksiin, mikä myös tässä tilanteessa olisi Suomessa sitä parasta aluepolitiikkaa.

Me emme katso taaksepäin aluepolitiikassa emmekä kaipaakaan aikaa, jossa vastikkeetonta rahaa pannaan maakuntiin, vaan me olemme rakentaneet hyvin modernin mallin aluepolitiikalle, joka kyllä kestää tarkastelun myös uudella vuosituhannella ja sen ydin on nimenomaan aktiivisessa elinkeinopoliitiikassa.

Rouva puhemies! Ministeri Korhonen puolusteli sitä, että on ollut ihan oikein leikata näitä yritysten investointikehittämisrahoja tavallaan EU:n rakennerrahastojen hyväksi. Tietyillä alueilla kyllä, mutta mitäs tapahtuu, ministeri Korhonen, niille alueille, jotka eivät ole päässeet kansalliseen tai EU:n rakennetukialueen piiriin? Juuri niillä alueilla olisi tarvittu näitä KTM:n investointiavustusrahoja, joita nyt on leikattu tässä budjetissa viime vuodesta yli 200 miljoonaa markkaa, siis erittäin merkittäviä summia.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja: Tässä on, rouva puhemies, nyt keskeisiä kysymyksiä, joihin ministeri Korhosen tulee kyllä vastata.

Ed. Lehtomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Korhonen puheenvuorossaan korosti voimakkaasti maakuntien liittojen asemaa aluekehityksessä. Kun nyt maakuntien kehittämisrahasta on 80 miljoonaa siirretty EU:n kansalliseen vastinrahoitukseen ja merkittävä osa tästä jäljellä jäävästä 32 miljoonastakin on tavalla tai toisella sidottu, niin onko maakuntien liitoilla nyt riittävästi pelivaraa ja toimintamahdollisuuksia tämän jäljelle jäävän rahoituksen puitteissa? Vai tarkoittaako tämä painotus kenties sitä, että nyt tämä uusi rahoituksen hallintomalli, mikä on pian tulossa tänne eduskuntaan varmaankin, korostaa entisestään maakuntaliittojen toimintavaltuuksia näitten rahojen jaossa?

Toisekseen kiinnittäisin huomiota siihen, että tuolla meillä aluekehityksen kannalta kaikkein kurjimmilla alueilla on nyt iso ongelma näiden EU-hankkeiden kanssa siinä, että vuodenvaihteen tienoilla niihin tulee katkos. Ohjelma-asiakirjat kenties loppuvuodesta hyväksytään tai

jopa vasta ensi vuoden puolella ja rahoituksesta ei ole tietoa. Meillä on paljon pelissä näiden hankkeiden kanssa ja myös avainhenkilöt siellä miettivät, voivatko he yleensä jäädä tälle sektorille. Onko nyt kansallisesti kiinnitetty tähän ongelmaan huomiota, jotta tämä siirtymäkausi sujuu jouhevasti?

Alue- ja kuntaministeri Korhonen: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin tähän hallintomalliin. En ala sitä käydä nyt yksityiskohtaisesti läpi. Se tulee, niin kuin ed. Lehtomäki totesi, aivan lähiaikoina käsittelyyn, mutta olennaista on siinä on itse asiassa se, että maakuntien vaihtumiskanavat ja mahdollisuudet paranevat entisestään, mutta samanaikaisesti kasvaa myös vastuu sen osalta, mitä niillä valtuuksilla saadaan aikaan, ja se on hyvin mielenkiintoinen tietenkin tarkastella lyhyellä tai pitemmällä ajajänteellä.

Ed. Laukkanen tarvitsee edelleen tukiovetusta näitten markkojen luvussa, ja ehkä sitä on syytä salin ulkopuolella antaa. Kun hän puhui siitä, että leikkauksia on tapahtunut yritystuki-momenttien puolella, sanon nyt kolmannen kerran, että ei ole tapahtunut. Minä nyt näytän edustajalle ne luvut tuolta, mutta en ala käydä niitä tässä toiseen kertaan läpi, kun uskon, että kerrallakin pitäisi oppia. (Ed. Pekkarinen: Se määrä on, mitä tarvitaan vastinrahaksi!)

Ed. Laukkanen kiinnitti huomiota myös toiseen asiaan, joka on ehkä olennaisempi, eli mitä näillä hankkeilla saadaan aikaan, ja se on se iso asia. Riski on, että ne jakautuvat liian pieniin osasiin, projekteihin, jotka pyörittävät itse itseään eikä synny sitä vaikuttavuutta ja sitä kautta sitä elinkeinoelämän aktiivista otetta, joka näitten rahojen ja itse asiassa hallintomallin ja kaikkien muidenkin päämääränä kai pitäisi olla. Mutta kyllä samanaikaisesti pitää sanoa, että esimerkiksi osaamiskeskushankkeet ovat tuoneet valtavan määrän hyvää tulosta. Ne ovat olleet hyviä hankkeita ja ovat edelleen hyviä hankkeita, joten ne etenevät omaa tahiaan.

Muihin puheenvuoroihin sitten. Ed. Pekkarinen kiinnitti itse asiassa moneen asiaan huomiota, en käy ihan kaikkia läpi, mutta ihan muutama yksittäinen asia. Niin kuin sanoin, olen tässä kesän aikana seurallut näitä kirjoittelua ja myös kommentteja, ja kun ed. Pekkarinen ministerin tietämyksen asettaa kyseenalaiseksi näitten lehtitietojen mukaan, niin kyllä ed. Pekkarisen tietämyksen tason voi asettaa hyvinkin

kyseenalaiseksi ja toisaalta myös sen, mikä on päämäärä, mitä halutaan. Viittaan tässä eräseen lehtiartikkeliin, jossa ed. Pekkarinen kantaa kaikkein eniten näköjään huolta siitä, että keskustan vahvoilta kannatusalueilta varoja siirretään hallituspuolueitten alueille. Minusta tämä nyt on kovin pientä, kun puhutaan ihmisten tulevaisuudesta, työstä, elinkeinojen kehittämisestä, koko maan tulevaisuudesta. Mutta te kannatte omasta kannatusalueestanne päällimmäisenä huolta! Mitä tietämykseen vielä tulee, tässä samaisessa artikkelissa ed. Pekkarisen huoli näyttää olevan se, että ed. Pekkarisen omassa vaalipiirissä Keski-Suomessa tukialuejako ei muuttanut mitään. Ihmettelen minä tätä tietämyksen tasoa kyllä, millä tasolla edustaja puheenvuoronsa käyttää, mutta olen huomannut, että dementia vaivaa keskustaa tänä kesänä muutoinkin. (Ed. Ala-Nissilä: Mennään asiaan sitten!)

Sitten muuten näihin asioihin. Ei kai tässä kenenkään itseistarkoitusta tai itseisarvoa keikaroida millään rahoilla. Olennaista, niin kuin sanoin ed. Laukkaselle, on se, mitä näillä rahoilla saadaan aikaan. Syntykö sitä panostusta, sitä toiminnallisuutta, mitä niiltä odotetaan? Ihan informaation vuoksi muutama luku, kun te tunnutte niistä erityisesti pitävän ettekä itse niitä viitsi kaivaa esille.

Kun te arvostelette esimerkiksi Turun ja Tampereen ottamista mukaan ja nimenomaisesti kaupunkipoliittisesta lähtökohdasta lähtien, olisi syytä käydä kyllä pikkuisen läpi asioita. Esimerkiksi Turun Varissuolla työttömyys on tänä päivänä 25,7 prosenttia, pitkäaikaistyöttömien lukumäärä 34 prosenttia, toimeentulotuen saajia väestöstä 22 prosenttia, ja Tampereen Hervanassa vastaavat luvut ovat työttömyysprosentti 28 prosenttia ja pitkäaikaistyöttömiä työttömistä 28 prosenttia. Minä kysyn: Keskustan mielestäkö näille alueille ei tarvitse tehdä mitään, että annetaan siellä ihmisten olla ja elää? Pääasia, että huolehditaan jostakin muualta. Eihän se näin voi olla.

Kyllä pitää olla jokin kokonaisvaltainen tapa lähestyä ongelmia niin kaupungissa kuin myös muualla maassa. Sehän tässä on ollut se päällimmäinen ajatus ja muistettakoon nyt, että Urbanosio ja tämä kaupunkipoliittinen osio on kaiken kaikkiaan yhden prosentin suuruinen, että ei nyt tehdä siitä niin isoa ongelmaa kuin välillä kuulostaa.

Sitten siihen arvosteluun, miksi Oulu esimerkiksi on mukana siinä. Katsokaa nyt yksin-

omaan jo niitten alueitten työttömyysprosenttia verrattaessa Ouluun, mitä te esitätte. Ed. Pekkariseltakin on odotettu sitä omaa esitystä, mikä alue jätetään pois — sehän on se vaihtoehto — jos sitä varaa on tietty määrä, jota voidaan käyttää, niin kuin tässä tapauksessa oli. Kyllä kai nyt jokaisen järki ainakin sanoo, että jos Pohjois-Suomen lähtökohdasta lähtien tulevaisuuteen ei panosteta, ei panosteta osaamiseen, koulutukseen, niin huutavassa hukassa se on. Ja kun te kannatte samanaikaisesti huolta muuttoliikkeestä koko maan mittakaavassa, minä kysyn: Mihin ne ihmiset muuttaisivat, elleivät ne muuttaisi Ouluun tällä hetkellä Pohjois-Suomessa? Mihin ne sitten pakkaisivat?

Näillä asioilla on kyllä monta totuutta, monta lähestymistapaa, ja Pohjois-Suomen näkökulmasta tämä ratkaisu on minusta aivan täysin perusteltu etenkin, jos te taas kerran viitsitte niitä teidän arvostelemianne lukuja tarkastella; tiettyjen mittareitten kautta alueet valittiin. Niille pantiin painopisteet, niille määriteltiin indeksiluvut, ja tässä tarkastelussa nyt, ikävä kyllä, tämän ikävän, huonon luvun mittarin kautta tarkasteltuna Oulu oli se huono. Ei varmaan kukaan sitä haluaisi. Uskoisin, että kaikki haluaisivat olla poissa niitten lukujen sisältä.

Vielä sen verran, mikä on näitten ohjelmien arvo. Onko se vaikuttavuus vai onko se jokin muu, onko se se, että luomme alueelle niitä vetureita, jotka vetävät mukanaan maakunnat ja myös alueet ja koko maan kehityksen? Minusta se vaikuttavuus on yksi pääkohta, minkä niissä painotuksissa asetan etusijalle, ei ensimmäinen mutta yksi painavista. Näillä ohjelmilla pitää saada vaikuttavuutta aikaan. Niillä pitää pystyä tukemaan elinkeinorakenteen kehittymistä, niillä pitää pystyä luomaan uusia työpaikkoja, muuten olemme huutavassa hukassa muutaman vuoden päästä, jos emme näihin pääse. Näihin näillä pyritään.

Ed. Aulalle lopuksi sanon sen, että kun te puhutte toimeentulotuesta, katsoin puolueenne puheenjohtajan kommentteja esimerkiksi asumistuesta, ja siellä ehkä epäsosiaalisuus oli se painotusalue. Kyllä siihen sosiaalisuuteen, hyvinvointiyhteiskuntaan, sen kehittämiseen ainut edellytys on, että me voimme luoda kestäviä työpaikkoja. Kestävää, turvattua tulevaisuutta sen kautta, että elinkeinorakenteet luovat sen edellytyksen, jonka kautta ihmisille se olemisen edellytys tulee. Se on se ainut pitkä tie, joka kestää. Mitään muuta konstia tai kepulikonstia tai muuta ei ymmärtääkseni ole olemassa.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun tietoni ja osaamiseni on paljossa vajavaista, mutta, arvoisa ministeri, te olette nyt äsken antanut todistuksen siitä, että minä en tietäisi, mitä oman maakuntani, Keski-Suomen, osalta tapahtuu tässä aluejaossa. Minä toistan vielä kertaalleen: Ne alueet, jotka olivat kuutosessa, tulevat tällä hetkellä ykköseen. Ne, jotka olivat 5:ssä ja jotka olivat kakkosessa, tulevat kaikki kakkoseen. Näin olen kirjoittanut, näin olen sanonut. Ministeri, älkää viitsikö täällä puhua täydellistä pötyä! Aivan täydellistä pötyä! Tällaisia todistuksia tässä salissa teillä ei ole varaa eikä kanttia, arvoisa ministeri, antaa.

Mitä tulee taas siihen, mitä olen muutoin näistä alueista, mitä hallitus päätti, kertonut, olen perustellut sitä kritiikkiä nimenomaan niillä kehittyneisyyden ja työttömyyden sekä muilla mittareilla. Nimenomaan niillä minä olen tarkastellut sitä, kun olen katsonut, miten hallitus päätyi omaan kakkosaluejaotukseensa.

Mitä tulee vielä siihen, onko jako oikea vai väärä, minä voisin kuvitella, että Euroopan kakkosalueiden kriteeristön perusteella rakenteellisista ongelmista kärsii tällä hetkellä Raahan seutu paljon enemmän kuin Oulun seutu, mutta Raahen ulkona ja Oulu sisällä. Se oli teidän ehdotuksenne. Se oli teidän ratkaisunne. Taikka otetaan Tampere ja Turku, siellä on korkeita työttömyyksiä Varissuolla ja muualla, mutta, ministeri, teidän täytyy tietää se, että EU:n kolmesta tavoitteesta kolmostavoite on nimenomaan korkean työttömyyden, pitkäaikaistyöttömyyden, nuorisotyöttömyyden ja niistä aiheutuvan sosiaalisen syrjäytymisen problemien hoitamista varten. Te laitoitte nämä kaupungit nimenomaan rakenteellisista ongelmista kärsivien alueiden kakkostuen piiriin tällä ratkaisulla, minkä te teitte.

Tässä on meidän kritiikkimme. Kun te kysyitte, mikä olisi meidän ratkaisumme, otan yhden esimerkin Oulun seudulta. Olisitte pannut koko alueen, myös ympärillä olevan alueen, saman tasaisen tuen piiriin, ottaneet osan Oulusta pois ja sillä resurssilla ympärillä olevaa maakuntaa. Jo pelkästään maakunnan sisäisenä ratkaisuna olisi päästy tasapainotilanteeseen verrattuna siihen, mikä nyt oli lopputulos tästä teidän ratkaisustanne.

Ed. R a n t a - M u o t i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Korhonen yritti todistaa, että yritysten investointi-avustusrahat säilyvät entisellään, osa vain siirtyy

vastinrahoiksi, mutta esimerkiksi Etelä-Pohjanmaa jäi nolla-alueeksi. Siellä on merkittävää huonekaluteollisuutta ja, esimerkkinä vain, tämän tapainen yritystoiminta kärsii selkeästi siitä, että perinteisiä investointirahoja on vähennetty. Se ei saa mitään rahoja, aivan kuten ed. Laukkanen täällä totesi. Mielestäni huonekaluteollisuudellakin tänä päivänä on tulevaisuutta, voi olla yhtä lailla kuin korkeammalla teknologialla, varsinkin kun alalla nyt pyritään voimakkaasti vieni-

Ed. J u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin tarkasti koettanut kuunnella, missä tässä nyt mennään ja missä on keskustan ja missä hallituksen pihvi aluepolitiikassa. Minusta ministeri Korhonen aivan ansiokkaasti käsitteli sitä instrumenttia, mikä on käytössä. Tietenkin keskusta on sen instrumentin aikaisemminkin jo tuntenut. Onko tässä nyt ongelma se, että sanotaan, että hallitus seisoo tumput suorana, sen takia, että nimenomaan Oulu tuli tähän mukaan?

Itse tulen Lahden, Päijät-Hämeen seudulta, jossa työttömyys on ollut 28 prosenttia. Se on saatu 18—20:een. Olemme olleet rakennemuutosaluetta. Voin sanoa, että silloin, kun tulimme rakennemuutosalueeksi, niin alueella, jossa ei ole yliopistoa, ei ole ollut korkeakoulua, ei ole ollut kuin perinteistä teollisuutta, yksinkertaisesti ei ollut sitä kapasiteettia, sitä osaamista, sitä tietämystä, millä tätä instrumenttia olisi käytetty. Nyt siellä on osaamiskeskus, ammattikorkeakoulu sekä te-keskus. Ainakin me katsomme, että ne ovat ne instrumentit, joilla meidän itsemme pitäisi nyt päästä eteenpäin eikä yksinomaan laulamalla sitä, että meille pitää tulla enemmän avustuksia. Eivät tällaiset instrumentit näy hetkessä, mutta periaate aluepolitiikassa minun mielestäni on täysin hyvä. Nyt puhe vain keskittyy Ouluun.

Alue- ja kuntaministeri K o r h o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin ed. Pekkariselle sanoin, minä en muuta kuin lainasin kirjoitettua tekstiä, kun sanoin tämän ed. Pekkarisen omasta vaalipiiristä, joka oli ihan sananmukaisesti, niin kuin se on tänne tekstiin kirjoitettu. Ei ole ollut mahdollista, ikävä kyllä, keskustella ed. Pekkarisen kanssa kesän aikana, (Ed. Pekkarinen: Mikä muuttui sen alueen kannalta?) niin valitettavaa kuin se onkin ja kuinka mielelläni edustajan kanssa muutoin keskustelen ja otan ... (Ed. Pekkarinen: Ministeri, kertokaa, missä minä annoin

väärän todistuksen!) — En minä ole kertonut, kun minä kerroin nimenomaisesti sen, mitä on kirjoitettu.

Mutta kun te sanoitte, etteivät rakenteelliset muutokset ole mikään mittari eikä ole huomioitu rakenteellisia muutoksia tässä päätöksessä, niin kyllähän indeksi pohjautuu nimenomaan niihin, ei se pohjaudu mihinkään muuhun. Vai onko siinä jokin muu meille tuntematon pohja, johon se pohjautuu? Jos työttömyys on yksi mittari, jalostustyöpaikkojen maksimivähennys toinen mittari, pitkäaikaistyöttömien osuus kolmas mittari, alkutuotannon ammasteissa toimivan väestön osuus ja väkiluvun muutos, joista se indeksi lasketaan, se on korutonta kertomaa. Ei siitä mihinkään pääse. Sillä perusteella, ikävä kyllä, on sitten alueet asetettu tiettyyn järjestykseen, niin mielelläni kuin minä olisin ottanut peittävyys- ja kattavuusalueeksi sata prosenttia. Sehän tässä kaikkein ihanin ratkaisu olisi ollut. Jopa ehkä sellaisia pieniä ajatuksia jossakin vaiheessa myös oli, että saataisiin kokonaisia maakuntia tähän mukaan, mutta se kerta kaikkiaan vain näillä peittoalueilla ei ollut mahdollista tällä kertaa. Toivottavasti se jossakin vaiheessa tulee mahdolliseksi. Mutta olennaista kai tässä kaiken kaikkiaan on se, mistä lähdimme liikkeelle, että jos tulevaisuuden kehittämisen mahdollisuuksia ja myös toiveita joltakin osin pystyy peilaamaan, toiveet kohdistuvat tästä eteenpäin hyvin pitkälle niihin ohjelmiin ja ennen kaikkea niiden ohjelmien toteuttamiseen, mitä maakunnat ovat tehneet ja parasta aikaa osa maakunnista tekee. Mutta eihän EU-rahoituksella eikä rakennerahoilla kaikkea järjestetä, ei kannata kuvitellaakaan. Ed. Juurolan puheenvuoro oli aivan hyvä nimenomaisesti tässä mielessä. Pitää olla oma aktiivinen ote alueen kehittämiseen.

Se on totta kyllä, mikä ed. Ranta-Muotioinkin puheenvuorossa tuli esille, että ne alueet ovat nyt tietyllä lailla etulyöntiasemassa. Mutta pitää muistaa, että tämän ratkaisun kautta maan pinta-alasta on noin 95 prosenttia tukialuejärjestelmien peitossa tavalla tai toisella. Väestöstä on näitten piirissä noin 60 prosenttia. Kun muistetaan, että Uusimaa, Itä-Uusimaa eivät tulleet kysymykseen nimenomaisesti näiden mittareiden kautta, niin kyllä mielenkiinnolla odotan sitä niin maantieteellisesti kuin väestöpohjallisestikin kokonaisvaltaista esitystä, jonka ilmeisesti ed. Pekkarinen sitten toimittaa myöhemmin, jotta voimme tarkastella minkälainen ratkaisu kokonaisuutena olisi pitänyt sitten olla, kun emme vielä ole sitä esitystä nähneet.

Ed. Kuosmanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Korhosenelle vastaisin, että ministeri ei ole toiminut EU:n ohjeitten mukaisesti rakennerahastoratkaisussa siinä mielessä, että todella Oulun seutu on kolmanneksi suurin kasvualue täällä Suomessa ja se alue otettiin siitä syystä todennäköisesti, että ministeri on sieltä kotoisin ja pääministeri on siellä syntynyt. Eli toisin sanoen ei EU lähde siitä, että jokin kaupunginosa, Tampereen kaupunginosa tai Turun kaupunginosa, ei siellä ole mitään maakuntaa, ja sitten maakunnat, jotka ovat esimerkiksi kaksi- tai kolmenapaisia, niin kuin Kymenlaakso, Kotkan seutu, Kouvolan seutu, sama työttömyysongelma, 18,5 prosenttia työttömyysaste. Mutta Kouvolan seutu jostain syystä jäi valkoiseksi alueeksi sen takia, kun se ei ole sosiaalinen alue. Missä vasemmisto on vallassa, ne maakunta-alueet pääsivät, jaettiin maakunnat, että vasemmistoministeri sai päättää tämän asian. Minusta se on aika törkeätä suorastaan. En hymyilisi, ministeri Korhonen, tässä asiassa, koska meillä esimerkiksi Kouvolan seudulla oli valmiit lähes miljardin markan hankkeet ja 350 miljoonaa markkaa me olisimme saaneet EU:n tukirahaa, olisimme voineet hankkeet viedä ja työllisyyttä parantaa, edistää työllisyyttä, mutta ministeri Korhonen tuhosi meidän kohdaltamme tämän hankemahdollisuuden.

Alue- ja kuntaministeri Korhonen: Arvoisa rouva puhemies! Ikävä kyllä kaikkien pitää jostakin olla kotoisin, ja ed. Kuosmanenkin ymmärtääkseni tuon puheenvuoron perusteella on Kouvola kotoisin. Eihän näitä ratkaisuja niin tehdä, että lasketaan, mistä sinä olet kotoisin tai mistä sinä olet syntyisin tai mistä sinä olet pois. Kyllähän se nyt on aivan väärä tapa lähestyä asioita enkä usko, että kenenkään ratkaisuihin se vaikuttaa. Ei voi olla näin, vaan pitää olla nimenomaan se kokonaisvaltainen tarkastelu. Se on tietenkin mahtava asia, että Kouvola seudulla on 750 miljoonaa markkaa käyttää investointeihin, ja siellähän lähtee valtava kehitymisbuumi liikkeelle, kuten tuossa ed. Kuosmanen totesi. EU:n rahoitusosuus jää pois, mutta kuntien oma raha on käytössä.

Meidän pitää nyt muistaa, kun jatkuvasti törmätään Tampere—Turku-ongelmatiikkaan, että ottakaa nyt hyvät edustajat ja tutustukaa siihen, mitä nämä ohjelmat ovat, mitä ne pitävät sisällään. On erilaisia ohjelmakokonaisuuksia, ja Turku ja Tampere ovat nyt yksi osa nimenomaisesti sitä kaupunkipoliittista ohjelmaa, jos-

ta tämä eduskunta on myös lausunut, että sen pitää olla yksi tulevaisuuden painopistealueita, jotta syrjäytyminen tässä yhteiskunnassa ei lähde voimistumaan myös kaupunkien sisällä. Ei kai se voi olla niin vaikea asia, että hoidetaan todella kovassa syrjäytymiskierteessä olevia kaupunginosia, joita nyt on Turussa, Tampereella, joita on pääkaupunkiseudulla, joille ei tullut yhtään markkaa näitten ohjelmien sisältä mutta joihin tulee toivottavasti tämä yhteisöaloite, joka on Urban nimeltään, että pystymme myös kohdentamaan sitten pääkaupunkiseudulle jotakin.

Täällä on myös erinomaisen isoja vaikeuksia. Eihän alueiden kehittäminen sitä ole, että kehitetään vain jotakin aluetta, vaan yritetään kehitää kokonaisuutta, viedä eteenpäin sellaista ajattelua, että kaikkien osien kehittyminen mahdollistuu ja voimistuu ja sitä kautta heijastaa hyvinvointia koko yhteiskuntaan. Minä en ymmärrä tuommoista nurkkapatriotismia, ikävä kyllä.

Ed. M. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Valtion budjetti on herättänyt laajasti keskustelua. On keskusteltu myös siitä valmistelutavasta, jonka tämä budjetti on osakseen saanut. Toivottavasti tämä budjetti on lajissaan viimeinen siltä osin, että myös tulevaisuudessa turvataan kansanedustajille mahdollisuus jo ennen tiukkaa raamitusta antaa omat mielipiteensä julki tässä salissa, jotta valtiosihteeri Sailaksen peräänkuuluttama asia, politiikka politiikkaan, tulee otetuksi huomioon.

Tässä päättynyt debatti kuntaministeri Korhosen ja edustajien välillä oli mielenkiintoinen, ja tietenkin voimme todeta, että aluetukipäätös, joka tehtiin juhannuksen alla, oli selvästi poliittinen päätös. Oli ratkaisu sitten niin tai näin, niin aina siinä on sanomisen varaa, mutta kyllä tässä ratkaisussa oli aika lailla kaupunkilaispolitiikkaa sillä tavalla, että maaseudun ihmiset jätettiin ulkopuolelle.

Tässä tilanteessa, jossa nyt valtion budjettia olemme tekemässä, on pyydetty myös kunnilta — ja yleensä yhteiskunnassa — arvokeskustelua. Arvokeskustelua olisi ollut syytä käydä myös ministeriöiden tasolla. Tämä hallitus on varustettu vankalla miehityksellä eri ministeriöiden kanssa, niin kuin aikaisemminkin. Jo aikaisemmin olen kyseenalaistanut työministeriön roolin. Työministeriöstä on tullut työttömyyttä pakastoi- ja järjestelmä, ja sieltä puuttuu innovatiivisuus. Kun olemme siirtyneet te-keskusaikakau-

teen, on perusteltua esittää, että työministeriö häivyttäisiin eri ministeriöihin, KTM:ään, sosiaali- ja terveysministeriöön ja opetusministeriöön siten, että KTM:n yhteyteen perustettaisiin pk-ministerin virka, jolloin kehittämisohjelmat todella yrittäjyyden puolella voisivat lähteä liikkeelle, ja työllisyys, johon kansantalous nojaa, saataisiin myös liikkeelle.

Arvoisa puhemies! Valtiontalous on tasapainottumassa. Tästä budjetista on tulossa ylijäämäinen, ja se on erittäin hyvä asia. Kasvu, joka kansantaloudella on, on jo jatkunut useampia vuosia. Neljä vuotta sitten tosin olimme aika syvässä notkossa, jolloin oltiin nollakasvussa, mutta Nokian voimakas kasvu on edesauttanut maamme jaloilleen. On kuitenkin unohdettu meidän perusteollisuutemme. Raskas metalli- ja puunjalostusteollisuus ja täällä esiin otettu huonekaluteollisuus eivät kuitenkaan ole kasvaneet siinä vauhdissa eivätkä oikeastaan pysyneet edes entisellään, vaan jotkin alueet ovat jopa kutistuneet, joka on kuitenkin hälyttävä merkki.

Bruttokansantuotteen kasvuluvut ohjaavat ihmisten ajatusmaailmaa osittain harhaisesti, sillä myös kännykkälaskut ovat osa bruttokansantuotetta. Kännykkälaskujen kautta ei tätä yhteiskuntaa kuitenkaan voida rakentaa. Siksi meidän kannattaa hyvin analyyttisesti suhtautua tulevana aikoina valtiontalouden totaaliseen kehitykseen.

Rakennemuutos, joka kulkee läpi yhteiskunnan, jakaa kuntatalouden voimakkaasti kahteen osaan. On kuntia, joiden talous on erittäin hyvässä kunnossa, ja kuntia, jotka pyrkivät sinnittelemään asukkaiden palveluiden tuottajina sillä tasolla kuin valtiovalta ja lait edellyttävät. Pääministeri Lipponen totesi, että ei haluta tuottaa niitä palveluita kuntalaisille, vaan tehdään kuntalaisille kiusaa. Tiedän valtuuston puheenjohtajana sen, että kun 200 miljoonan markan budjettia rakennellaan, kasvuvaraa ei ole. Pääinvastoin tietoisuus siitä, että palkat nousevat ja verotulot eivät, saa aikaan sen, että on käytävä arvokeskustelua, mitä palveluita tuotetaan ja mitä palveluita jatkossa ei tuoteta. Tämä joudutaan käymään läpi useammassa eri kunnassa tämän syksyn aikana. Valtion harkinnanmukaisten avustusten tulo kunnille edellyttää, että kuntatalouden täytyy olla jo syvässä syöksyssä. Jotta voitaisiin omaa aluetta kehittää, edellyttää se kuitenkin sitä, että kunnallishallinnolle ja kunnallistaloudelle olisi kestävä pohja tehdä niitä kehittämistoimenpiteitä, joita kullakin alueella voidaan tehdä.

Rakennemuutos on kaksiosainen: toisaalla väestökato ja toisaalla liiallinen ruuhkautuminen. Kuntiin, joissa asukasluku sinänsä ei vähe- ne, tulee paluumuuttajia, mutta koulutettu nuori väki lähtee. Se luo myös omia uusia paineita. Tästäkin on syytä avoimesti keskustella. Kunta- taloutta ei pelasta kiinteistöveron nostomahdol- lisuus eikä myöskään terveyskeskusmaksujen nosto. Tässä hallitus yrittää johdattaa kuntia halpaan ja varsinkin kuntalaisia kääntää kunnan luottamusmiehiä vastaan.

Työttömyys, joka maksaa yhteiskunnalle 2 miljardia markkaa prosenttiyksiköltä, on se, joka laskeessaan edesauttaa niin kunnan kuin valtionkin taloutta. Miksi sitten työttömyys ei laske noususuhdanteen aikana, on pitkälti yrittä- jyydestä johtuva kysymys. Yrittäjät tänä päivänä eivät kykene ottamaan sitä riskiä, jonka työllistä- minen yrittäjälle aiheuttaa. Yrittäjät eivät vaadi yleissitovuuden poistoa, vaan joustoja työaikoii- hin ja joustoja työvoiman liikkeisiin työpaikan ja työvoimatoimiston välillä. Tähän ei kuitenkaan hallitus halua tuoda mitään joustoja. Siksi myös- kään työnantajat, jotka ovat päässeet työvoi- masta eroon, eivät halua uudelleen heitä palkata. Kuitenkin taustalla on henki, että halutaan yrit- tää, halutaan kehittää, mutta ymmärretään ja tiedostetaan riskit, joita työvoiman palkkaami- nen tuo tullessaan. Liian moni yksinyrittäjä polt- taa itsensä loppuun nimenomaan vaihtoehdotto- massa tilanteessa.

Byrokratia on yksi, jota on toivottu ja pyydet- ty purettavan työnantamistilanteessa; se ei kui- tenkaan ole tullut puretuksi, vaan päinvastoin aina se vain pikkuisen vahvistuu.

Maatalouden kohtalo monissakin kunnissa puhuttaa hyvin paljon, ja varsinkin täällä eteläi- sessä Suomessa, jossa tänä vuonna kato kohtasi viljelijöitä, on epävarmuus lisääntynyt. Epävar- muutta on lisännyt myös Agenda 2000 -ratkaisun toteutus vuonna 2000 ja tietenkin 141:n elikkä vakavien vaikeuksien tuen maksattamismahdol- lisuus vuoden 2000 alusta. Nämä ovat asioita, joissa maa- ja metsätalousministeriö ei ole kye- nnyt toimimaan siinä ripeydessä kuin olisi voinut hyvän hallinnon mukaisesti edellyttää.

Luopumiseläkejärjestelmän poisjättäminen jatkossa on hallitusohjelman vastainen sitä nä- kökulmaa katsoen, kun siellä todetaan, että pyri- tään vauhdittamaan sukupolvenvaihdoksia ja aikaansaamaan rakennemuutosta.

Arvoisa puhemies! Hyvää aluepolitiikkaa on pitää Suomi asuttuna ja tiestöt kunnossa. Tielai- toksen määrärahoihin ei taaskaan ole tulossa

lisäyksiä. Kuitenkin polttoaineiden hinnannou- susta johtuen budjetoimatonta verotuloa arvon- lisäveron osalta näillä hinnoilla verrattuna bud- jettiperusteisiin tulee ensi vuoden aikana 600 mil- joonaa markkaa. Tämä 600 miljoonaa markkaa tulisi osoittaa Tielaitokselle jo vireillä olevien tiehankkeiden ripeästi loppuun saattamiseen ja toisaalta alemman tieverkon parempaan kun- toon saattamiseen. On perusteltua vaatia, että E18-tie, joka tosin lähtee Turusta ja päättyy Vaa- limaalle aikanaan ja joka on ollut maakunnallise- na hankkeena, niin nyt jos koskaan pitäisi nostaa valtakunnalliseksi hankkeeksi ja vauhdittaa sen valmiiksi saamista kaikin parlamentaarisin kei- noin.

Eläkeläiset ja lapset eivät tässä budjetissa mi- tään saaneet. Täällä on useampaan otteeseen to- dettu, että lyhyt on ollut hallituspuolueiden kansanedustajien muisti. Luvattiin kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen pysäyttäminen. Joku jopa lupasi esittää lisää rahaa siinä tilanteessa, kun kansanedustajaksi tulee valittua, mutta puo- luekuri, ryhmäkuri, todennäköisesti on sitten kuitenkin saanut hänet toisiin aatoksiin.

Lapsiperheitä ja nuoria ihmisiä pitäisi kannus- taa oman asunnon hankkimiseen eikä niin kuin tänä päivänä toivotaan, että ihminen pysyisi juu- rettomana ja voisi muuttaa paikkakunnalta toi- selle. Oma asunto ja selkeät tavoitteet oman elä- män juurilleen asettumisesta ovat kuitenkin ol- leet aina suomalaisen yhteiskunnan vahva perus- ta.

Turvallisuus on niitä perusasioita, joita kansa- laiset odottavat. Nyt kun meillä huumausaineri- kollisuus on räjähtänyt käsiin, siihen on käytet- tävä voimavaroja, jotta voimme sen ongelman muutaman vuoden aikana ratkaista. Yhdessä tai kahdessa vuodessa sitä ei voida enää ratkaista, mutta määrätietoisella toiminnalla varmaan kui- tenkin viiden kuuden vuoden sisällä.

Rikollisuuden lisääntyminen on uhka koko yhteiskunnalle. Siksi on tuettava edelleen poliisi- en voimavarojen ylläpitämistä ja toisaalta edelly- tettävä, että myös läänin poliisijohto osoittaa maakuntiin väestöpohjiin ja laajuuteen nähden oikean määrän miehitystä, jotta riittävät palvelut tulevat turvatuiksi.

Arvoisa puhemies! Täällä on monia hyviä kannanottoja ollut, joihin on hyvä yhtyä. Kes- kustalaiset edustajat ovat olleet tekemässä ra- kentavia ehdotuksia, joskin eräät ministerit ovat niitä kovasanaisesti kaltoin kohdelleet, mutta asuttu, yrittävä Suomi on kuitenkin se, johon keskusta pyrkii.

Ed. P i h a : Arvoisa puhemies! Vuoden 2000 budjettiesityksen käsittelyä on jo eilisen perusteella ehditty arvioimaan laimeaksi ja arvoiltaan köyhäksi keskusteluksi. Minusta taas esitystä on käsitelty samalla hirtaudella ja systematiikalla kuin aiempiakin budjettiesityksiä eduskunnassa.

Ensimmäisellä kierroksella pitää todistaa, että sedät jaksaa heilua ja tämä kierros nähtiin eilen ryhmäpuheenvuoroissa ja niitä kirvoittaneessa keskinäisessä moitiskelu- ja haukkumakierroksessa. On sedät vähän heristelleet tänäänkin.

Tämän jälkeen edustajat tyytyivät kuppilassa odottelemaan omia puheenvuorojaan, joissa siten toisenlaisin sanakääntein toisteltiin milloin budjetin hyviä ja milloin huonoja puolia.

Nyt ollaan jo kolmannella kierroksella, jossa nuorempikin polvi pyrkii yön hyvin nukuttuaan todistamaan — lähes tyhjälle salille tosin — että vaikka arvot ehkä karisevatkin valtiopäiväin myötä, on meillä sentään vielä idealismiakin politiikassa.

Eilissä Helsingin Sanomissa kolumnisti Antti Blåfield kuvasi melko osuvalla tavalla budjetin teon ja käsittelyn mielekkyyttä kansalaisen tai yksittäisen edustajan näkökulmasta. Puhutaan yhdestä politiikan tärkeimmistä vaikutusalueista, siitä, miten ja mihin verovaramme hukuvat, eikä tavallista kansalaista kiinnosta tipaakaan. Puhutaan yhteiskunnan painopisteiden asettamisesta linjakkaasti arvojen perusteella, eikä kansanedustajilla tunnu olevan voimaa määrittää painopistealueita — vai onko näin?

Eduskunta on saanut taas hyvinkin valmiiksi pureskellun talousarvioesityksen käsiinsä. Meitä jo varoiteltiin tätä pyhää kirjaa auki repimästä. Niinpä näytti jo siltä, että hallituspuolueiden edustajilla ei ole enää muuta tekemistä kuin kehua aikaansaannosta ja kumartaa kauniisti. Kuitenkin budjettiesityksen taustalla on moniakin arvoja ja vaikka auki repiminen ei ole mielestäni järkevää kokonaisuuden ja loppusumman kannalta, voi se olla juuri arvo- ja painopistekeskustelun ja nimenomaan tulevaisuuden kannalta järkevää. Niinpä olisi mielestäni toivottavaa, että eduskunta voi ilman haukkumisen pelkoa tai vastuuttomaksi leimaamista käydä budjetin sisällä keskustelua, mihin tulevaisuutta silmällä pitäen satsataan.

Esimerkkinä tällaisesta yksityiskohdasta on varmasti opiskelijoiden asumistukikohtelu. Siinänsä opiskelijoiden osalta niin sanottu Opas-työryhmä, jonka opetusministeriö asetti, saavutti uudistuksen, jota on syytä kannattaa. Tukijärjestelmien yhteensovittamisen tavoitteena oli sa-

manlaisessa tilanteessa olevien opiskelijoiden tuen määräytyminen samalla tavalla. Opas-työryhmän malli oli niin sanotusti kustannusneutraali. Budjettiesityksessä kuitenkin on leikattu 130 miljoonaa markkaa lapsettomien opiskelijaparien kustannuksella. On valitettavaa, että sosiaaliturvan uudistamisen malleja kohtaa tällainen leikkaustoimenpide jo nupullaan. Tämä kannustaa mielestäni vanhojen rakenteiden ylläpitämiseen uusien, toimivampien mallien kehittämisen sijaan. Eduskunnassa on kuitenkin tahtoa muuttaa tätä epäkohtaa, näin uskon. 130 miljoonan markan löytämiseen budjetin kattamiseksi muualta toivon kollegoilta myös tukea.

Tällä budjettiesityksen käsittelyn nuorempien edustajien kierroksella lyön vetoa, että tänäkin iltana keskitymme aika tavalla tähän asiaan. Olemme myös tänään kokoontuneet jo aamulla ja perustaneet eduskunnan eräänlaisen maanalaisen armeijan opiskelijoiden asian tiimoilta. Tämä on mielestäni osoitus halusta muuttaa budjettiesitystä näiltä osin, ja toivotankin kaikki kollegat tervetulleiksi rintamaan.

Budjettiesityksen kanssa yhtä aikaa ei ole saavutettu veroratkaisuja tuloverotuksen osalta. Yhdyn niihin, jotka toivovat maltillisia palkkaratkaisuja, jotta yhteiskuntamme sietämättömän korkea tuloverotuksen taso voidaan kohtuullistaa. En ymmärrä esimerkiksi sosialidemokraattien Virpa Puiston jatkuvia kommentteja tuloverotuksen alentamisen toisarvoisuudesta.

Tuloverotuksen keventäminen on eräs yhteiskunnan dynamiikkaa ja kansalaisten toimeliaisuutta lisäävä tekijä, joka pitkällä tähtäimellä vaikuttaa koko yhteiskunnan toimivuuteen. Suomi ei myöskään ole mikään erillinen saareke verotuksensa kanssa. Olemme sitoutuneet tuloverotuksen tason alentamiseen, ja tavoitteena tulee olla vähintäänkin EU-maiden kanssa kilpailukykyinen tuloverotuksen taso. Siksi onkin järkevämpää erilaisten verotusmuotojen kanssa leikkittelyn sijaan kohdistaa kaikki toimet tuloverotuksen puolelle.

Palkkaratkaisun paketin muissa osissa olisi varmasti syytä huomata, että tulevat työntekijäpolvet eivät välttämättä halua yleisesti sitovia, tiiviitä ja kaikille samanlaisia työn ehtojen paketteja. Yhä useammin he haluavat työnsä ehtojen vastaavan omia henkilökohtaisia toiveitaan ja elämäntilannettaan. Niinpä uskon, että kabineteissa näperretyt paketit menettävät joka tapauksessa jatkossa merkitystään. Niinpä politiikan-kin olisi nähtävä tämä kehitys.

On pakko myöntää, että korvani höristyivät

eilen erityisesti kuunnellessani oman ryhmämme ryhmäpuheenvuoron käyttäjää Ben Zyskowitzia. Kokoomus halusi kiinnittää ryhmäpuheenvuorossaan huomiota syrjäytymisuhassa oleviin nuoriin kuten pitääkin. Mielestäni esitetty lääke sen sijaan oli, ja on, kyseenalainen. Ymmärrän sosiaaliturvan vastikkeellistamisen ajatuksen ajatuksena pitää kansalaiset yhteiskunnassa ja toiminnassa kiinni.

Kysymykseni kuitenkin kuuluu: Miksi juuri nuoret ovat niitä, joiden tulee suorittaa tällaista yhteiskuntapalvelusta toimeentulotukensa vastineeksi? Miksi syrjäytymisellä ja toimeettomuuden paheella on ikäraja? Tuen sosiaaliturvan osittaisista vastikkeellistamista mutta ilman ikärajoja, puhutaan siitä sitten sukupolvien välisen tasavaroisuuden käsitteellä tai millä tahansa nimikkeellä. Alle 25-vuotiaiden osuus toimeentulotuen saajista vuonna 1997 oli 27 prosenttia. Nopeasti lyhyelläkin matematiikalla voi todeta siis 73 prosenttia olevan muita asiakkaita. Kuka huolehtii heidän syrjäytymisestään? Säästöjäkin tavoiteltaessa suurin osa toimeentulotukea saavista on yli 25-vuotiaita.

Vuoden 2000 budjettiesityksessä nuorisotyön tukemisen puolella halutaan vielä satsata mielekkääseen työpajatoimintaan syrjäytymisuhan estämiseksi. Onko seuraavassa budjettiesityksessä jo siirretty nuoret tästä varsin hyvää palautetta saaneesta muodosta vaikkapa kadunlakaisijoiksi?

Opetusministeriön puolella satsataan tutkimukseen ja mainitaan muun muassa Suomen Akatemian kautta tässä tehtävä työ. Suomen Akatemia seuraa ja arvioi oman toimintansa laatua ja tehokkuutta, sanotaan budjettiesityksessä. Viimekesäisen skandaalin jälkeen, jossa Akatemian keskuudessa esiintyi varsin moraalittomia varojen siirtoja yksittäisen Akatemian jäsenen ja hänen sukulaisensa pankkitilille, olisi varmasti syytä, että myös valtio rahoittajana puuttuisi toiminnan laadun ja seurannan arviointiin. Toivon, että opetusministeriö kiinnittää asiaan huomiota.

Kansainvälisten asioiden hoitamista ja seuraamista silmälläpitäen jo hallitusohjelmassa sovittu ministeri Sasin siirtyminen valtioneuvoston kanslian alaisuuteen selkeyttää EU-asioiden hoitamista ja lisää niiden painoarvoa.

Kehitysyhteistyövaroissa taas Suomi jälleen tavoittelee YK:n suositusta 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta omalla 0,34 prosentin panoksellaan mainiten kuitenkin mahdollisen määrärahan lisääntymisen taloudellisen tilanteen mahdollisesti parantuessa. Onkohan määrää

koskaan korotettu taloudellisen tilanteen parantua vai onko sittenkin löytynyt muita käyttötapoituksia näille rahoille?

Itä-Timorin sekasorto ja sotatila on kansainvälisessä kentässä myös Suomen ongelma, ei vähiten EU-puheenjohtajamaana. Se osoittaa taas sekä kansainvälisen puuttumisen tarpeen että myös asenteellisen sitoutumisen ihmisoikeusasioihin.

En malta olla sanomatta, että olen varsin pettynyt siihen, että aloitteemme eduskunnan ajan kohtaiskeskustelusta koskien ihmisoikeusasioita on päätetty sittenkin peruuttaa. EU:ssa parhailaan valmistellaan ihmisoikeusraporttia. Tampereen huippukokouksessakin aiotaan käsitellä myös ihmisoikeusasioita, rasismia ja muukalaisvihaa. Tässä tilanteessa eduskunta ilmoittaa meillä olevan muuta tekemistä. Ovatko ihmisoi-keudet sittenkin niitä asioita, jotka eivät meille kuulu?

Ympäristön osalta olin erityisen iloinen vesistöihin panostamisesta. Itämeren tapauksessa erityisesti tarvitaan lähialueyhteistyötä, ja siksi lisäpanostus siihen on tervetullutta. Silti raha ei yksin riitä eivätkä Suomen ja lähialueen lihakset koko ponnistukseen. Tarvitaan EU-tahdon ja resurssien suuntaamista myös tähän yhteiseen ongelmaan.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa aluepolitiikka tuntuu kirvoittavan aina kaikkein raivopäisimmät kannanotot. Ymmärrän syrjäseutujen huolen muuttoliikkeestä ja sen voimistumisesta. Vanhan mallinen aluepolitiikka ei kuitenkaan tuo vastausta tähän ongelmaan. Sen sijaan, että hajasijoitamme varoja joka niemennotkoon toivoen, että ihmiset eivät muuta pois, tulisi meidän sittenkin keskittyä ihmisiin eikä pinta-aloihin. Jokainen alue tarvitsee omaa aluepolitiikkaansa ja kaupungit, joissa asuu valtaosa suomalaisista, tarvitsevat oman panostuksensa, kaupungitkin kokonsa perusteella erilaisia konsteja.

Kaupungit myös niin sanotusti valtion investintikohteina tuottavat kansantaloudellisesti parhaan tuloksen. Sitä kai meillä oikeus ja kohtuuskin edellyttää. Kaupunkipolitiikan tulee ottaa huomioon kaupunkien ongelmat ja panostaa resursseja kaupunkien mahdollisuuksiin ja sitä kautta kehittää maalle kehitysvetureita. Huvittaa kuitenkin näköalattomuus ja ihmisten tuntojen erittäin huono tuntemus, jota muun muassa ed. Kääriäinen osoitti puhuessaan muuttoliikkeestä. Ei ihmisiä koota kymmeneen keskukseseen, kuten hän sanoi, vaan he muuttavat vapaaehtoisesti.

Kaupungistuminen ei ole mikään suomalainen erityispiirre. Lähes kaikkialla ihmiset haluavat yhä enemmän asua kaupungeissa, joissa kokevat saavansa elämälleen sitä laatua, mitä haluavat. Ihmiset, ed. Kääriäinen, haluavat asua kaupungeissa. Pitäisikö heitä vastoin tahtoaan kuormata takaisin maalle?

Toinen aina lämpötilaa nostava asia ovat valtionyhtiöt ja niihin liittyvät asiat, on se sitten yksityistäminen, hallinto, omistajan edustus tai hallintoneuvostojen asema. Yksi hallituskauden ensimmäisistä tätä koskevista asioista olivat hallituksen varsin erilaiset näkemykset valtion omistajaroolista ylipäänsä. Kauppa- ja teollisuusministeriö oli valmis jopa budjettivaroin hankkimaan valtiolle lisää omistusta sen sijaan, että luopuisimme johdonmukaisesti valtion omistajaroolista. Teollisuussijoitus Oy:n toimintaedellytysten parantamisen, joka on mainittu talousarvioesityksessä, ei pidä johtaa valtion omistuksen lisähaalimiseen, ei budjettivaroilla eikä yksityistämisestä saaduilla varoilla. Se on vanhakanlaisen politiikan jatke.

Hallitus aikoo myös uudistaa valtionyhtiöiden toimintaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen vuodelta 1994. Tällöin olisi hyvä, mikäli tavoitteena on budjettikirjassa esitetty valtion rooli aktiivisena ja vaativana omistajana, että keskitytään hallintoneuvostojen roolin selkeyttämiseen. Hallintoneuvosto ei ole tehokas omistajien edustaja eikä kovin tarpeellinenkaan, vaikkei siitä kenties paljon haittaakaan ole. Hallintoneuvostoista kokonaan luopumiseen tulee tähdätä, paitsi ehkä sellaisissa yhtiöissä kuten Yleisradio, joilla on yhteiskunnallinen tehtävä hoidettavanaan. Hallintoneuvostojen tarve on varsin kyseenalainen myös siltä näkökannalta, että valtion omistus yhtiöissä on pienenevässä, kuten pitääkin.

Valtion velan maksamisen aloittaminen, vaikkakin vaatimattomasti, on oikea suunta, kuten valtiovarainministeri Niinistö muistutti. On jo viimein aika ottaa vastuuta ei vain velkaantumisen hidastumisesta vaan myös varsinaisen velan maksamisesta. Jos politiikka onkin kadonnut politiikasta ja erityisesti talousarvioesityksen käsittelystä, kuten Hesarin Antti Blåfield referoimassani kolumnissa totesi, on se erityisesti jättimäisen velan syytä. Tulevien poliittikosukupolvien on silti tällä vauhdilla turha toivoa omia selkeitä painopisteitä, ja tulevien äänestäjäskupolvienkin on totuttava vielä katkeraan kalkkiin.

Valtion tulojen osalta huomioni kiinnittyi muun muassa alkoholiverotuksen tasoon. Suomi

on sitoutunut vuoden 2003 loppuun mennessä vapauttamaan alkoholin tuonnin EU:n sisämarkkinasääntöjen mukaisesti. Tämä tulee johtamaan alkoholiverotuksen alentamisen paineisiin. Tässä budjetissa ei vielä asiassa ole edetty. Tulevaisuudessa tämä on kuitenkin ajankohtaista, ja vaikka asia siirrettäisiin, kuten hallitusohjelmassa mainitaan, valmisteverojen alentamisen osalta aikataulun mukaiselle takarajalle, on se lähivuosina ratkaistava. Tämä vähentää valtion verotuloja ja taas täytyy etsiä rahaa jostakin.

Eräs julkisuudessa kohtuuttomankin paljon palstatilaa saanut budjettiin liittyvä uudistus on edustajien kokopäiväisten avustajien ilmestyminen taloon. On mielestäni aikamoista hurskastelema tehdä asiasta elämää suurempi kysymys. Olen myös kyllästynyt kuulemaan kommentteja siitä, kuinka monen vuosikymmenen ajan on tultu toimeen kokonaan ilman avustajia. Jos noudattaisimme tuota linjaa, käyttäisimme tietokoneiden ja kännyköiden sijaan vieläkin laskutikkua ja telegrammia. Jotta politiikka tulisi takaisin politiikkaan, yritetään nyt edes pysyä kärryillä siitä, mitä ympärillä tapahtuu, ja pysyä kehityksessä mukana.

Arvoisa puhemies! Yksittäisiä kommentteja lukuun ottamatta budjetin linja on hyvä eikä suinkaan arvoton, kuten julkisuudessa epäillään. Se, että täällä vingutaan sitä, ettei se tai tämä ryhmä saanut mitään lisää, on turhaa, sillä vaikka esitys ei ole arvoton, on tilanne vielä velkataakan takia kohtuullisen armoton.

Talouspolitiikan yleinen linja on kohtuullisen oikea. Vielä toivon yhteiskuntaan lisää dynamiikkaa ja toimeliaisuutta sekä veroratkaisujen että muiden työllistämistä lisäävien toimenpiteiden osalta sekä omaehtoisen selviytymisen mahdollistamisen kautta. Tässä työssä on myös jatkossa politiikan aika, kuten Antti Blåfield kolumninsa otsikoi.

Ed. K ä ä r i ä i n e n (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Piha opetti meikäläistä aluepolitiikassa. Varmaan se on tarpeen. Mutta ihmettelen sitä vähättelyä, joka ed. Pihan puheenvuoroihin jatkuvasti liittyy, kun on kysymys muuttoliikkeestä, maakuntien asemasta ja aluepolitiikasta. Muuttoliike näillä numeroilla on kaikkein suurin syy muun muassa Helsingin kaupungin sisäisiin ongelmiin, jotka ovat valtaisia ongelmia, jotka eivät ratkea millään rahalla niin pitkään, kuin muuttoliike jatkuu tällä vauhdilla. Tämä ei ole vaivaisen Kääriäisen mielipide vaan tiedemiesten mielipide, jos ed. Piha ei mihinkään

muuhun usko. Viimeksi sosiologi, professori Matti Kortteinen on julkisuudessa todistanut, että Helsingin sisäisten erojen kasvu johtaa uudelleen luokkayhteiskuntaan Helsingissä. Niittenkin erojen kasvun syynä on muuttoliike, keskeisimpänä syynä. Luulisi, että tällainen asia hiukan pysähdyttää ed. Pihaa miettimään asioiden todellisia taustoja.

Mitä muuttoon tulee, sehän on useimmiten monta kertaa hyvin luonnollinen asia nuoren ihmisen elämässä, sitä ei voi padota millään väkiväkkokeinolla, sitä ei kukaan tarkoita, en edes minä, ed. Piha. Mutta kysymys on siitä, että nuorilla pitää olla kotiseudullaan vaihtoehtona jäädä tekemään töitä ja asumaan. Nyt on kysymys vaihtoehtojen rakentamisesta nuorille aluepolitiikan keinoilla, ei mistään muusta.

Ed. Kiviniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäisen tapaan ihmetelin hiukan ed. Pihan muuttoliikepuheita. On ilman muuta selvää, että ihmisillä pitää olla vapaa valinta muuttaa. Tällä hetkellä sitä vapaata valintaa käytännössä ei ole ja saattaa todellakin olla niin, että joidenkuiden helsinkiläisten mielestä on käsittämätöntä, että joku todella haluaa asua maalla, mutta näin vain on, että hyvin moni niistäkin, jotka nyt joutuvat muuttamaan, haluaisi valita toisin, mutta se ei käytännössä ole mahdollista.

Olen ed. Pihan kanssa samaa mieltä siitä, että minuakin ihmetyttää se, miksi sosiaaliturvan vastikkeellisuutta vaaditaan vain nuorilta. Näin tehtiin työmarkkinatuen osalta viime vaalikaudelta ja nyt ollaan muikin sosiaaliturva, toimeentulotuki muun muassa, tekemässä tällaiseksi vastikkeelliseksi. Ainakin keskustelua on herättänyt se, että se vastikkeelliseksi tehtäisiin. Jos vastikkeellisuus on, siinä on oma logiikkansa, niin ilman muuta sitten ilman mitään ikärajoja. Minkä takia yli 25-vuotias todellakin olisi sen vastuuttomampi kuin alle 25-vuotias tässä asiassa?

Mitä tulee opiskelijan asumistukeen ja näitten leikkausten pysäyttämiseen, on hyvä, että myös hallituspuolueissa tätä ajetaan, koska oppositiOSSakin nämä leikkaukset on koettu epäoikeudenmukaisiksi. Ilman muuta me oppositionkin kansanedustajat haluamme tähän maanlaiseen armeijaan liittyä, jos sinne opposition kansanedustajat ovat tervetulleita. Varsinkin viime vaalikaudella koin, että muutamiin ryhmiin ei meitä opposition edustajia haluttu varsinkaan, kun oli kyse nuorten kansanedustajien toiminnasta, tai

30 ja risat -ryhmään kutsua ei kuulunut eikä kuulunut tänä aamunakaan. Toivottavasti yhteistyötä tehdään yli puoluerajojen.

Ed. Hyssälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Piha selvästi jo toi julki, että budjetti revitään auki opintotukikohdasta. Näin hänen puheensa käsitin asumisen osalta. Mielestäni tässä pitäisi tarkastella nyt laajemmin tätä opiskelijoiden tilannetta kuin pelkkää asumista. Nythän on viime päivinä lehdistäkin saatu lukea, että esimerkiksi lainojen takaisinmaksussa opiskelijoilla on suuria vaikeuksia, eli tämä sosiaalinen tilanne yleensäkin vaatisi nyt selvittelyä. Myös ihan 2000-luvun opintotuen uudistus olisi nyt hyvä jonkun ottaa kerta kaikkiaan tehtäväkseen.

Opintojen ajat ja kestot ja lainat ovat kaikki muuttuneet jo siitä, kun viimeksi Ahon hallituksen aikana oli opetusministerinä Tytti Isohookana-Asunmaa, kun tätä uudistusta tehtiin. Kymmenen vuoden välein tätä on historian saatossa uudistettu, ja nyt se aika varmasti olisi. Ihmetyttää vain, että kun omat ministerit olivat riitessä sopimassa tästä asiasta, se ei nyt enää tyydytä, mutta ilmeisesti nyt tarvitaan tämä, yhdelle yltä ja toiselle toista, jotta hallitus pysyy kasassa.

Mitä tulee vastikkeelliseen sosiaaliturvaan, olen samaa mieltä kuin ed. Piha, että tässä olisi vaadittu nyt vähän pitempää pohdintaa. En siinänsä vastusta tätä ajatusta, mutta meillä ei ole ollut avointa kansalaiskeskustelua siitä, että sosiaaliturvan suunta on muuttumassa vastikkeelliseksi. Pala palalta tulee vastikkeellisuutta, ja me olemme tottuneet tähän pohjoismaiseen universaaliin malliin. Nyt selvästi suunta muuttuu. Tässä pitäisi olla kansalaiskeskustelu siitä, mitä me haluamme sosiaaliturvalta. Nyt näyttää siltä, että vastikkeellisuus tulee universaalien turvan tilalle ilman laajempia selvityksiä.

Mitä tulee tähän Akatemian tutkimusrahoitukseen ...

Ensimmäinen varapuhemies: Kaksi minuuttia täynnä, ed. Hyssälä!

Ed. Huovinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On todellakin ilo huomata, että eduskunnassa löydetään yhteisymmärrystä yli puoluerajojen, esimerkkinä nyt tämä opiskelijoiden asumistukiasia. Ed. Pihan tavoin haluan kyllä toivottaa kaikki tervetulleiksi tähän työhön. Juuri kokoomuksessa tuntuu olleen toinen linja ainakin sen kesäkokouksen jälkeen, jos-

ta annettiin ulos vähän sellainen informaatio, että budjettia ei saa missään nimessä repiä auki, aivan niin kuin uudetkin edustajat kokoomuksessa olisivat heti antamassa oman, aika tuoreenkin valtakirjansa pois, mikä heille tämän kansanedustuslaitoksen jäsenenä toki kuuluu. Toivon, että tätä valtaa nyt tässä salissa uskalletaan ja osataan käyttää. Se ei tarkoita mitään aukirepimistä, vaan se tarkoittaa sen vallan käyttämistä, joka meille kuuluu.

Mitä tulee ed. Pihan ajatukseen siitä, että työehtosopimukset olisivat vain kabineteissa solmittuja herrojen keksintöjä, haluan vahvasti olla tässä asiassa eri mieltä. Ed. Piha vetosi siihen, että pitää olla jollakin tavalla näillä työntekijöillä omaan elämäntilanteeseensa sopivat työehdot. Jotenkin tuntuu nuorena kansanedustajana, että nimenomaan nuorille nämä työehtosopimukset tuovat sitä turvaa ja tukea, jota he tarvitsevat uusina ihmisinä tullessaan työelämään mukaan.

Sitten tähän vastikkeellisuuteen. Minäkään en ymmärrä sitä, että tällaisia ikärajoja asetellaan. Tosin täytyy kyllä sanoa, että en ole koko vastikkeellistamisen kannalla. Mielestäni siitä kaivataan kansalaiskeskustelua, ja silti olen sitä mieltä, että siinä on sellainen ajatus taustalla, että ihmiset ikään kuin koulutustaustasta tai muusta huolimatta pakotetaan töihin vain sen takia, että he eivät ole sitä omaa tietään yhtä helposti löytäneet kuin muut.

Ed. P i h a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäisen ei tarvitse hermostua. Minä en ole käsittänyt kansanedustajan työtä sellaisena, että tarvitsisi opettaa sen paremmin opposition edustajia kuin hallituksen edustajia. (Ed. Kääriäinen: Opetitte kuitenkin!) Minulle yksi tiedemies on samanlainen yksilö kuin yksi muuttaja. Jos tiedemiehet tekevät erilaisia arvioita siitä, miksi tai mistä ihmiset muuttavat, ne ovat varmasti omalta osaltaan oikeita.

Minua kyllä sen sijaan vähän mietityttää se vähättely, mitä tänä päivänä harrastetaan suurinta osaa suomalaisia kohtaan. Olisi varmasti kohtuullista, että myös niiden suomalaisten elinoloja ja olosuhteita pohdittaisiin, joita kuitenkin suurin osa suomalaisista on, eli niitä, jotka asuvat kaupungeissa, ja nimenomaan Helsingin seudulla ongelmat tulevat suurimmalta osalta siitä, että täällä on niin paljon ihmisiä, jolloin kaupunkipoliittiset panostukset ovat tarpeen. Siitä lie nemme sitten yhtä mieltä.

Ed. Kiviniemelle voin sanoa ainoastaan oppo-

sition ja hallituksen välisestä nuorten yhteistyöstä, että en ole ollut edellisellä kaudella sitä tohtoroimassa enkä mestaroimassa, mutta toivon kyllä, että yhteistyö yli puoluerajojenkin sellaisissa asioissa, mitkä yhteisiksi koetaan, on mahdollista.

Ed. Hyssälälle sanoisin, että ei pidä dramatisoida budjetin käsittelyä eduskunnassa nyt aukirepimisenä. Ei se mielestäni sitä ole. Mielestäni se on sitä, että jokaisella kansanedustajalla varmasti on omat painopistealueensa, ja voin vakuuttaa ed. Huoviselle, että kyllä me kokoomuslaiset kansanedustajat olemme osanneet käyttää sitä valtakirjaa jo eduskuntaryhmän kesäkokouksessakin. Se, että opiskelijoiden asumistuen kompromissi tuli sellaiseksi kuin se tuli, on yhteistyön tulosta. Ei se ollut kokoomuksen ensisijainen ehdotus. Se täytyy aina muistaa, että näissä asioissa on ollut monta eri puolta ja tämä ei ollut kokoomuksen ensisijainen ehdotus.

Kulttuuriministeri L i n d é n : Arvoisa puhemies! Ajattelin kyllä päättää puheenvuoroni opintotukikysymyksiin, mutta ehkä tämän vilkkaan keskustelun vuoksi on syytä niistä aloittaa ja puhua varsinaisesta kulttuuriministerin toimialasta sen jälkeen.

Tämän kahden päivän aikana on todellakin käyty erittäin vilkasta keskustelua opintotuesta ja opiskelijoiden tilanteesta, mikä on mielestäni erinomainen asia. Kun hallitusohjelmassa todetaan, että opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä yhtenäistetään perusteiltaan, näyttää myös, että on hyvin monia tulkintoja siitä, mitä hallitusohjelma sisällään pitää tai mitä tämä lause tarkoittaa. Näinhän yleensä on.

Mutta lähtökohta tietysti asian valmistelussa on ollut se, että kun meillä on opintotukijärjestelmä, johon kuuluu asumislisä yhtenä osana, kaikki, jotka opiskelijan titteliä tässä maassa käyttävät, kuuluisivat saman järjestelmän piiriin, ja tästä on ollut kaikilla yhtenäinen näkemys. Valmistelun pohjana oli todellakin Opas-työryhmän muistio.

Nyt tietysti hämmennystä on herättänyt se, mikä on asumislisään liittyen se tukiprosentti, jonka opiskelijat asumistukena sitten saavat. Hallituksen budjettilinja on ollut tiukka finanssipolitiikka, jota on myös ryhmäpuheenvuoroissa kiiteltä, ja sen tuloksena oli lopputulema, että voidaan sanoa, että nykyistä opiskelijoiden asumistukijärjestelmää parannettiin 3 prosentin korotuksella. Nyt on muistettava se, että tällä hetkellä opiskelijoiden asumislisän tukiprosentti on

67 prosenttia. Ensi vuoden budjetin osalta sitä esitetään 70:een.

Minusta on erinomaista, että eduskunta käy sitä arvokeskustelua, onko oikein, että yleisen asumistuen tukiprosentti on 80 ja opiskelijoiden asumislisän tukiprosentti 70 tässä esityksessä. Tämä asia on viime kädessä eduskunnan päätösvallassa.

Toisaalta, niin kuin ed. Hyssälä totesi, on varmasti aivan syytä — ja näin on myös hallitusohjelmaan kirjoitettu — että opintotukijärjestelmää kehitetään valmistumista paremmin tukivaksi ja tukiaikaa halutaan joustavoittaa. Viime aikoina on keskusteltu siitä, että nykyinen opintotukijärjestelmä ei välttämättä ole riittävä kaikilla sektoreilla kattamaan opiskeluaikaa.

Tältä osin voin todeta, että ihan lähiviikkoina — jos kaikki hyvin käy, niin ensi viikon aikana — jo asetan työryhmän, jonka tehtävänä on juuri näitä asioita selvittää. Tähän selvitykseen kuuluu myös osana tietysti valtiontalous opintolainojen suhteen ja se, mikä on tänä päivänä yleensä opintolainan rooli opintotukijärjestelmässä. 10–20 vuotta sitten lainalla oli hyvin merkittävä osuus. Itse olen opiskellut hyvin lainapainotteisesti, kun taas tänä päivänä trendi on se, että opintoraha ja työssäolo ovat se tapa, jolla opiskelijat pääsääntöisesti rahoittavat opiskelunsa.

Se, voidaanko opintotukijärjestelmää joustavoittaa siten, että jokainen opiskelija voisi yksilöllisesti omien tarpeittensa mukaan painottaa lainan ja opintorahan osuutta opiskelun eri vaiheissa, on varmasti semmoinen asia, jota tullaan selvittämään.

Yksi vaihtoehto tietysti olisi ollut tuoda sekä asumistuen yhtenäistäminen että opintotukijärjestelmän kehittäminen yhtä aikaa eduskuntaan, mutta hallituksessa päädyttiin siihen, että halutaan asumistuki yhtenäistää, jotta voidaan opiskelijoita katsoa kokonaisuutena ja lähteä siitä eteenpäin kehittämään opintotukijärjestelmää.

Tässä haluaisin myös sen muistuttaa, että kysymys ei ole välttämättä tuen leikkaamisesta, niin kuin täällä useimmissa puheenvuoroissa on sanottu, koska kysymys on arviomäärärahasta, joka riippuu täysin siitä, montako opiskelijaa on opintotuen piirissä, ja niin paljon valtio siihen rahoja käyttää, kun tarve vaatii. Tämä menoerä voi olla pienempi tai se voi olla suurempi, mitä budjettiin arvioidaan.

Jos ajatellaan yleensä ottaen ensi vuoden budjetissa opintotukea, jonka loppusumma on 3,9 miljardia markkaa, niin siinä on lisäystä noin 127 miljoonaa markkaa eli opintoraha menoeränä

kasvaa sen verran, mikä johtuu siitä, että ammatikorkeakouluja on vakinaistettu tämän vuoden aikana ja ammattikorkeakouluopiskelijat siirrettiin siinä vaiheessa, kun päätettiin järjestelmä vakinaistaa, korkeakoulutuen piiriin, mikä myös lisäsi opintotukimenoja mutta on erinomainen asia, että ammattikorkeakoulutus rinnastetaan korkeakouluihin ja nähdään, että opintotuen määrä on yhtä korkea siinä. Opintotukikysymystä varmasti sekä valtiovarainvaliokunnan sivistysjaoksessa että sivistysvaliokunnassa tullaan käymään lävitse ja siinä mielessä se on opiskelijoiden kannalta erinomainen asia.

Budjettiriihessä käytiin myös keskustelua siitä, että jos budjetin loppusumma on niin tiukka kuin näyttää olevan, yksi vaihtoehto solidaarisuuden ja oikeudenmukaisuuden nimessä olisi ollut opiskelijoiden asumistuen tukiprosentin nostaminen 77:ään, joka olisi ollut niin sanotusti kustannusneutraali, tai 80:een, mikä olisi rahoitettu yleisen asumistuen piiristä, jolloin voitaisiin sanoa, että suomalaiset ihmiset ovat tasavertaisessa asemassa asumistukensa suhteen. Mutta tämä ei budjettiriihessä ollut mahdollista, mutta myös tämä asia on eduskunnan käsissä silloin, kun mietitään budjetin loppusummaa.

Mutta oletan, että edustajat ovat tutustuneet itse tähän uudistukseen tai tähän järjestelmäsiirtoon ja sen vaikutuksiin ja muistanevat sen, että noin 90 000 opiskelijaa saa 40 markkaa kuussa lisää tukea. Tällä 80 prosentin tukiprosentilla lisäys olisi ollut näillä 90 000:lla noin 140 markkaa. Kovin mielelläni sellaisenkin tuen opiskelijoille soisin, jos se vain on mahdollista.

Mutta sitten varsinaiseen kulttuuribudjettiin. Hallituksen työlle asetettiin tavoitteet keväällä hyväksytyssä hallitusohjelmassa. Siinä kulttuuripolitiikka, taide-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisasiat, on huomioitu varsin hyvin. Määrällisesti kulttuuripolitiikkaa koskevia mainintoja on ohjelmassa enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Laadullisestikaan ei ole huomauttamista.

Hallitusohjelmassa todetaan, että kulttuuri on entistä tärkeämpi kansallisen ja kansainvälisen kehityksen voimavara. Kulttuuripolitiikan asemaa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa luetaan vahvistaa. Tavoitteeksi asetetaan moni-ilmeinen kansallinen kulttuuri.

Merkillepantavaa hallitusohjelmassa on myös, että kulttuurin asema ymmärretään keskeiseksi myös tietoyhteiskuntakehityksessä. Ohjelmasta on luettavissa tietoyhteiskunnan kehittämisen painopisteen siirtymä tekniikasta kult-

tuuriin, koneista sisältöihin. Tämä merkitsee myös siirtymistä kohti elämänlaadun tietoyhteiskuntaa. Yhtenä tätä edistävänä merkittävänä hankkeena on mainittu laajapohjainen ja poikkihallinnollinen hanke sisältötuotannon kehittämiseksi tietoverkkoihin.

Optimistisimmat ovat nähneet hallitusohjelman linjauksissa enteitä kulttuuripolitiikan aseman vahvistumisesta, mikä voisi osaltaan olla nostamassa Suomen kulttuurielämää uuteen nousuun. Uusi vuosituhat voisi käynnistyä kulttuurin merkeissä, niin kuin se pääkaupunkimme osalta käynnistyykin aivan konkreettisesti vuodenvaihteessa.

Kulttuurin vahvistuminen voisi merkitä entistä näkyvämpää roolia Suomelle myös kansainvälisesti. Viittaan tässä yhteydessä amerikkalaisen Arthur J. Collingsworthin taannoin tekemään ehdotukseen, että Suomi perustaisi uuden kansainvälisen Millennium-palkinnon, ja tähän ehdotukseen on muun muassa pääministeri jo tarttunutkin. Tämän palkinnon tarkoitus olisi edistää ja tukea huipputeknologian ja inhimillisten arvojen yhteensovittamista. Collingsworthin ajatukset kulkevat siis samassa suunnassa kuin hallituksen tavoiteasettelu suomalaisen tietoyhteiskunnan rakentamisessa.

Aivan vähäinen ei ole myöskään Collingsworthin arvio niistä vahvuuksista, joiden vuoksi palkinnon perustaminen sopisi nimenomaan Suomelle. Kulttuurin, taiteen ja arkkitehtuurin aikaansaannokset, mutta myös urheilijoiden saavutukset ovat perusteluissa vahvasti esillä. Tyhjän päälle emme ole siis rakentamassa, jos panostamme entistä enemmän kulttuuriin hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Tähän nähden nyt esillä oleva budjettiesitys luo pohjaa vakaalle kehitykselle, vaikkakaan se kehysten niukkuuden vuoksi ei juuri anna mahdollisuuksia uusille avauksille.

Jos kulttuurille osoitetut määrärahat eivät kovin paljoa lisäännä, ne eivät myöskään vähenä. Urheiluvertausta käyttäakseni budjettiesitys on kulttuuripolitiikan osalta tasaisen vauhdin mukaisessa aikataulussa. Edellä mainitut tavoitteet ja mahdollisuudet huomioon ottaen tulevina vuosina on kuitenkin syytä parantaa tahtia. Sen vuoksi tarvitaan kuitenkin yhteistä kansallista tahtoa niin, että linjaukset todella muuttuvat käytännön toimiksi.

Kulttuuripolitiikan toimialan menot lisääntyvät esityksen mukaan runsaalla 6 prosentilla. Tämä ei kuitenkaan ole lisäresurssi, sillä kasvu aiheutuu pääosin valtion kiinteistöhallinnon

muutoksista, mikä edellyttää myös valtion laitosten ja valtion rahoittamien yhteisöjen kiinteistökulujen saattamista läpinäkyviksi.

Toinen merkittävä kasvun syy on kunnille maksettavien valtionosuuksien indeksitarkistusten suorittaminen täysimääräisinä ja valtionosuuksien rästissä olleiden loppuerien maksaminen kunnille. Tarkistukset merkitsevät sitä, että kunnallisten taidelaitosten valtionavuisuutta huomioidaan kustannuskehitys, mikä on tärkeää laitosten toiminnan jatkuvuuden kannalta. Toisaalta se tuo korostetusti esille valtion veikkausvoittovaroista tukemien taidelaitosten, Kansallisoorperan ja Kansallisteatterin, ongelmat, joille ei vastaavaa indeksitarkistusta suoriteta ja kustannuskehityksen huomioiminen perustuu harkintaan.

Kun Kansallisoorperan eläkerahoitus näyttää tulevan uudelleen ongelmaksi, olen asettanut selvitysmiehen tutkimaan Oopperan pitkän tähtäyksen rahoitusnäkömiä.

Veikkausvoittovarojen ennustetaan kasvavan tässä esityksessä 3,5 prosenttia tälle vuodelle asetusta tavoitetasosta. Ennustettua kasvua ei ole kuitenkaan voitu käyttää toimintojen rahoituksen vahvistamiseen. Yleisistä finanssipoliittisista syistä koko ennustettu kasvu on ohjattu budjetista rahoitettujen menojen saattamiseen aikaisempaa suuremmalta osin veikkausvoittovaroista rahoitettaviksi. Koska liikkumatila tällaisten rakennemuutosten suorittamiseen on ollut suurin tieteen rahoituksessa, muuttuvat myös veikkausvoittovarojen jakosuhteet jossain määrin tieteen eduksi muiden toimialojen kustannuksella.

Kehyksen tiukkuudesta huolimatta on taidebudjetissa kyetty turvaamaan Kansallisteatterin peruskorjauksen ja teatteritekniikan uusimisen rahoitus esittämällä teatterille oikeutta ottaa taroitukseen laina ja sitoutumalla hoitamaan laina veikkausvoittovaroista maksettavan avustuksen turvin. Helsingin kulttuurikaupungille osoitetaan periaatepäätöksen mukainen 30 miljoonan markan tuki, jossa on lisäystä tämänvuotiseen 20 miljoonaa markkaa. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti valtion suoran tuen kokonaismäärä hankkeelle on siten 50 miljoonaa markkaa. Toisaalta hallitusohjelman linjausten mukaisesti talousarvioon on sisällytetty 1 miljoonan markan lisäys näyttämötaiteen edistämiseen. Lisäys on tarkoitus osoittaa teatterilain ulkopuolisten teattereiden tukemiseen. Tähän on myös eduskunnassa kiinnitetty useaan otteeseen huomiota.

Sisältötuotantohanke on vielä tässä budjetti-

esityksessä lähtökuopissaan. Varsinaista uutta erillistä rahoitusta hanketta varten ei ole osoitettu. On selvää, että jatkossa hankkeen toteuttamisen volyymi ja teho on riippuvainen myös rahallisesta panostuksesta. On kuitenkin huomattava, että hanke ei myöskään käynnisty tyhjästä. Sitä on edeltänyt kulttuurinen tietoyhteiskuntaohjelma, josta kirjasto ja museotoimi ovat saaneet rahoitusta.

Tässä budjettiesityksessä yleisten kirjastojen valtakunnallisten tietoverkkopalvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen osoitetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa tietoyhteiskuntaohjelman jatkamisen painottamalla nyt nimenomaan sisältötuotantoa. Kirjastojen ja museoiden osalta muutoin on todettava myönteisenä seikkana, että kirjastojen käyttökustannusten yksikköhintojen, samoin kuin museotoimen indeksikorotus saadaan täysimääräisinä. Sen sijaan kirjastorakentamisvaltuuden alhainen taso, 35 miljoonaa markkaa, ei missään tapauksessa vastaa akuuttia rahoitustarvetta.

Kotimainen elokuva on ollut varmasti kaikkien meidän ilonaihe kuluvana vuonna. Nähtäväksemme on saatettu toinen toisensa perään kiinnostavia ja laadukkaita elokuvia. Ne ovat saavuttaneet kiitettävästi myös yleisön suosion. Tässä suhteessa muutokset aiempiin vuosiin on ollut miltei dramaattinen. Kotimaisen tuotantoteollisuuden vahvistaminen ja saavutetun korkean tason ylläpitäminen on edelleenkin painopisteenä. Nyt varmistetaan, että nyt nähdyssä aallossa ei ole kyse vain ohimenevästä ilmiöstä. Samalla kuitenkin tuotannon ja jakelun alueellista kehittämistä pitää tukea. Myös toimenpiteet lasten elokuvakulttuurin vahvistamiseksi nousevat esille niin tuotannon kehittämiseksi kuin koulukinotoiminnan edistämiseksi.

Nuorisotyön määrärahat ovat talousarvioesityksessä säilyneet tämän vuoden tasolla, kun otetaan huomioon, että nuorten työpajatoiminnan kehittämiseen tarkoitettuja EU:n sosiaalirahasto-ohjelmaan liittyviä kansainvälisiä rahoitusosuuksia on siirretty teknisesti noin 8 miljoonan markan edestä nuorisotyön pääluokasta ministeriön yhteisiin määrärahoihin. Hallitusohjelman mukaisesti budjettiesityksessä parannetaan nuorisotyön toimintakykyä.

Erityistä huomiota kiinnitetään nuorisotyötömyyden torjuntaan, nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseen sekä koululaisten iltapäivätoiminnan laajentamiseen ja sisällölliseen kehittämiseen. Nuorten kansalaistoiminnan tukemisessa on pientä kasvua samalla, kun nuorisotyötä

tekevien järjestöjen roolia on lisätty. Valtionosuudet kuntien nuorisotyöhön ovat säilyneet tämän vuoden tasolla.

Selkeänä uutena avauksena nuorisotoimessa jatketaan vuonna 99 aloitettua koululaisten iltapäivätoiminnan tukemista samoin läänien kautta. Nyt määrärahasi tähän toimintaan ehdotetaan 2,5 miljoonaa markkaa, kun se tänä vuonna oli 1,5 miljoonaa markkaa. Toisena keskeisenä kehittämiskohteena on myös valtakunnallisten nuorisokeskusten toiminnan ja rakentamisen tukeminen, jonka määrärahoja ehdotetaan lisättäväksi. Tämä mahdollistaa nuorisokeskusverkoston laajentamisen myös Etelä-Suomen läänin alueelle, joka lääninuudistuksen yhteydessä jäi vaille omaa keskusta.

Nuorisotutkimusverkostoa kehitetään yhteistyössä nuorisotutkimusseuran kanssa. Käynnistyneestä verkostosta on saatu hyviä kokemuksia kuluneena vuonna. Se on muun nuorisotutkimuksen ohella kyennyt reagoimaan nopeasti nuorisongelmista käytävään keskusteluun, jota ovat herättäneet muun muassa erilaiset väkivaltatapaukset niin maailmalla kuin kansallisestikin sekä satanismi. Nuorisotoiminnan kansainvälisessä toiminnassa ei vedetä henkeä meneillään olevan EU-puheenjohtajuuden jälkeen, vaan keskitytään uuden nuorisohjelman toimeenpanoon sekä pohjoisen ulottuvuuden politiikan edistämiseen toimialalla muun muassa Barentsin alueella sekä Itämeri-yhteistyössä.

Liikuntatoimen, erityisesti kilpaurheilun osalta rahoituskeskustelua on käyty viimeksi yleisurheilun MM-kisojen jälkeen. Olenkin sanonut, että lisäraha ei ole ainoa keino saada aikaan parempia tuloksia. Omastakin kokemuksesta voin sanoa, että urheilu ja urheilusuoritus on niin monipuolinen asia, että pelkästään yhdestä tekijästä tavoitteiden saavuttaminen ei ole kiinni. Liikunta kokonaisuutena on vielä monipuolimpi asia. Edellytysten rakentamisessa mahdollisimman suotuisiksi kaikille sen eri muodoille raha on luonnollisesti tärkeä väline. Siksi onkin myönteistä, että menoihin esitetään ensi vuoden talousarvioesityksessä lisää kuluvaan vuoteen verrattuna 3,3 miljoonaa markkaa. Tämä tietysti kuulostaa hyvin vähäiseltä summalta, mutta kaiken kaikkiaan tälläkin lisäyksellä on suuri merkitys.

Liikuntamäärärahoissa on lisäksi otettava huomioon koululainsäädännön uudistuksen yhteydessä ammatillisen koulutuksen puolelta siirretyt liikunnan koulutuskeskuksille osoitetut määrärahat. Liikuntatoimen rahoitus tulee

edelleenkin pääosin veikkausvoittovaroista. Veikkausvoittovaroista liikuntatoimen osuus on nyt 20,3 prosenttia ensi vuonna. Se tulisi tämän talousarvioesityksen toteutuessa olemaan 20,1 prosenttia. Talousarvioesityksen erityisenä painopisteenä ovat olleet lasten ja nuorten liikunta-ohjelma, liikunnan terveysohjelma sekä antidoping-toiminnan tehostaminen, jossa on määrärahasvua 10 prosenttia kuluvaan vuoteen verrattuna.

Arvoisa puhemies! Tässä avattuna kulttuuriministerin budjettisektori. Toivonkin, että myös tältä osin käytäisiin keskustelua ja eduskunta lähetekeuskustelussaan toisi esille niitä painopisteitä, joita sekä liikunnan, nuorison että kulttuurin toimialalla halutaan hallitukselle ohjeistaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. K a t a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri puheessaan nosti ilahduttavasti esille arvokeskustelun, mitä tulee opiskelijoiden opintotuen asumislisään. Minusta arvokeskustelu oli hyvä esillennosto, koska arvokeskusteluhan tarkoittaa aina arvovalintoja.

Ed. Huovinen aikaisemmassa puheenvuorossaan hieman ihmetteli sitä, että kokoomuksessa ei ollut otettu kesäkokouksessa esille asumislisäkysymystä ja nyt on vasta jotenkin myöhään herätty. Meillä kokoomuksessa on sellainen tapa, että aina silloin kun arvokeskusteluja käydään, meillä tehdään nimenomaan valintoja, ei sillä tavalla, että aina silloin, kun tulee vaikea asia, se lakaistaan maton alle tai avataan budjetti sillä tavalla, että kaikki vaikeat asiat pistetään budjetin päälle. Tämä ehkä saattaa tuntua jossakin määrin vaikealta yhtälöltä, mutta meidän näkemyksemme on se, että arvokeskustelu vaatii aina valintoja. Me halusimme valintoja tehdä. Olen kovin iloinen siitä, että laajaa yhteistyötä nimenomaan tämän asian kohdalla ollaan nyt rakentamassa.

Kokoomushan esitti hallituksen budjettiriihessä muun muassa sitä, että säästötavoitetta olisi jaettu yleisen asumistuen ja opiskelijoiden kesken sillä tavalla, ettei koko leikkaus olisi kohdistunut opiskelijoihin. Niin kuin ministeri Lindén on moneen kertaan todennut, tässähän ei suoranaisesti viedä rahaa, vaan yhtenäistetään järjestelmää. Tietysti kun yhtenäistetään järjestelmää, jakoperusteet muuttuvat.

Arvoisa puhemies! Loppuun tiedoksi oppositiolle, että tämä keskustelu ja mielipiteiden vaihtaminen ei edelleenkaan tarkoita sitä, että hallituksen rivit olisivat jotenkin repeilemässä, vaan tämä on ehkä sitä keskustelua, mitä kansanedustajat ovat peräänkuuluttaneet. Tämä keskustelu myös tässä salissa sallittakoon.

Ed. H u o v i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En käy tässä nyt kommentoimaan ed. Kataisen esiin nostamaa asiaa. Olen vain sitä mieltä, että näistä asioista pitäisi pystyä myös oman ryhmän sisällä sillä tavalla rohkeasti tulemaan ulos, kuin esimerkiksi sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä omassa kesäkokouksessaan teki.

Tulen kommentoimaan asumistukiasiaa myöhemmin, mutta menen nyt varsinaiseen asiaan. Ministeri Lindén kuvasi äsken veikkausvoittovarojen jakaantumista. Haluaisin kysyä, miten ministeri näkee, onko niin, että Veikkauksen eri edunsaajien saamat prosenttiosuudet ovat oikeudenmukaisia, varsinkin kun ne eivät vastaa tällä hetkellä lainkaan sitä, mitä arpajaislaissa ja sen asetuksessa näistä prosenttiosuuksista määrätään.

Juuri äsken ministeri Lindén totesi, että liikunnan osuus on 20,1 prosenttia, ja asetus sanoo 36,6 prosenttia. Hallitusohjelmassa myös luvataan, että hallitus tulee tuomaan arpajaislain uudistamisen eduskuntaan, jotta näistäkin asioista päättäisiin käymään tärkeää ja tarpeellista keskustelua, miten esimerkiksi perusliikuntatoiminnan rahoitus turvataan. Haluaisin nyt tietää, milloin tällainen esitys on mahdollisesti tulossa. Toivoisin tietenkin, että se tehdään jo vuonna 95 istuneen rahapeli-toimikunnan mietinnön mukaisesti, niin kuin hallitusohjelmassa myös luvataan.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota aivan samaan asiaan kuin ed. Huovinen. Ministeri Lindén totesi, että edelleenkin varat, mitä käytetään urheiluun ja liikuntaan, putoavat. Nyt tuo prosenttiosuus on 20,1 prosenttia. Kuitenkin sen pitäisi olla, niin kuin se aikaisemmin on ollut ja arpajaislaissa ja -asetuksessa todetaan, 36,6 prosenttia. Nyt kuitenkin jatkuvasti käytetään veikkausvoittovaroja muihin budjettimenoihin. Kaiken aikaa on ollut pyrkimys laajentaa näitä käytötarkoituksia.

Myöskin minä kysyn, miten etenee arpajaislain uudistaminen. Minusta urheilun tulee saada se osuus, mikä sille kuuluu, ja sen tulee olla tuntu-

vasti suurempi, kuin mitä se tässä budjetissa esimerkiksi on.

Ed. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eiköhän sitä sosialidemokraattien rohkeutta olisi tarvittu budjettiriihesä? Olisitte sanoneet siellä selvästi, että tämä ei käy, ei mennä sellaisiin leikkauksiin. Turha sitä on täällä salissa itkeä. Silloin kun se on jo täällä, sen muuttaminen on paljon vaikeampaa. (Ed. Huovinen: Kansanedustuslaitos päättää näistä!) — Onnea vain matkaan! Me kyllä tuemme sitä muutosta, jos hallituspuolueet sitä rohkeasti vievät eteenpäin.

Varsinaisesti halusin ministeri Lindéniä nyt kannustaa tietoyhteiskuntapolitiikassa jatkaamaan ja toteuttamaan todellakin ne asiat, mitä hallitusohjelmaan on kirjoitettu. Minusta se painopiste, mikä sinne on kirjoitettu, on aivan oikein kirjoitettu, siis keskittyä tavallaan teknologiakehityksen jälkeiseen vaiheeseen eli siihen arvoketjuvaiheeseen, jossa tietoyhteiskunnalle annetaan todellista sisältöä, sen palvelujen sisältöjen tuottamisen kautta. Tämä on myöskin mittava EU:n eurooppalainen hanke, jonka kautta meidän täytyy löytää kilpailukykyä myös sisältötuotannossa amerikkalaisten kanssa.

Vähän nyt yllätyin, kun ministeri Lindén sanoi, että tässä ei ole oikein vielä päästy puusta pitkään. Milloin päästään? Tämän alueen kehittyminen ratkaisee myöskin sen, miten kauan Suomi tietoyhteiskuntamaana pysyy eurooppalaisen kehityksen kärjessä. Ilman niitä satsauksia meidän kykymme selviytyä tietoyhteiskuntakilpailussa heikkenevät hyvin ratkaisevalla tavalla. Totta kai vastuu tässä on myöskin suurilla pelaajilla, yrityksillä, mediataloilla jne., joiden täytyy omia satsauksiaan myös tähän panna.

Se, mikä on erittäin hyvä asia ja onnittelen, jos hallitus todella siinä onnistuu, on Millennium-palkinnon tekeminen. Se kannattaa nyt Suomeen omia. Ei tehdä siitä mitään EU-palkintoa vaan tehdään siitä suomalainen palkinto ja hankitaan rahdotus Suomesta.

Lyhyesti vielä lopuksi liikuntapaikkamäärärahojen ja ennen muuta liikuntapaikkarakentamisen osalta. Toivoisin, että ministeri Lindén nyt omalla kaudellaan paremmin tulee huomioidaan liikuntapaikkarakentamisen tarpeet myöskin muualla kuin pääkaupunkiseudulla.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kataisen kanssa olen sikäli samaa mieltä, että tähän saliin tarvittaisiin en-

nemmin — urheilu- ja lehtitermiä käyttäen — kolme leijonaa kuin kolme lammasta per kansanedustaja. Tietysti viittaaan ed. Laukkasen puheenvuoroon, toivottavasti leijonia on budjettiriihesäkin ollut.

Mitä ministeri totesi urheilusta ja rahasta, se on minusta hyvä kanta. On selkeätä, ettei Suomi pysty vain rahalla saavutuksia, siis lisää mitaleja hankkimaan. Vain mitalit ja huippu-urheilu ja siinä kaikkein terävin kärki on yleensäkin hyvin kapea näkökulma. On hyvä, että näistä asioista on ministerillä omakohtaista kokemusta samoin kuin siitä, mihin ed. Laukkanen kiinnitti huomiot, ja uskonkin, että ministeri Lindén pystyy nimenomaan tietoyhteiskunnan asiat ottamaan huomioon. Mehän tiedämme hänen henkilökohtaiset panoksensa ja osaamisensa tässä asiassa.

Mutta asumistuotantoon. Niin opiskelijoiden kuin muidenkin asuminen on kohtuuttoman kallista ja uskon, että tässä ainoastaan tuotannon lisääminen on todellinen ratkaiseva tekijä.

Lopuksi, puhemies, todella veikkausvoittorahoja käytetään tällä hetkellä niin laajalti erilaisien menojen kattamiseen, että siinä voi todellakin EU kävellä vastaan ja sitten jääkin sormi suuhun, mitä sitten tapahtuu Raha-automaattiyhdistyksen monopolille jne.

Ed. R a h k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden asumistuen yhtenäistäminen ei voi olla silloin itseisarvo, jos suuri joukko opiskelijoita siitä kärsii. Erityisen huonon tästä esityksestä tekee se, että opiskelupaikkakunnilla, erityisesti pääkaupunkiseudulla asuntotilanne on hankala. Yksityisillä asuntomarkkinoilla vuokrat ovat korkeat ja opiskeliasuntoja on liian vähän tarpeeseen nähden.

Esitys ei kuulosta perustellulta myöskään siksi, että muutoksesta hyötyvät muun muassa sellaiset opiskelijat, joilla on hyvät työtulot tai rikas puoliso. Nyt voimme kuitenkin esitystä parantaa ja sen paikka onkin nyt täällä, koska voi olla, että näitä kaikkia heikkouksia ei ole ollut budjettiriihen tiedossa. Nythän me yksityiskohtaisesti asiaa täällä käsittelemme.

Opiskelijat valmistuttuaan ja muutkin tarvitsevat kohtuuhintaisia asuntoja ja asumisen tukea ja siksi ei ole oikein nipistää tästä summasta, ratkaisua tämän tukipotin sisältä. Opiskelijoiden kohdalla puhutaan isosta asiasta, mutta budjetin mittakaavassa tämä on promilleluokan asia. Siksi uskon, että tähän löytyy budjetin sisältä rahat muutoinkin kuin köyhän taskusta toiseen siirtämällä.

Kulttuuriministeri Lindén: Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi haluaisin vastata ed. Rahkoselle vain sen, että opiskelijoiden asumistuen yhtenäistäminen on ollut usean vuoden yhteinen hanke opiskelijajärjestöillä. Toinen vaihtoehto, jos nyt ... (Ed. Kuoppa: Onko tarkoitus heikentää?) — Nyt ei todellakaan heikennetä opiskelijoiden asumisturvaa. Opiskelijan asumislisän tukiprosentti nousee 3 prosentilla. Kysymys on nyt siitä joukosta nuoria opiskelijoita, jotka ovat yleisen asumistuen piirissä ja jotka siirtyvät opintotuen kautta rahoitettavan asumislisän piiriin. Niin kauan kuin nämä opiskelijat opiskelevat, heidän osaltaan on ongelmia, heidän osaltaan tuki tulee pienemään osittain, ei kaikilta.

Mutta kaiken kaikkiaan, jos me puhumme opiskelijoiden opintotuen asumislisästä, sitä tähän tässä parannetaan. (Välihuutoja eduskunnasta) Tämä on tosiasia, josta ei eduskuntaakaan pääse mihinkään. Yksi vaihtoehto on se, ja se on eduskunnan kädessä, että tukiprosenttia nostetaan enemmän kuin 3 prosenttia, jolloin sitä parannetaan enemmän kuin 3 prosenttia. Mutta opiskelijoiden asumistukijärjestelmää ei olla heikentämässä. Tällä hetkellä on ollut suuri epäkohta siinä, että osa opiskelijoista, ne, jotka ovat avioituneet, jota voidaan katsoa taloutena, ovat päässeet yleisen asumistuen piiriin, kun taas muut opiskelijat, yksinäiset opiskelijat, ovat olleet opintotuen kautta rahoitettavan asumislisän piirissä.

Yksi vaihtoehto on tietysti se, että asumislisä olisi lakkautettu opintotuen osalta kokonaan ja kaikki opiskelijat saisivat asumistukensa yleisen asumistuen piiristä. Tämä on yksi vaihtoehto, mutta valitettavasti tämäkään ei tuulta saanut budjettiriihessä alleen.

Kuten useaan otteeseen olen todennut, on erinomaista, että tätä keskustelua käydään ja viime kädessä eduskunta päättää, minkälainen taso opiskelijoiden opintotuen kautta rahoitettavassa asumislisässä on.

Sitten varsinaisesti veikkauskysymykseen ja sen problematiikkaan. Meillä on erinomainen arpajaislaki — jos ajatellaan edunsaajia: tie, taide, liikunta ja nuorisotyö — jossa määritellään nämä veikkausvoittovarojen edunsaajiksi.

Kun Suomi sukelsi lamaan ja valtion budjetti ruvettiin kiristämään, säästämään, tuli vastaan tilanne, että huolimatta valtiontalouden näkökulmasta heikosta taloudellisesta tilanteesta suomalaiset uskollisesti ja innokkaasti edelleen veikkasivat ja veikkausvoittovarojen tuotto kasvoi ja on kasvanut kohtuullisen isoilla prosenttiluvuilla

joka vuosi koko 90-luvun. Tällöin eduskunnassa tehtiin, hallituksen esityksestä silloinkin, se liikkuu, että uudeksi edunsaajaksi, joka tällä hetkellä luetaan taiteeksi eli kirjasto, on siirretty veikkausvoittovarojen kautta rahoitettavaksi. Tämä on aiheuttanut sen, kun tarkastellaan veikkausvoittovarojen prosenttiosuuksia, että muutoksia on tapahtunut. Ensi vuoden budjetissa esitetään, että kirjastojen veikkausvoittovarojen osuus on 453 miljoonaa markkaa. Se on kohtuullisen iso summa, joka on periaatteessa perinteisiltä veikkausvoittovarojen edunsaajilta eli tieteeltä, taiteelta, liikunnalta ja nuorisotyöltä pois.

Tällä hetkellä on myös näkyvissä uhkakuvia sen osalta, että jatkuva kasvu, joka Veikkauksen voittovarojen suhteen on ollut 90-luvun ajan, on aivan ilmiselvästi taittumassa, mikä johtuu yleisestä muutoksesta, Internetistä. Tänä päivänä Internetin kautta moni voi veikata suomen kielellä eikä välttämättä edes tiedä, että nämä veikkausvoittovarot tuloutetaan Englantiin tai jonnekin muualle kansainvälisen veikkaustoimiston kautta. Eli voidaan sanoa, että suuri huoli nykyisten edunsaajien näkökulmasta on se, mikä on Veikkauksen tuoton tilanne ja tulevaisuus jo lähivuosien osalta.

Onko sitten se oikein, että liikunnan prosentti ei ole se, mikä asetukseen on määritelty. Tietysti valtioneuvosto aikoinaan hyväksyessään tämän asetuksen on silloin nähnyt tarpeelliseksi, että liikuntaan suunnattaisiin vähän yli 36 prosenttia Veikkauksen tuotosta. Mutta toisaalta silloin, kun näitä prosenttiosuuksia on jaettu, silloin Veikkauksen tuotto on ollut jotakin aivan muuta kuin se on tänä päivänä. Veikkauksen jaettavat tuottovarot ovat 90-luvulla kaksinkertaistuneet. Siinä mielessä kyllä tätä jaettavaa on tullut huomattavasti enemmän. Kovin mielelläni näkisin nämä prosenttiluvut hieman erilaisina, mutta johtuen juuri tästä 453 miljoonasta, joka on kirjastojen toimintaa rahoittavaa menoa Veikkauksen voittovarojen tuloutuksessa, nämä prosenttiluvut ovat sitä, mitä ne ovat tänä päivänä.

Tämähän on ollut kesto keskustelu eduskunnassa joka vuosi ja nyt uutta arpajaislakia valmistellaan ministeri Häkämiehen toimesta. Nähdäkseni loka-marraskuussa se tultaneen antamaan eduskunnalle, jolloin eduskunta voi aidosti käydä vihdoinkin sen keskustelun, mitkä ovat prosenttiosuudet, mitkä ovat edunsaajat arpajaislain mukaan.

Sitten voisi vielä todeta ed. Laukkaselle tietoyhteiskuntahankkeista. Suomessa on edetty tietoyhteiskunnan kehittämisessä infrastruktuuris-

ta sisältötuotantoihin. Tietysti erinomaista olisi ollut, jos olisimme voineet yhtä aikaa tehdä kah-ta asiaa eli kehittää sisältötuotantoja ja infraa, mutta tie on valittu näin ja olemme siinä tilan-teessa, että nyt on perustettu uusi tietoyhteiskun-taneuvottelukunta, jonka tehtävä on ruveta arvi-oimaan sitä, minkä tyyppistä tämä meidän sisäl-tötuotannon kehittämismme on. Se ei ole pel-kästään julkishallinnon kautta tapahtuvaa. Tänä päivänä suurin osa tapahtuu elinkeinoelämässä, kulttuuriteollisuudessa, audiovisuaalisessa tuo-tannossa, musiikkituotannossa jne.

Se, että tähän budjettiin sinällään ei mitään suuria voimavaroja ole varattu, on tietysti ongel-ma ensi vuoden osalta. Mutta itse vakaasti uskon siihen, että tässä työssä päästään eteenpäin ja osataan määritellä tarpeet ja se, minkä tyyppisiä hankkeita esitetään. Ennen kaikkea mielestäni sisältötuotantokysymykset ovat myös elinkeino-politiikkaa, sitä, millä tavalla edesautetaan näitä yrityksiä, näiden yritysten toimintaa, jotka ovat tässä sisältötuotannossa mukana. Kuriositeetti-na haluaisin tässä vain todeta sen, että kun tut-kimme tänä kesänä EU:n rakennerahastojen ja EU:n ohjelmien panosta suomalaisessa kulttuu-rissa, totesimme, että rakennerahastojen kautta on kulttuuriteollisuus ja suomalainen kulttuuri saanut 71 prosenttia EU:n varoista ja suurin osa näistäkin on ollut juuri näitä sisältötuotanto-hankkeita. Eli voi sanoa, että katse siirtyy myös rakennerahastojen piiriin alueille, joissa tätä sis-äلتötuotantoa ja kulttuuriteollisuutta jatkossa toivottavasti entistä enemmän harjoitetaan.

Sosiaali- ja terveysministeri P e r h o : Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmaan on kirjattu toimek-siantona se, että sosiaaliturva, palvelumaksut ja verotus tulee entistä kannustavammin yhteenso-vittaa toisiinsa. Edelleen hallitusohjelmassa on edellytetty, että tämä selvitystyö ja ehdotukset toimenpiteiksi tulee saada valmiiksi kevään 2000 aikana. Täällä ennen ministeri Lindénin puheen-vuoroa keskusteltiin yhdestä kapeasta osasta tätä projektia eli sosiaaliturvan vastikkeellisuus-desta. Kysymys ei ole niistä uhkakuvista, joita täälläkin salissa on maalattu, siitä että Suomessa luovuttaisiin universaalista sosiaalipolitiikasta, siitä, että asuinpaikasta, tulotasosta tai muista seikoista riippumatta taataan tietyt peruspalvelut ja tietty perusturva.

Keskustelu vastikkeellisuudesta on lähtenyt liikkeelle muun muassa niistä esimerkeistä, joita meillä on Tanskasta, jossa jo vuosia sitten nähtiin tarpeelliseksi se, että tanskalaiset nuoret eivät

”laitostu” pitkäaikaisiksi toimeentulotukiasiak-kaiksi. Kysymys on ennen kaikkea siitä, minkä-laisia aktiviteetteja tarjotaan sellaisille nuorille, jotka ovat pudonneet työmarkkinatuella kieltäy-tyessään niistä velvoitteista, joita työmarkkina-tuen saanti edellyttäisi, tai kieltäytyneet heille tarjotusta työstä. Jo nykyinen toimeentulolaki pitää sisällään mahdollisuuden alentaa toimeen-tulotukea, mikäli henkilö kieltäytyy työstä, 20 prosentilla. Mikäli tämä tapahtuu toistuvasti, sitä voidaan edelleen alentaa 20 prosentilla eli yhteensä 40 prosentilla. Laki sisältää velvoitteen tällaisessa yhteydessä laatia asiakkaalle aktivoin-tisuunnitelma, tutkia toisin sanoen, mikä on hän-en koulutustilaintensa, mitkä ovat hänen työl-listymisvalmiutensa, mikä on hänen työnhaku-kelpoisuutensa jne.

Tämä ajattelu lähtee nimenomaan siitä, että meille ei synny nuoria, joille toimeentulotuen nauttiminen on elämäntapa. Tämä lähtee nimen-omaan siitä, että että nuoren kohdalla ryhdytään riittävän varhaisessa vaiheessa tekemään työtä. Kysymys ei ole siitä, että vaadittaisiin täyttää työ-panosta näiltä nuorilta toimeentulotukea vas-taan, vaan kysymys on monenlaisten toimenpi-teiden kirjosta, jotka voivat ulottua esimerkiksi silloin, jos nuori on päihdeongelmainen, sitoutu-misesta hoitoon tai sitoutumisesta esimerkiksi johonkin kansalaisjärjestöön vaikeasti työllisty-ville nuorille tai syrjäytymisvaarassa oleville nuo-rille järjestettäviin projekteihin tai kursseille, jot-ka antavat työnhakuvalmiuksia jne.

Ei ole vielä olemassa mitään valmista mallia. Aktiivinen sosiaalipolitiikkatyöryhmä, johon olen jo aiemmin useampaan otteeseen viitannut, miettii muun muassa näitä asioita, mutta ei vain ja ainoastaan sitä, mitä tehdään nuorten, syrjäy-tymisvaarassa olevien toimeentulotukiasiakkaiden kohdalla, vaan paljon laajemmin tätä prob-lematiikkaa, muun muassa sitä, millä tavalla etuudet ja lyhytaikaisesta työstä tai tilapäistyöstä saatava palkka sovitetaan kannustavammin yhteen jne. Kysymys on monenlaisista toimenpi-teistä ja keinoista, eri yhteistyömuodoista työvoimahallinnon ja sosiaaliviranomaisen välillä. Kaiken kaikkiaan haetaan erilaisia keinoja sosi-aalityöntekijöiden käyttöön, jotta heillä on tarjota enemmän välineitä nuorille tai vanhemmille-kin toimeentulotuen saajille oman elämänhallin-nan, omien pärjäämisen valmiuksien kartoitta-miseksi.

Työryhmän on tarkoitus saada työnsä val-miksi tämän vuoden loppuun mennessä, jonka jälkeen sosiaalipoliittisissa ministerityöryhmäs-

sä mietitään, millä tavalla näitä ehdotuksia ryhdytään viemään eteenpäin. Projekteissa, joita on vireillä tai joita on jo tehty ja joista useat ovat Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamia, on syntynyt varsin tuloksellisia toimintatapoja, joiden tuloksena todella nuorille on löytynyt oppisopimuskoulutuspaikkoja, on löytynyt työharjoittelupaikkoja tai on löytynyt määräaikaista tai pysyvää työtä tai näitä nuoria on motivoitu ja innostettu heille sopivaan koulutukseen.

Kysymys ei todellakaan ole mistään keppilinjasta, pakottamisesta, vaan keinovalikoiman laajentamisesta. Miksi on alustavasti keskusteltu ensisijaisesti nuorista, johtuu nimenomaan siitä, että tässä vaiheessa jos missä on tarkoituksenmukaista ja järkevää vaikuttaa asenteisiin. On todettu, että nuoret ollessaan työttöminä aika nopeasti laitostuvat työttömyyteen, heidän päivärytminsä sekoaa, heistä tulee apaattisia. Kysymys on nimenomaan toimenpiteisiin ryhtymisestä riittävän varhaisessa vaiheessa. On varmasti myös syytä katsoa työvoimaviranomaisten, työvoimahallinnon, vastuualuetta ja sosiaalitoiminnan vastuualutta, hakea siihen enemmän selkeyttä.

Tämän halusin tuoda tässä esille siitä syystä myös, että ed. Hyssälä peräsi tästä asiasta kansalaiskeskustelua, ikään kuin olisi jo valmis malli olemassa. Te täällä kansanedustajina, siis kansanedustajina kanavoitte osaltanne tätä kansalaiskeskustelua. Kaikki hyvät, rakentavat ideat tämän asian eteenpäin viemiseksi ovat tervetulleita. Juuri nyt on aika käydä sitä kansalaiskeskustelua, ja niin kuin sanottu, ilmassa on monia ideoita, ajatusituja, ja on olemassa myöskin käytännön kokemuksia kansalaisjärjestöissä, kuntien ja kansalaisjärjestöjen yhteisissä projekteissa tämän asian ympärillä. Tästä kaikesta kokemuksesta on tarkoitus kerätä sitä työkalupakkia, joka kuntien sosiaalityöntekijöillä olisi käytettävissään, ja edistää ehkä myös sitä ajatusta, jonka selvitysmies Marjanen on tehnyt koskien kunnallista työvoimapankkia, joka ei nimensä mukaisesti välttämättä rajoittuisi vain työtehtäviin vaan joka voisi pitää sisällään myöskin muita nuorille tarjottavia mahdollisuuksia.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Perho toi esille, että kevään 2000 aikana on valmisteilla työryhmytyö, jossa tutkaillaan sosiaaliturvaverotuksen ja palvelumaksujen parempaa yhteensovittamista. Meillä on tästä kokemuksia viime kaudelta, jolloin kannustinloukkutyöryhmä ihan jo vaali-

kauden alkumetreillä hyytyi. Siitä tuli yksi epäonnistunut esitys eli päivähoitomaksuesitys, jota nyt ollaan tämänkin budjetin yhteydessä korjailemassa.

Voikin kysyä, että kun neljä vuotta istui sama hallituspohja, joka nyt edelleen istuu, minkä takia tätä valmistelutyötä ei tehty viime kaudella, jolloin esitykset olisivat tulossa jo tänne. Ongelmat tiedettiin, koko ajan tiedettiin, että tässä on ongelmia, tulee välinputoajia, mutta nyt vasta ollaan tekemässä tätä työtä, ja ennen kuin esitykset taas tulevat eduskuntaan, on vaalikauden loppu. Me olemme menettäneet tässä, voi karkeasti ottaen sanoa, kahdeksan vuotta.

Mitä tulee vastikkeellisuuteen, paitsi vastikkeellisuutta olen kyllä peräänkuuluttanut sitä, että meillä on myös lisääntymässä työhön perustuva sosiaaliturva. Toisin kuin ministeri Perho sanoi, että Suomessa ei olla luopumassa universaalista mallista, meidän olemme jo siitä jo luopuneet, eli minimisairauspäivärahan poisto, kun se poistettiin tulottomilta ja pienituloisilta, oli selkeä pohjoismaisen mallin vastainen toimenpide. Mielestäni se oli ehdottomasti väärin. Se pitäisi palauttaa. Silloin kaikilla suomalaisilla olisi universaali turva sairauden varalta.

Tämä on yksi esimerkki siitä juuri, että meille ollaan hivuttamassa työhön perustuvaa sosiaaliturvaa ja siitä on vastikkeellisuuskin esimerkki.

Sinänsä olivat hyviä asioita, mitä ministeri Perho otti esille nuorten kohdalla. Olen tukemassa tällaisia tavoitteita, joita siinä oli, (Toinen varapuhemies koputtaa) mutta suhtaudun kriittisesti ilman kansalaiskeskustelua näihin esityksiin.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Kun koputan silloin, kun on kaksi minuuttia täynnä, toivoisin, että se otetaan huomioon ilman, että katkaisen puheenvuoron. (Ed. Hyssälä: Olin niin innostunut, että en edes kuullut!) — Siihen löytyy kyllä lääketieteellisiä konsteja.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minusta on ihan hyvä, että keskustellaan näistä asioista, mutta keskusteluhan ei voi rajoittua pelkästään siihen, tulisiko toimeentulotuesta vastikkeellista tai ei. Tämä on laaja moraalinen kysymys ja on hyvä olla varovainen puolin ja toisin näissä kysymyksissä.

Meillä on nyt kokemus työmarkkinatuen kohdalla keppilinjasta, jossa nimenomaan nuoret yhtenä porukkana on otettu kohteeksi. Minä olen ainakin sitä mieltä, että yleisenä mallina on

jo näytetty, että se ei toimi. Siitä myös koituu paljon tuhlautua, kun ihmiset hakeutuvat pakko-kursseille saadakseen toimeentulonsa järjesty-mään. Keppilinja siitä tulisi. Näin ollen haluaisin sanoa, että tämä on delikaatti asia, jossa voidaan saavuttaa tulosta ainoastaan hyvin henkilökoh-taisella ohjauksella ja ratkaisuilla, ei millään pak-kotoimenpiteillä.

Sitten haluaisin tuoda esiin moraalista vielä yhden kysymyksen. Se on se, miksi ja miten voisi olla oikein, että me asetamme tällaisia vaatimuk-sia niille, jotka saavat kaikkein vähäisintä toi-meentulonturvaa, siis toimeentulotuen saajille, jos emme samanaikaisesti aseta vähintään, huom. alleviivattuna, vähintään samoja vaati-muksia vastikkeellisuudesta niille, jotka saavat esimerkiksi ansiosidonnaista turvaa työttömyy-den perusteella.

Mitä ikärajaan tulee, niin kun eduskunta tai hallituskin on ottanut elinikäisen oppimisen aja-tukseksen, niin minusta ikäraja-ajatus on täysin mahdoton näissä kysymyksissä. Vastikkeellisuu-den tulisi koskea ilman ikärajaa kaikkia kansa-laisia. Me tiedämme, että syrjäytyminen tapah-tuu työttömien kohdalla ikärajasta riippumatta jo kuuden kuukauden aikana.

Ed. R. Hiltunen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä haluaisin vielä kuulla mi-nisteri Perhon ajatuksia siitä, onko toimeentulo-tukijärjestelmän uudelleenarvioinnissa todella myös tarkoitus pohtia sosiaalityön sisältöä. Minä ymmärsin hyvin mieluisana asiana sen, että muun muassa tähän vastikkeellisuuskeskuste-luun liittyy myös se, että ei ole tarkoitus, että on keppi, joka velvoittaa nuoren johonkin, vaan on tarkoitus tehdä tukea antava interventio nuoren elämäntilanteeseen, mikä sinänsä on hyvä asia.

Mutta kaiken kaikkiaan tämä liittyy myös ai-kaisempina vuosina käytyihin keskusteluihin ja yrityksiin siirtää toimeentulotuen perusosa Ke-lalle. Minä näkisin siihen erityisen paljon perus-teita tällä hetkellä, koska muun muassa Helsin-gissä voidaan nähdä, että pelkästään työttömyy-den paraneminen poistaa toimeentulotukiasiak-kaista ne, jotka saavat työtä, ja jäljelle jäävät erityisen vaikeasti työllistettävät henkilöt ja pit-käaikaistyöttömät, joille ei riitä pelkkä raha, vaan he tarvitsevat kyllä tukea. Ihan uudenlaista tuen tarvetta tulee esiintymään.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa herra puhemies! Oli hyvä kuulla ministeri Perhon huoli nimenomaan nuorisosta ja sen

oman elämän hallinnasta ja niistä ongelmista, mitkä tähän liittyvät. Ehkä kaikkein populaari-simpana ongelmanahan aina on huumeongelma, joka on ikään kuin jäävuoren huippu. Taustalla on usein työttömyys, ja valitettavasti hyvin lähel-lä pääkaupunkiseutua on alueita, joissa on 18—20 prosentin työttömyys, tällainen on Kaakkois-Suomi, ja työttömyys uhkaa vielä lisääntyä. Bkt:tä, bruttokansantuotetta, tehdään paljon, työttömyys kuitenkin pysyy korkeana. Tässä ti-lanteessa, kun on uhkana, että vieläkin esimer-kiksi Valmet-Rauma eli Metso on vähentämässä voimakkaasti työvoimaa, niin tällainen kierre kiihtyy, syvenee, ja alue on nimenomaan vaikka-pa huumeongelma-alueena esimerkkinä.

Tällöin nimenomaan STM ja sen hallinnoi-man osaamisen olisi tärkeätä tulla mukaan kehittämisohjelmaan, jolla voitaisiin esimerkiksi Kaakkois-Suomessa kokonaisvaltaisesti ongel-ma hallita nimenomaan niin, että mukana olisi-vat maakuntaliitot, valtion keskushallinto — te-keskus on tässä tärkeä toimija — STM, opetus-ministeriö jne. Siis maassamme on alueita, jotka todella ovat alueina kriisissä, ja kriisi syvenee. Tässä todella olisi mielestäni kehittämisohjelman paikka, jossa olisivat mukana valtionhallinto ja kunnat hyvin vakavasti ja yhdessä. Silloin voitai-siin näitä syviä ongelmia hallita.

Sosiaali- ja terveysministeri P e r h o : Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä viittasi edelliseen hallitus-kauteen ja kannustinloukkutyöryhmän työhön. Tämä työryhmä ei pohtinut esimerkiksi sosiaali-työn muotoja, sosiaali- ja työvoimaviranomais-ten yhteistyökäytäntöjä jne., vaan lähinnä näi-den eri etuuksien tasoja, maksupoliittikkaa ja ve-rotusta. Ja niin kuin ed. Hyssälä hyvin tietää, osa kannustinloukkutyöryhmän ehdotuksista on to-teutunut ja osa ei. Kaikista ehdotuksista ei syntynyt poliittista yhteisymmärrystä. Tämä kai kuu-luu tämän työn luonteeseen, jota me itse kukin täällä teemme.

Ed. Hyssälä totesi hieman virheellisesti sen, mihin mennessä ehdotuksia on tarkoitus tulla. Totesin, että tämän työryhmän työn pitää olla valmis tämän vuoden loppuun mennessä ja sitä koskevia esityksiä pitää valmistella ja antaa eduskunnalle niin, että niitä voi käsitellä ensi syksynä eli tämä ei tule menemään tämän vaali-kauden loppuun. Sitten on erikseen vielä työn alla työministeriön alaisuudessa osittain niitä kysymyksiä, joihin ed. Vehkaoja viittasi, eli myöskin työttömyysturvan saaminen vielä ny-kyistä aktivoivammaksi. Kysymys hyvin pelkis-

tettynä — mitä toimeentulotukeen tulee — on lähinnä siitä, että annetaan sosiaalityöntekijöille enemmän eväitä siihen työkalupakkiin, jota he tarvitsevat siinä tilanteessa, jolloin he esimerkiksi nuoren — tai aivan yhtä hyvin vanhemmankin toimeentulotuen saajan — kohdalla voisivat käyttää, silloin kun tämä on kieltäytynyt hänelle osoitetusta työstä, esimerkiksi näin. Kysymys ei ole siitä, että toimeentulotuki evättäisiin. Siinähan tulevat paitsi inhimilliset myös perustuslailliset kysymykset eteen. Eli siitä on kysymys, minkälainen työkalupakki sosiaalityöntekijällä on käytettävissään, silloin kun hän selkeästi havaitsee, että hänen asiakkaansa elämäntilanne on sellainen, että hänellä ei ole minkäänlaisia elämän suunnitelmia, ei mitään polkua, jota lähteä kulkemaan oman tilanteensa parantamiseksi.

Kysymys on siis hyvin paljon sosiaalityön sisällöstä, ja tiedän ja ymmärrän hyvin sen työtilanteen, mikä kunnissa tällä hetkellä on. Tämä kokonaisuus on kuitenkin nähtävä myös sillä tavoin, että se oravanpyörä, joka johtuu suuresta toimeentulotuen saajien määrästä, on loputon, jollei näitä toimeentulotuen varassaoloaikoja voida lyhentää juuri sillä tavoin, että tilalle tulee mahdollisesti jotakin muuta.

Ed. Tiisanen otti esille huumeongelman. Se on suuri, tärkeä ja vaikea kysymys sinänsä, mutta sekin kytkeytyy tähän. Satun tietämään, että kun Turussa on tällainen vaikeasti työllistettävien nuorten projekti, jossa on satoja asiakkaita, tämänhetkisestä asiakaskunnasta noin 30:llä on vakava huumeongelma, toisin sanoen he ovat heroiniin käyttäjiä. Kysymys on myös siitä, että tämän huonon elämäntilanteen taustalta löytyvät huumeongelmat. Aina voidaan kysyä, mikä on syy ja mikä seuraus, ja tämä voi olla yksi polku sitouttaa nämä nuoret hoitoon tavalla tai toisella.

Välitän viestin ministeri Biaudet'lle, joka ehkä huomenna käyttää oman puheenvuoronsa niistä toimenpiteistä, joita ollaan valmistelemassa sosiaali- ja terveysministeriössä erityisesti juuri nuorten huumeongelmien ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi. Näitä ehdotuksia ministerin käyttöön on tulossa vielä tämän vuoden puolella. Myöskin tässä valtionosuuslain mukaisessa tavoite- ja toteutusohjelmassa tälle vaalikaudelle vuosille 2000–2003 kiinnitetään nuorten päihteiden käyttöön ja huumeongelmaan erityistä huomiota.

Ed. Kuoppa: Herra puhemies! Muutama sana tästä viimesijaisesta toimeentulotuesta, kos-

ka ministeri Perhokin on paikalla. Toimeentulotukihan on sosiaaliturvassa viimesijainen, ja nyt, jos sosiaaliturvasta, tästä viimesijaisesta turvasta ollaan tekemässä vastikkeellista, niin silloin ollaan kyllä minun mielestäni hyvin vaarallisilla jäljillä, enkä voi sitä kyllä ymmärtää edes osittain, edes osalle ihmisryhmästä, jos siitä tehdään vastikkeellinen. Toivon, että todella näin ei tapahtuisi eikä tähän suuntaan sitä asiaa kehitetä. On tietenkin selvää, että toimeentulotukiasiakaitten tilannetta tulisi katsella kokonaisvaltaisesti, mutta niin kuin on aikaisemminkin todettu, perussyy on se, että ihmisillä ei ole työtä. Näin ollen tätä ongelmaa pitäisi lähestyä aina siltä kannalta, että lähdetään ensin järjestämään ihmisille työtä, niin kuin ministeri Perhokin totesi, että heille järjestettäisiin jotain työtä. Mutta täytyykö sen tapahtua toimeentulotuen kautta? Miksei sitä voida järjestää sitten työvoimaviranomaisten kautta, jotka ovat sitä varten, että työtä ihmisille järjestävät? Mielestäni tämä on se ongelma ja tätä kautta tätä pitää lähteä purkamaan.

Toisena asiana haluaisin todeta — ministeri Lindén on lähtenyt — että hän vähätteli sitä, että opiskelijoiden saamasta asuntotuesta leikataan 130 miljoonaa markkaa; se ikään kuin ei kohdistuisi opiskelijoihin lainkaan, siitä vain säästetään. Tämä on vähän samanlainen asia, kun viime hallituskaudella leikattiin kansaneläkkeen pohjaosaa. Meille aluksi yritettiin uskotella ja väittää, että se 400 miljoonan markan säästö, joka valtiolle siitä koituu, että siitä ei kukaan menetä mitään. Virkamiehet naama totisena puhuivat valiokunnassa, että ei tässä kukaan ikään kuin menetä mitään, valtio vain säästää 400 miljoonaa markkaa. Tässä on on aivan samanlainen yhtälö. Opiskelijoilta otetaan 130 miljoonaa markkaa rahaa pois. Näin ollen se on sellainen asia, että minä en ainakaan henkilökohtaisesti voi sitä hyväksyä, eikä se tällaisilla selityksillä sitten muutu.

Vielä ed. Pihan käyttämään puheenvuoroon. Hän puhui siitä, että ammattiliitot ja yleensä-kään työehtosopimukset ja tällaiset eivät ole kovin tarpeellisia. Ei niin kuin ymmärretäkään sitä, mitä ne työntekijät yleensä tuolla työelämässä kaipaavat. Pitkälti kolmattakymmentä vuotta työelämässä olleena haalaria kantaneena voin vakuuttaa, että työntekijät haluavat työtä kunnollisella palkalla, kunnollisilla ehdoilla ja ennen kaikkea täysipäiväistä työtä, josta saa kunnollisen toimeentulon. Sitä työntekijät haluavat ja sitä turvallisuutta he haluavat.

Täällä on vaadittu arvokeskustelua, ja eriar-

voisuus on ihmisten ja alueiden välillä kasvanut. Rikkaat ovat rikastuneet, köyhät ovat köyhtyneet. Se on ollut viime aikojen hallitusten poliittinen linja, ja näyttää, että tämäkään budjetti ei tule siinä tekemään poikkeusta.

Tuloerojen kasvu ilmenee erityisesti rikkaamman kymmenyksen käytettävissä olevien tulojen osuuden kasvuna. Osuus ei ole ollut kertaakaan näin suuri vuoden 1971 jälkeen niinä vuosina, kun tulonjakotilastoja on tehty. Erityisesti suurituloisimman kymmenyksen osuus on noussut. Vuoden 1990 luvuista nousu on 2,5 prosenttiyksikköä. On huomattava, että jokainen prosenttiyksikkö merkitsee lähes 3 miljardin markan osuutta. Rikkaammalle kymmenykselle yhteensä yli 7 miljardia markkaa lisää tuloja. Näin on nimenomaan se suurituloisin kymmenys, jota aikanaan sanottiin sikariportaaksi, Suomessa 90-luvun aikana vaurastunut. Sen käteenjäävät tulot ovat todella lisääntyneet.

Tuloerojen kasvu näkyy vielä selvemmin, jos lasketaan keskimääräisten reaalityulojen kasvu eri tuloluokissa. Vuosina 1994–1997 pienituloisimmilla kasvu oli 1 prosentti kolmen vuoden aikana, eli 360 markkaa kolmessa vuodessa, eli 120 markkaa vuodessa. Suurituloisimmat saivat liki 19 prosenttia eli 26 400 markkaa vastaavana aikana käteen rahaa. Siellä kasvu oli selvästi suurempi.

Veronkevennykset on kohdennettava pieni- ja keskituloisille. Minun mielestäni suurituloisimmille ei verohelpotuksia tule jakaa. Täällä ei sitä kukaan ole uskaltanut sanoa, on vain puhuttu pieni- ja keskituloisista, mutta olen jyrkästi eri mieltä siitä, että suurituloisille tällaisessa tilanteessa tulisi antaa verohelpotuksia. He ovat saaneet edellisen hallituksen aikana todella ruhtinaalliset verohelpotukset.

Ruoan arvonlisäveron tuntuva alentaminen olisi oikea tapa kohdistaa veronalennuksia. Se parantaisi elintarvikealan työllisyyttä. Elintarvikkeiden halpeneminen suosisi työttömiä, pienituloisia, eläkeläisiä ja lapsiperheitä, joissa ruokaan kuluu tuloista suhteessa suurin osuus.

Eläkeläisten ylimääräinen savamaksu olisi nyt vihdoinkin poistettava. Tämähän säädettiin Ahon hallituksen aikana. Eläkeläiset ovat jo varmasti osuutensa laman laskuista maksaneet.

Työllisyyden parantumisesta huolimatta on työttömyys edelleen yhteiskunnan pahin ongelma. Työvoimaministeriön tilastojen mukaan tämän vuoden heinäkuussa oli työttömiä 366 000 ihmistä. Siinä on noin 140 000:n ero Tilastokeskuksen lukuihin nähden. Nämä työvoimaminis-

terion tilastoissa olevat työttömät ovat kuun lopussa niitä työttömiä työnhakijoita, jotka siellä tilastoissa ovat, eli todellisia ihmisiä. Myös alueellisia eroja työttömyydessä on. Muun muassa Pirkanmaalla työttömyys on edelleenkin erittäin paha. Työttömiä oli heinäkuussa 15 prosenttia eli noin 30 000 pirkanmaalaista oli edelleenkin työttömänä.

Suurtyöttömyyden jatkuessa on työttömyyseläkkeen ja eläkeputken säilyttäminen välttämätöntä. Yritykset saneeraavat työntekijöitään omien tarpeidensa mukaan, oli työttömyyseläkejärjestelmää olemassa tai ei. Näin ollen on merkittävää, että on päästy ratkaisuun, jossa työttömyyseläkeputki säilyy. On täysin kohtuutonta, että kymmeniä vuosia työelämässä olleet ihmiset joutuisivat lähes täysin tuuliajolle heidän joutuessaan työttömiksi ikääntyneinä, jos tällaista järjestelmää ei olisi.

Huolestuttavaa on sellainen kehityskulku, että yritysten johto irtisanoo henkilöstöä osakekurssien nostamiseksi ja optioiden lisäämiseksi ja hyvästä tuloksesta huolimatta sanoo samanlaisesti irti työntekijöitään. Näinhän vakuutusyhtiö Pohjola menetteli. Johtajat kahmivat miljoonaoptioita ja vaativat pienituloisia työläisiä tyytymään alhaisiin palkankorotuksiin työllisyyden parantamisen nimissä. Nyt olisi jo korkea aika myös työttömien saada osansa, eli työtä, sitähän tässä kaivataan.

Pitkäaikaistyöttömyyden poistamiseksi yhteiskunnan työllistämisvelvoite pitäisi saattaa uudelleen voimaan. Työllistämisvelvoitteen ollessa voimassa pitkäaikaistyöttömyyttä ei käytännössä ollut. Nyt, kun työttömyys on helpottunut, pitäisi olla mahdollisuus myös tällaisiin ratkaisuihin, jolloin todella voitaisiin vaikuttaa siihen ja turvata se, että ihmiset eivät tästä yhteiskunnasta syrjäytyisi.

Tämän vuoden työllisyysrahat ovat lopussa monilla paikkakunnilla, ja moni työllistetty on pettynyt, kun työjakso on jäänyt luvattua lyhyemmäksi. Työttömyyttä ei ole nujerrettu eikä näin ollen työllisyysvaroja pidä supistaa, kuten nyt ollaan tekemässä.

Opiskelijoiden asumistuen leikkausta, josta puhuin jo, 130 miljoonalla markalla ei voi pitää hyväksyttävänä. Opiskelijoiden taloudellinen tilanne on muutenkin hyvin tiukka. Hyvin harvalla opiskelijalla on niin rikkaat vanhemmat, että he pystyvät opiskelevalle lapselleen ostamaan oman asunnon opiskelupaikkakunnalta. Muun muassa tällaisiakin perusteita on käytetty tälle leikkaukselle. Valtiontalouden huomattava pa-

rantuminen ei myöskään anna perusteita opiskelijoiden asumistuen leikkauksille. Kaksi edellistä hallitusta leikkasi kuntien valtionosuuksia kovalla kädellä. Vaikka osa kunnista on hyötynyt yhteisöveron tuoton kasvusta ja vaikka kuntien tilanteissa on tietenkin eroja, tilanne ei ole missään määrin tyydyttävä.

Tampereen yliopistollisessa keskussairaalassa kesken vuotta suunniteltavat henkilöstövähennykset ja sijaistenottamiskielto ovat yksi hälyttävä esimerkki siitä, miten pahaksi tilanteen on annettu mennä. Henkilöstöosastoissa on paikoin ylitetty jo työntekijöiden fyysinen ja henkinen jaksaminen. Koulutettua hoitoalan henkilöstöä on työttömänä, kun työssä olevat joutuvat kohtuuttoman tiukalle. Mielestäni tässä tilanteessa pitäisi välttämättä lisätä varoja sairaaloille ja vanhustenhoitolaitoksille. Jos ei varoja muualta löydy, otettakoon ne asevaroista. Mielestäni sairaiden ja vanhusten hoito menee asehankintojen lisäämisen edelle. Nythän ovat peräti 3,8 miljardin markan uudet tilausvaltuudet tulossa.

Se, että nyt kuntien ja valtion osuuksista maksetaan normaalit indeksitarkistukset, ei ole mikään erityinen saavutus, onhan kyse täysin normaalista lainmukaisesta menettelystä. Outoa on, että siitäkkin jouduttiin väentämään kättä hallituksessa. Ennen vaaleja vasemmistopuolueet vaativat yhtiöveron korotusta, jotta silläkin tavoin saataisiin lisää varoja palvelujen ja sosiaaliturvan ylläpitämiseen. Nyt korotuksesta ei aiotaakaan antaa kunnille niille kuuluvaa osuutta. Kuntien osuutta aiotaan pienentää jo toisen kerran nykyisen yhtiöverojärjestelmän aikana.

Kuntien taloutta aiotaan paikata sairaiden kustannuksella. Kun otetaan huomioon viime vuoden marraskuussa toteutetut muutokset, korotukset ovat eräiltä osin todella reippaita. Aikaisemmin yhden yön yli kestänyt hoito sairaalassa maksoi potilaalle 125 markkaa. Viime vuonna hallitus päätti, että maksu peritään sekä tulo- että lähtöpäivältä. Siten maksu on nyt 250 markkaa. Nyt hoitopäivämaksua aiotaan korottaa 135 markkaan. Samalla tulisi käyttöön erityinen laitoshoidon perusmaksu 150 markkaa. Siten hoito maksaisi tämän jälkeen potilaalle 420 markkaa. Kun aina pelataan näillä prosenteilla, tässäkin korotus olisi runsaan vuoden aikana 236 prosenttia. Se on todella huikea korotus sairaanhoidosta potilaalle tuleviin lisäkustannuksiin.

Nyt luvattu maksukatto on hyvä parannus, mutta se olisi pitänyt toteuttaa ilman näitä uusia korotuksia. Nyt sairaut itse pannaan sairaanhoidon maksukaton maksajiksi. Kun laitoshoidon

perusmaksu tulee eduskuntakäsittelyyn, mielestäni sitä ei voi missään tapauksessa hyväksyä.

Terveystenhoidon maksujen korotukset eivät ole vain kunnallistalouteen liittyvä ratkaisu. Näen ne myös ideologisenä ratkaisuna, jolla pienituloisten asemaa tietoisesti heikennetään ja samalla kunnallisia palveluja ajetaan alas. Kun julkisen palvelun maksu kohoo, hyvätuloisen on entistä helpompi valita yksityispalvelut, koska hintaero ei ole enää niin merkittävä. Pienituloiset joutuvat tyytymään heikentyviin julkisiin palveluihin, mutta maksujen korotukset pakottavat usein kieltäytymään niistäkin, eli ne, jotka sairastavat eniten, eli pienituloiset, joutuvat myöskin suurimmaksi maksumieheksi.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värderade talman! Statsekonomin har förbättrats de senaste åren, bl.a. har skuldsättningens andel av bruttonationalprodukten minskat kännbart. Men skuldsättningen, som ökat kraftigt på 1990-talet, betyder stora kostnader. Därför är det naturligt, rentav nödvändigt att åstadkomma ett överskott i budgeten för nästa år.

Den snabba arbetstakten under budgetmanglingen var imponerande, tvivelaktigt snabb med tanke på slutresultatet. Alla överenskommelser var inte så genomtänkta och stoppar knappast för riksdagens värderingar och noggranna genomgång. Med det här menar jag inte att regeringspartiernas riksdagsgrupper skall ställa till med ett dyrt kalas, men nog att ändringar skall kunna göras enligt överenskommelser. Riksdagen kan inte låta sig ikläs någon tvångströja, som är måttbestämd av finansministeriet och godkänd av regeringen. Storleken skall godkännas här i riksdagen.

Suuri vastuu lankeaa nykyään kunnille, joiden tulee tarjota asukkaalleen ennen kaikkea hyvää koulutusta ja hoitoa. Erot kuntien tarjonnassa kasvavat parhaillaan. Kansalaiset eivät elä saman vertaisissa olosuhteissa. Valtionosuuksien lakisääteinen tarkistus oli tässä tilanteessa vähintäänkin tarpeellinen. Sen ja ylimääräisen rahoitusavustuksen nostamisen avulla peruspalvelut voidaan turvata myös pienissä ja taloudellisesti heikoissa kunnissa — kuinka hyvin, jää nähtäväksi.

Valtion tapa muuttaa joka vuosi yhteisöveron jakoperusteita ärsyttää kuntia. Tämä on ymmärrettävää, tulihan järjestely valtiolle jopa edullisemmaksi kuin valtiovarainministeri Niinistö oli arvioinut, vastaavasti kunnille epäedullisem-

maksi. Näin minä olen ymmärtänyt ministerin kommentit viimeksi eilen. Kuinka tämä on mahdollista?

Myös kunnissa työskennellään laadittujen, päätettyjen raamien mukaan, kireiden sellaisten, tulevana vuosina. Toisaalta yritetään hillitä kuluja ja toisaalta nostaa tuloja. Jälkimmäisessä tapauksessa eli tulopuolella yhteisöverolla on ja tulee olla merkitystä. Mutta tiedämme, että yhteisövero on suhdanneherkkä ja vaihtelee kunnasta toiseen riippuen elinkeinorakenteesta. Tätä taustaa vasten se ei saa olla keskeinen kuntien rahoituksessa. Siksi on aihetta tasoitaviin toimenpiteisiin. Mutta niin arvokas yhteisöveron tulee olla kunnille, että ne todella näkevät vaivaa edistääkseen elinvoimaisen ja monipuolisen elinkeinoelämän syntymistä omassa kunnassaan, yritysten, jotka työllistävät, itse maksavat veroja ja tuottavat rahaa kuntaan. Tämä edellyttää panostusta infrastruktuuriin, ympäristöihin, jotka houkuttelevat yrittämistä ja yrityksiä. Tässä onnistuneiden kuntien tulee saada palkkionsa yhteisöveron muodossa ainakin kohtuullisessa määrin.

De inkomstpolitiska avtalen kommer att vara ytterst viktiga för den fortsatta utvecklingen i vårt land. Vi vet att minskande tillväxt lurar bakom hörnet och stora kostnadsökningar skulle betyda fler arbetslösa. För den skull är det naturligt att en bra inkomstpolitisk lösning kombineras med skattelättnader. Men kommunernas ekonomi tål inte stora skattelättnader utan kompensation. I så fall urholkas servicen och växer ojämlikheten mellan medborgarna ytterligare. En höjning av förvärvsinkomstsvardraget belastar kommunerna, förhållandevis mest dem som har en låg inkomstnivå, dvs. kommuner med svag ekonomisk bärkraft. Det här bör noteras i lösningen och det är nödvändigt att regeringen återkommer till skattefördelningen, så snart den inkomstpolitiska uppgörelsen gjorts.

I regeringsprogrammet finns lovvärda skrivningar i fråga om regionalpolitiken, så även i budgetens texter. Men målmedvetna satsningar i form av lagpropositioner och anslag, som skulle förbättra den regionala balansens saknas i budgeten. Den stöder snarare en fortsatt befolkningskoncentration söderut och till några starka tillväxtregioner. Det här betyder stora problem söderom Ring III och i stora utflytningsbygderna runt om i landet. Utvecklingen är naturligtvis mycket beroende av marknadskrafterna, näringslivets stora satsningar och det privata kapi-

talet. Men bättre än så här kan nog utvecklingen påverkas genom politiska beslut, och man frågar sig: När kommer behovet av åtgärder, både morot och piska för att dämpa flödet av andligt och materiellt kapital söderut att godkännas i den praktiska politiken? Jag anser att det brådskar på den här punkten.

Arvoisa puhemies! Edustan Pohjanmaata, Vaasan vaalipiiriä, jota minusta ja myös monien muiden mielestä on kohdeltu kovin ottein viime vuosina, eikä vähiten Vaasan kaupunkia.

Merenkurkun liikenne sopii esimerkiksi nykypäivän alueellisista olosuhteista. Valtio tukee Etelä-Suomen lauttaliikennettä välillisesti suu- rilla summilla verovapaan myynnin muodossa. Merenkurkun lauttaliikennettä, joka on alueellisesti katsottuna monta kertaa tärkeämpi alueen kehitykselle, joudutaan jatkossa verovapauden poistumisen jälkeen pitämään yllä paljon tiukemmissa olosuhteissa. Valtion kahden vuoden tuki liikenteen ylläpitämiseen on tietenkin erittäin tervetullut mutta paljon pienempi kuin jo näkyvissä olevat kielteiset taloudelliset vaikutukset. Tulemme vaatimaan voimaotteita, EU-tukea, kansallista tukea ja alueellisia panostuksia, jotta alueelle tärkeä elinhermo voidaan turvata.

Pohjanmaa jäi myös, niin kuin monta kertaa on todettu, tavoite 2 -alueen ulkopuolelle ja menettää näin tulevalle kaudella useita satoja miljoonia markkoja EU- ja kansallista tukea. Puutuu vain, että aluetta kohdellaan yhtä kaltoin, kun lähiaikoina otetaan kantaa Interreg tavoitealue 3:een ja maaseutuohjelmiin.

Muistan, ja muistetaan ehkä yleisestikin, että varuskuntien lakkauttamisen yhteydessä muun muassa Vaasassa asetettiin työryhmä, jonka piti selvittää korvausasia. Selontekoa ei ole vielä näkynyt. Talousarviossa ei ole hyvitystä, ei korkeakoulutusta, ei Vaasan — Seinäjoen rautatien sähköistämistä tai muuta, mitä kaupunki on ehdottanut kompensatioksi.

Tosiasia on ja tätä haluan korostaa, että Vaasa on erittäin tärkeä keskus tämän maanosan kehityksessä, yhtä tärkeä kuin esimerkiksi Jyväskylä, Tampere, Turku ja Oulu ovat lähialueilleen. Myös tällä alueella tarvitaan vahvaa kasvukeskusta. Odotammekin tunnustusta.

Traaginen vene- ja hukkumisonnettomuus on taas tapahtunut Merenkurkussa. Nykyinen tilanne, jossa lähin pelastushelikopteri on Turussa, on kestävätkö. Vaalipiirin kansanedustajat tulevat kansanliikkeen kehotuksesta vaatimaan pe-

lastushelikopterin sijoittamista alueelle mahdollisimman nopeasti.

Värderade talman! I riksdagsvalet hörde jag till dem, som visade förståelse för pensionärernas protester mot beskurna pensioner, speciellt av låga pensioner och mot den förhöjda sjukförsäkringsavgiften. Vidare lovade jag stöd för bättre villkor för småföretagsamheten. Detta med hänvisning till behovet av flera arbetsplatser. I båda fallen så innebär budgeten en besvikelse.

Det minsta vi borde kunna enas om är att pensionärernas förhöjda sjukförsäkringsavgift sänks redan nästa år, vilket även betonades i svenska riksdagsgruppens anförande. En del av skattelättnaderna bör nu användas för småföretagarna, för lättnad med arbetsgivaravgifterna och försök med sänkt mervärdesskatt som kunde inledas.

Arvoisa puhemies, värderade talman! Dessa anmärkningar handlar inte om stora anslag, men nog om viktiga attityder, som jag vet att många förväntar sig att skall synas i budgeten och i det fortsatta arbetet.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt, kun kesän niukkalämpöinen budjettiriihi on ohi ja olemme siirtyneet sisätiloihin, voi tietysti kysyä, mikä oli hallituksen lahja suomalaisille. Vastaus on kai se, mikä on sanottu moneen kertaan: valtion velkaa lyhennetään tosiasiallisesti ensimmäisen kerran moneen aikaan.

Ongelmiakin budjetti kuitenkin sisältää. Siellä on kaavailtu terveydenhuollon maksujen nostamista eräänä esimerkkinä. Tiedän, että valiokuntavaiheessa ryhmämme jäsenet tulevat tarkoin katsomaan näiden muutosten vaikutuksia tavallisen kansalaisen elämään. Monille pienistä tuloista sairauskulunsa maksaville nämäkin korotukset ovat kovia.

Varsinaiset linjaratkaisut politiikassa nyt ja jatkossakin joudutaan kuitenkin tekemään sen välillä, miten voidaan turvata hyvät palvelut, mikä on veroprosentin korkeus kunnissa ja mikä on subventioaste erilaatuisissa palveluissa kuntatasolla ja kansalaisten omavastuu näissä yhteyksissä.

Arvoisa puhemies! Vaalien alla kiinnitimme erityistä huomiota pienyritystien asemaan. Mielestämme työvoiman sivukustannuksia tulee nykyistä selkeämmin porrastaa pienyritysten hyväksi työvoimavaltaisilla aloilla. Nyt ei ole saatu kunnolla aikaan edes arvonnäköveron alentamista Euroopan unionin yhteisenä kokeiluna. Samalla

on muistettava, että tutkimusten mukaan juuri sivukustannusten alentaminen on tehokkainta työllisyyspolitiikkaa. Veronkevennykset tulevat toisena, ja arvonnäköveron muutokset valitettavasti sittenkin ovat heikoin eli kallein keino uusien työpaikkojen luomisessa.

Hallituksella on kova tavoite saada työttömyys painumaan jopa alle 8 prosentin. Työttömät ovat toki meitä myös edustajina tässä asiassa paljon puhututtaneet, olleet meihin yhteyksissä. Hyvä on, jos työllistämiseen löytyy muitakin mahdollisuuksia kuin pelkkiä koulutuskursseja, joilla saadaan tilastot paremmiksi.

On selvää, että osa yli 50-vuotiaista joutuu tilastoihin lähes ilman työllistymisen mahdollisuuksia. Niukka koulutus ei useinkaan takaa heille paluuta työelämään. Ongelmana niin ikään ovat ikään liittyvät määräykset sivukustannusten määrittelyssä varsinkin suurten työnantajien kohdalla. Samalla meillä on nähtävissä selkeästi työvoiman ikääntyminen.

Kristillisen liiton mielestä tulisi, samalla kun eläkekysymyksiä mietitään, muutetaan — varmasti muutokset eivät jää vain siihen, mitä Puron komppania nyt esittää — näissä muutoksissa turvata eläkeoikeuden kertyminen myös kotona tehdystä hoivatyöstä ja eräistä muistakin yhteiskunnallisista velvoitteista.

Työvoiman ikääntymistä arvioitaessa voi todella pahoitella sitä, että suomalaisessa väestöpolitiikassa on tehty ne virheet, jotka johtavat meidät eurooppalaisittain vaikeassa työvoiman vanhenemisongelmassa parinkymmenen vuoden päästä itse asiassa kaikkein heikoimpaan eli ikääntyvimpään kastiin. Nämä ovat sellaisia linjalintoja, jotka on tehty aikanaan. Niitä ei kymmenessäkään vuodessa oikaista.

Arvoisa herra puhemies! Verotuskysymykset ovat jäämässä hallitukselta myöhempien ajankohtien päätöksiksi. Kun tiedämme, että niitä ratkotaan käytännössä työmarkkinaratkaisujen yhteydessä, on selvää, että sellaisia rakenteellisia muutoksia, joita kristillinen liitto on halunnut, ei ehkä noissa pöydissä aivan ensimmäisenä tehdä.

Meille verotuksen oikeudenmukaisuus on keskeinen tavoite. Tätä voidaan vaatia muun muassa sillä kohdin, että nopeiden voittojen tavoittelua pääoma- ja osakemarkkinoilla rasitettaisiin korkeammalla pääomaverotuksella kuin pitkäaikaista yritykseen todella panostamista. Tästä porrastamisesta puhuimme jo vaalien alla ja puhumme siitä myös tänään.

Viimeisetkin tutkimustulokset kertovat, että perhepolitiikassa nimenomaan keski- ja hyvätu-

loiset ovat jossakin määrin kärsineet. Pienituloisia perheitä on onneksi pystytty perhepoliittisilla ratkaisuilla auttamaan, ja perhepoliittiset tulonsiirrot ovat olleet varsin paljon tasa-arvopolitiikkaa. Hyvä näin. Kuitenkin on syytä edelleen vaatia sitä, että perheverotukseen siirtyminen tehdään mahdolliseksi niille perheille, joilla vain yksi ansaitsija käy töissä. Ei edelleenkaan voi nyt, niin kuin ei vaalien allakaan voinut, olla oikein, että sosiaaliturvassa lasketaan perheen koko ja eri tulolähteet ja suhteutetaan ne tarvittaviin kuluihin, mutta näin ei tapahdu eikä näin tehdä verotuksessa.

Arvoisa puhemies! Voitaisiin puhua paljon edessä olevista muutoksista koulutuksessa. Haluan vain nostaa yhden asian esille, joka meille vantaalaisille ja varmasti kaikille suurissa kunnissa asuville on merkittävä. Kuntien osalta on ehdottomasti turvattava rahoituksen riittävyys. Muutoin jaetaan poliittisia lupauksia, joille ei ole taloudellista katetta, eli jotenkin on kuntien taakka näissä asioissa hoidettava.

Kaiken kaikkiaanhan kuntien valtiolta saamat osuudet muuttuvat jälleen. Pidämme hyvänä, että harkinnanvaraisen valtionosuuden määrä lisääntyy. On oikein tehdä täydet inflaatiotarkistukset valtionosuuksiin, mutta yhteisöveron käsittelystä ei voi valtiovalle eli hallitukselle antaa korkeita tyylipesteitä. Voi todellakin kysyä, toteutuuko tuolla perusteella oikein jako syrjäseutujen kuntien osalle ja mitä se merkitsee toisaalta vaikka Vantaan ja Porvoon tapaisille kasvaville kunnille, jotka hetken hengähdystauon jälkeen kuuluvat jälleen menettäjiin tai joilta leikataan sitä, mitä ajattelimme olevan tulossa.

Pääomaverotuksessaan valtio ottaa lisähyödyn omaan pussiinsa eivätkä kunnat saa prosentin korotuksesta mitään. Samalla hallituspuolueet ovat valinneet niin sanotun helpon tien myös leikkaamalla seurakunnilta niiden osuudesta, samalla kun seurakuntien taholla käytännössä entistä laajemmin on kannettu ja kannetaan huolta myös ihmisten sosiaalisesta selviytymisestä hengellisen vastuun ohella.

Asuntolainojen korkojen vähennysoikeuden supistaminen niin, että vain ensiasunnon hankkijat saisivat verovähennyksen, on oikeutetusti pääosin hallituksen toimesta, vaikkei kaikkien ministereiden lausunnoissa, torjuttu. Hyvä niin. Täytyy muistaa, että perheen laajentuessa jokainen uusi lapsi on myös ensiasunnon tarvitsija eivätkä korkeiden asuntojen hintojen alueella ihmiset turhan päiten hanki uusia asuntoja. Ongelmat ovat muualla, niin kuin julkisuus kertoo

muun muassa pääjohtaja Ijäksen haastattelussa ja monissa muissa lausunnoissa.

Arvoisa puhemies! Aluepolitiikan ongelmien ratkaisu, jos koskaan, on nyt ajankohtaista. Ruuhka-Suomen kansoittaminen ei voi olla oikea ratkaisu silloin, kun toisessa päässä revitään ihmisiä juuriltaan. Asuntojen hinnat ovat pilvisä, vuokra-asuntojen puute huutava ja vuokrat kohtuuttoman korkeita. Näihin ei varmaan hallitukselta eikä eduskunnalta löydy sellaisia määrärahoja, joilla tämä korjattaisiin. Uudet työpaikat keskittyvät osaamiskeskuksiin, ja valtion budjetin asuntorakentamismäärärahat eivät pysty pullonkauloja korjaamaan.

Samalla joukkoliikenteen määrärahoja ollaan muuttamassa. Bensa on kallista. Ruuhkat arkipäivää. Puhutaan kyllä hankkeista, joissa säädetäisiin liikennettä, ympäristöä. Pääkaupunkiseudulla lisättäisiin joukkoliikennettä, mutta budjetin sanoma on vähän toinen. Palvelujen ostolle ja tuelle osoitettavat määrärahat pienenevät 9 prosentilla. Näillä eväillähän ei kehitystä voi jatkaa.

Liikenteen ja verotuksen kysymykset oikeastaan yhdistyvät silloin, kun puhutaan työssäkäynnistä pääkaupunkilaisten kannalta, mutta myös haja-asutusalueilla asuvien kannalta täytyy miettiä uusia keinoja ja ajatella myöskin työssäkäyntialueiden laajentumista tavalla, joka ei pakottaisi ihmisiä muuttamaan mutta joka mahdollistaisi heille joustavan työssäkäynnin.

Myös Uudenmaan pendelöivällä, niin kuin hienosti sanotaan, työssäkäyntialueella työmatkakulujen verovähennysoikeuden laajentaminen helpottaisi alueellista työssäkäyntiä ruuhkaisimmilla alueilla. Tällä olisi paitsi asunto- ja myös aluepoliittisesti positiivisia vaikutuksia. Markkarojen tarkistamisen lisäksi tulisi oman auton käyttöön kohdistuvia varsin tiukkoja sääntöjä lieventää silloin, kun on todellakin kysymys siitä, että työpaikalla kulkeminen omalla autolla on käytännössä välttämätöntä.

Koulurakentaminen on kysymys, johon varmaan myös ryhmämme jäsenet tulevat aloitteissaan ottamaan kantaa. Valtionapuhan ei tässä suhteessa ole riittävä varsinkaan tänne Ruuhka-Suomeen, jossa esimerkiksi Vantaalla jatkuvasti tarvittaisiin käytännössä yksi koulu vuodessa lisää.

Arvoisa puhemies! Lopuksi olen iloinen siitä, että tässä keskustelussa on varsin monen puujan suulla otettu esille kysymys huumeiden leviämisestä, sen estämisestä. Niistäkin määrärahoista, jotka poliisi on lisää saanut, voimme iloita,

vaikkeivät ne vielä aivan riittävät ole. Kuitenkin meidän tehtävämme olisi huolehtia varsinaisesta kansallisesta projektista. Huumeita vastaan on käytävä kuten keuhkotautia vastaan aikoinaan. Kouluterveydenhoito, armeijan kutsunnat, kodit ja koulu on valjastettava tähän toimintaan. Emme niinkään tarvitse nyyhkytarinoita ruiskujen vaihtajista ja viimeistä kertaa hoitajia tapavista uhreista. Nekin ovat kyllä merkittäviä artikkeleita, mutta eivät auta meitä. Myynti- ja hankintakanavat on suljettava, vanhat "Spotta ej på golvet" -kyltit on korjattava Internet-ajan huumevalistuksella. Tiedän, että kymmenen vuoden kuluttua meillä tällaisella ohjelmalla olisi terve nuoriso.

Ed. K ä h k ö n e n : Arvoisa puhemies! Valtion talousarvioesitys, joka on 198,9 miljardia markkaa, on runsaat 6 miljardia ylijäämäinen. Ylijäämä on tarkoitus käyttää valtionvelan lyhentämiseen. Talousarvion yleisperusteluissa todetaan muun muassa: "Tasapainoisen alueellisen kehittämisen lähtökohda on aluetalouksien vahvistaminen parantamalla kasvua ja työllisyyttä koko maassa. Hallitus pyrkii talouspolitiikassa edistämään eri väestöryhmien ja maan eri alueiden välistä tasa-arvoa."

Tässä työssä on päästy Pohjois-Karjalassakin hyvään alkuun. Esimerkkeinä mainittakoon Koli, Joensuun tiedepuiston laajentaminen ja peruskorjaus sekä erilaiset yrityshankkeiden tukemiset. Työttömyyden aleneminen on lähtenyt myös maakunnassa hyvään vauhtiin. Puutun seuraavassa muutamaan asiaan, joista olen huolissani, ja tässä puheenvuorossa on luonnollisesti Itä-Suomen ja itäsuomalainen painotus.

Pohjois-Karjalassa on tänä vuonna elinkeinopolitiikan tukemiseen liittyvä voimakas investointikausi. Itä-Suomen kunnilla, kuntayhtymillä ja muilla julkisyhteisöillä on hyvin ajankohtaisia hankkeita, joilla edistetään uusien työpaikkojen syntymistä ja lievennetään siten työttömyyttä. Kuitenkin yritysten kehittämis- ja investointihankkeisiin varatut määrärahat ovat olleet Pohjois-Karjalassa tänä vuonna verrattuna hankkeiden määrään liian vähäiset. Vuonna 2000 suuremman määrärahan lisäksi tulisi investointitukea kehittää edelleen.

Te-keskuksille on annettu keskeiseksi tulostavoitteeksi nostaa työllisyysastetta siten, että vuonna 2003 työllisyysaste on koko maassa vähintään 68 prosenttia. Jokaisen te-keskuksen on asetettava työllisyystavoitteet vuosille 2000 ja 2003 edellä mainittujen koko maan tavoitteiden

pohjalta. Vuonna 1998 työllisyysaste oli Pohjois-Karjalassa 57 prosenttia eli noin 7 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvon alapuolella.

Valtion vuoden 2000 talousarvioesityksen momentin 34.06 Työvoimapolitiikan toimeenpääntö selvitysosassa todetaan, että työllisyyslain mukaan työllisyysmäärärahoja kohdennetaan erityisesti muun muassa alueellisesti tasapainoisen työllisyyden edistämiseen. Vastaavasti kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan selvitysosassa todetaan, että yritystukia suunnataan yritysten toimintaedellytysten kehittämiseen ottaen huomioon tasapainoisen aluekehityksen vaatimukset.

Edellä olevaan perustuen Pohjois-Karjalan te-keskus on asettanut tavoitteeksi sen, että ero Pohjois-Karjalan ja koko maan työllisyysasteiden välillä kaventuu vuoteen 2003 mennessä nykyistä, joka on 7 prosenttiyksikköä, pienemmäksi. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää sitä, että Pohjois-Karjalan te-keskukselle osoitetaan riittävät resurssit yritysten investointitukiin ja työllisyysperusteisiin määrärahoihin. Jos Pohjois-Karjalan te-keskuksille myönnettävät resurssit eivät tue edellä mainitun tavoitteen toteutumista, myöskään työllisyystavoite ei tule toteutumaan. Mikäli kyseessä oleva te-keskuksessa asetettava työllisyystavoite ei tule toteutumaan, merkitsee se vakavaa takaiskua alueellisten erojen kaventamiseen tähtäävissä pyrkimyksissä alueellisten erojen päinvastoin kasvaessa. Kun työllisyysperusteista investointitukea ollaan budjettiesityksessä leikkaamassa ja jos leikkaus sitten toteutuu, niin Pohjois-Karjalan ja koko Itä-Suomen suhteellista osuutta tulee kasvattaa te-keskusten syksyn tulosneuvottelujen yhteydessä, eli tähän vuoteen verrattuna suhteellisen osuuden tulisi kasvaa. Raamibudjetissahan ei ole päätetty alueellisesta rahojen jaosta.

Aluepolitiikan eräs yksittäinen elementti on ollut alueellinen kuljetustuki. Laki alueellisesta kuljetustuesta päättyy tämän vuoden lopussa, jollei hallitus anna esitystä sen jatkamisesta.

Pohjois- ja Itä-Suomen pk-yrityksille pitkät etäisyydet varsinaisille markkina-alueille aiheuttavat keskimääräisiä kuljetuskustannuksia huomattavasti suuremmat kustannukset. Alueellisella kuljetustuella on ollut Pohjois- ja Itä-Suomen pk-yritystoiminnalle ja työllisyydelle selkeästi positiivinen vaikutus. Kuljetustuen lakkautuminen olisi osalle pk-yrityksistä niin sanottu viimeinen pisara toiminnan jatkamisen kannalta.

Pidänkin välttämättömänä kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain jatkamista. Ky-

seessä oleva kuljetustuki, vaikkakin rahamäärältään melko vaatimaton, omalta osaltaan on edesauttamassa uusien pk-yritysten syntymistä ja ennen kaikkea nykyisten toiminnan jatkamista ja samalla hidastamassa muuttoliikettä korkeasta työttömyysasteesta edelleen kärsivillä Pohjois- ja Itä-Suomen alueilla.

Todettakoon vielä, että Ruotsissa kuljetustuki on huomattavasti Suomen tukea suurempi.

Palvelumaksujen korotus vaikuttaa eri tavalla maan eri osissa. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan kuntien työttömyysaste on keskimääräistä suurempi ja niinpä myös tulotaso keskimääräistä alhaisempi. Maksujen korotukset kurittavat köyhiä suhteellisesti enemmän, ja osa maksuista kiertää muun muassa toimeentulotuen kautta takaisin kuntien maksettavaksi, eli sosiaalinen ja alueellinen eriarvoisuus tässä korostuivat.

Talousarvioesityksessä esitetyt sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakasmaksujen korotukset tulee mielestäni joko päättää pakollisiksi koko maahan tai, mikäli mahdollista, tietysti tulisi mieluummin luopua korotusmahdollisuuksista kokonaan.

Hallituksen talousarvioesityksessä kyseessä olevia maksuja perustellaan kuntatalouden vahvistamisella. Useissa Pohjois- ja Itä-Suomen kunnissa taloudellinen tilanne ei mahdollista kyseessä olevasta maksusta pidättäytymistä ilman, että palveluja jouduttaisiin heikentämään joko terveydenhuollon tai muun sektorin osalta.

Ne kunnat, joissa taloudellinen toimeliaisuus ja työllisyys ovat voimakkaasti lisääntyneet, eivät joka tapauksessa tule näitä maksuja määräämään. Älköön tällä tavalla eriarvoisuutta lisäämään!

Arvoisa puhemies! Ministeri Hemilä on asettanut työryhmän, joka selvittää luopumistuen toteuttamismallin ja rahoituksen. Hän on ilmoittanut pyrkivänsä vakinaistamaan niin sanotun vakavien vaikeuksien tuen eteläisen Suomen maataloudelle. Neuvottelut käydään tästä kysymyksestä komission kanssa lähiaikoina ja toivotaan, että päästään onnistuneeseen tulokseen.

Toisaalta tässä nollasummapelissä on mainittu luopumistukijärjestelmän päättymisestä. Luopumistukijärjestelmän päätyminen toteutessaan olisi huono asia ainakin Itä-Suomen osalta, sillä siellä jos missä maatilojen rakennekehitys, tilakoon suurentaminen ja elinkelpoisten tilojen säilyttäminen on ajankohtainen ja kiireellinen asia. Tämä prosessi pysähtyisi tai ainakin merkittävästi hidastuisi, jos luopumistukijärjestelmä romutettaisiin.

Oikea-aikaisten sukupolvenvaihdosten tekeminen ainakin joksikin aikaa entisestään vähenisi. Tällöin tulisi niin sanottuja välivuosia, jolloin mahdolliset jatkajat ehtisivät muuttaa tiloilta pois. Myös paineet eläkkeellehakeutumiseen lisääntyisivät, mikä osaltaan lisäisi valtion kustannuksia.

Kaiken kaikkiaan ainakin Itä-Suomessa luopumistukijärjestelmän päätyminen autioittaisi maaseutua entisestään. Samalla se vaikuttaisi kyseessä olevien alueiden palvelurakenteeseen negatiivisesti.

Odotan työryhmältä esitystä, jolla luopumistukijärjestelmää päinvastoin voidaan kehittää. Tämä osaltaan mahdollistaa elinkelpoisten tilojen säilymisen ja luo samalla edellytyksiä monipuolistaa tilojen toimintaa.

Eduskunnassa käydään kolmen viikon kuluttua ajankohtaiskeskustelu turvallisen ruuan saatavuuden varmistamiseksi. Paras tae turvallisen ruuan takaamiseksi on paitsi riittävä valvonta ennen kaikkea mahdollisimman suuri omavaraisuus elintarviketuotannon osalta. Siinä työssä myös Pohjois- ja Itä-Suomen maatalousyrittäjät haluavat jatkossakin olla mukana.

Mahdolliset veroratkaisut tehdään vasta siten, kun nähdään se, millaiseen tulopoliittiseen ratkaisuun työmarkkinaosapuolet syksyn tupokierroksella pääsevät. Tulevien ratkaisujen on koskettava mahdollisimman laajasti niin palkansaajia kuin myös eläkeläisiä. Samoin veroalennusten on oltava oikeudenmukaisia eri väestöryhmiä kohtaan.

Tupo-neuvottelujen porkkanana on mainittu kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen korottaminen. Jos ja kun se toteutuu, kuntien verotulojen menetys on ehdottomasti täysimääräisesti kompensoitava kunnille. Tämä on myös hallitusohjelmassa luvattu.

Euroopan unioni on esittämässä arvonlisäveron alentamiskokeilua, joka kohdentuisi paikallisiin yrityksiin, joilla on työllistävä merkitys ja joiden kautta alennukset kohdistuvat suoraan kuluttajille. Ihmettelen valtiovarainministerin kielteistä suhtautumista kokeiluun, koska tällöin luotaisiin edellytykset palvelujen käytön lisääntymiselle sekä sitä kautta työllistymismahdollisuuksien parantamiselle.

Talousarvioesityksessä todetaan, että sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamishankejärjestelmä uudistetaan asteittain vuoden 2000 alusta lukien. Uudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen liittyen hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja tervey-

denhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että perustamishankkeiden kustannuksiin suoritettava valtionosuus on vuonna 2000 ja sen jälkeen vahvistettavien hankkeiden osalta enintään 25 prosenttia vahvistetuista kustannuksista kuitenkin siten, että vuosina 2001 ja 2002 vahvistettavien pienten hankkeiden osalta valtionosuus on 25—50 prosenttia.

Momentille Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannuksiin esitetään 225 miljoonaa markkaa. Jos vastaava raha on tarkoitus myöhemmin siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten valtionosuu-teen, niin se tietää asukasta kohti vain 45 markkaa. Pienten ja vähävaraisten kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeet vaarantuvat ja jäävät toteutumatta, jollei jollekin muulle momentille, esimerkiksi Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin, lisätä rahaa. Pahimmillaan tämä voi merkitä palvelurakenteiden supistumista ja palvelujen saatavuuden heikkenemistä.

Todettakoon tässä vielä, että opetusministeriön hallinnonalalla selvitetään talousarvioesityksen mukaan perustamiskustannusten erillisen valtionosuusjärjestelmän lopettaminen helmikuun 2000 loppuun mennessä.

Kuntien harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin esitetään 300 miljoonaa markkaa, missä on lisäystä 70 miljoonaa markkaa. Mainittakoon, että vuonna 98 oli jaossa 200 miljoonaa markkaa, mistä pääsi osalliseksi 67 kuntaa eli määrältään lähes koko niiden kuntien joukko, joiden vuosikate oli negatiivinen.

Kuntien väliset taloudelliset erot ovat varsin suuria, ja pahoin pelkään, että ne ovat edelleen kasvamassa. Tähän vaikuttaa voimakkaasti yhteisöverouudistus, jossa menettäjiä ovat nimenomaan maa- ja metsätalousvaltaiset kunnat. Pohjois-Karjalan 19 kunnasta menettäjiin kuuluu peräti 18 kuntaa. Menetyks on vuositasolla 34 miljoonaa markkaa. Verotuloihin perustuvat tasaukset tulevat lievittämään näitä menetyksiä, mutta kuitenkin jälkijättöisesti. Väli vuosien kunnallistalouden ongelmiin olisi toivonut vielä merkittävämpää määrärahan lisäystä tai pienempää leikkausta yhteisöveron kuntaryhmän jako-osuuteen. Näillä rahoilla voitaisiin hoitaa esimerkiksi homekouluasiaa tai koulurakentamista, ja esimerkiksi koulurakentamiseen nämä määrärahat tarpeisiin nähden ovat noin viidennes. (Ed. Korkeaoja: Mitä ryhmää puhuja edustaa?)

Kuntien valtionosuuslain mukaan valtion ja

kuntien välisen kustannustenjaon pitämiseksi vakaana valtionosuuksia tarkistetaan kustannusjakoa vastaavasti. Niinpä valtionosuuksien täysimääräistä indeksitarkistusta ei voi pitää ratkaisuna, jolla tuetaan kunnallistaloutta, vaan se on edellä mainitun lain mukainen menettely. Kustannustason, muun muassa välillisten työvoimakustannusten, nousu lisää kuntien menoja huomattavasti enemmän kuin täysimääräinen indeksikorotus kompensoi niitä.

En puutu tässä opiskelijoiden asumistuki- tai asumislisäasiaan. Samaten mielihyvällä tervehdin keskustelua kehysbudjetoinnin linjauksista ja todella opiskelijoiden asumistukilisäasiaan toivon parannusta.

Arvoisa puhemies! Olen käyttänyt jo sen verran aikaa, että ihan lopuksi: Hallituksen talousarvioesitys vuodelle 2000 on peruslinjauksiltaan toimiva. Osaaminen ja omaehtoinen tekeminen ovat keskeiset seikat, jotka korostuvat budjetin sisällöstä. Tätä kautta tulevaisuuteen panostaminen on oikea linjaus, vaikkakin me harvaan asutulla alueella toimivat sen korostuksen voimakkuutta hiukan vielä vierastamme. Uskon, että pienellä aluepoliittisella lisäpanostuksella meidänkin alueellamme tullaan toimeen ja ollaan tyytyväisiä.

Ed. R ö n n i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kähkösen puheessa mainitusta sosiaali- ja terveyshuollon perustamishankkeiden järjestelmästä luopumisesta on budjettiin merkitty, että vuosille 2000—2001 valtionosuutta annetaan 25—50 prosenttia pienille hankkeille. Olen kuitenkin saanut lääninhallitukselle toimitetun kirjeen soveltamisesta, taikka ohjeen virkamies-työryhmältä, jossa kerrotaan sanatarkasti näin:

”Nyt tehty päätös on tarkoitus toteuttaa sillä tavalla, että sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeista valtionosuuden piiriin jäävät vain ne 2—25 miljoonaa markkaa suuruiset kohteet, jotka ovat saaneet lääninhallituksen sitovan ennakkoratkaisun vuodelle 2000, ja niidenkin osalta toteuttaminen jaetaan vuosille 2000 ja 2001. Näitä on yhteensä 42 kappaletta, joitten kustannusarviot ovat yhteensä 250 miljoonaa markkaa. Valtionosuusprosentti näiden hankkeiden osalta säilyy ennallaan. Kaikki muut ohjeellisen lääninhallituksen myönteisen päätöksen saaneet, samoin kuin vielä odottamassa olevat muut tärkeät kohteet, jäävät kokonaan ilman valtionosuutta. Ne on joko toteutettava kokonaan kuntien rahoilla tai jätettävä toteuttamatta.”

Valitettavasti ministeri Perho lähti. Olisin ky-

synyt, huijataanko meitä edustajia kirjoittamalla kaunista tekstiä budjettiin ja antamalla virkamiehille ohjeet valmistella asia aivan toisin, sileämmällä tavalla.

Ed. K o r t e n i e m i : Herra puhemies! Pääministeri Lipposen hallituksen politiikka jakaa kansaamme kahtia niin sosiaalisesti kuin alueellisestikin, kuten keskustan ryhmän puheenjohtaja Mauri Pekkarinen toi esille selkeästi ja painavasti ryhmäpuheenvuorossaan. Näyttääkin siltä, että keskusta on lähes ainoa huutavan ääni korvessa, kun puhutaan maan tasapuolisesta kehittämisestä. Eduskunnan enemmistö on taipunut markkinavoimien edessä ja toimii sieltä annettujen nuotien mukaan.

Nyt käsiteltävänä oleva budjetti jatkaa samalla linjalla kuin pääministeri Lipposen ensimmäisen hallituksen budjetit. Aluepolitiikan alamäki jatkuu ja vauhti sen kuin vain kiihtyy. Kasvukustusten asiat ovat hallituspuolueille tärkeimpiä ja Euroopan unionin asiat päällimmäisinä. Kaksi suurta puoluetta hallitsee ja pienet apupuolueet ovat uskollisia alamaisia, jotta pysyvät mukana hallituksessa. Tuntuu monesti, että mukanaolo on tärkeämpää kuin se politiikka, jota hallitus toteuttaa.

Kun olen Lapista, katselen tietysti asioita lapilaisesta näkökulmasta. Muuttoliike jatkuu meillä edelleen erittäin voimakkaana. Monissa kunnissa se on tänä vuonna ollut suurempaa kuin kertaakaan aikaisemmin. Tämä kertoo karua kieltä siitä, mitä kohti ollaan menossa, jos politiikassa ei tapahdu muutosta. Olemme huomanneet tässäkin keskustelussa, että monet vähättelevät muuttoliikettä ja sen vaikutuksia aluekehitykseen. Toisaalta on tietysti myös niitä, jotka iloitsevat avoimesti siitä, että syrjäseudut tyhjenevät. Siihenhän heidän politiikassaan tähdätäänkin. Me emme keskustassa voi hyväksyä tällaista politiikkaa. Me haluamme turvata eläimen mahdollisuudet myös maaseutualueella. Haluamme toimia niin, että koko maa säilyy asuttuna myös tulevaisuudessa. Siksi me vaadimme tehokkaampaa aluepolitiikkaa.

Yksittäinen asia, joka Lapissa on puhuttanut budjettiin liittyen eniten, on uhka pk-yrityksille maksettavan kuljetustuen lopettamisesta. Onhan tämä oivallinen esimerkki hallituksen linjasta, mutta tosiasia kysymys on enää suolarahoista. Viime vuonna tätä rahaa liikenä Lappiin enää runsaat 2 miljoonaa. Lipposen edellinen hallitus jo leikkasi kuljetustukea vuosi vuodelta pienemmäksi. Nyt on vuorossa lopullinen armonisku.

Tästä määrärahasta kuitenkin näyttää myös osa hallituspuolueiden edustajista olevan huolissaan. Viimeksi ed. Kähkönen puhui tästä asiasta hyvinkin myönteisesti. Toivottavasti ed. Karjalaisen kuljetustuen säilyttämiseen tähtäävä aloite, jonka olen itsekin mielihyvin allekirjoittanut, saa eduskunnan enemmistön tuen ja tulee hyväksyttyä.

Ehkäpä kuljetustukea koskeva määräraha onkin niin pieni raha, että sen osalta jopa valtiovarainministeri voi antaa periksi, jotta monin verroin suuremmat ja merkityksellisemmät asiat voidaan unohtaa. Puolustan tietenkin kuljetus- tukimäärärahan säilyttämistä aluepolitiikan keinovalikoimassa, mutta tätä luuta kalutessa ei pidä unohtaa monin verroin suurempia kysymyksiä, jotka liittyvät aluepolitiikan kokonaisrahoitukseen. Siellä puhutaan miljoonien sijasta jo miljardeista.

Eläkeläiset ja työttömätkin olivat kovassa kurssissa ennen vaaleja. Puolueet laidasta laitaan lupailivat hoitaa heidän asioitaan. Budjetti kertoo kuitenkin karua kieltä hallituspuolueiden linjasta. Lupaukset on pistetty paperikoriin, ja parempiosaisten asiat ovat päällimmäisinä. Ilmeisesti hallituspuolueet luottavat siihen, että riittää, kun vaalien edellä taas kolmen vuoden päästä lupaillaan, ja kun vaalit ovat ohi, entinen meno jatkuu. On kyllä ihme, jos eläkeläiset ja työttömät menevät samaan ansaan seuraavissa vaaleissa.

Hallituksen budjettiesitys sisältää ehdotuksen muutokseksi opiskelijoiden asumislisään ja asuntotukeen. Alun perinhän oli tarkoitus parantaa opintotukea yleisesti. Lopputulos oli kuitenkin se, että opintotukimäärärahat supistuvat 130 miljoonaa ja varat suunnataan budjetissa muihin tarkoituksiin. Tätä opiskelijajärjestöt ovat arvostelleet.

Eilen pidettyjen ryhmäpuheenvuorojen perusteella myös ainakin osa hallituspuolueista on perääntymässä tässä asiassa. Hyvä, jos näin tapahtuu. Opiskelijat ja oppositio löysivät toisensa heti tässä asiassa. Siitäkö sitten lienee johtunut, että hallituspuolueetkin ovat säikähtäneet ja ovat nyt hädissään, etteivät vain keskusta ja yleensä oppositio pääse tästä asiasta hyötymään, varsinkin, kun opiskelijavaalitkin ovat edessä?

Siinä keskustelussa, joka on käyty opintotuesta, on jäänyt liian vähälle huomiolle minusta se, että opiskelijoiden asumistuen merkitys heikenee koko ajan sen takia, että tuen perusteena olevan vuokran ylärajaa ei korjata. Vaikka vuokrat nousevat koko ajan hurjaa vauhtia, tuki on

uudenkin esityksen mukaan enimmillään 70 prosenttia 1 275 markan kustannuksista. Tosiasiasa esimerkiksi Helsingissä enin osa opiskelijoista joutuu maksamaan paljon korkeampaa vuokraa. Opintotuen kautta tuleva tuki asumiseen on monille opiskelijoille siksi vain 30 prosentin luokkaa. Minusta asumislisän perusteena olevan vuokran enimmäismäärä pitäisi korottaa niin, että se vastaa paremmin todellisia kustannuksia.

Kuntarahoitusta ei voi sivuuttaa silloin, kun puhutaan valtion budjetista. Taas joutuu toteamaan, että ihmisiä yritetään hallituksen toimesta sumuttaa karkeasti. Annetaan sellainen kuva, että kunnille olisi tulossa merkittävästi lisää rahaa. Kehutaan, että harkinnanvaraista valtion-apua lisätään, ja kun rahaa on luvassa hiukkasen, kunnat rustaavat hiki hatussa anomuksia. Ei kyllä voi välttyä muistikuvasta, joka tulee vuosikymmenten takaa. Muistan, millaisella hartaudella kansankoulun johtokunnalle kirjoiteltiin anomuksia vaateavustuksista. Korkea-arvoinen johtokunta sitten jakoi avustukset muistaen ensin toisensa ja sukulaisensa. Toki siinä orvotkin saivat osansa, mutta asiaksi asti näistä avustuksista ei ollut apua juuri kenellekään. Näin käy myös kuntien harkinnanvaraisten avustusten kanssa. Ministerit muistavat ensin omat reviirikuntansa, sitten puolueovereitten reviiirit ja lopuksi hyppysellisiä sinne tänne. Hätä ei pakene juuri missään kunnassa näin.

Yhtä vähän lämmittää se, että sanotaan, ettei uusia leikkauksia tule. Jos rahat eivät riitä nykyisen tasoisen palvelutarjonnan kattamiseen, niin turha on kehua sillä, että uusia leikkauksia ei tule. Oikeampaa onkin kysyä, milloin tehdyt virheet aiotaan korjata. Jos valtio ei nopeasti ota suurempaa osuutta peruspalveluiden rahoituksessa, monet kunnat eivät selviä tehtävistään ja niiden talous ajautuu täydelliseen umpikujaan. Tälle hädälle hallitus ei näytä korvaansa kallistavan.

Valtion puolelta keuhutaan sitäkin, että kunnille annetaan mahdollisuus korottaa eräitä maksuja. Tällä listalla on eräitä sosiaali- ja terveyspuolen asiakasmaksuja sekä kiinteistöveron korotus. Nämä ovat kaikki sellaisia maksuja, jotka koskevat kipeimmin heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevia ihmisiä. Sairaat pannaan rahoittamaan kuntatalouden yleistä alijäämää. Tämä on sellaista politiikkaa, jota viimeksi odottaisi ainaakaan vasemmistopuolueilta.

Kun opetusministeri on paikalla, kiinnitän tässä huomiota pariin asiaan, jotka liittyvät opetusministeriön pääluokkaan.

Ensinnäkin esiopetuksesta. On hyvä, että budjetti antaa mahdollisuuden tarjota esiopetusta jo ensi vuonna kaikissa niissä kunnissa, joissa on valmius tähän. Pidän hyvänä myös sitä, että esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia. Tämä takaa sen, että esiopetuksessa on mahdollisuus saavuttaa riittävät opetukselliset tavoitteet.

Sitä ihmettelen, että budjettikirjaan on kirjoitettu: "Kuljetusetuutta ei sisällytetä uudistukseen." Hallitus esittää siis, että peruskoululaiset saavat maksuttoman koulukyydin tiettyjen kilometrirajojen mukaan. Myös keskiasteella lukiolaiset ja ammattikoululaiset voivat saada koulumatkatukea, mutta nyt sitten ehdotetaan, että kaikkein pienimmät eli esikoululaiset jäävät vaille kuljetusetuutta. Tietysti tämäkin asia voidaan lykätä kuntien kustannettavaksi, mutta se ei ole oikein. Kyllä minusta valtion tulee kantaa osansa esikoululaisten kuljetusten kustannuksista, niin kuin se osallistuu peruskoululaisten ja keskiasteen oppilaiden koulumatkojen kustannuksiin.

Toinen asia, johon haluan puuttua opetusministeriön pääluokassa, koskee koulurakentamista. Olimme iloisia alkukesästä, että ministeri Rask kiinnitti asiaan huomiota. Valitettavasti budjettiriihessä tulokset jäivät laihoiksi. Toivonpa sitä, kun ministeri Rask on paikalla, että kuulemme, miten tässä nyt sitten näin pääsi käymään.

On nimittäin hämmästyttävää, että budjettiesitys merkitsee koulurakentamiseen varattujen määrärahojen vähenemistä 55 miljoonalla markalla. Tämä on sikäli valitettava kehitys, että koulurakentamisessa on valtava tarve määrärahojen lisäämiseen. Uusia koulurakennuksia rakennetaan näinä aikoina lähinnä vain asutuskeskuksiin, mutta sen rinnalla on valtava tarve peruskorjauksiin. Varsinkin homeongelmista kärsiviä kouluja on joka puolella. Kysymys on lähinnä 1960–70-luvulla tehdyistä rakennusvirheistä. Tämä on sellainen virheiden suma, että se pitäisi mahdollisimman pian purkaa. Kysymys on oppilaiden ja opettajien terveydestä. Siksi minusta tässä asiassa ei pitäisi enää viivyttellä, vaan pitäisi lisätä koulurakentamiseen määrärahoja mahdollisimman pian eli jo ensi vuoden budjetissa.

Budjettikirjassa on opetusministeriön pääluokassa myös seuraava maininta: "Perustamiskustannusten erillisen valtionosuusjärjestelmän lopettaminen selvitetään helmikuun 2000 loppuun mennessä." Selvitystehtävän antaminen ei tietenkään ole vielä päätös, mutta kyllä se kertoo sen, että tällaista suunnitellaan. Odotellaan nyt kui-

tenkin ensin selvitystä ja sen perusteella tulevia ehdotuksia. Sen verran sanon kuitenkin jo nyt, että toteutuessaan perustamiskustannusten erillisen valtionosuusjärjestelmän lopettaminen olisi katastrofi erityisesti pienten ja köyhien kuntien kannalta. Siksi en toivo sellaiseen järjestelmään siirtymistä.

Ed. K ä h k ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kortenieni syytti puheenvuorossaan yksinomaan valtiota, hallitusta, hallituspuolueita siitä, että kunnissa palveluvastusta on jouduttu voimakkaasti karsimaan. Korostan kuntien vastuuta. Ainakin ne esimerkit, joita minä tunnen, juuri ne kunnat, joissa on keskustalla enemmistö, ovat eniten karsineet palvelurakennetta. Tuntuu siltä, että siellä on tarkeinta, että kunta on velaton. Mielestäni tulisi myös kunnissa päättäjillä olla vastuu palvelurakenteesta. Näissä esimerkkikunnissa olisi ollut mahdollisuus säilyttää palveluja huomattavasti enemmän. Onko keskustalla ja keskustan arvoaailmassa juuri kuntien velattomuus se tärkein asia?

Ed. R a v i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kortenieni edusti minusta verbaalista lahjakkuutta, kun hän kertoi hauskan vertauksen kansakoulun johtokunnan vaate- ja kumisaapasavustuksesta ja yhdisti sen kuntien harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin. Mutta vakavasti puhuen mielestäni harkinnanvarainen rahoitusavustus on hyvin käyttökelpoinen instrumentti. Ainakin kun minä olen liikkunut maaseudulla, olen kuullut monien keskustalaisten kunnallismiesten nimenomaan peräänkuuluttavan tällaista instrumenttia. Sehän ei ole tarkoitettukaan pysyvästi kuntien talousvaikeuksien voittamiseen, vaan auttamaan nimenomaan murrosvaiheen yli, ennen kuin valtionosuusjärjestelmä saadaan uudistetuksi.

Minkään kunnan edustajana ei ole kiva olla köyhä, mutta voin aivan omasta lähikokemuksestani kertoa, että kun Joensuun kaupunki sai 10 miljoonan markan avustuksen, sillä oli todella merkittävä vaikutus kaupungin talouden saattamiselle terveille uralle. Ehkä suurin virhe, mikä saatetaan tehdä harkinnanvaraisen rahoitusosuuden jakamisessa, on, että se ripotellaan liian pieniin osiin, jolloin sillä ei saavuteta tarkoitusta. Minä kuitenkin luotan, että kuntien etujärjestö, Kuntaliitto, tässä asiassa katsoo kuntien edun perään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Opetusministeri R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Minulle tuli vähän synkkä olo, kun kuuntelin ed. Kortenienen puhetta. Sen tähden hätäilin puheenpitopaikalle, vaikka olin ajatellut, että olisin pitempään kuunnellut edustajien puheita, mutta en millään malttanut, koska halusin tulla kertomaan, että kyllä opetusministeriön puolella näkyy valoa.

Opetusministeriön hallinnonalan budjetti nousee 4 prosenttia. Se on yli miljardi markkaa. Jos sitä katsoo vähän lähemmin, niin yliopistopetus- ja tutkimusrahat nousevat, ammattikorkeakouluopetus nousee, yleissivistävän opetuksen budjetti kasvaa, tieteen budjetti kasvaa.

Olen yrittänyt kuunnella tarkkaan, mutta harva edustaja on ottanut esille sitä, että kyllä opetusministeriön budjetissa on myös ikäviä asioita. Erityisen ikävä asia, jonka nyt haluan tuoda esille, on aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen yli 150 miljoonan markan leikkaus, joka siellä on. Aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen, jota lääninhallitukset ovat ostaneet, budjettirahahan on pienentynyt muutamassa vuodessa yli miljardista markasta nykyiseen 500 miljoonaan markkaan. Se on ollut aivan liian iso yhtenäinen summa budjetissa, liian houkutteleva, ja sen kimpupun on käyty. Vuonna 98 tuo summa oli yli 900 miljoonaa markkaa, tänä vuonna 666 miljoonaa ja todella ensi vuonna 500 miljoonaa markkaa.

Olemme työministeriön kanssa miettineet, mitä nyt tehtäisiin, että tämä raha ei loppuisi kokonaan. Olemme päässeet sopimukseen siitä — tämäkin tieto löytyy budjetista — että vuoden 2001 alusta lukien siirrytään ammatillisessa lisäkoulutuksessa laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään, jolloin yritetään pitää huolta siitä, että joka tapauksessa ammatillista lisäkoulutusta voidaan edelleen järjestää.

Ed. Kortenieni otti esille rakentamisrahat ja halusi kuulla, kuinka kävi. Te hyvin tiedätte kuinka kävi. Budjettiriihessä ei rakentamisrahaa homekoulujen korjaamiseen saatu lisää. Olisi ollut ihme, jos olisi saatu, koska budjetti siinä vaiheessa, kun ministeriön johtoon menin, oli niin pitkälle valmisteltu, että sellaista rahasummaa ei sinne ollut otettu. Tilanne on, aivan kuten ed. Kortenieni sanoi, että rakentamisrahat ovat vähissä. 22 prosenttia lääninhallitusten esittämistä välttämättömistä rakentamishankkeista voidaan toteuttaa. Se on vähän.

Budjettikirjassa todetaan, että rakentamiskustannusten erillisen valtionosuusjärjestelmän lopettamista selvitetään seuraavaa budjettia varten. Minusta on parempi, että siellä lukee näin. Olisittepa nähneet, mitä siellä luki ennen kuin kirja oli uudelleen painettu. Tämä kuitenkin antaa mahdollisuuden eduskunnallekin käydä asiaan käsiksi. Onko eduskunta sitä mieltä, että pienten kuntien aika kipeästi tarvitsemasta rakentamisrahajärjestelmästä luovutaan? Olen julkisesti todennut, että mielestäni pienet kunnat tarvitsevat valtionosuutta, julkista tukea, ainakin peruskoulujen ja kirjastojen rakentamiseen. Asiaa nyt selvitetään, ja eduskunnalla on oma roolinsa nyt, kun budjettikirja on tässä vaiheessa. Hallitus on tehnyt oman osuutensa, ja nyt on eduskunnan vuoro.

Näinhän on käynyt sosiaali- ja terveysministeriön puolella, että rakentamisrahat on muutettu kehittämisrahoiksi. Niitä voidaan käyttää kyllä rakentamiseen edelleenkin, mutta myös erilaisiin muihin projekteihin.

Mutta ei kaikki kuitenkaan niin synkkää ole. Haluaisin muistuttaa jo toiseen kertaan tänä päivänä tältä paikalta, että valtio rupeaa maksamaan vanhoja velkojaan kunnille. Kunnat voivat saada vanhoja saataviaan takaisin, kun valtio ensi vuoden budjetissa maksaa valtionosuuksien loppueriä. Se tarkoittaa yleissivistävän opetuksen puolella 107 miljoonaa markkaa, ammatillisella puolella noin 105 miljoonaa markkaa ja aikuiskoulutuksen puolella 48 miljoonaa. Eli 250 miljoonaa markkaa tulee opetuspuolen rahoina kunnille. Nyt minusta kyllä viisaat kuntapäätäjät, niissä kunnissa, joissa homekouluja on, ryhtyvät käyttämään näitä rahoja siihen tarkoitukseen, mihin ne on tarkoitettu. Eiväthän ne ole korvamerkittyjä, mutta minusta korvamerkiksi riittää se, että ne ovat laskennallisesti koulutukseen tulevia rahoja.

Homeasia on todella ongelma. Olen käyttänyt esimerkkinä Liperin kuntaa, jossa koulu on suljettu ja nyt syksyllä viisi opetusryhmää on sijoitettu ympäri kuntaa: kaksi ryhmää on vanhoilla, lakkautetuilla kouluilla, yksi ryhmä ortodoksisen kirkon tiloissa, yksi ryhmä lakkautetun säästöpankin tiloissa ja yksi ryhmä Matkahuollossa. Kyllä voi kysyä, mikä on koulun henki; ja kyllä tällekin ratkaisulle hintaa tulee. Tämä on mielestäni yhteinen asia. Jokainen meistä tekee tässä oman osuutensa. En pane kyllä pahakseni enkä tunne, että ylitseni on kävelty, jos eduskunta tässä asiassa ilmaisee hyvän tahtonsa, joka on varmasti meidän yhteinen tahtomme.

Esiopetuksesta vain lyhyesti. Pääsemme esiopetuksesta puhumaan piakkoin, kun lait tulevat eduskuntaan. Kuljetusetuus ei sisälly tähän esitykseen, se on totta. Olisi tietysti ollut hyvä, jos se olisi sisältynyt, mutta tässä on riideltä 25 vuotta milloin mistäkin kustannuksista ja nyt on kuitenkin päästy niin hyvään esitykseen, että sen kehtaa tänne saliin tuoda käsiteltäväksi. Se tarkoittaa lyhyesti sanottuna sitä, että kun kunta saa jokaisesta peruskoululaisesta 22 300 markkaa, niin jokaisesta esiopetuksessa olevasta lapsesta tulee 19 601 markkaa. Tätä rahaa maksetaan jo ensi vuoden elokuusta niille kunnille, jotka esiopetuksen aloittavat, vaikka se velvoittavaksi tulee kunnille vasta seuraavana vuonna.

Loppuyhteenvetona haluan vain todeta sen, että opetusministeriön puolella pitkstä aikaa on plussamerkki, ja minusta se on aika merkittävä ja hyvä asia.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan siinä järjestyksessä kuin vastauspuheenvuorotkin tulivat.

Ed. Kähkönen otti esille tuon vanhan väitteen, että keskustajohtoiset kunnat olisivat ne, jotka eniten leikkauksia tekevät. Kysymyshän on tietenkin siitä, että ne ovat usein juuri kuntia, joitten talous on erittäin heikossa kunnossa sen takia, että alue on köyhä, ja ne ovat usein harvaan asuttuja kuntia, joissa kaikkien palvelujen tarjoaminen tulee erittäin kalliiksi. Tästä johtuen tietenkin valtion tuen merkitys on suurempi, ja kun valtionosuuksia on koko ajan leikattu, niin sen suora seuraus on totta kai ollut se, että kunnat eivät pysty järjestämään näitä palveluksia, vaan on ollut pakko karsia.

Mitä tulee ed. Ravin puheenvuoroon, niin totta kai harkinnanvarainen raha on hyvä, mutta meidän olemme käytännössä tämän nähneet, että kun se pirstotaan pieniksi osiksi, niin siitä ei lopulta jää kenellekään mitään. Kun katsoo, että melkein 300 kuntaa on nytkin anonut tätä pientä summaa, joka siellä nyt jaettavana on, niin siitä jo tietää, että ei siitä paljon käteen jää kenellekään.

Ministeri Raskin puheenvuoron johdosta totean, että totta kai on iloinen asia, että opetusministeriö on pystynyt kasvattamaan osuuttansa ja että siellä on plussamerkki. Mutta kyllä minusta siitä huolimatta, että sitä plussaa on tullut, näitä epäkohtia on syytä tuoda täällä eduskunnassa esille. Minusta koulurakentaminen on yksi semmoinen asia, että minä toivon, että me täällä eduskunnassa lisäisimme rahaa siihen. Tämä

asia on niin tärkeä ja niin merkityksellinen, että minusta on aivan oikein, että eduskunnassa tähän asiaan puututtaisiin ja pantaisiin tähän rahaa lisää, kun sitä ei kerta budjettiriihessä ollut varaa tehdä.

Mitä tulee esipetukseen, niin minäkin kaikin tavoin näen sen positiivisena asiana. Mutta kyllä ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Korteniemi!

Puhuja: ... se kauneusvirhe on, että pienimmät eivät saa kuljetusetua.

Ed. P. Salo: Arvoisa rouva puhemies! En malta olla kommentoimatta äskeistä keskustelua. Mehän Pohjanmaalla olemme tottuneet siihen, että meillä on vahva oppositio, ja me kuulemme sielläkin joskus negatiivista puheensoroa varsinkin tämän hallituksen aikana. Mutta kyllä ed. Korteniemen puheen aikana tuli sellainen mielikuva, että jos olisin lappilainen, niin lähtisin etsimään matkalaukkuja ja etelän junaa tai pahimmassa tapauksessa paikallisesta osuuskaupasta hampuköyttä. On se aika harvinainen tilanne, että valtion budjetista ei löydy yhtään hyvää asiaa. (Ed. Korteniemi: Kyllä te pidätte huolen niistä myönteisistä asioista!)

Arvoisa rouva puhemies! Nyt esillä oleva hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000 on osoittautunut mielestäni hallituksen mitaiseksi. Valtion velkaa lyhennetään 6 miljardilla markalla, ja selkeäksi painopisteeksi on ilmaistu tulevaisuus ja turvallisuus. Valtiontalouden hoidossa saavutetaan ensi vuonna se kauan toivottu etappi, että tulot riittävät vihdoinkin kaikkiin menoihin. Edellisen kerran tähän on päästy varsinaisessa talousarviossa vuonna 1990. Ylijäämän turvin valtio pääsee nyt lyhentämään siis laman aikana kertynyttä lainaakkaa, joka muodostuikin jo käsittämättömän suureksi. Se on 420 kilometriä 100 markan seteleitä eli Helsingistä kotiin sinne Härmään. Velan lyhennys näyttääkin olevan niitä harvoja asioita, joista me kaikki tässä salissa istuvat olemme tyytyväisiä ja varmaan pitkälle myös samaa mieltä.

Valtiontalouden tunnettujen mittareiden elohopeat alkavat myös liikkua oikeaan suuntaan. Julkisten menojen osuus bkt:stä jää alle 50 prosentin, samoin valtionvelan osuus laskee 55 prosenttiin, ja paljon parjatun työllisyysasteen odotetaan nousevan yli 66 prosentin. Kovia haastei-

ta. Mittareiden suunta on siis oikea. Kiitos siitä kuuluu varsinkin edellisen hallituksen linjauksille. Toivotaan, että tätä valittua linjaa voidaan jatkaa myös tämän hallituksen aikana ja koko vaalikauden ajan. Se tarkoittaa sitä, että meidän tulee pitää kiinni sovituista asioista ja vaikeistakin asioista kannetaan yhdessä vastuuta. Se ei välttämättä tule kuitenkaan olemaan helppoa.

Se, miten tähän tilanteeseen on päästy, on vaatinut varmasti paljon itkuja ja hammastenkiristystä. Etuisuuksien lisääminen on aina ollut meille kaikille poliitikoille sitä kaikkein mieluisinta puuhaa, mutta silloin, kun niistä on jouduttu leikkaamaan tai ottamaan jonkin verran pois, on vastuunkantajia yleensä ilmaantunut huomattavasti vähemmän. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että näitäkin henkilöitä on alettu yhteiskunnassa yhä enemmän arvostaa. Se on loppujen lopuksi tulevaisuuden kannalta ihan hyvä merkki.

Julkisen talouden kuntoon saattamisessa on ollut paljon muitakin tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet positiivisesti puheena olevan talousarvion laatimiseen. Talouskasvu on jatkunut vahvana niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa, ja tämä seikka on ensiarvoisen tärkeä tulopohjan pitämisessä.

Tässä salissa ei ole kuitenkaan juurikaan käyty keskustelua siitä, kenen ansiota hyvä talouskasvu on ja mitkä seikat ovat vaikuttaneet siihen, että meillä on tällä hetkellä alhaiset korot sekä alhainen inflaatio ja mistä johtuu, että Suomen kilpailukyky on kohentunut vuosi vuodelta ja on nyt tällä hetkellä aivan maailman huippua.

Arvoisa puhemies! Perinteisestihän on niin, että kun talous kehittyy hyvin, on tämä seikka jonkun muun kuin istuvan hallituksen ansiota. Silloin, kun talous taas menee huonosti ja luvut alkavat kaatua alaspäin, on syypanä ainoastaan ja vain istuva hallitus. Siksi olisi hyvä joskus palata muutama aika taaksekinpäin ja miettiä näitä syy- ja seuraussuhteita hieman tarkemmin ja syvemmin.

Nimittäin yksi talouspolitiikan kaikkein keskeisimmistä päätöksistä, mitä tällä vuosikymmenellä on tehty, on se, että Suomi uskalsi ensimmäisessä aallossa liittyä Euroopan talous- ja rahaliittoon eli Emuun. Tästä ratkaisusta vasta nyt keskustellaan Ruotsissa ja Tanskassa, ja edessä siellä näyttää olevan hyvin repiviäkin kansanäänestyksiä ja vaikeuksia. Tässä asiassa Suomi on Pohjolan veturi.

Tätä periaatteellisesti hyvin tärkeää asiaa edelsi Suomessakin hyvin vilkas keskustelu

muun muassa tässä salissa, ja asiasta äänestettiin hyvinkin kiihkeissä tunnelmissa. Muun muassa nykyinen keskustaoppositio äänesti yhteen mieheen silloin Emua vastaan. (Ed. Korkea-osa: Ruotsin talous kehittyy hyvää vauhtia!) — Ruotsissa on myös omat ongelmat, kuntataloudessa vieläkin pahemmat tälläkin hetkellä kuin meillä. Ihmettelinkin vain hieman sitä, missä ovat ne keskustan kriittiset puheenvuorot tänä päivänä, joita silloin vielä esitettiin, kun Emu-keskustelua käytiin. Silloinhan puhuttiin paljon siitä, että Suomi on räähmällään Saksan edessä ja itsenäisyys menetetään lopullisesti. Vai onko niin, arvoisat keskustalaiset, että tämä tehty päätös oli sittenkin Suomen kannalta oikea ja se samalla mahdollisti hyvän ja kestävä talouspoliittisen linjan, jonka tulokset alkavat näkyä yhä konkreettisemmin tässä budjetissa?

Arvoisa puhemies! Otan puheenvuorooni vielä muutamia yksityiskohtia. Yhdeksi selkeäksi painopistealueeksi hallitus on ottanut turvallisuuden. Johtopäätös on ollut aivan oikea, ja se tuli selvästi esiin jo eduskuntavaalien aikana. Nyt tämä näkyy ehkä kaikkein selvimmin poliisi- ja puolustusmäärärahojen selvänä lisäämisinä, ja näihin on myöskin kansalaisten vankea tuki.

Poliisin tehtävänä on tässä maassa vastata yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta sekä rikosten torjunnasta. Itse tämän ammattikunnan edustajana olen huomannut, että tähän yhä vaativampaan työhön ei ole viime vuosina ollut riittävän suuria resursseja. Poliisin vakansseja ei ole pystytty täyttämään, vaikka eduskunta on ne aikoinaan perustanut, mutta työ on silti koko ajan lisääntynyt. Tämä on johtanut siihen, että myöskin loppuunpalamista ammattikunnassani on hyvin selvästi näkyvissä. Sairauslomat ovat lisääntyneet, ja yhä pienempi joukko on joutunut tekemään yhä lisääntyviä ja valitettavasti yhä vaarallisempiakin tehtäviä. Samanaikaisesti kuitenkin yhteiskunnassamme väkivalta on edelleen lisääntynyt ja raaistunut. Tämä on erittäin huolestuttavaa ja sen takia on erittäin tärkeää, että tämä asia on otettu eduskunnan ja hallituksen esityksessä todella todesta. Nimittäin järjestäytyneet ja ammattimainen rikollisuus on aivan liian kauan päässyt tavallaan nauttimaan vallitsevasta tilanteesta. Lisääntyneet vakanssit kentälle samoin kuin ne lainsäädännön muutokset, jotka on juuri annettu tälle eduskunnalle, tulevat nyt todella tarpeeseen. Toivottavasti ei vain liian myöhään, sillä esimerkiksi huumoririkollisuus on päässyt osin jo riistäytymään hallinnasta. Tästä kuulumme esimerkkejä muun muassa tänään ministe-

ri Maija Perholta, kun hän kertoi Turun tilanteesta. Turussa nuorimmat huumeen käyttäjät ovat tänä päivänä 7-vuotiaita. Tutkijaystäväni huumeepoliisin kaksi murrosikäistä lasta on molemmat saatu ketjuuntumaan huumeen käyttäjäksi. (Välihuuto: Keskusta on monta vuotta esittänyt poliisin määrärahojen lisäystä!) — Hyvät ystävät! Muistan myöskin sen ajan, kun teidän edustajanne Mauri Pekkarinen toimi esimiehenäni.

Hyvät ystävät! Valitettavasti vain poliisin koulutusjärjestelmä, jota tehtiin myöskin nimenomaan Mauri Pekkarisen aikana kovalla lamalla, pääsi laman aikana laskemaan niin alas, että enää emme pysty täyttämään niitä vakansseja, joita tällä hetkellä nopeasti tarvittaisiin. Koulutusmääristä viedään jo eläkkeelle siirtyvien kautta 300 virkaa vuosittain pois. Samoin koulutus on Länsi-Euroopan pisimpiä ja samalla myöskin vaativimpia. Siten tämä budjetissa esitetty 97 miljoonan markan lisäraha on kuitenkin hyvin oikean suuntainen tasokorotus, mutta se ei riitä alkuunkaan vielä 2000-luvun uusiin haasteisiin.

Jotta kansalaiset voisivat elää yhä turvallisemmassa yhteiskunnassa ja ympäristössä, hallitus on siis lisännyt näitä määrärahoja. Mutta tämä ei tarkoita mielestäni sitä, että poliisien määrää ainoastaan lisätään, vaan on keskitettävä myös laadullisiin mittareihin. Lähipoliisitoiminta, rikoksantorjuntamenetelmien kehittäminen sekä muut erityistoiminnot ovat avainasemassa parannettaessa kansalaisten turvallisuutta tässä maassa. Samoin on kiinnitettävä huomiota siihen, että erilaiset viranomaiset tekevät voimakasta yhteistyötä keskenään rikollisuuden torjunnan eteen. Yhteistyön eteen on joskus jopa ilmennyt tietosuojaan liittyviä ongelmia. Hyvät edustajaveljet ja -sisaret! Ne tuntuvat todella kummallisilta, ja niihin olisi eduskunnan puuttettava välittömästi, jos tietosuoja estää viranomaisten hyvän yhteistyön.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen aluepolitiikan tavoitteena on hajauttaa palveluhallintoa. Vaikka tavoitteena onkin parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua, ei siitä kuitenkaan todellisuudessa täysin voida puhua. Voidaanko esimerkiksi kirkkain silmin puhua palvelujen laadun ja saatavuuden parantumisesta, jos valtion paikallisvirastoja lakkautetaan ja palvelut siirretään yhä suurempiin keskuksiin? Nämä ongelmat ovat selkeimmin tulleet esiin kihlakuntaudistuksesta, joka tulee myöhemmin hallintovaliokunnan kautta eduskunnan käsittelyyn.

Ei kuitenkaan niin paljon huonoa, ettei jotain

hyvääkin. Oikea suunta on ainakin se, että keskushallinnosta siirretään suoranaista päätösvaltaa aluehallintoon. Rahan käyttämiseen liittyvän päätösvalan siirtäminen lähelle käyttäjäkuntaa varmistaa sen, että raha saadaan suunnattua juuri sinne, missä sitä todella tarvitaan ja tiedetään myöskin käyttäjien tarpeet kaikkein parhaiten.

Tämänkinpäiväisten keskustelujen aiheena ovat olleet valtionosuudet ja yleensä kuntien suhde osana julkista hallintoa. Nämä asiat ovat puhuttaneet meitä hyvinkin paljon. Puhutaan paljon myös siitä, riittävätkö kuntien saamat avustukset ja turvaavatko ne kuntien mahdollisuuksia riittävän tasoihin peruspalveluihin. Itse otan asiaan hieman toisenkin tyyppisen näkökulman. Onko oikein esimerkiksi se, että valtiolta lisä vuosittain harkinnanvaraisia valtionosuuksia? Voiko valtio edellyttää kunnilta lisääntyviä rakenteellisia uudistuksia tämän rahan vastikkeeksi? Voivatko kunnat tulevaisuudessa laskea olemassaolonsa sen varaan, että kun kunnallistalous ajautuu vaikeuksiin, tilanne oikeastaan lisääntyvillä valtionosuuksilla tullaan ennemmin tai myöhemmin korjaamaan? Vielä mielenkiintoisempi kysymys on se, miten valtio kannustaa kuntia hoitamaan hyvin oman taloutensa. Kanustaako se kuntia luomaan uusia työpaikkoja joskus hyvinkin suurella riskirahoituksella?

Pieni esimerkki kotikunnastamme. Vuonna 90 kotikunnassani, pienessä 5 000 asukkaan maaseutukunnassa, oli velkaa 2 500 markkaa asukasta kohti. Tämän jälkeen alkoi syvä lama. Me pudotimme ja puolitimme velan määrän. Samanaikaisesti me investoimme omaan kuntaamme noin 30–40 miljoonaa markkaa. Nyt tilanne on se, että kotikunnassani on työttömyys noin 6 prosenttia; siitä huolimatta väkeä edelleen vähenee, vaikka työpaikkoja on tarjolla.

Erityisen pahalta tuntuu tässä tilanteessa se, että Etelä-Pohjanmaalta esimerkiksi Härmänmaan seutukunta jäi valtion kakkostukialueen ulkopuolelle. Me uskoimme ja luotimme siihen, että panostamme elinkeinoon, panostamme yrittäjyyteen, otamme riskejä, nostamme kunnan tulopohjaa, mutta emme saaneet sitä palkitsevaa singahdusta, mitä valtiolta odotimme. Tähän olemme pettyneitä.

Myös maataloudesta puhutaan tänään paljon. Maatalouden kansalliseen pakettiin hallitus esittää 3,5 miljardia markkaa. Tällä rahasummalla hallitus on luvannut pitää maamme maatalouden edellisten vuosien tasolla.

Kansallisen tuen lisäksi maataloudelle suunnataan muitakin rahavirtoja, jotka yhteensä tuo-

vat noin 9,5 miljardia markkaa. Tällä rahasummalla tuetaan maamme maataloutta — käytännössä kuluttajia — jotta se olisi kykenevä myös tulevaisuudessa tuottamaan meille puhdasta ruokaa, mistä me suomalaiset kuluttajat yli puolerajojen näytämme olevan tänä päivänä hyvinkin samaa mieltä.

Suomi sijaitsee luonnonolojensa puolesta maatalouden kannalta hyvin epäedullisella alueella. Lyhyet kesät ja pitkät yöt tuottavat meille kuitenkin yhä maailman parasta ruokaa. Sen tietävät ainakin amerikkalaiset hevoset, joille ei tunnu enää kelpaavan mikään muu kuin eteläpohjalainen kaura.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuudessaan hallituksen esitys ensi vuosituhannen ensimmäiseksi talousarvioksi on ainakin näin ensikertalaisen näkökannalta hyväksyttävä. Pohjalaisena maakunnan edusmiehenä voisin joltakin osin painottaa enemmän alueiden politiikkaa, johon viittasin, mutta ymmärrän, että tiukka finanssipolitiikka ei mahdollista sitä, että siirrämme ongelmia tulevaisuuteen ja velkaa lapsenlapsiemme maksettavaksi. Tämä on arvo sinänsä.

On kuitenkin muistettava vielä sekin, että valtion tulopuoli on edelleen osittain auki ja lopulliset ratkaisut tehdään vasta tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä. Kokemukset osoittavat meille, että maltilliset tuloratkaisut ovat kuitenkin yhdessä valtion veroratkaisujen kanssa tuottaneet meille kaikkein parhaan mahdollisen ratkaisun. Tältä osin sanoisin, että siksi meiltä suomalaisilta on edelleen toivottava malttia vaurastua.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun kuunteli ed. Petri Salon puheenvuoron alkuosaa, tuntui, että meidän saamme asua jonkinlaisessa ihmemaassa, jossa kaikki asiat ovat järjestyksessä ja hyvin. Sitten kuitenkin, kun pitemmälle mentiin, niin kyllähän niitä ongelmia sieltä löytyi, muun muassa nämä poliisirahat, ja syyliseksi nimettiin ed. Mauri Pekkarinen. Siitä, kun ed. Pekkarinen oli ministerinä, on aikaa jo vaikka kuinka paljon, ja tässä on jo yksi hallitus ollut välissä ja nyt on uusi hallitus. Kyllä olisi moneen kertaan ollut aika korjata nämä määrärahat, mutta siihen ei ole ollut vain halua. Viimeksi keväällä te, ed. Salo, olitte täällä päättämässä lisäbudjetin poliisimäärärahoista. Me keskustasta esitimme selvästi suurempia rahoja poliiseille, mutta hallitusryhmät torjuivat ne.

Mitä tulee Emu-päätökseen, niin oliko se Suomen päätös nyt sitten hyvä mennä Emuun heti

ensi vaiheessa vai odottaa Ruotsin tavoin myöhempää aikaa? Se on arvailujen varassa, kumpi oli viisaampi. Tilanne on kuitenkin se, että Ruotsin taloudella menee tänä päivänä erittäin vahvasti. Kun itse asun Ruotsin rajalla ja jatkuvasti seuraan kruunun kurssia, niin tiedän, että kruunun kurssi on markkaan nähden viime aikoina selvästi vahvistunut.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Minäkin kiinnitin huomiota tähän ed. Petri Salon puheenvuoron kohtaan, jossa hän kiitti Suomen linjaa Emu-ratkaisussa ja halusi asian sanoa niin, että se on ollut erittäin hyvä. Keskustan linja, joka aikanaan oli toinen, on osoittautunut vääräksi.

Tällä hetkellä on kovin vaikea mitään ratkaisuja tai mitään arvioita vielä tehdä siitä, kuinka Emu-järjestelmä käytännössä tulee toimimaan. Eurooppalainen talous ei ole joutunut yhteenkään sellaiseen ongelmatilanteeseen, jossa tätä järjestelmän toimivuutta olisi jouduttu testaamaan, eli näihin epäsymmetrisiin vaikutuksiin, jotka tiedettiin ongelmallisimmiksi tapauksiksi. Sellaista ei ole tullut.

Kuitenkin monet tutkijat ja ekonomistit arvioivat tällä hetkellä Ruotsin talouden erääksi kilpailukyvyksi sen, että heillä on mahdollisuus käyttää rahapolitiikkaa talouspolitiikan yhtenä välineenä ja tällä tavalla muun muassa parantaa kilpailukykyä Suomeen verrattuna metsäteollisuuden alueella ja myös elintarviketalouden puolella, niin kuin he ovat tehneetkin. Osittain näistä syistä siellä on menestytty kilpailussa Suomen suhteen paremmin kuin aikaisemmin.

On liian aikaista tehdä sellaista johtopäätöstä, että tämä Emu-ratkaisu olisi pelkästään hyödyllinen, että Suomi toisenlaisella päätöksellä olisi menestynyt huonommin. Tästä ei ole mitään näyttöä.

Sitä paitsi se, että sanottiin, että korkotaso yhtenäistyy Euroopan kanssa, ei myöskään näytä pitäneen paikkaansa. Meillä on Saksan pitkiin korkoihin nähden ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Ed. P. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Korteniemelle toteaisin vain sen, että eihän poliisin määrärahoja eduskunnassa pystytä huutokaupalla hoitamaan. Tuskin sellaista esitystä oikein on useinkaan tässä salissa hyväksytty, jossa oppositio kilpailee,

että kuka saa suurimman miljardiluvun aikaan, ja sitten odotettaisiin siihen eduskunnan enemmistön tukea.

Mutta sen sanon vaan, että muistan sen ajan, kun ed. Pekkarinen, joka on teidän ryhmäpuheenjohtajanne, toimi sisäasiainministerinä. Se oli kuitenkin aika, jolloin me olimme yhdessä teidän kanssanne hallituksessa ja jouduttiin pakosta, valtiontalouden tilanteesta, ajamaan poliisikoulutus alas ja jättämään virkoja täyttämättä. Eihän kysymys ollut varmaan pahasta tahdosta vaan talouspoliittisesta tilanteesta.

Tätä taustaa vasten ajatellen nyt, kun saadaan lähes 100 miljoonaa rahaa, tämä maistuu todella hyvältä, että suunta on näin voimakkaasti ylöspäin. Olen erittäin tyytyväinen oman puolueeni sisäasiainministeriin Kari Häkämieheen, joka on ottanut tämän asian ulkopuolisenakin heti näin vakavasti.

Toteaisin ed. Korkeaojalle, että kun puhun ruotsalaisten ja tanskalaisten kollegojen kanssa, jotka ovat Pohjoismaiden neuvostossa, he todella tällä hetkellä kadehtivat sitä jättevää talouspoliittista linjaa, jota Suomi harrastaa. He kertovat, että heillä ovat tulossa suuret sisäiset repivät ongelmat, mikä tarkoittaa sitä, että kruunun kurssi heilahtelee ja talouspoliittisia epätasaisuuksia on paljon enemmän tällä hetkellä kuin meillä. Olen sitä mieltä, että me olemme valinneet viisaamman linjan, kun olemme menneet suoraan sinne.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Haluan puheenvuorossani kiinnittää huomiota lähinnä kansalaisten terveys- ja sairaanhoitopalvelujen tilaan, jolla on tietenkin kiinteä yhteys kansalaisten hyvinvointiin, heidän terveyteensä ja työkykyisyyteensä. Näiden palveluiden määrä ja laatutaso ovat riippuvaisia ennen kaikkea kuntatalouden tilasta, mutta ne eivät ole myöskään irrallaan muista yhteiskunnan rakenteista. Oikein järjestettyinä sosiaali- ja terveysala ovat hyviä työllistäjiä ja ne luovat tiettyä vakautta ja tulevaisuudenuskoa omalla alueellaan. Sitomalla riittävästi varoja välttämättömiin palveluihin me voimme tietoisesti hillitä ongelmaksi muodostunutta valtavaa muuttoliikettä.

Olen seurannut tänä vuonna Satakunnan sairaanhoitopiirin toimia palveluiden järjestämisessä. Esitettyjen suunnitelmien toteutuessa kokonainen iso ja laadukkaasti toimiva, mielestäni tarpeellinen sairaala lopetettaisiin, eikä muissa-kaan toimipisteissä henkilöstösupistuksilta voisi välttyä. Sama tahti lienee todellisuutta muissakin

sairaanhoitopiireissä. Palveluiden heikentämisen lisäksi tästä on seurauksena työntekijöiden epävarmuus tulevaisuudesta. On luonnollista, että tällöin monen mieleen tulee muutto pois aiemmin niin turvalliselta kotipaikkakunnalta. Tästä herää kysymys, miksi pitää synnyttää muuttoliikettä, kun päinvastoin olisi järkevää ehkäistä sitä aktiivisesti. Edellä kuvattu tila Satakunnassa on seurausta kuntien niin huonosta taloudellisesta tilasta, että kunnat ovat vaatineet sairaanhoitopiiriä jopa miinusmerkkistä talousarviota.

Arvoisa puhemies! Kuntatalous onkin kriisisä koko Suomessa. On ollut ikävää kuunnella ministereiden puheita ja heidän selityksiään kuntatalouden hyvästä tilasta. Heidän suhtautumisen asiaan osoittaa heidän joko hyväksyvän oikeana nykyisen palveluiden alasajon kaikkine seurauksineen kansalaisten hyvinvoinnille tai heidän täydellisen tietämättömyytensä suurista ongelmista. Itse uskon, etteivät he ole tietämättömiä asioiden tilasta vaan että he pitävät nykyisen supistuslinjan jatkamista oikeana, koska se olisi johdonmukaista jatkoa Suomen Emu-jäsenyydelle, joka edellyttää Suomenkin supistavan julkisia palveluitaan seurauksista huolimatta.

Kuntia tarkastellaan siten vain tilastoyksiköinä tilinpäätöksineen. Kun tulokset näyttävät riittävän hyviä lukuja, ei omaatuntoa silitellen halutakaan miettiä, ovatko kunnat selviytyneet niille määrättyistä tehtävistä. Siten ei myöskään tarvitse miettiä, onko valtio täyttänyt perustuslain mukaisen vastuunsa turvata kunnille riittävät voimavarat tarpeellisen palvelutason säilyttämiseksi. On helppoa todeta kynnisestä tilasta taloustilanteen olevan 800 miljoonaa markkaa odotettua parempi ja rokottaa kuntia sitten esimerkiksi yhteisöveron osuuden pienentämisellä.

Ongelmien lakaisemista maton alle on myös se, että todetaan vain monien kuntien olevan taloudellisissa vaikeuksissa ja sen korjaantuvan alimitoitetuilla harkinnanvaraisilla kuntien avustuksilla. Tilanteen korjaaminen harkinnanvaraisilla avustuksilla ei merkitse ongelman ratkaisua. Terveystieteiden ala osoittaa, ettei kyse ole vain muutamien kuntien ongelmasta, vaan että kyse on lähes koko Suomea koskevasta vakavasta kriisistä. Kun koko sairaanhoitopiiri supistaa toimintojaan, tarkoittaa se sitä, ettei kyse ole vain joidenkin kuntien ongelmista vaan että kyse on koko alueen ongelmasta. Tämä kautta koko Suomen esiintyvä asiointi tulisi nyt talousarviota käsiteltäessä tiedostaa.

Mikäli esitetty talousarvio ensi vuodelle hy-

väksytään lähes muuttamattomana, tarkoittaa se nykyongelmien säilymistä tai oikeastaan pahentamista, koska ensi vuodelle on taas luvassa sosiaali- ja terveydenhuoltoon supistuksia. Tällä kertaa summa on 520 miljoonaa markkaa. Tämä linja on ymmärrettävissä vain siten, että täällä hoidetaan tilinpäätöksiä vain pikavoittomaisesti eikä oteta lainkaan huomioon vuosien mittaan lankeavia lisälaskuja.

Arvoisa puhemies! Talousarvioesityksen käsittely sosiaali- ja terveydenhuollon osalta vaikuttaa kovin oudolta sen takia, ettei ensi vuoden rahojen jakoa ole ainakaan vielä sidottu eduskunnassa vielä tänä vuonna päätettävään vuosien 2000–2003 sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmaan. Koska talousarvion keskustelu viime kauteen verrattuna on ollut puolueisiin katsomatta harvinaisen kriittistä, lie nee paikallaan, että lukkoon lyötävän nelivuotisen tavoite- ja toimintaohjelman painotukset näkyisivät mahdollisina muutoksina eduskunnan lopullisesti käsitellessä sosiaali- ja terveydenhuollon pääluokkaa. Olen sitä mieltä, että talousarvion käsittelyn pohjaksi tulisi ottaa esiin tulleiden ongelmien ratkaiseminen eikä maton alle lakaiseminen. Mikäli nykysupistuksiin jatketaan, esiin tulleet ongelmat vain kasaantuvat muuttuen aikaa myöden todelliseksi kriisiksi.

Lähivuosina ratkaisua vaativat ainakin työntekijöiden lisääntynyt stressi ja uupumus, lisävoimavarojen etsiminen väestön ikääntyessä sekä suurena aikapommina odottava väistämätön sukupolvenvaihdos kunnallisten palvelualojen henkilöstössä. Kaikkien näiden kohtien menestyksellinen ratkaisu parantaa palvelutasoa ja työntekijöiden mahdollisuuksia toimia terveisinä ja tehokkaina työssään. Unohtaa ei voi myöskään tätä kautta toteutettavaa oikeaa aluepolitiikkaa, joka hillitsisi ongelmaksi muodostunutta muuttoaaltoa.

Työterveyslaitoksen uunituoreen selvityksen mukaan terveyttä heikentävät työpaineet ovat selvästi lisääntyneet nimenomaan tällä vuosikymmenellä. Samanaikaisesti työvoiman terveydentila on tutkimuksen mukaan heikentynyt. Suhteellisesti työn kuormitus ja työpaineet ovat kasvaneet erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmissä. Näin ei voida jatkaa. Ei ole mitenkään oikein, että sairaita hoitavat aina vain väsyneemmät, uupuneemmät ja ikääntyneemmät ammattilaiset. Tähän täytyy tulla muutos, eikä tilanne ainakaan odottamalla parane.

Hoitohenkilöstön ikärakenne on selvästi väristynyt. Stakesin tilastojen mukaan yli 50-vuo-

tiäiden työntekijöiden määrä sosiaali- ja terveydenhuollossa on noussut vuosikymmenen alun 36 000:sta 58 000:een ja samaan aikaan alle 30-vuotiaiden työntekijöiden määrä on vähentynyt 42 000:sta 21 000:een. Jokainen ymmärtää, että tällaisen tilanteen jatkuminen johtaa ennen pitkää katastrofiin sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Meillä on siis edessämme niin suuri ongelma, ettei sitä voida yksinkertaisesti sivuuttaa vaikenemalla. Tätä pahentaa vielä aikapommina yli 50-vuotiaiden työntekijöiden joukkomittainen eläkkeelle siirtyminen ensi vuosikymmenellä. Terveydenhuollossa ei tässä tilanteessa voi toimia niin, että vasta eläkkeelle jäänyt korvataan nuoremmalla, vaan tilannetta on lähdettävä korjaamaan hetimiten, jotta nuorelle välittyisi hoitotyössä niin tärkeä vanhojen työntekijöiden työkokemus kaikessa rauhassa.

Arvoisa puhemies! Valtion tulee nyt tuntea perustuslainen vastuunsa turvata kuntien mahdollisuudet tuottaa asukkailleen välttämättömät peruspalvelut. Tähän perustuen on väärin, että valtio on nipistämässä hallitusohjelman vastaisesti kunnille kuuluvasta yhteisöveron tuotosta 500 miljoonaa markkaa. Budjetin käsittelyssä tämä tulee palauttaa. Tämä on yksi arvomittauksen paikka. Kuntien taloutta ei paikata sairailta perittävillä korotetuilla maksuilla. Niitä ei tule hyväksyä, koska kyse olisi tällöin jälleen pienituloisten aseman tietoisesta heikentämisestä. Kaiken lisäksi on osoitettu, että nimenomaan pienituloiset sairastavat eniten. Siksikään maksuja ei tule hyväksyä. Onkin vaarana, että kyseessä olisikin osin rahansiirtoa kunnan taskusta toiseen eikä odotetunlainen lisätulo kunnille.

Muutoinkin toivon, että budjetin käsittelyssä kansalaisten sairastuvuuden ehkäisemiseksi kiinnitettäisiin huomiota sosiaaliturvan riittävään tasoon. Yleisten elinolojen parantaminen, johon perustoimeentulon turvaaminenkin kuuluu, on paras tapa ehkäistä sairastumista. Siksi olisi tärkeää parantaa niin eläkeläisten, opiskelijoiden, työttömien kuin muidenkin sosiaaliturvaa saavien asemaa eikä heikentää sitä.

Ed. Rosendahl: Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Regeringen kom redan i början av maj överens om budgetens utgiftsramar för åren 2000–2003 utgående från den finanspolitiska linjen i regeringsprogrammet. Utgiftsramen är 193 miljarder mark i år och 190,2 miljarder mark år 2003. Ramens stabilitet baseras på ett antagande om att inflationen och därmed räntan förväntas förbli låg inom euro-

området. För att det hela skall gå i hop krävs dessutom att stegringen i den inhemska kostnadsnivån också förblir måttlig. Då finns det förutsättningar för en statsekonomi som visar överskott och som möjliggör låneamorteringar. Sådana är viktiga för upprätthållandet av välståndet på sikt.

Man bör givetvis räkna med att utgiftstrycket tilltar under slutet av ramperioden över det som man kunnat räkna med. Dessutom kan konjunktursvängningar inträffa som rubbar budgetkalkylerna.

Den nu rådande konjunkturen förutsätter en stram budget, vilket man inte direkt kan påstå att nästa års budget är, trots att den inte heller enligt reella termer är expansiv. Man får dessutom ännu sätta ett frågetecken i kanten för statens löneutgifter under nästa år, då de löpande avtalen upphör först i januari. Tillväxten som beräknas till hela 3,9 procent är till en fjärdedel beroende av tillväxten inom elektronikindustrin.

Rouva puhemies! Jotta budjetin kasvuennusteet toteutuisivat, on kansainvälisen suhdanteen pysyttävä hyvänä. Uhkakuvia löytyy riittävästi maailmasta, mutta euroalue osoittaa kuitenkin elpymisen merkkejä. Valuutta-alueen rahapolitiikkaa ei ole tietenkään täysin sopeutettu Suomen suhdannetilanteeseen, kun otetaan huomioon tiettyjen alojen ja alueiden ylikuumenemisvaara.

Erityisesti rakennussektori ja autokauppa kasvavat voimakkaasti Helsingin alueella. Teollinen kasvu ja rakentaminen on tänä vuonna voimakkaassa kasvussa myös Uudellamaalla. Tämän vanavedessä teollisuuden käyttöaste on lisääntynyt ja työllisyys parantunut. Vuosittain noin 5 prosenttia kasvanut palkkasumma luo lisäkysyntää.

Vuosittainen muutto Helsingin alueelle on ollut noin 16 000 henkilöä, ja sen odotetaan olevan saman suuruinen tänä vuonna. Tästä seuraa luonnollisesti asuntopula ja sosiaalipalvelujen riittämättömyys, samanaikaisesti kun muualla jää voimavaroja käyttämättä. Muuttoliike johtaa siihen, että asuntojen hinnat ja vuokrat karkaavat käsistä muuttokunnissa, vaikka rakentamista suunnattaisiinkin voimakkaasti asuntorakentamiseen.

Valtiovarainministeriön arviota valtion tulokehityksestä on pidetty turhan pessimistisenä. Ensi vuoden talousarvio levännee kuitenkin varmemmalla pohjalla kuin edellisen vuoden talousarvio ministeriön tehostettua tulokehyssuoran-

taansa. Asia tutkittaneen valtiovarainvaliokunnassa.

Siirrot kunnille ovat suuremmat kuin edellisellä vuonna ja mahdollistavat ekspansiivisen kuntatalouden sillä edellytyksellä, että kuntien muut tuotot ovat odotetunlaiset. Ongelmat tässä yhteydessä pohjautuvat rikkaiden ja köyhien kuntien väliin eroihin. Valtionosuuksien täydellinen indeksitarkistus suosii selkeästi kuntia, joiden talous on heikompi. Tasausjärjestelmää on edelleen kehitettävä ja kuntien yhteistyötä edistettävä.

Yli puolet kunnista hakee harkinnanvaraista rahoitusavustusta, jonka määrärahaa lisätään budjetissa 70 miljoonalla markalla. Viime vuonna vuosikate oli negatiivinen 72 kunnassa. Näistä 19 kunnassa oli myös edellisvuonna negatiivinen vuosikate. (Ed. Aittoniemi: Onko ruotsalaisia kuntia?) — On niitäkin, varsinkin saaristossa. Vuosikate oli keskimäärin 1 500 markkaa asukasta kohti johtuen yhteisöjen hyvästä verotuestosta. Suurimmassa osassa kuntia talouskehitys oli kuitenkin keskimääräistä heikompi.

Talman! Anslagen för utbyggande av vägnätet minskar från i år och inga nya projekt inleds. De tidigare påbörjade projekten får medel så att arbetena kan fortsätta. Huvudväg 7 mellan Borgå och Forsby ombyggs till motorväg genom totalfinansiering i enlighet med tidigare fattade beslut i 1998 och 1999 års budgeter. Detta nya finansieringssystem är att föredra och kommer därför att tillämpas i framtida nya projekt.

Stöden till kollektivtrafiken omfattar bland annat ett nytt stöd för året runt-trafiken i Kvarken, som vi har efterlyst, och ett oförändrat stöd till skärgårdstrafiken.

Puhemies! Tienpidon vähentyneet määrärahat huolestuttavat. Huonontunut tieverkosto yhdistettynä ajoneuvojen korkeaan verotukseen aiheuttaa taloudellisia menetyksiä ja lisää onnettomuusriskiä. Moottoripolttoaineiden kasvannutta hintapainetta on lievennetty veronhuojenuksilla, jotta inflaatiopaine pysyisi Ekp:n tavoitteiden puitteissa.

Moottoriajoneuvoveron alentaminen on perusteltua myös ympäristön näkökulmasta, koska uudet ajoneuvot ovat ympäristöystävällisempiä. Liikenteen verohelpotukset ja paremmat tiet lisäävät teollisuuden kilpailukykyä, parantavat työllisyyttä ja säästävät ympäristöä.

Maaseutu, alueellinen kehitys ja työllisyys hyötyvät alemmista kuljetuskustannuksista. Ne

jarruttavat myös epätervettä väestön keskittymistä Helsingin alueelle. Liikenteen korkea verotus yhdessä huonojen teiden kanssa kiihdyttää tällä hetkellä maaseudun tyhjentymistä ja eristymistä. Tämän vuoksi on syytä peräänkuuluttaa modernimpaa liikennepolitiikkaa, joka ottaa paremmin huomioon liikenteen merkityksen kasville ja työllisyydelle.

Myös merenkulun on saatava tukipaketista osansa, joka takaa kilpailukyvyn muiden EU-maiden kanssa sillä edellytyksellä, että tulopoliittinen sopimus ottaa riittävässä määrin huomioon työntekijän oman vastuun siitä, että tuotavuus ja kilpailukyky voidaan säilyttää merenkulussa.

Muutoin veronalennusten liikkumatala on käytettävä työllisyyden parantamiseen alentamalla työnantajan palkkasivukuluja. Niin sanottu suhdannetasausrahastot, jotka olivat ammatityhdistysliikkeen Emu-jäsenyyden ehto, täyttyvät jo tänä vuonna, siis kaksi vuotta ennen määräaikaa, ja tämä mahdollistaa työttömyys- ja eläkemaksujen alentamisen jo tässä vaiheessa. Pitäisi myös harkita luopumista yhteisöveron kiristämisestä 29 prosenttiin, jos suhdanteet muuttuvat. Emu-oloissa ei meillä enää käytännössä ole monia muita keinoja suhdanneheilahteluiden lieventämiseksi.

Ansiotuloveron lähentyminen yhtiöveroon on ensisijassa toteutettu vähentämällä tuloveroa tulopoliittisen sopimuksen sallimien kehysten puitteissa. Missään tapauksessa muutokset eivät saa johtaa siihen, että yrittäjien ja maanviljelijöiden pääomatuloa aletaan verottaa kovemmin kuin vastaavaa ansiotuloa, joka sitä paitsi oikeuttaa sosiaaliturvaan.

Ei ole mitään syytä huonontaa opiskelijoiden asumistukea erityisesti, kun otetaan huomioon kasvavat asumiskustannukset. Eläkeläisten sairausvakuutusmaksujen alennukset on toteutettava ensi tilassa. Tämä koskee myös veteraanien kuntoutusta, jota tuntuvasti olisi edistettävä. Näihin on yritettävä löytää rahoitusta valiokuntakäsittelyssä.

Talman! I fråga om anslaget för jord- och skogsbruket beror ökningen i budgeten på de prissänkningar som sker enligt Agenda 2000. Motsvarande ökning av de direkta stöden sker inom hela EU. Lantbrukets miljöstöd, som till hälften finansieras av EU, minskar med 300 miljoner mark. Lfa-stödet föreslås att omfatta hela landet under förutsättning att EU godkänner detta inom ramen för landsbygdsprogrammet.

Finlands finansieringsandel från EU baseras på landsbygdsförordningen och stannade vid 290 miljoner euro mot ansökta 450 miljoner euro. Detta förklarar minskningen i miljöstödet och ett försämrat stöd för generationsväxling. Vi står här inför ett viktigt strategiskt val vid ingången av en ny budgetperiod inom EU.

Generationsväxlingen inom lantbruket är ett problem som fortsättningsvis borde underlättas av ett system med avträdelsestöd som bibehålls i enlighet med regeringsprogrammet. Regeringens förslag om att finansiera statens andel av kostnaderna för det skogspolitiska programmet med en nedskärning av 67 miljoner mark i det nationella stödet är ett flagrant brott mot regeringsprogrammet som bara kan initieras utan politiskt ansvar.

Regeringsprogrammet, där man lovar finansiera skogsprogrammet och bibehålla lantbrukets nationella stöd vid 1999 års nivå, borde inte tolkas på det sätt som nu har skett. Också lantbruket bör ges garantier för att regeringen menar allvar med sitt program. Finland borde fortsättningsvis eftersträva en ökad EU-finansiering för lantbruksprogrammet. Det minsta man kan begära är att anslagen för skördeskador regleras i höstens tilläggsbudget så att de motsvarar ersättningsbehovet efter självrisk.

Det bör inte upplevas som märkligt om riksdagen gör vissa ändringar i budgetbehandlingen på de punkter där regeringsgrupperna är eniga. Budgetmakten och ansvaret tillkommer ju faktiskt riksdagen och här bör den politiska prövningen ske medan regeringen ministrar de facto agerar inom respektive ministeriums budgettramar utan större tvärpolitisk prövning.

T.ex. intäkterna från en viss utförsäljning av aktier i statsbolag bör disponeras så att statsskulden mera kännbart kan minskas. Därigenom ökas riksdagens budgetmakt i framtiden och det ekonomiska spelrummet växer. Den som är svårt skuldsatt är i själva verket inte självständig i ekonomiskt hänseende.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Uudelle vuosituhannele siirryttäessä hallitus on varsin vauhdikkaasti sorvannut budjetin, joka ainakin hallituspuolueita suuresti tyydyttää. Ylijäämäisyys, velkojen lyhennys ja monet muut asiat ovat vieneet huomion sisällön kielteisemmiltä asioilta, jotka koskettavat kuitenkin satojentuhansien kansalaisten elämää ja arkea.

Kuten kristillisen liiton ryhmäpuheenvuoron

käyttänyt ed. Bjarne Kallis totesi, kasvavasta kansantulosta jokainen kynnelle kykenevä tahon yrittää ulosmitata mahdollisimman suuren osan, ja väistämätön lopputulos on se, että heikoimmat jäävät kokonaan ilman ja joutuvat pahimmassa tapauksessa luovuttamaan omista pienistä eduistaan osan pois. Köyhät köyhtyvät ja rikkaat rikkastuvat. Eriarvoisuus syvenee, ja syrjäytyneiden määrä kasvaa.

Tätä itsestä ja markkinatalouden sanelemaa linjaa noudattaa myös nykyinen aluepolitiikka. Siinä korostuu muutamien kasvukeskusten muuttuminen entistä suuremmiksi taajamiksi, joissa työnsaanti on helpompaa ja jotka houkuttelevat väkeä eri puolilta maata juuri työn ja palvelujen perässä muuttamaan kotiseuduiltaan ja juuriltaan näihin suuriin asutuskeskuksiin. Kun vielä pyritään luomaan kuva, että nämä taajamat ovat palvelujen ja kaiken tarjonnan suhteen ylivoimaisesti parhaita alueita asua ja elää, on muuttokuormien tihevä tahti taattu. Taakse jäävät kunnat, jotka muuttotappioalueina joutuvat karsimaan palvelujaan, ja sehän taas johtaa siihen, että kyseisillä paikkakunnilla asuvat eläkeläisetkin alkavat haikailla parempien palvelujen perään ja läheisyyteen.

Arvoisa puhemies! Koko maan pitäminen elinvoimaisena ja asuttuna edellyttää hallitukselta aluepoliittisia toimenpiteitä, joissa otetaan paremmin huomioon juuri syrjäseutujen vaikea tilanne. Nykyinen aluepolitiikka sen sijaan kasvattaa tuloeroja ja ihmisten eriarvoisuutta. Ei asuntopolitiikkaa ratkaista sillä, että tuetaan voimakkaasti muuttoliikettä ja autioitetaan elinvoimaisia taajamia, joissa on jo olemassa riittävä asuntokanta ja palveluverkosto.

Ne vain tuppaavat jäämään tyhjiilleen nykyisen aluepolitiikan seurauksena, kun ihmiset muuttavat työn perässä niihin muutamaiin kaupunkeihin ja suuriin asutuskeskuksiin, jotka ovat investointien ja rakentamisen kohteena nousseet koko maan superkeskuksiksi. Investoinneilla niihin rakennetaan kaiken aikaa uusia työpaikkoja ja niiden liikenneyhteyksiä totta kai parannetaan.

Samaan aikaan suuri osa maamme kunnista kärsii muuttotappiosta ja sen myötä verotulojen vähenemisestä. Kun kehää kierretään, on näissä kunnissa edessä palvelujen heikkeneminen, joka puolestaan johtaa uuteen muuttoaaltoon, kun jäljelle jääneet asukkaat pyrkivät parempien palvelujen ulottuville.

Olisi toivonut budjetissa enemmän huomiota ja varoja investointi- ja työllisyysvarojen suun-

taamiseksi parantamaan heikoimpien alueiden työllisyyttä ja julkisia peruspalveluja.

Ripeään tahtiin kohonneet polttoainekustannukset ovat saattaneet monet työssäkäyvät vaikeaan tilanteeseen lisääntyneiden työmatkakustannusten takia. Tässä syntyneessä tilanteessa on ehdottoman välttämätöntä, että matkakulujen vähennysoikeutta korotetaan aivan oleellisesti ja sillä tavalla turvataan omaa autoa työmatkoilla välttämättä tarvitsevien mahdollisuus todellisten kulujen vähennykseen.

Budjetissa joukkoliikenne on yksi leikkauksen kohteista. Sen sijaan että tukea tälle tärkeälle sektorille leikataan, sitä tulisi lisätä ja erityisesti juuri niillä alueilla liikennöiville, joilla joukkoliikenne uhkaa kokonaan loppua.

Tässä yhteydessä haluan puuttua myös perustiestön kunnossapitoon. Nykyinen suuntaus näyttää keskittävän tiemäärärahat erityisesti pääteiden rakentamiseen ja kunnossapitoon. Toki nämä ovat välttämättömiä ja tarpeellisia kohteita, mutta kun samanaikaisesti maamme perustiestö eri puolilla rapistuu ja jää heikolle kunnossapidolle rakentamisesta puhumatta, on aiheellista vaatia asiaan korjausta. Valtio kerää autoilijoilta miljardeja polttoaineveron, autoveron ym. maksujen muodossa. On kummallista, että näistä miljardeista huolimatta perustiestön kunnossapitoon suunnattuja määrärahoja ollaan vähentämässä sen sijaan, että niitä lisättäisiin, niin kuin tarpeet edellyttäisivät.

Arvoisa puhemies! Maatilatalouden rakennetta ja rahoitusta ohjataan Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön nojalla. Keskeisenä tavoitteena tämän mukaan on luoda maatilatalouden rakenteen kehittämällä edellytykset kilpailukykyisen ja kannattavan toiminnan harjoittamiseen yrityskokoa kasvattamalla ja monipuolistamalla. Monien hyvien ja kannatettavien asioiden lisäksi hallitus on sorvannut tulevan vuoden budjettiin luopumistukijärjestelmän lopettamisen vuonna 2000. Mikäli tämä toteutuu, tulevat tämän vuoden loppukuukaudet olemaan aikaa, jolloin kiireellisesti on pantava nämä asiat vireille, jotta luopumistukijärjestely voidaan toteuttaa, vaikka olisi ehkä halua vielä muutama vuosi jatkaa työtä ja tehdä ratkaisut hätiköimättä. Mikäli hallituksen esitys luopumistukijärjestelmän lopettamisesta toteutuu, se tarkoittaa tulevaisuudessa tilannetta, jossa nuorten jatkamis- ja laajentamishankkeet tulevat viivästymään, koska harva maatilayrittäjä luopuu 55-vuotiaana toimeentulostaan noin 10 vuodeksi eläkeikään saakka.

Maatalousyrittäjät joutuvat tekemään raskasta työtä eläkeikään saakka, ja mahdolliset investoinnit ja tilojen kehittäminen jäävät vuosikausiksi tekemättä, kun jo ikääntyneet viljelijät eivät enää jaksaneet paneutua niin voimia ja varoja vaativiin kysymyksiin.

On selvästi osoitettu, että maanviljelijöiden sairauslomien määrä lisääntyy huomattavasti juuri viimeisen kymmenen vuoden aikana ennen eläkeikää. Samanaikaisesti kuntien maatalouslomittajien määrä vähenee, mikä vaikuttaa suoraan maatilojen toimintaan. Luopumistukijärjestelmään tarvitaan vuodessa noin 150 miljoonaa markkaa. Turvaamalla tämä raha budjetissa ei katkaista sitä rakennemuutosta, johon käsitkseni mukaan maatalouden kehittämisessä pyritään.

Maatalouslomittajien määrä kysyntään nähden on pienekkö ja pienenee koko ajan, asia, josta voitaisiin puhua enemmänkin. Myös maatalousyrittäjien työssä jaksaminen on huomioitava kysymys.

Arvoisa puhemies! Maassamme on edelleen satojatuhansia työttömiä. Samanaikaisesti työuupumus lisääntyy tuoreimpien tutkimusten mukaan hälyttävästi. Tiukentunut työtahti, tuottavuuden kasvun maksimointi ja monien kohdalla vuosien ylityöt, joiden yhteydessä on tutkimusten mukaan tapahtunut myös huomattavassa määrin työaikalain rikkomuksia, alkaa tuottaa raskasta satoa terveyshaittoina ja lisääntyneinä sairauspäivinä. Ennuste ei ole hyvä tulevaisuutta ajatellen, kun uupuneet työntekijät joutuvat suurella todennäköisyydellä sairauslomille ja ennenaikaisille sairauseläkkeille.

Kristillisen liiton tarjoama sapattivapaa- ja vuorotteluvapaamalli ovat parhaita keinoja torjua työssä uupumista ja lisätä kuntoutusta sitä tarvitseville. Samalla työpaikkoja vapautuisi entistä enemmän useammalle työikäiselle ja työhaluiselle päästä mukaan työelämään ja tuottavaan toimintaan. Enemmän kuin tarpeellista olisi tulevan vuoden budjetissa huomioida työpaikkojen lisäämisen tarve juuri niille alueille, missä työttömyysaste on kaikkein korkein. Valtiontalouden kannalta olisi varmasti tarpeellista selvittää, onko järkevää, että miltei kaikki valtion virastot sijaitsevat suurimmissa kaupungeissa. Olisiko valtion laitosten hajasijoitus järkevä vaihtoehto nykyiselle keskittämislle? Otan yhden esimerkin.

Ensi vuoden budjetissa on osoitettu 54 miljoonaa 136 miljoonaa markkaa maksavan vankilan rakentamishankkeen käynnistämiseksi Vantaal-

le. Herää kysymys, eikö olisi mahdollista rakentaa tätä vankilaa johonkin muualle kuin tiheään asutulle alueelle, missä tonteista on pulaa ja minne asuin- ja työpaikkarakentamista jo muutenkin suuntautuu runsaasti. Eikö olisi mahdollista harkita tämän laitoksen sijoituspaikaksi jokin muu paikkakunta, missä sillä olisi suurempi merkitys myös työllistävässä tarkoituksessa, ja siten verotulojen muodossa se toisi uutta potkua jonkin heikomman kunnan talouteen? Tämä olisi mielestäni oikeaa aluepolitiikkaa ja lisäksi täysin toteutettavissa, jos vain yhteinen tahto löytyy.

Terveystalouden maksujen korottaminen on monille kunnille pakon sanelema heikentyneen taloudellisen tilanteen edessä. Nämä toimenpiteet tietävät karua todellisuutta pienituloisten ja erityisesti pieneläkkeensaajien elämään, jotka ovat jo ikääntynyttä väkeä ja joista monien kohdalla terveyspalvelujen tarve on toistuva. Eläkkeensaajien tilannetta tulisikin tarkastella muutakin näkökulmasta kuin joskus luvattulla 50 markan korotuksella.

Budjetista ovat unohtuneet myös keliaakikot, jotka joutuvat maksamaan kalliit erityisruokavalmisteet, joita heidän hoitonsa edellyttää. Kasvat ruokamenot ovat varsinkin vanhuskeliaakikoille kohtuuttomat kantaa, kun pienestä eläkkeestä joutuu maksamaan jopa kuusinkertaisen hinnan jauhakilosta voidakseen saada päivittäisen leipänsä ja puuronsa. Enemmän kuin välttämätöntä on keliaakikon kohdalla antaa tukea erityisruokavalion kustannuksiin. Onhan tämä ruokavalio välttämätön tämän parantumattoman sairauden hoidossa.

Työttömien ja vanhusten lisäksi meidän tulee muistaa lapset ja nuoret, joiden pahoinvointi vain entisestään lisääntyy ja syvenee. Psykiatrisen avo- ja sairaalahoidon tarve lisääntyy, ja jono hoitopaikkoihin on usein kohtuuttoman pitkä. Lasten pahoinvointi näkyy myös lisääntyvinä lastensuojelutoimenpiteinä kunnissa. Tässä yhteydessä on todettava, että sosiaali- ja terveydenhuollon päätöksiä tehtäessä tulisi ennakolta tutkia päätösten ja erilaisten ratkaisujen seurausvaikutuksia eikä vain tyytyä toteamaan, kuinka tässä nyt näin on käynyt.

Ed. W a l l i n : Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Ensiksi sanoisin muutaman sanan budjetin valmistelusta. Itse olen ollut paljon mukana kunnallispolitiikassa ja siellä kymmenen vuoden ajan valmistellut kunnallisia budjetteja. Kyllä voin sanoa, että tämä ensimmäinen valtion

tulo- ja menoarvion käsittely vuodelle 2000 on ollut hieman poikkeava.

Tätä on mainostettu ennätysnopeaksi. Meillä taas kunnissa pyritään keskustelemalla saamaan asiat kaikille mahdollisimman selviksi.

Kun tosiaan itselläni ei ole aikaisempaa kokemusta vastaavista talousarvion valmisteluista, haluaisinkin puuttua muutama seikkaan varsinkin, kun eduskuntaryhmissä syntyneen kritiikin ja muutospaineiden johdosta valtiovarainministeri, kokenut poliitikko, on ollut poikkeuksellisen tuhtunut käydystä keskustelusta. Eilen hän pohtikin, tulisiko eduskunnan kanta selvittää ainakin budjetin kehysten osalta varhaisemmassa vaiheessa, jolloin eduskunta paremmin sitoutuisi talousarvioesityksen loppusummaan. Tämä mielestäni on kyllä vähintään, mistä voitaisiin ennakkoon keskustella. Jos ei asioista voida keskustella, niin ainakin siitä, kuinka suureen loppusummaan talousarviossa päädyttäisiin. Tuntuukin kohtuuttomalta, että talousarvioesitys tulisi sellaisenaan hyväksyä siitäkin huolimatta, että se on jopa joiltakin osin hallitusohjelman kanssa ristiriitainen.

Jos lähtee arvioimaan tätä valtion tulo- ja menoarviota ensi vuosituhannen ensimmäiselle vuodelle, niin lähtökohtaa voi pitää hyvänä. Suomalainen kansantalous on viimeinkin tervehtymässä, koska onhan tämä ensimmäinen ylijäämäinen talousarvio tällä vuosikymmenellä tehtynä ja koskien ensimmäistä vuotta 2000. Nyt on alkanut 420 miljardin markan velan lyhennys, jota riittää tällä vauhdilla omille lapsilleni pitkä: 22-vuotiaalle, 18-vuotiaalle ja varmaankin 15-vuotiaalle tyttärenikin keski-ikäen saakka.

Talouden näkymät ovat vuodelle 2000 edelleenkin varsin hyvät. Talousarvio tukee kokonaistuotannon ripeää kasvua. Työpaikkojen ja työllisten määrä kasvaa. Kokonaistuotannon kasvun arvioidaan pysyvän neljänä prosenttina.

Talouden vakaan ja hyvän kehityksen jatkumisen edellytyksenä ovat rauhalliset talouspolitiikkaa tukevat työmarkkinat, sillä parhaillaan ammattiliitot asettavat tavoitteitaan tuleville sopimusneuvotteluille. Neuvotteluita kuitenkin ovat haitanneet liittokohtaiset ongelmat, joita ei voi ratkaista, jos tulopoliittinen kokonaisratkaisu on tiukka, kaikille saman mittainen.

Lisäksi liitot ovat asettaneet tulopoliittisen sopimuksen ehdoksi yleissitovuuden vahvistamisen. Se on välttämätöntä hallitsemattoman kilpailun karsimiseksi esimerkiksi pääkaupunkiseudun joukkoliikenteessä. Ilman yleissitovuus-

den vahvistamista en usko, että tulopoliittista kokonaisratkaisua syntyy, niin tärkeä on kysymys.

Monta kertaa on todettu, että kuntataloudeissa on kevään ennusteiden jälkeen tapahtunut selvää kohentumista. Valitulla linjalla, jolla kuntien yhteisöveron osuutta nipistämällä voitiin turvata valtionosuuksien sadan prosentin indeksitarkistus täydennettynä harkinnanvaraisten valtionosuuksien lisäyksellä, voitiin turvata heikoimmissa asemassa olevien kuntien asema paremmassa asemassa olevien kustannuksella.

Erityisesti haluaisin mainita ministeri Raskin ylläpitämän keskustelun homekoulujen tilanteesta ja sen, että siihen ei tässä tapauksessa saatu lisämäärärahoja. Se olisi helpottanut monen kunnan tukalaa tilannetta (Ed. Kääriäinen: Ja lasten tilannetta!) — ja lastenkin.

Hyvää on myös se, että hallitus varautuu vaalikauden aikana 10—11 miljardin markan suuruisiin veron kevennyksiin. Lähtökohdan tulee olla pieni- ja keskituloisia suosivassa verotarkistuksessa.

Lisäksi tulee miettiä, miten voitaisiin ruuan erittäin korkeaa arvonlisäveroa alentaa. Näin voitaisiin tukea yhteiskunnan heikoimmissa asemassa olevien kansalaisten, lapsiperheiden, eläkeläisten ja muiden, jotka käyttävät valtaosan rahoistaan peruselintarvikkeisiin, asemaa. (Ed. Aittoniemi: Veteraanien!)

Rouva puhemies! Joitakin havaintoja talousarviosta. Menen omalla aikaisemmalla urallani tutuksi tulleeseen liikenteeseen. Liikenneministeriön hallinnonalalta toteaisiin ensiksikin hallitusohjelmassa olevat kannanotot koskien liikenneverkkoja. Maan eri osiin tarjotaan alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämistä tukevat yhteydet ja liikennepalvelut sekä liikenneverkkojen kunto ja arvo säilytetään nykytasolla. Kuitenkaan tämän talousarvion määrärahoilla hallitusohjelman tahto ei toteudu.

Esimerkiksi Vaasan tiepiirissä päällystettyjen teiden kunto on selvästi alle maan keskitason ja tiet ovat keskimääräistä nopeammin vaurioituvia. Piirin alueella on 880 kilometriä huonokuntoisia päällystettyjä teitä, joista rakenteellisesti huonokuntoisia on noin neljännes. Rakenteellisia kantavuuspuutteita on kolmanneksella sora-tieverkosta. Kelirikon vuoksi painorajoitettuja teitä on yleensä vuosittain 500—800 kilometriä. Runkokelirikkoa esiintyy tieverkolla vuosittain 100—300 kilometrillä.

Nämä Vaasan tiepiirin tiedot yhdistettynä muiden saman kaltaisten alueiden tietoihin he-

rättävät kysymyksen, riittävätkö talousarviossa olevat rahat. Eivät varmaankaan, lisää tulisi saada.

Rautatieliikenteen osalta on todettu, että rautatieliikenteessä on tavoitteena nostaa turvallisuus Euroopan maiden huipputasolle vuoteen 2002 mennessä. Radanpidossa tämä edellyttää muun muassa kulunvalvontalaitteiston rakentamista meneillään olevan ohjelman mukaisesti sekä tasoristeyksien vähentämistä. On lähdetty siitä, että turvallisuus on ensimmäinen. Näin pitää ollakin. Viimeaikaiset onnettomuudet ovat muuttaneet ajattelutapaa päättävissä elimissä, ja nyt on lähdetty siitä, että turvallisuus on tärkeintä.

Radanpidon osalta voidaan todeta, että rautatieliikenteen määrärahat ovat suurin piirtein entisiä. Todennäköisesti vuoden kuluessa tullaan lisätalousarvioissa VR:n tuloutusta ohjaamaan radanpiitoon.

Kehittämishankkeista voisi todeta joitakin kohteita, esimerkiksi Leppävaaran neljäs raide, joka helpottaa pääkaupunkiseudun joukkoliikennettä. Pitkään olen jo sanonut, mikä häpeä on tälle suomalaiselle yhteiskunnalle se, että meillä ei ole rautatieyhteyttä lentokentälle. Tällaisia pääkaupunkeja Helsingin lisäksi ovat Albanian Tirana ja Islannin Reykjavik, ja toisessa niistä ei ole raidetta ollenkaan koko maassa, niin että siitä voi päätellä, millä kehityksen tasolla Suomi tällä hetkellä on. (Ed. Rönni: Saatiinhan Vaasan radalle sentään sähkö!) — Ei saatu vielä.

Kerava—Lahti-oikoradasta on pitkään puhuttu. Moottoritie kuitenkin rakennettiin. Eli kuitenkin meiltä täällä eduskunnassa puuttuu halu kehittää raideliikennettä kilpailukykyiseksi autoliikenteen kanssa. No, kuitenkin sähköistys jatkuu Toijala—Turku-välillä, sen jälkeen Oulu—Kontiomäki ja joskus tulevaisuudessa toivottavasti Seinäjoki—Vaasa.

Nopean liikenteen tarkoituksena on turvata joukkoliikenteen asema koko liikenteessä. Ed. Mertjärvi täällä ihmetteli, miksi me kehitämme tässä yhteiskunnassa raideliikenteen nopeaa liikennettä. Se johtuu siitä, että junalla suoritettun henkilöliikenteen osuus on tällä hetkellä pysähtynyt ja lentoliikenteen osuus kasvaa.

Talousarviossa todetaan, että joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja soveltuvuutta eri käyttäjäryhmille edistetään kehittämällä matkakaksuksia, uusia palveluita ja vaikuttamalla lippujen hintatasoon. Kuitenkin samanaikaisesti edelleenkin vähennetään joukkoliikennetukea. Esi-

merkiksi VR:n osalta se estää uuden paikallisliikennekaluston hankkimisen. Liikenneministeriltä olisinkin kysynyt ja toivottavasti saan huomenna kysyä, voitaisiinko joukkoliikennetuki reaalisesti turvata vai onko tarkoitus se kokonaan lopettaa.

Tänään on käyty mielenkiintoinen keskustelu aluekehityksestä, ja tässä lopuksi toteaisin omia ajatuksiani.

Kun hallitus teki mielestäni poliittisen päätöksen valitessaan kakkostavoitealueet rakennerahistokaudelle 2000–2006 ja jätti pohjoiset seinänaapurit sen ulkopuolelle ja kun se otti mukaan esimerkiksi Hämeenlinnan, jossa päätöksessä todetaan, että Kanta-Hämeen seutukuntia kehittämällä pyritään osaltaan puskuroimaan pääkaupunkiseudulle suuntautuvaa muuttoliikettä ja lisätä näiden seutukuntien työpaikkomavaraisuutta, niin tämä kyllä olisi sopinut kovin hyvin myöskin Seinäjoelle. Jääkin mieleen vain, onko Hämeenlinna, näin leikkiläisesti sanottuna, valittu kakkostukialueeksi sen takia, että se täällä Uudenmaan läänissä pelaa heikointa jääkiekkoa.

No, toivottavasti näin ei ole, vaan me odotamme tuolla Pohjanmaalla muun muassa pääministerin lupaamaa tukea maakunta- ja seudullisille keskuksille. Siksi talousarviossa tulee olla riittävät määrärahat osaamiskeskuksille ja muille toimenpiteille, jotka auttavat rakennerahistojen ulkopuolelle jääneitä alueita, kuten hallitusohjelmassa on todettu. Näin ei nyt ole. Esimerkiksi Seinäjoen osaamiskeskus Foodwestille on tämän vuoden budjetissa miljoonan markan määräraha. Miten sitä vetää kuin jotakin kaupunkiseudun kehittämistä miljoonalla markalla? Eli siirtäisiin puheista tekoihin.

Lisäksi tulee varata riittävät määrärahat tekeskuksille, ammattikorkeakoulujen kehittämiseksi ja vähemmän korkean teknologian yrityksille.

Tänään julkistettiin muun muassa Valio-konsernin saneeraussuunnitelma, jossa Seinäjoen tehtaan henkilöstöä vähennetään 140 kappaleella. Kun Seinäjoen työttömyysprosentti on 15,4 ja kun koko Etelä-Pohjanmaa on ykkösalueiden ulkopuolisista maakunnista ylivoimaisesti suurimmasta muuttotappiosta kärsivä maakunta Suomessa, niin kehitys on huolestuttava.

No, varmaankin tänään on alueministeri Korhosta tästä ryöpytetty tarpeeksi. Kun tiedetään, että ratkaisu on nimiä vailla, niin voidaan todeta, että ratkaisut on tehty ja siihen on ilmeisesti tyytyminen. Kuitenkin odottaisin hallitukselta

myönteisyyttä joskus myös meille pohjalaisilekin, ainakin sanoissa.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa puhemies! Poliitikka takaisin politiikkaan, sanoi jokin aika sitten Raimo Sailas, valtiovarainministeriön valtiosihteeri. Tätä ajatusta on sittemmin toistettu muun muassa täällä tämän keskustelun aikana. Virkamieheltä, Sailakselta, se on tietysti paljon sanottu, mutta se on hyvin sanottu.

Valtiovarainministeri Niinistö puolestaan on tivannut meiltä kansanedustajilta mielipiteitä kehysbudjetoinnin kehittämistä. Olen sillä kannalla, että kehysmenettelyä tarvitaan ehdottomasti, ja sitä pitää nimenomaan voimakkaasti kehittää. Tosiasia nimittäin on se tänä päivänä, että Suomen politiikan suunta, yhteiskuntamme linja ratkaistaan vuosittain pitkälti tammi-helmi-kuun kehysratkaisuisa, jotka kulloinenkin hallitus tekee. Tuolloin vuoden alussa yhteiskunnan tavoitteet pitäisi panna huolella punnittujen arvojen mukaiseen tärkeysjärjestykseen. Viime vuosina kehyspäätökset on tehty vanhalta pohjalta. Muistaakseni myös Raimo Sailas on käyttänyt samaa ilmaisua: vanhalta pohjalta. Kehysratkaisujen jälkeen budjetin valmistelu on enemänkin viilailua ja budjettiriihestäkin on tullut varsin mitätön poliittinen tapahtuma. Siellä ei vedetä enää linjaa.

Poliitikka tulee takaisin politiikkaan yhdeltä osaltaan sen muutoksen kautta, että kehyspäätös tehdään viime kädessä täällä eduskunnassa. Valmistelkoon hallitus, kuten tähänkin saakka, kehys ehdotuksensa, joka käsitellään huolella eduskunnassa, ja eduskunnan vastaus muodostaa eduskunnan kannan hallitukselle budjetin valmistelemiseksi. Toivon, että jo vuoden 2001 budjetti tehdään tällaisen kehysmenettelyn mukaisessa järjestyksessä.

Kehysmenettelyllä on merkitystä kuitenkin tarkkaan ottaen vain sillä ehdolla, että valtiovarainministeriö tyytyy rooliinsa, joka on joka tapauksessa erittäin vaikuttava rooli. Tarkoitin tällä sitä, että kun kehukset on päätetty, ei ole oikein, että se puuttuu sitten jokaisen ministeriön asioihin niiden kehysten sisältä. Kehysmenettelyltä menee arvo pois, jos tämä menettely jatkuu. Toivon, että kehysmenettelyä kehitettäessä myös tämä näkökohta painavalla tavalla otetaan huomioon.

Arvoisa puhemies! Puutun tässä vaatimattomassa puheenvuorossani vain yhteen asiaan, joka mielestäni on kuitenkin tämän budjettiesityksen kaikkein tärkein asia. Ennätyskin yltenyt

muuttoliike ja keskittyminen koskettavat kaikin eniten jokaista suomalaista. Se on yhteiskuntaamme suurimmin ja nopeimmin muuttava kehitysuunta. — Tämä oli arvoneutraali kannanotto.

Tähän yhteiskuntamme rajuimpaan muutostekijään Lipposen hallitus suhtautuu hyväksyen, myötäillen, jopa sitä vauhdittaen. — Tämä ei ollut arvoneutraali kannanotto. — Budjettiesitys on kauttaaltaan muuttoliikkeeseen nähden mieto, se on neutraali, jopa sitä vauhdittava omalta osaltaan. Tämä on ensi vuoden budjettiesityksen ylivoimaisesti hallitsein piirre ja samalla mykistytävän ikävä.

Uusimmat tiedot muuttoliikkeestä kertovat sen olevan vauhdikkainta historiassamme. Vauhdikasta se on myös muihin EU-maihin verrattuna. Yli äyräiden menevä muuttoliike on turmiollista kaikkien suomalaisten kannalta. Se on kallista ja se on epäinhimillistä. Pääkaupunkiseudun asunto-ongelmat ja palvelujen heikkeneminen, sosiaalisten ongelmien paisuminen sekä varsin laajojen Sisä-Suomen alueiden tyhjeneminen yhtä aikaa kostaavat varmasti pitemmän päälle ehkä arvaamattomastikin.

Sitä paitsi muuttoliike ei ole yksinomaan meidän itäsuomalaisten vaikerrusta. Me ylipäätään emme vaikerra mitään. Muuttoliike on muuttanut kasvonsa. Se ei ole ollut enää pitkään, kuten sanoin, itäisten ja pohjoisten alueiden päänsärky. Se on ollut jo pitemmän aikaa nimenomaan pääkaupunkiseutua vaivaava suurkysymys, jota ei ole ratkaistu eikä pystytäkään ratkaisemaan näillä muuttoliikeluvuilla. On nähtävä, että muuttoliike raapii Kuopiota pienempiä kaupunkeja myös etelässä. Tähän keskittymiseen on puututtava järeillä keinoilla, muutamien miljoonien siirtely momentilta toiselle ei auta.

Sitten menenkin ehdotukseeni. Itsensä pääministeri Lipposen onkin otettava vakava ote muuttoliikkeeseen ja ruvettava rakentamaan tässä syksyllä kattavaa suunnitelmaa muuttoliikkeen hillitsemiseksi ja keskittymisen tasapainottamiseksi. Rohkenen sanoa, että tarvitaan Lippos-sopimus, joka nojautuu pääkaupunkiseudun, kasvukeskusten ja maakuntien ilmiselvään etujen yhteneväisyyteen ja joka rakennetaan pääkaupunkiseudun ja maakuntien yhteisillä voimilla, yhteisillä näkemyksillä ja yhteisillä neuvotteluilla sekä tietenkin hallituksen väkevällä mukanaololla. Silloin tarvitaan myös selkeitä muutoksia budjetissa kauttaaltaan.

En usko mihinkään pienehköihin muutoksiin, joilla muuttoliike tyssätään. Siihen tarvitaan hal-

lituksen johdon, siis pääministerin, uudenlainen tiukka ote. Sitä paitsi pääministeri Lipposella on itsellään omakohtaisia kokemuksia uudenlaisen aluepolitiikan läpi ajamisesta. Ne ovat 15 vuoden takaa, jolloin tehtiin silloisen keskustan ja Sdp:n välillä historiallinen kompromissi. Nyt tarvitaan samanlaista päättäväisyyttä, ja sitähan pääministerillä on ainakin muiden asioiden osalta ollut, ainakin siltä osin, mikä liittyy keskustaan.

Keskusta on omalta puoleltaan, rohkenen sen sanoa, valmis rakentamaan tällaista sopimusta omilla näkemyksillään ja tarvittaessa myös poliittisella tuella sillä ehdolla, että keskittyminen todella katkaistaan.

Pääkaupunkiseudun ja maakuntien yhteisen, käytän sanaa rohkeasti, Lippos-sopimuksen elementtejä voisivat olla esimerkiksi ja muun muassa osaamisverkoston täysimääräinen elinkeinopoliittinen hyödyntäminen, pääkaupunkiseudun peruspalvelujen turvaaminen sekä sen sisäisten erojen tasoittaminen, teknologiarahoituksen uudelleensuuntaaminen myös kasvukeskusten ulkopuolelle, kunta-, maaseutu- ja aluepoliittisten määrärahojen ainakin jonkin mittainen uudelleen kohdentaminen, pikkukaupunkien elinvoimaistamisohjelma ja paluumuutto-ohjelma sisältäen muun muassa verokannustimia paluumuuttoa haikaileville.

Tässä on esimerkkejä siitä, mitä niin sanottu uusi vahva aluepolitiikka voisi tässä ajassa olla. Tässä on vain esimerkkejä. Listaa voidaan haluttaessa jatkaa, mutta se ohjelma, Lippos-sopimus, täytyisi tehdä yhdessä, ja siihen keskustasta on osaltaan valmis. Nyt tarvitaan laaja kansallinen ja poliittinen yhteisymmärrys muuttoliikkeen tasapainottamiseen, sillä nykyisellään eläen vuosi toisensa jälkeen keskittyminen muuttaa Suomea muotoon, josta kaikki varmasti kärsivät muodossa taikka toisessa, eikä se hinta ole aina rahassa mitattavissa.

Näin kuvaamalla ja näin ehkä rakennettavalla Lippos-sopimuksella voitaisiin saada yhdeltä osaltaan politiikka takaisin politiikkaan. Markkinavoimien määräämä keskittyminen ja antaa mennä -politiikka ovat häpeäksi Suomen nykypolitiikalle. Ei tarvitsekaan ihmetellä ihmisten välinpitämätöntä suhtautumista politiikkaan ja äänestämiseen. Kun ei tehdä mitään, kun vain annetaan asioiden mennä, miksi siihen pitäisi suhtautua vakavasti, ainakaan myönteisesti? Poliitiikka, siis asioiden asettaminen tärkeysjärjestykseen, on tuotava politiikkaan, jotta kyettäisiin turvaamaan ehyt yhteiskunta, tasapainoinen alueellinen kehitys sekä turvalliset ja oikeuden-

mukaiset olot jokaiselle suomalaiselle. Ilman politiikkaa tämä ei ole mahdollista.

Ed. Ne p p o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Lipposen toinen hallitus jatkaa edeltäjänsä mukaisella linjalla. Tiukalla budjettipolitiikalla pidetään valtion menot kurissa, luodaan edellytykset talouskasvun jatkumiselle ja samalla ylijäämäisen budjetin avulla käydään käsiksi valtion valtaisaan velkataakkaan. Nyt talousarviossa esitettyä 6 miljardin markan lyhennyserää voisi vaikkapa kasvattaakin, mikäli valtion tulokertymä nousee arvioitua suuremmaksi, esimerkiksi valtionyhtiöiden myynnin seurauksena. Näin luomme tulevaisuudessa tarvittavia puskureita talouselämän lakien vuoksi vääjäämättä edessä olevan taantuman kohdatessa. Toivottavasti tuo taantuma on pitkällä tulevaisuudessa, vaikkakin jotkut ovat jo mananneet sen kohta olevan edessäkin. Kuitenkin ensi vuodelle näkyvät ovat hyvät.

Tuotannon kasvaessa voimme uusia työpaikkoja luomalla vaikuttaa myönteisesti pahimpaan ongelmaamme, työttömyyteen. Sen osalta alueelliset erot ovat kohtuuttoman suuret. Toimenpiteitä työttömyyden nujertamiseksi on jatkettava. Työttömyyden ohella kasvava muuttoliike tuo omat ongelmansa, jotka vaativat niin valtion kuin kuntienkin toimenpiteitä. Esteitä muuttoliikkeelle ei voi asettaa, mutta tällä kohden en täysin yhdy täällä nuoren ryhmätoverini, nuoren helsinkiläisen naisedustajan toteamukseen, että sieltä lähdetään vapaaehtoisesti. Totta toki viime kädessä tietenkin jokainen lähtijä tekee päätöksensä, mutta tekee sen pakon edessä, kun työtä ei ole. Mutta ei sieltä lähdetä etsimään elämänlaatua pääkaupunkiseudulta. Sitä on riittävästi Etelä-Savon kauniissa järvimaisemissa. Sieltä löytyy niin korkeakulttuuria kuin muutaakin kulttuuria aivan riittävästi elämän laadun takaamiseksi.

Muuttoliike voidaan padota vain luomalla aktiivisella toiminnalla työpaikkoja muuttotappioalueiden kasvukeskuksiin. Uskallan vastoin ed. Kääriäisen väitteitä väittää, että budjetti luo tälle edellytyksiä.

Hallitus lupaa ohjelmassaan verotuksen keventämistä, sillä kokonaisveroasteemme on kohtuuttoman korkea, mikä on seurauksena lamausosien budjettien tasapainottamisesta. Kokoomus on aina peräänkuuluttanut verotuksen keventämistä. Nyt edellytykset ovat olemassa, ja sitä niin työssäkäyvät kuin eläkeläisetkin odottavat. Tuntuville kevennyksillä turvataan kotimai-

sen kysynnän kasvun jatkuminen ja luodaan myös edellytykset maltillisille tuloatkaisuille.

Uusia työpaikkoja syntyy ennen kaikkea yrittämisen kautta. Siinä pk-yritykset ovat keskeisiä. Tulevissa ratkaisuissa on löydettävä myös keinot työn sivukulujen alentamiseen. Hallituksen on myös pikaisesti toteutettava lupaamansa yrittäjyysshanke, joka varmasti antaa uusia ratkaisumalleja yrittämisen edistämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi.

Tulevaisuuteen ja työllisyyteen panostaminen näkyy myös tutkimus- ja tuotekehitysrahojen lisäämisessä. Yhdessä yritysten kasvavan panostuksen kanssa on Suomi noussut näiden varojen kansantulo-osuudella mitattuna johtavien maiden joukkoon. Näitä panostuksia tarvitaan kilpailukykyämme säilyttämiseksi. Muun muassa tietoteollisuus tarvitsee lähivuosina jopa kymmeniätuhansia uusia työpaikkoja. Näin ollen koulutuksen ja tutkimuksen laatu- ja määrärahatarpeisiin on kyettävä vastaamaan kaikilla koulutuksen asteilla koko valtakunnan alueella.

Erityisesti peräänkuulutan, että maakuntien kehittämiseksi ja kilpailukykyyn varmistamiseksi tutkimus- ja tuotekehitysvaroja suunnataan myös niille alueille, jotka ovat vasta luomassa omia tutkimuksen ja tuotekehityksen osaamisrakteitaan ammattikorkeakoulujen yhteyteen tiedekorkeakoulun puuttuessa. Alueelliset tarpeet tulee ottaa huomioon, jotta maakunnissa esiin tulevat teknologian kehittämistarpeet jalostuvat uusiksi tuotteiksi ja työpaikoiksi. Näin voidaan luoda edellytyksiä uusien kasvukeskusten synnylle ja kehittymiselle. Se on mielestäni kokoomuslaista aluepolitiikkaa.

Maakunnat ovat suuntaamassa alkavalla rahastokaudella erityisesti ykköstukialueella valtaosan EU:n tukirahoista juuri osaamistason nostoon sekä tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Olen vakuuttunut, että yhdessä kotimaisten varojen kanssa saadaan uusilla hankkeilla kehityksen pyörä kääntymään toivottuun suuntaan: työpaikkojen lisääntymiseen ja muuttoliikkeen pysäyttämiseen. Aikaa tähän meillä on seuraavat kuusi vuotta. Rakennemuutoksen hallinta vaatii panostuksia ja myös riittävää päätösvallan antamista maakunnille. Siellä parhaiten tunnetaan niiden ongelmat ja myös tarpeet.

Talousarvion yleisperusteluissa todetaan, että hallitus tukee vahvojen, kansainvälisillä markkinoilla kilpailukykyisten kasvukeskusten luomista ja toisaalta kehitykseltään heikompien alueiden kuten Itä- ja Pohjois-Suomen kehittymistä. Talousarvio antaa mahdollisuudet kumpienkin

tavoitteiden toteuttamiseen. Tämä tahto tulee näkyä myös talousarviota toteuttavien viranomaisten käytännön toimissa niin keskushallinnossa kuin alueellakin. Kehitykseltään heikommille alueille tulee antaa edellytykset käyttää täysimääräisesti hyväkseen kansallisten ja EU-säädösten sekä EU:n ohjelmatyön suomia mahdollisuuksia.

Rouva puhemies! Seuraavaksi eräitä huomioita hallinnonaloittain.

Ulkoasiainhallinnon alueella tulee muun muassa Kosovon kriisin jälkihoito vaatimaan resursseja vielä vuosia eteenpäin. Balkanin tapaukset ovat selvästi nostaneet esiin monenlaiset tarpeet kriisinhallinnassa, johon Suomella tulee olla riittävät valmiudet. Se vaatii panostuksia, jotta voimme olla patoamassa kriisejä niiden syntyalueilla. Suomen aktiivisesti ajamat hankkeet Euroopan unionin kriisinhallinnan alueella vaativat myös riittävät resurssit.

Venäjän ongelmat jatkuvat, mikä korostaa Suomen asemaa Euroopan unionissa pohjoisen ulottuvuuden tavoitteiden toteuttajana. Lähi-alueyhteistyön puitteissa on varat suunnattava tulosta tuottaviin hankkeisiin, muun muassa ydinvoimaloiden turvallisuuden lisäämiseen sekä vesihuoltohankkeisiin Pietarissa. Hankkeet lisäävät turvallisuutta ja edistävät meille tärkeää Itämeren suojelua.

Oikeushallinnossa ovat edessä vesi-, maa- ja asunto-oikeuksien lakkaaminen ja tehtävien siirtäminen muiden viranomaisten hoidettaviksi. Ympäristöministeriön on luotava riittävä asiantuntemus vesiasioiden hoitamiseksi, mistä pieniä epäilyksen siemeniä on ilmennyt maakunnissa, sekä riittävät resurssit käräjäoikeuksille, jotta vältytään jo nyt edessä olevien käsittelyjen pitkitymiseltä.

Talousarvio on nimetty turvallisuusbudjetiksi. Sellainen se myös on, mikä näkyy muun muassa poliisin määrärahojen tuntuvana nostona. Valitettavasti saman menoluokan kohdalla Rajavartiolaitoksen määrärahoissa on laskua, vaikka laitos vastaa tärkeästä turvallisuussektorista ja sillä on omat tehtävänsä estää muun muassa huumeiden tuontia ja ihmisten luvaton tuloa Suomeen.

Ihmisten turvattomuus on lisääntynyt alati kasvavan huumeongelman ja raaistuneen väkivallan seurauksena. Siksi onkin painotettava, että poliisihenkilöiden määrä lisääntyy esitetyillä määrillä eikä varoja käytetä muihin tarpeisiin. Sellaisiakin ääniä ja epäilyksiä on kuulunut poliisikunnan keskuudesta julkisuudessa.

Sisäasiainministeriön vastuulla on nyt kansalaisten odotuksiin vastaaminen, joka tuli korostetusti esiin vaalien alla ja johti myös lupauksiin äänestäjille. Poliisin näkyminen on parasta ennaltaehkäisevää toimintaa. Myös hälytystapauksissa on avun paikalletuloaikoja pystyttävä nopeuttamaan maaseudulla, sillä ihmiset kokevat itsensä turvattomiksi, kun tietävät jo ennalta, että hätätapauksessa apu tulee kymmenien kilometrien etäisyydeltä lossien kautta. Tähän on tietenkin osasyynsä myös kihlakuntajaolla ja poliisin keskittämisellä kasvukeskuksiin.

Turvallisuuteen panostaminen näkyy myös puolustushallinnon varoissa. Kehitystyö tapahtuu eduskunnan hyväksymän puolustuspoliittisen selonteon pohjalta. Uskottavan puolustuskyvyn ylläpito vaatii panostuksia myös siirryttäessä uudelle vuosituhannelle. Tilanne lähialueillamme on säilynyt muuttumattomana.

Lisääntyvillä varoilla voidaan tehostaa udistunutta ja hyvin käynnistynyttä varusmieskoulutusta ja nostaa kertausharjoitettavien reserviläisten määrää tämänvuotisesta lähes nollatasosta 20 000 koulutettavaan, mikä ei kuitenkaan täysin vastaa selonteon mukaista tavoitetasoa. Hyvä näinkin.

Materiaalihankinnoissa painopiste siirtyy hävittäjähankinnoista Maavoimien kehittämiseen, jossa panostetaan valmiusprikaatien luomiseen. Erityisen tärkeinä on nähtävä panostukset kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden elinmahdollisuuksien turvaamiseen suorittamalla kaikki mahdolliset puolustusmateriaalihankinnat Suomesta ja luomalla riittävä pohjoismainen ja mahdollisesti myös tällä alalla Nato-yhteistyö. Kahdella uudella tilausvaltuudella luodaan edellytykset Ilmavoimien tuketumiselle sekä erityisesti tiedustelun, valvonnan ja johtamisen saattamiselle vastaamaan nykyajan vaatimuksia niin normaalioloissa kuin kriisiaikana. Ne ovat tärkeitä, jotta voimme seurata tilannetta lähialueillamme ja luoda riittävät valmiudet tarvittaessa toiminnan valmiuden kohottamiseen. Tulevaisuudessa painotan kuitenkin sitä, että varoja tulisi suunnata enemmän jokapäiväiseen toimintaan materiaalin sijasta, ettemme vuoden 2001 tarkistuspiiteessä joudu jälleen punnitsemaan, onko joitakin varuskuntia lopetettava, koska rahat eivät riitä niiden ylläpitoon.

Opetusalan osalta painotan erityisesti vaki-naistetuille ammattikorkeakouluille riittävien koulutus- ja tutkimusresurssien turvaamista vastaamaan ympäröivän maakunnan tarpeisiin tiedekorkeakoulun puuttuessa. Odotukset siellä

ovat suuret. Asiantuntemusta myös riittää yhteistoiminnassa alueen yrityselämän kanssa. Tämä on myös kokoomuksen peräänkuuluttama aluepolitiikkaa.

Hyvin myönteisenä on todettava liikuntaan ja nuorisotyöhön tehdyt lisäykset veikkausvoittovaroista, vaikka eivät ne vieläkään vastaa lain määrittämiä prosenttijakoja. Liikunnan alalla olisi paljon tehtävää, sillä liikunnalla myös luodaan nuorille edellytykset hyvälle elämälle jatkossa.

Maatalouden rakennemuutos jatkuu. Agenda 2000:n ratkaisut, vaikkakaan kaikki yksityiskohdat eivät ole vielä päätöksessä, ja kansallinen tuki antavat edellytykset maatalouselinkeinon jatkumiseksi ja puhtaiden suomalaisten elintarvikkeiden tuottamiselle.

Sukupolvenvaihdosongelmiin on löydettävä ratkaisu, vaikka hallitus ei ole budjettiesityksessä varannutkaan määrärahoja muun muassa luopumistukeen. Tätä edellyttävät lupaukset hallitusohjelmassa.

Kansallisen metsäohjelman liikkeellelähtö luo edellytykset saada riittävästi korkeatasoista raaka-ainetta Suomelle elintärkeän metsäteollisuuden tarpeisiin. Uusiutuvaan ja kotimaiseen raaka-aineeseen perustuva metsäteollisuutemme on tulevaisuudessakin, huolimatta tietotekniikan kehityksestä, eräs Suomen selviytymisen kivijalka, joka vaatii huolenpitoa.

Puun energiakäyttö on ilahduttavasti lisääntynyt ja lisääntyy edelleenkin. Muun muassa tänään tuli tieto Turun kaupungin päätöksestä rakentaa biotekniikkaan perustuva lämpövoimala. On tärkeää, että tuetaan niin nuorten metsien hoidossa kertyvän puun kuin myös päätehakkuissa syntyneen hakkuutähteen haketusta, jotka juuri edesauttavat kotimaisen energian käyttöä.

Liikenteen osalta budjettikirjassa todetaan, ettei sen mukaisilla rahoitustasoilla voida eräiltä osin taata nykyisten liikenneverkkojen kunnon ja arvон säilymistä. Se on valitettavaa ja näkyy myös käytännössä tämän vaikuttaessa muun muassa asuinpaikkakunnan valintaan, josta viimeksi viime maanantai-iltana sain konkreettisen esimerkin Itä-Hämeessä Hartolassa.

Aivan oikein hallitus lähtee siitä, että rakenteilla olevat hankkeet viedään loppuun. Kuitenkin selkeitä tarpeita on olemassa lisäpanostukseen tieverkoston rappeutumisen pysäyttämiseksi.

Eteläsavolaisena peräänkuulutan Viitostien peruskorjauksen jatkamista ja Savon-radan saa-

mista nopeiden junien liikenteelle soveltuvaksi kuin myös Savonlinnassa Kyrönsalmen siltatyön saamista päätökseen myös toisen siltaparin osalta.

Kerava—Lahti-oikoradalla on merkitystä koko Itä-Suomelle ja siksi on tärkeitä saada hankkeen suunnittelu käyntiin.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan lopuksi nostaa esiin veteraanien asiat. Juhlapuheissa nostamme heidät kunniakansalaisiksi. Olemme oppineet myös heiltä monia asioita: yksimielisyyden, yhteistoiminnan ja uskon tulevaisuuteen. Veteraanien hyväksi on tehty paljon, muttei riittävästi, ja paljon on vielä tehtävää, jotta kunniavelka voidaan maksaa. Aikaa ei ole paljon käytettävissä, sillä veteraanien keski-ikä on jo 80 vuotta.

Rintamamiesten joukossa on suuri joukko kaikkein vähäisimmän eläketurvan varassa toimeentulevia. Heille ei yksinkertaisesti ehtinyt kertyä riittävää eläketurvaa. Siksi olisi enemmän kuin kohtuullista löytää varat ylimääräisen rintamalisän korottamiseen veteraanijärjestön esittämään 45 prosenttiin entisen kansaneläkkeen lisäosan määrästä. Rahaa tähän tarvittaisiin 48 miljoonaa, kun vastaavasti rahaa säästyy ensivuonnakin noin 60 miljoonaa markkaa rintamamiesten poistuman johdosta.

Toinen veteraanijärjestöjen esittämä tärkeä kohde olisi veteraanikuntoutuksen saaminen jokavuotiseksi. Tällä luotaisiin veteraaneille edellytykset asua mahdollisimman kauan omissa kodeissaan ja luoda samalla heidän kaipaamaansa henkistä vireyttä. Nämä vaatimukset eivät ole kohtuuttoman korkeita, ja niihin myös Suomessa on varaa tämänhetkisen hyvän taloustilanteen vallitessa.

Hallitusohjelma antaa lupauksen jatkaa eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista. Tähän olisi nyt hyvät mahdollisuudet tehtäessä uutta tulopoliittista ratkaisua. Eläkeläisten lisätulot ovat nopeasti kansantalouden kierrossa, sen me kaikki tiedämme.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen talousarvio-ohjelma antaa edellytykset työttömyyden torjuntaan ja muuttoliikkeen pysäyttämiseen yhdessä Euroopan unionin rakennepoliittisten rahastojen tuomien edellytysten kautta.

Ed. K a n g a s : Arvoisa puhemies! Tässä aion antaa kyllä risujakin budjetista, mutta on siellä nyt joitain ruisujakin seassa.

Tässä salissa on puhuttu ylipäänä ylijäämäisestä budjetista, mutta kenen kustannuksella se on

ylijäämäinen? Budjetin sorvaaminen ei ole mikään helppo tehtävä, mutta siitä huolimatta en näe aihetta yhtyä aplodeihin, kun ajattelen, mitä tämä talousarvioesitys kansalaisille aiheuttaa. Tämä esitys ei ole heikkojen ihmisten esitys. Monet tärkeät ratkaisut ja painotukset eivät näy tässä budjettiesityksessä. Erityisesti vähävaraiset ihmiset, lapsiperheet, opiskelijat ja vanhukset joutuvat yksin kolehdin maksajiksi. Tämä budjettiesitys leikkauksineen on monelle nälkävuoden alkusoittoa samaan aikaan, kun rikkaat jatkavat porskuttamista.

Vaikka työttömyys on laskenut, niin silti työttömyys on viime aikoina ollut voimakkain sosiaalista eriarvoisuutta aiheuttava tekijä. Tuonne oikeiston suuntaan haluan muistuttaa, että työttömyysongelma on yhä polttava tavallisten kansalaisten parissa. Työllisyysasteen nostaminen ei saa unohtua, vaikka samaan aikaan olisi kädet täynnä muita ongelmia. Työelämän osalta odotan, milloin hallitus vihdoin kääntää katseensa tulevaisuuteen. Budjettiin on varattu 70 miljoonaa ikääntyneitten työttömien lisäkouluttamiseen ja epävarmoihin hankkeisiin työllistyä uusilla aloilla. Kyse on mielestäni suoranaisestä rahan hukkaamisesta ja hölmöläisten puuhastelusta, koska kipeimmin apua tarvitsevat tahot ovat muualla. Samaa aikaan uhkaa vaara, että työelämästä syrjäytyy 15 000 alle 25-vuotiaasta pitkäaikaistyöntöntä, ja meillä on suuret määrät muuttaman vuoden sisällä valmistuneita nuoria, jotka eivät ole tehneet päivääkään työtä. Nuorten syrjäytyminen vaatii nopeita toimenpiteitä.

Arvoisa puhemies! Liikenne- ja kuljetusyhteysien osakseen saamaan painotukseen ei voi olla tyytyväinen. Monin paikoin Suomea tiestö on luvattoman huonossa kunnossa varsinkin haja-asutusalueilla, missä välimatkat ovat pitkät, tai Keski-Suomessa, jonka kautta kulkee vilkas liikenne maan eri osien välillä. Tiestön ylläpito vaatii aivan erilaisia summia kuin nyt on budjettiin kirjattu. Ihmettelen kokoomuslaisten tarmoa ajaa alueellista kuljetustukea alas, kun otetaan huomioon ne myönteiset vaikutukset, jotka kuljetustuella on aluepoliittisesti.

Yritystoimintaa pitää olla Kehä III:n pohjoispuolellakin. Kuljetustukea tarvitaan maan tasapainoisen alueellisen kehityksen tukemiseksi ja muuttoliikkeen ja työttömyyden hillitsemiseksi. Läntisessä naapurimaassamme Ruotsissa tämä on oivallettu meitä paremmin.

Asuntorakentamisen lisäämisellä oltiin lama-ajan harjalla pahasti myöhässä. Valtion tukeman vuokra-asuntorakentamisen kasvava tarve on

näkynyt kaiken aikaa rinnan neliöhintojen ja vuokrien karkaamisen kanssa. Asuntopula suurissa kasvukeskuksissa on huutava. Käydyssä arvokeskustelussa tämä huoli on kuulunut, mutta tekosten tasolla budjettiesitys jää pätkäksi asuntotuotantotarpeeseen nähden. Asuntojen tarjontaa on lisättävä entisestään, jottei kysynnän ja tarjonnan välinen ero jää liian suureksi ja näin vääristä hintojen kehitystä. Asuntotuotantoa on kiihdytettävä, mutta tarvitaan järempiä työkaluja kuin lainojen korkovähennysoikeuteen puuttuminen. On keksittävä keinoja, joilla on laajempia vaikutuksia. Kiinteistöveroä pitäisi kohdistaa uudella tavalla. Ensisijaisesti tulisi verottaa muita kuin kotina asuinkäytössä olevia kiinteistöjä. Kiinteistöveron nostaminen entisestään tuntuu kohtuuttomalta.

Ympäristönsuojelun osalta pitää tehdä selvää arvovalintoja. Ilmansuojelun edistämiseksi pitäisi suosia joukkoliikennettä yksityisautoilun kustannuksella ja suurissa kaupungeissa laskea matkalippujen hintoja tuntuvasti, jotta julkisista liikennevälineistä tulisi todellinen vaihtoehto omalle autolle.

Ympäristönsuojelua on mielestäni myös se, että huolehditaan suomalaisesta metsästä tekemällä metsänhoito- ja metsänparannustyöt ajallaan. Näin turvataan Suomelle elintärkeän metsäteollisuuden puun tarve. Tässä budjetissa kuu-luu rahoituksen tähän löytyä.

Omaa maakuntaani Keski-Suomea, täytyy näin sanoa, on kohdeltu kaltoin rahan jaossa yliopiston määrärahoja lukuun ottamatta. Kuitenkin opiskelijoitten asema on yhtä huono kuin muuallakin. Opiskelijoitten asuntotilanne on kaikissa yliopistokaupungeissa ja suurissa kasvukeskuksissa heikko. Lisäksi tuntuu rikolliselta, että opiskelijoilta kehdattiin leikata opinto- ja asumistukea. 2 500 markan menettäminen vuositason tasolla tuntuu ikävänä viiltona ennestään tonnikala- ja ananaspitoisissa ruokavaliossa.

Arvoisa puhemies! Tällä menolla tulevaisuudessa meillä on tuntumaa sosiaali- ja terveydenhuoltoon enää sanoisiko kansansatujen välityksellä. Nimittäin terveydenhuollon varojen leikkaaminen kunnilta 350 miljoonalla markalla on melkoinen isku kansanterveydelle. Inhimillinen kärsimys ja turvallisuus jäävät jalkoihin budjetin rustaamisessa tässäkin asiassa. Pahiten leikkaukset tuntuvat työttömien, nuorten, eläkeläisten ja lapsiperheiden hyvinvoinnissa.

Kansantalouden kehitys näyttää suhteellisen hyvältä. Siksi ihmetyttääkin, että vastuunkantajaksi pistetään opiskelijat, eläkeläiset ja työttö-

mät, kun luulisi, että raha voidaan ottaa jostain muualtakin. Mikä kiire on aloittaa keskustelu valtion velkojen takaisinmaksusta, kun ilmassa leijuu pelko kuntatalouden kiristämisestä entisestään ja terveydenhuollon supistamisesta tilanteesta, jossa talousennusteita nostetaan koko ajan ylöspäin?

Surulliseksi minut tekee tämän hallituksen ensimmäinen budjettiesitys siksi, että siitä puuttuu ajatus yhteisvastuusta ja solidaarisuudesta heikkoja ja vähävaraisia kohtaan, vaikka työllisyys paranee kaiken aikaa ja talous kasvaa. Mitä on tapahtumassa toisesta ihmisestä välittämiseksi ja rohkeudelle ottaa vastuu ikääntyneistä ja työttömistä sekä nuorista ihmisistä?

Mutta pitää antaa hallitukselle ruusujakin, kun niitä lupasin. Hyvää tässä budjetissa on se, että esikoulutus tulee voimaan, työttömyys on laskenut aika huomattavasti ja saatiin menokatot sairauskuluille, joka koskee 90 000:ta tämän maan vähävaraista ihmistä, ja se on rahassa noin 250 miljoonaa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Voisi oikeastaan lyhyesti todeta, että kun ed. Kankaan puheenvuoro sisälsi valtavan pitkän määrän kritiikkiä ja risuja ja vain yhden lyhyen kohdan kiitosta, siihen voisi yhtyä ja sillä kuitata tämän oppositioista tulevan puheenvuoron, mutta se nyt ei ihan minulle riitä.

Tosin eilenhän jo ministeri Niinistö puhui vasemmisto-oppositiosta. Virallisestihan ei sellaista pitäisi olla, mutta ilmeisesti meillä kuitenkin on vasemmisto-oppositio täällä, ja ed. Kangas varmasti on siinä yksi kantava voima. Toivottavasti se sitten näkyy tämän budjetin monien epäkohtien korjaamisessa syksyn aikana.

Arvoisa puhemies! Keskustelussa on aika paljon puhuttu budjetin laadintamenettelystä ja kehysmenettelystä. Siitä ajattelin itsekin muutama sanan todeta. Ensinnäkin hallitusohjelma on tietysti valtiontalouden hoidon perusasiakirja ja sen hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat tämän vuoden keväällä hyväksyneet. Myös tämä vasemmisto-oppositio on sen hyväksynyt ja on tosiasiasa hallitusrintamassa mukana, ja myös vasemmistoliiton ministerit ovat tämänkin hallituksen budjettiesityksen antaneet eduskunnalle.

Hallitusohjelma on siis perusrunko taloudenpidolle. Sitten normaalivuosina, ei näin vaalivuonna mutta normaalivuosina, hallitus helmi-maaliskuussa hyväksyy kehykset. Niitä ei tuoda eduskuntaan nykymenettelyssä, enkä näe sitä niin kovin tärkeäksi, että niitä eduskuntaan tuo-

taisiinkaan. Ne ovat hallituksen yhteisesti sopima linja ministeriöille laatia tulevan vuoden budjetti, ja siitä voidaan käydä keskustelua eri tilanteissa eduskunnassa, mutta en näe kovin arvokkaana sitä, että täällä erityiset pitkät keskustelut kehyksistä käytäisiin.

Se on enemmistöhallituksen työtä, ja hallitus nauttii eduskunnan luottamusta, mikäli se sitä yleensä nauttii, ja näin sitten asiat etenevät. Kesällä sitten hallitus tekee kehystensä mukaisesti tai niistä poiketen budjettiesityksen, joka annetaan eduskunnalle näin alkusyksystä, ja eduskunnalla on kaikki valta tämän budjetin suhteen tehdä ne tärkeät korjaukset, jotka nytkin ovat välttämättömiä. Eri asia on sitten, että monet hallituspuolueet ovat antaneet yhdelle hallituspuolueelle vallan niin, että jos muutoksia aiotaan täällä tehdä, niin kaikkien pitää olla yksimielisiä. Esimerkiksi opiskelijoiden asumistuen järjetön ja kohtuuton muutos, joka nyt on käsiteltyssä, tuskin etenee. Jos yksi hallituspuolue, niin kuin näyttää, ei sitä hyväksy, koko muu hallitusrintama on sidottu siihen. Näin eduskunnan valta on annettu yksin käsiin. Se on tietysti aivan tarpeetonta eikä näin pidä menetellä. Mutta sitä ei millään tavalla muuta kehyspäättöksen käsittely eduskunnassa joskus keväällä alkuvuodesta, jolloin esimerkiksi monet tuloperusteet ovat vielä aika lailla epävarmat tulevan vuoden osalta.

Siis katson, että tämä järjestelmä meillä sinänsä on hyvä, jos eduskunta on ryhdikäs ja käyttää sille kuuluvaa budjettivaltaa ja lainsäädäntövaltaa. Kehykset ovat kuitenkin eduskunnan käsissä yli hallituksen. Jos kehykset eivät sitten ole kohdallaan ja budjetti niiden mukaan kohdallaan, tietysti hallitus joutuu siitä sitten tilille ja mahdollisesti kaatuu. Sekin on normaalia parlamentarismin. Tässä suhteessa en tätä byrokratiaa lisääisi kovinkaan innokkaasti näiden uusien muodollisten päätösten täällä tekemisen lisäämisellä.

Arvoisa puhemies! Eräitä budjettiesitykseen liittyviä kysymyksiä sitten. Ensinnäkin olen hämmästynyt siitä, että tämä hallitus, jossa kuitenkin vasemmisto on vahvana mukana, on edelleen leikannut työllisyyden hoitamiseen osoitettuja varsinaisia määrärahoja. Vuosi sitten samassa keskustelussa kävin läpi, mitä hallitus teki tälle vaalivuodelle, kun se budjettia laati. Nyt, kun katsoo näitä samoja työministeriön pääluokan menoja, määrärahakehitystä, täytyy sanoa, että linja pitää ja se on täysin kohtuuton erityisesti maakuntien osalta, joissa nämä työllisyyismäärä-

rahat ovat poikkeuksellisen tarpeellisia pitkäaikaistyöttömyyden, nuorisotyöttömyyden ja yleensäkin työttömyyden kurissa pitämiseksi ja myös sitten aluepoliittisen tehokkaan toiminnan ylläpitämiseksi. Kun näin tapahtuu kuin hallitus nytkin esittää, ei ole toivoakaan, että maaseudun ja maakuntien väestön pakeneminen Ruuhka-Suomeen pysähtyisi.

Muutama esimerkki. Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle oli viime vuonna 807 miljoonaa markkaa ja on ensi vuonna 250 miljoonaa markkaa, eli alle kolmasosa viime vuoden tasosta on ensi vuodelle. Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille on tänä vuonna 917 miljoonaa markkaa, ensi vuonna 800 miljoonaa markkaa. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin olivat viime vuonna 255 miljoonaa markkaa. Ensi vuodelle hallitus esittää alle kolmannesta tästä, 85:tä miljoonaa markkaa.

Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi olivat viime vuonna 261 miljoonaa markkaa, ensi vuodelle 116 miljoonaa markkaa eli alle puolet viime vuoden tasosta. Nämä ovat suoraan työllisyyteen vaikuttavia rahoja, joiden merkitys on todella keskeinen maakunnissa, joissa ei Nokiaa ole eikä luonnollista työpaikkakehitystä ole. Kun näin hallitus näihin koskee, on aivan selvää, että väestön muuttoliike vain kiihtyy. Tämä on yksinkertainen tosiasia, että näiden vaikutus on tavattoman suuri.

Maakunnan kehittämisraha — joka ei tietysti ole sinänsä työllisyysmääräraha, mutta sitähan jaetaan tuonne maakuntiin, joissa kehitys on heikompaa — on tänä vuonna 112,5 miljoonaa markkaa. Ensi vuodelle hallitus esittää 32,5:tä miljoonaa markkaa eli kolmasosaa tämän vuoden tasosta ensi vuodelle. Se on raju leikkaus, todella raju leikkaus. Kysyn vain, mistä EU-vastinrahat löytyvät, kun näin tapahtuu tällä kohdalla. Mistä löytyy maakunnissa vastinrahat, jolloin saataisiin EU-rahat käytettyä? Ei kunnilla ole varaa korvata tällaista summaa, kun kuntien talous muutoinkin kiristyy.

Näistä isoista miljoonaluvuista tulee leikkauksina miljardeja. Yhteissummana ne ajavat maaseutua ja maakuntia ahdinkoon. Nuori työvoima joutuu näiden takia lähtemään pois, ja kasvukeskukset, erityisesti pääkaupunkiseutu, joutuvat ottamaan vastaan nämä ihmiset, ja yhteiskunta maksaa sen infrastruktuurin, asunnot, liikenteen, sosiaali- ja terveystalouden ja muut koulupalvelut, joitten käyttäjäkunta hallitsemattomasti ja rajusti kasvaa. Niitä menoja ei tarvitsi ottaa vastaan, jos harjoitettaisiin näillä määrä-

rahoilla tehokasta, järkevää aluepolitiikkaa. Onko se sitä vanhanaikaista aluepolitiikkaa vai ei, minusta se on aivan yksi lysti, onko se vanhanaikaista vai nykyaikaista, vanhaa vai uutta, kunhan se on tehokasta. Sitä me tarvitsemme tässä maassa, ennen kuin meiltä on kolme neljäsosaa tai neljä viidesosaa maasta autiota ja tyhjää.

Tähän linjaan pitää saada muutos ja leikkauslinja näissä maakuntien kehittämisen kannalta keskeisissä rahoissa tulee lopettaa ja kääntää ne kasvuun. (Ed. P. Salonen välihuuto) — Ed. P. Salo, se on juuri näiden määrärahojen lisääminen, joilla tuetaan työpaikkojen syntymistä ja ylläpitoa maakunnissa. Se on aivan yksinkertaista, mutta tämä on tietysti nyt valittu linja, johon myös vasemmisto on antautunut. Tämä on kokoomuksen linja. Ymmärrän sen, että ed. Salo ei tätä suvaitse kuunnella, että tätä kritisoidaan.

Pienen pieni murunen tässä kokonaisuudessa on alueellinen kuljetustuki, jota hallitus ei aio jatkaa. On häpeällistä, että siitä napataan pois. Se on kuitenkin pienyrityksille tarkoitettua, suurille sitä ei enää annetakaan, ja kun siitä otetaan loputkin pois, se on vallan käsittämätöntä. Miten ihmeessä te selvitätte sen maakunnissa ihmisille, yrityksille, että näin menetellään? Hävettää suostaan tällainen politiikka.

Sama linja tietysti näkyy ja vaikuttaa esimerkiksi tierahoissa, jotka ovat varsin alhaisella tasolla ja jotka kohdistuvat nyt tietysti ruuhkautuvan pääkaupunkiseudun ja Etelä-Suomen hyväksi, nekin vähät varat, mitä on. Totta kai täällä on kova tarve, mutta se samalla ruokkii sitä alueellista kohtuutonta kehitystä, joka meillä maassa on hurjana, hurjempana kuin koskaan.

Mielestäni myös t&k-rahojen eli teknologiara-
hojen, jos sitä termiä käyttää, alueellista porras-
tamista tulisi nyt vakavasti harkita, että ne mak-
settaisiin suurempina maakunnissa ja pienempi-
nä täällä Ruuhka-Suomessa. Nythän ne menevät
lähes täysin pääkaupunkiseudulle. Se on täysin
tarpeetonta, ja tämä malli vain kiihdyttää epäter-
vettä alueellista kehitystä.

Arvoisa puhemies! Nämä tekijät ovat todella suuri kysymys tässä koko maassa, kansantalou-
dessa ja alueellisessa kehityksessä, ja minä väi-
tän, että tästä politiikasta koko kansantalous ja
koko Suomen kansa kärsii sängen suuresti nyt ja
tulevaisuudessa entistä enemmän kahdellakin ta-
valla. Kärsitään siellä menetyksinä ja täällä kas-
vavina ongelmoina.

Arvoisa puhemies! Sitten sosiaalisesta puolesta
budjetin osalta totean lyhyesti, että vaalien
edellä kaikki puolueet, erityisesti vasemmalla,

kuuluttivat, että eläkeläisten kohtelu muuttuu vaalien jälkeen. Esimerkiksi nykyinen ministeri Martti Korhonen vaalien edellä vakuutti kirkaasti, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus loppuu, jos vasemmistoliitto on vallassa. Vasemmistoliitto on hallituksessa, leikkaus jatkuu. Ylimääräinen sairausvakuutusmaksu säilyy. Se on jätetty ratkaistavaksi tupopöytiin, jonne se ei kuulu. Indeksijärjestelmän epäoikeudenmukaisuus jatkuu. Tasokorotus pienimpiin eläkkeisiin tulee vasta vuosien kuluttua. Missä ovat eläkeläisille annetut lupaukset? Petetty, unohdettu, jätetty täysin hoitamatta. Nyt on kuitenkin Lipposen toisen hallituksen ensimmäinen budjetti, jossa olisi voinut antaa pientä valoa siitä, että vaalilupaukset muistetaan edes pari kolme kuukautta. Näin ei ole tapahtumassa.

Opiskelijoiden kohta tuli jo mainittua, se on käsittämätöntä. Toki säästökohteita on etsitty, jotta hyvätuloisten veronkevennyksille löydetään tilaa.

Edelleen kuntien taloutta pyritään hoitamaan terveydenhuollon maksuilla eli sairaiden maksurasituksen korottamisella. On käsittämätöntä, että sairaat pannaan maksamaan kuntien talousvaikeudet. Sitä en voi hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Sitten asuntopolitiikasta muutama sana. Hallitus teki viimeisenä päivänä elokuuta kuuluisan asuntopoliittisen paketin. Mutta kun siitä lukee esimerkiksi Kansan Utisista, joka sentään on asuntopoliittisen puolueen pää-äänenkannattaja, tämä seitsemän kohdan ohjelma ei lupaa käytännössä yhtään mitään. Täällä annetaan mahdollisuuksia, luvataan neuvotella, luvataan päättää erikseen, luvataan selvittää, toivotaan suosituksia, siirretään jotakin ja asetetaan valmisteluun.

Tällaisia lupauksia on, mutta mitään konkreettista ei ole asuntopoliittikkaan tältä pohjalta tulossa ainakaan toistaiseksi. Nämä ovat kaikki tulevaisuuden varassa. Näyttää siltä, että niiden täyttämiseen ei rahaa löydy, ja kun rahaa ei löydy, ei myöskään asunto-ongelmiin varmastikaan löydy ratkaisua. Tietysti tehokas aluepolitiikka, josta aiemmin paljon puhuin, olisi paras ja viisain ratkaisu asunto-ongelmiin. Siihen pitäisi panostaa, eikä tällaista onttoa pakettia tarvitsisi edes suositella.

Arvoisa puhemies! Minäkin haluan lopettaa hieman positiivisemmin ja todeta, että onhan budjetin peruslinja sikäli oikea, että tähän taloustilanteeseen nähden sen pitääkin olla kireä. Sen pitää olla ylijäämäinen, mutta ei kireän ja ylijäämäisen budjettiesityksen tarvitse olla epäsuosia-

linen eikä alueellisesti epäoikeudenmukainen ja alueellista kehitystä vääriin suuntaan kiihdyttävä.

Ed. K a r h u : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Kesälomalla lehdistä budjettineuvottelujen edistymistä seurattessani oli mukava huomata hallituksen yhteistyön sujuvan varsin sutjakkaasti. Jouhe riihi antoi hyvän kuvan hallitusyhteistyön toimivuudesta.

Nyt tuon riihen hedelmiä valtion ensi vuoden talousarvioesityksestä lukiessani olin tyytyväinen budjetin työllisyyttä ja talouden kasvua tukevaan yleislinjaan. Erityisesti haluan kiittää sitä, että suurta valtionvelkaamme päästään lyhentämään. Velanlyhennykseen varattu summa, 6 miljardia, on toki reilun 400 miljardin velan kokonaissummaan nähden pieni, vähän kuin se tunnettu kärpäsen jätös valtameressä, mutta suunta on oikea. Tästä on hyvä jatkaa tulevina vuosina velkakuorman pienentämistä, jotta tulevat sukupolvet pääsisivät aikanaan aloittamaan puhtaammalta pöydältä.

Myös valtiontalouden suunniteltu ylijäämäisyys oli myönteistä luettavaa. Suhdanteiden aallokossa huipulta on tultava aina joskus alaspäin, ja näin saadaan valtiolle pahan päivän varalle hiukan pelivaraa. Tuota pelivaraa tullaan tarvitsemaan myös väestön ikääntymisen vuoksi viimeistään niin sanottujen suurten ikäluokkien tullessa eläkeikään.

Suomen talouskasvu on ollut nopeampaa kuin EU-maissa keskimäärin, ja hallituksemme toimiva linja onkin huomattu myös ulkomailla. Maamme kansainvälistä luottokelpoisuusluokitusta on nostettu.

Myönteisistä asioista haluaisin nimetä yksityiskohtaisemmin muun muassa työvoimapolitiittisten erityistoimenpiteiden kohdistamisen vaikeimmin työllistyviin pitkäaikaistyöttömiin. Tämä on erittäin tärkeää, sillä tehtyjen tutkimusten mukaan köyhyys ja ennen kaikkea syrjäytynisyys periytyvät sukupolvelta toiselle. Vaikuttamalla vanhempien tilanteeseen tuomme samalla valoa perheen lasten tulevaisuudenuskoon ja mahdollisuuksiin selviytyä ja menestyä yhteiskunnassa.

Tyytyväisyydellä otin myös vastaan panostuksen työssä jatkamisen tutkimus- ja toimenpiteohjelmaan, koululaisten iltapäivätoiminnan laajentamiseen sekä nuorison syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn. Tosin näissä hyvien aikomusten lisäksi olisin mielelläni nähnyt myös enemmän taloudellista panostusta, erityisesti hyvää hedel-

mää kantavan ennalta ehkäisevän nuorisotyön alueella.

Myös poliisin saama suuri lisämääräraha henkilöstömenoihin on tervetullut ja näkyy toivottavasti ennen kaikkea yleisen turvallisuuden nousuna ja lisäresursseina esimerkiksi talous- ja huumarikollisuuden kitkemisessä.

Tässä oli joitain budjettiesityksen hyviä asioita.

Vaikka niin sanotut isot linjat ovat kohdallaan ja suunta oikea, sisältää talousarvioesitys mielestäni joitain kipupisteitä, osa niin kolottavia, että haluan ilmaista huoleni niiden johdosta. Vahvoin painotuksin toivonkin, että myönteisen talouskasvun tilanteessa valtiontalouden vahvistaminen voisi jatkua ilman yhteiskunnallisten palveluiden ja sosiaaliturvan heikentämistä ja leikkaamista, erityisesti, kun höylänvedot tuntuvat kohdistuvan kipeimmin jo muutenkin tiukalla oleviin talouksiin.

Arvoisa puhemies! Haluan ilmaista huoleni seuraavien asioiden johdosta:

Maamme suuri eläkeläisväestö saa jälleen keran jäädä odottamaan oikeuksiaan. Mielestäni hallitusohjelmassa sovittu eläkeläisten korotetun sairausvakuutusmaksun alentaminen olisi pitänyt aloittaa heti tässä tämän hallituksen ensimmäisessä talousarviossa, etupainotteisesti. (Ed. S. Kanerva: Hyvä, Saara!) Alenemisen odottaminen ja sen sitominen tuleviin ratkaisuihin on mielestäni epäoikeudenmukaista eläkeläisiä kohtaan. Hehän eivät istu tupopöydässä.

Kovasti ihmetyttää myös hallitusohjelmaan selkeästi kirjatun pääomaveroprosentin noston sitovan päätöksen lykkääminen tuonemmaksi. Onko niin, että joissain kohdin hallitusohjelma joustaa, joissain ei? Aika näyttää.

Hallitusohjelman hengessä haluaisin pysyä myös määriteltäessä opiskelijoille suuntautuvaa asumistukea. Leikkauksilla vaikeutetaan aina heikoimmista oloista tulevien opiskelijoiden tasapuolista mahdollisuutta kouluttautua haluamaansa ammattiin. Selvää on myös, että puutteellinen toimeentulo vaatii opiskelijalta enemmän esimerkiksi työntekoa opintojen ohessa ja siten osaltaan hidastaa valmistumista.

Opiskelijoille suuntautuvaan ja myös muuhunkin kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon olisikin tulevaisuudessa panostettava voimakkaasti, jotta kasvukeskusten asuntojen kysyntä ja saatavuus kohtaisivat toisensa. Vauhdikkaampi kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen rakentaminen pitäisi myös osaltaan yksityisten vuokramarkkinoiden hintatasoa kurissa, ja var-

muudella myös kotitalouksien kiinnostus lainanottoon vähenisi, kun todellinen vaihtoehto omistusasumiselle olisi olemassa. Rahaa asuntorakentamiseen voidaan ohjata esimerkiksi julkisen rakentamisen sektorilta. Mielestäni eduskunta voisi nyt näyttää tässä esimerkkiä ja siirtää lisärakennuksensa rakentamisen jonnekin tulevaisuuteen.

Työllistämistukeen varatun määrärahan supistaminen osuu yhteen kipupisteeseen. Vaikka tuki onkin ensiapua, on ensiapu joissakin olosuhteissa elintärkeää, jotta sen kohde pysyisi kiinni työelämässä ja yhteiskunnassa yleensä. Tuen vähentämisellä voi olla seurauksia, jotka pitkässä juoksussa osoittautuvat kustannuksiltaan huomattavasti säästöjä suuremmiksi.

Viimeisenä, muttei missään nimessä vähäarvoisimpana huolenaiheenani otan esiin suunnitellun sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen nostamismahdollisuuden, jota uskon useimpien kuntien käyttävän. Maksujen nosto maksukatoista huolimatta tulee osumaan pahiten juuri pienituloisiin palveluiden käyttäjiin. Näin toimenpide tulee varmasti näkyviin kustannuspaineena toimeentulotukipuolella. Kuntien saama lopullinen hyöty jää arvatenkin varsin olemattomaksi. Toivoisinkin, että sosiaalipuolen maksujärjestelmää kehitettäisiin kokonaisuutena siten, ettei uusia tukiloukkuja, jotka rasittavat ennen kaikkea lapsiperheitä ja pienituloisia eläkeläisiä, pääsisi syntyään.

Arvoisa puhemies! Me suomalaiset olemme useissa selvityksissä halunneet ensisijaisesti säilyttää hyvän sosiaaliturvamme ja mainiot, kaiken kansan saatavilla olevat terveydenhoitopalvelumme jopa korkeampien verojenkin kustannuksella. Ehkä siis kuitenkin olisi syytä vielä miettiä mahdolliset syksyiset veronalennukset uudelleen ja pyrkiä säilyttämään kaikille tasapuoliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sellaisilla hinnoilla, etteivät ne jaa meitä kahden kerroksen väkeen.

Antamani kritiikki on tarkoitettu rakentavaksi ja toivon mukaan huomioon otettavaksi. Yhteenvetona haluan sanoa, että mielestäni budjettiesityksen päälinjat ovat hyvät ja ne selkeästi tähtäävät Suomen talouden kurssin pitämiseen oikeassa, hyväksi havaitussa suunnassa. Pieniä, mutta tavalliselle ihmiselle hyvinkin tärkeitä linjauksia toivon tarkistettavan vielä ainakin hallitusohjelmassa kirjatun kirjaimen mukaisiksi.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi toteen hallituspuolueen kansanedustajana — pyynnöstä vastauksena ministeri Niinistölle — että henkilö-

kohtaisesti suorastaan pursuavalla innolla otan vastaan mahdollisuuden käydä myös meidän rivi-kansanedustajien tasolla todellista keskustelua budjetista jo ennen hallituksen talousarvioesityksen valmistumista, ministerin ehdotuksen mukainen menettely kun takaisi sen, että me hallituspuolueiden kansanedustajat saisimme sanamme sanotuksi ajoissa ja voisimme tässä vaiheessa vilpittömästi sitoutua talousarvioesitykseen, niin sen suuriin kuin pieniinkin linjoihin.

Ed. R y y n ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tässä lähetekeskustelussa on mielestäni aivan ilahduttavasti oltu nyt palauttamassa politiikkaa politiikkaan eli käyty sitä todellista arvokeskustelua, jota on peräänkuulutettu, ja jopa yli perinteisten tiukkojen oppositio—hallitus-rajojen. Ei eduskunta saakaan tyytyä pelkkään budjettitekologiaan, vaan sillä on oltava aito mahdollisuus käyttää budjettivaltaansa epäkohtien korjaamiseen. Haluaisin kuitenkin muistuttaa siitä, että parlamentaarisen vastuun toteutumisen kannalta ratkaisevia ovat vasta ne teot, eivät pelkät puheet. Tämä on ehkä syytä entistä selkeämmin tuoda esille sitten, kun on tekojen eli päätösten ja äänestysten aika.

Toivoisin kuitenkin, että arvokeskustelua voitaisiin käydä näkemyseroista huolimatta toistemme arvovalintoja ja toistemme huolenaiheita kunnioittaen ilman minkäänlaista halventavaa leimaamista. Jotenkin kuvittelin, että oltuani poissa täältä yli neljä vuotta ei aluepolitiikan, maaseudun ja alkutuotannon puolustajaa enää täällä leimattaisi jonkinlaisen vanhakantaisen mustamaalajaajan leimakirveellä, mutta kyllä vain sellainen asenteellinen leimaaminen tuntuu täällä edelleen olevan vallalla ainakin tietyillä tahoilla.

Kuitenkin esimerkiksi ajankohtaisessa eurooppalaisessa keskustelussa kaikkein tärkeimpiä aiheita ovat elintarviketurvallisuus, eettisesti ja ekologisesti kestävät tuotantotavat ja luonnonvarojen käyttö sekä tasapainoisen alueellisen kehityksen ja kilpailukyvyyn turvaaminen juuri tietoyhteiskunnassa.

Kun katsoin juuri uutislähetystä, siellä oli välähdys Ranskan mielenosoituksista, joissa vastustettiin tuontiruokaa, noustiin voimakkaasti puolustamaan omaa ruokatuotantoa, kansalaisten oikeutta omaan ruokatuotantoon. Tietysti vastustettiin erityisesti amerikkalaista tehotuotantoa, tuontiruokaa, ja siinä erityisesti todettiin, että myös parisiilaiset, kaupunkilaiset, yhtyvät tähän mielenosoitukseen ja liikkeeseen. Tässä olisi varmasti asenteellisestikin paljon opittavaa.

Alue- ja maatalouspolitiikan kohdallahan tietysti EU:n Agenda 2000 -esitys raamittaa tätä todellisuutta, ja esityksen mahdollisimman tehokkaaseen toteuttamiseen myös budjetin pitäisi antaa eväitä. En suinkaan aio käyttää maatalouspoliittista puheenvuoroa. Tähänkin asiaan varmasti löytyy paljon parempia asiantuntijoita.

Mutta haluaisin kuitenkin todeta tätäkin ajankohtaista eurooppalaista keskustelua ajatellen, että tuntuu masentavalta katsoa budjettilukuja, jotka kertovat esimerkiksi kansallisen tuen leikkaamisesta, luopumistuen poistamisesta ja ympäristötuen heikentämisestä. Kaikki tämä tapahtuu tilanteessa, jossa meidän varmasti pitäisi kantaa syvää huolta siitä, onko meillä jatkossa enää puhtaan suomalaisen ruoan tuottajia.

Kyse on koko elinkeinon kannattavuudesta, ei siitä, ettei meillä jo olisi hyvin paljon tämän alan uuttakin osaamista, tuotekehittelyä, verkostoitumista aina markkinointia myöten. Tätä kaikkea pitää tuki edelleenkin voimakkaasti kehittää. On tuotteistettava suomalaisen maaseudun kansainvälisestikin hyvin ainutlaatuisia tuotteita, niin maan, veden kuin metsän tuotteita ja luontoja elämysmatkailua. Mutta maaseudun selkärangan ja siihen liittyvät uudet mahdollisuudet turvaa vain kannattava perustuotanto.

Arvoisa puhemies! Muutama ajatus alueellisesta kehittämisestä. Täällähän on moneen kertaan jo näin pitkälle ehtineessä keskustelussa todettu ruuhkautumisen aiheuttamat suuret ongelmat erityisesti pääkaupunkiseudulla. Kun talous ja etenkin asuntomarkkinat häiriintyvät ja ylikuumenevat pääkaupunkiseudulla, suurissa kasvukeskuksissa, kyllä sen vaikutus valitettavasti tuntuu koko maassa. Eikö nyt olisi jo aika huomata, millaisen riskin yhteisenkin rahapolitiikan oloissa muodostaa juuri liian keskittynyt aluetalous? Se on erittäin altis ylikuumenemiselle, niin kuin olemme nähneet. Nyt tavattoman vuolaana jatkuva muuttovirta juuri tätä kärjistää. Eikö nyt olisi korkea aika tarttua syihin eikä vain seurauksiin? Siksi myös budjetin kautta välineitä tasapainoisempaan aluekehitykseen on vahvistettava. Se on kaikkien etu. Se on sijoitus, jolla estämme nykyisen hallitsemattoman muuttoliikkeen aiheuttamia kustannuksia, resurssien tuhlausta.

Itä-Suomen kehittäminen EU:n ykköstuki-alueena on budjetissa tekstitasolla erittäin hyvin kirjattu. Moneen kertaan on kaikkien Itä-Suomen maakuntien edusmiesten ja -naisten toimesta hyvin yksimielisesti vaadittu riittävän kansallisen vastinrahan varaamista ja muutenkin todelli-

sen lisäarvon saamista tällä tukikaudella, joka varmasti — me Itä-Suomessa sen hyvin tiedämme — on viimeinen hetki muuttaa tämän kohtalokkaan kierteen suuntaa ja saada koko alue vakaammalle kehitysuralle. Kohtalokkaintahan tänä päivänä on juuri menettää osaavat nuoret eli sitä kautta tulevaisuus osaamis- ja tietoyhteiskunnassa.

Kun EU:ssa käsiteltiin sen toimielimissä Agenda 2000 -esitystä, sen alue- ja rakennepoliittista uudistusta, hyvin keskeisenä vaatimuksena kirjattiin lisäysperiaate. EU-tuki ei siis saa olla alasajetun kansallisen aluepolitiikan korvike. Lisäksi korostettiin hyvin voimakkaasti alueitten omaa päättävältä, sen kunnioittamista ja byrokratian karsimista. Nyt voi kysyä, miten on käynyt tai miten on käymässä. Yritystoiminnan ja osaamisen kehittäminen on esimerkiksi Itä-Suomi-strategian painopistealue, ja näihin toimiin ja sitä kautta tuloksiin on päästävä heti ensi vuoden alusta kansallisen panostuksen, jos EU-tukipäätökset viipyvät.

Kuitenkin budjetissa leikataan yritysten alue-tukea kovalla kädellä, eikä kasvava Tekes-rahoitus, tutkimus- ja kehitysrahoitus, vieläkään ole kanavoitumassa alueille ilman uusia toimenpiteitä, joita on tehtävä joko henkilöstön tai rahan porrastuksen suhteen. Monet muut asiat on mainittu: tarvitaan muutosta kuljetustukeen sen palauttamiseksi, työllisyysmäärärahojen jakopuusteitten muuttamiseksi, kuntatalouden veromenetysten kompensoimiseksi jne. Infrahankkeet ovat olleet moneen kertaan esillä. Yhteyksien parantaminen on aivan keskeinen asia alueellisessa kehittämisessä. Tässäkin budjetti on kyllä varsin tily.

Suomihan tukee kansallisesti tukialueitaan vähiten asukasta kohti kaikista EU-maista. Lisäksi ykköstuen taso jäi meillä kaikkein alhaisimmaksi, vaikka yhteisin ponnistuksin yritimme parhaamme tehdä. Mutta tämäkin korostaa sitä, että kansallisia panoksia tarvitaan.

Olen hallituksen kanssa yhtä mieltä siitä, että meidän tulevaisuutemme on osaamisessa ja se on tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien hyödyntämisessä. Mutta hallituksen linjasta poiketen haluaisin kehittää tätä osaamista koko maassa. En väitä, että tämä ulottuvuus kokonaan budjetista puuttuisi, onhan tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien eteen tehty hyvin paljon pitkäjännitteistä, sitkeää työtä. Kyse on enemmänkin siitä, että esimerkiksi kuntien talousahdingossa mahdollisuuksien tasa-arvo heikkenee kovaa vauhtia ja toisaalta juuri tärkeät tutkimus-

ja kehityspanokset eivät hyödytä niitä alueita tarpeeksi, joille ne olisivat kaikkein eniten tarpeen.

Nimittäin oikein kohdennettu ja alueen tarpeita vastaava koulutus, kansainvälistyminen ja monipuolinen osaaminen ovat tänä päivänä aluekehitysstrategian avainasia. Maakunnalliset yliopistot tarvitsevat lisäystä toimintamäärärahoihin ja EU-hankkeitten kansalliseen rahoitusosuuteen, ja toivon hartaasti, että Suomi hoitaa todella hyvin EU:n uusien kulttuuri-, koulutus- ja nuoriso-ohjelmien toimeenpanon. Ajankohhtainen asia on juuri Sokrates 2 -ohjelman riittävä rahoitus, ja Suomella puheenjohtajamaana ja meidän opetusministeriöllämme on tässä sovitte-luneuvottelussa hyvin tärkeä asema.

Tietysti puitteet on myös saatava kuntoon. Koulujen ja kirjastojen perustamis- ja korjaushankkeita on lykätty jo liian kauan, ja tarve on polttava, samoin tietyistä monien sosiaali- ja terveystoimen perustamishankkeiden käyttökustannuksissa, joihin lisärahoitusta tarvittaisiin. Enemmän kuin siis lisärahoituksesta koko budjettiin on kyse valinnasta budjetin sisällä eli tasapuolisemmasta kohdentamisesta, valinnoista. Kyllä minäkin jän pohtimaan budjetin lausumaa valtionosuusjärjestelmän selvittämisestä perustamiskustannuksiin. Kyllä siihen selkeä uhka sisältyy, ja senhän opetusministeri täällä auki lausui. Tässä tarvitaan eduskunnan selkeä kanta. Tämä selvittäminen ei saa merkitä tuon valtionosuusjärjestelmän poistamista.

Itä-Suomen kehittämiseksi tarvitaan puitteet ja välineet, ja ne tarvitaan EU-tuen ja kansallisen aluepolitiikan yhteistoimin. Sen jälkeen avaimet ovat alueella itsellään, sen päättäjillä ja ihmisillä, ja kyse on pitkälti myös yksimielisyydestä tämän tahtotilan luomisessa. Näistä hankkeista pitää pystyä nyt päättämään koko alueen kokonaisuutta ajatellen tuhlaamatta voimavaroja keskinäiseen kinasteluun, niin kuin vähän uhkaavasti on käymässä.

Minä uskon myös, että me tarvitsemme nyt uudenlaista omaehtoisuuden kansansivistyksen nousua tietoyhteiskunnan tarpeista lähtien ja elämänikäiseen oppimiseen liittyen. Tässä projektissa kansan- ja kansalaisopistojen sekä kirjastoverkon hyödyntäminen on tavattoman tärkeä väline. On valitettavaa, että aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahoja on leikattu, kuten opetusministeri täällä itsekin valitteli. Kyllä me tarvitsemme myös taitekia tämän high techin rinnalle. Kaikenlaiset taidot, myös käden taidot, on saatava tuottamaan paremmin.

Teknologian voittokulun rinnalle on nostettava entistä vahvemmin tietoyhteiskunnan sisältötuotanto. Sisällön rakentajia, luovia osaajia tarvitaan koko maassa, ja tässä tietysti riittää haastetta koko koulutussektorille ja kaikille maakuntien kehittäjille.

Viimeinen lyhyt kommentti, arvoisa puhemies, opiskelijoitten asumistukiasiaan. Hallituksen esitys on mielestäni ristiriidassa tutkintojen suorittamisaikojen lyhentämiseen tähtäävän tavoitteen kanssa. Nythän opiskelijoita itse asiassa pakotetaan työhön perustoimeentulon hankkimiseksi. Minusta tässä tilanteessa on aika kohtuutonta säästää opiskelijoitten kustannuksella. Siksi tätä esitystä on yhteisvoimin parannettava.

Ed. S a r k o m a a : Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva tämän eduskunnan ja samalla uuden vuosituhannen ensimmäinen talousarvioesitys tuo hyvät edellytykset kestäväälle kasvulle, työllisyydelle, työllisyyden parantamiselle ja hyvinvoinnin vahvistumiselle. Tervehdin erityisellä ilolla valtion velan lyhentämisen aloittamista. On aivan välttämätöntä, että kevennämme tuleville sukupolville säilyttämäämme taakkaa ja kannamme huolta lapsenlastemme ja heidän lastensa hyvinvoinnista. 6 miljardia markkaa on alku, vaikka vaatimaton. Tosin joillekuille se näyttää täällä olevan liikaa.

Hyvä talouskehitys edellyttää malttia. Vaikka ajat ovat paremmat, ei se saa tarkoittaa sitä, että eläisimme entiseen malliin yli varojen. Päinvastoin velan reipas lyhentäminen on aivan välttämätöntä, jotta mahdollistamme liikkumavaran tulevissa suhdannevaihteluissa ja väestön ikääntymisen tuomissa haasteissa. Meidän on nähtävä nenäämme pidemmälle.

Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni on aivan luonnollista, että eduskunta käsittelee budjettiesityksen perusteellisesti. Se on tehtävämme ja velvollisuutemme. Tätä ei yhdenkään kansanedustajan pidä kyseenalaistaa. Ehdoton on kuitenkin oltava siinä, että budjetin loppusummaa ei kasvateta. Mahdolliset muutokset on rahoitettava budjetin sisäisin menosiirroin. Tätä vaikeaa aivovoimistelua me uudet kansanedustajat ja vähän kokeneemmatkin harrastimme tänä aamuna, kun yhdessä mietimme ratkaisua opiskelijoiden asumisliisäasiaan ja etsimme yhdessä voimavaroja osin torsoksi jääneen uudistuksen rahoittamiseksi budjetin sisäältä.

Mielestäni on hyvä, että eduskunnasta löytyy opiskelijoiden asianajajia, kun heitä ei budjettiriihessä riittävästi ilmaantunut ministeri Lindé-

nin esitystä tukemaan. Alun perinkin olisi pitänyt tarkastella laajemmin koko asumisen tukijärjestelmää, kuten kokoomus esitti. Nyt tähän kokonaisvaltaiseen tarkasteluun on onneksi meillä uusi mahdollisuus.

Arvoisa rouva puhemies! Useissa puheenvuoroissa on väitetty, että lapset ja perheet olisi budjetissa unohdettu. Ihmettelen, miten väitteiden esittäjät perustelevat näkemyksensä. Vakaa talous, koheneva työllisyys ja matala korkotaso ovat paras tapa edistää perheiden omaehtoista selviytymistä ja sitä kautta heidän hyvinvointiaan. Laadukas koulutuspolitiikka ja toimivat sosiaalipalvelut ovat yhtä lailla merkittävä osa perhepolitiikkaa. Tältä osin budjetti on lapsiperheiden kannalta hyvä, toteutuupahan vielä pitkään odotettu esiopetusuudistuskin.

Maamme kansainvälisestikin mittaviin äitiys- ja perhe-etuuksiin ei, kuten ei myöskään muihin perhepoliittisiin tulonsiirtoihin, ole esitetty leikkauksia. Lisäksi hallitus pidättäytyi viisaasti asuntolainojen verovähennysoikeuden rajoittamisesta. Kysynkin paikalla olevilta opposition edustajilta, miten he perustelevat väitteensä siitä, että hallitus olisi unohtanut lapsiperheet. Yhtään perustelua en ole kuullut enkä usko, että tässäkin keskustelussa oppositiolta niitä kuulen; odotetaan. Valtiosihteeri Sailas taisi osua lausunnossaan melkoisen oikeaan, kun hän totesi, että nykyinen kehysbudjetointikäytäntö on johtanut siihen, että enää ei nähdä eikä arvosteta jo olemassa olevia hyvinvointiyhteiskuntamme mittavia etuja ja palveluita. Tämä on hyvin valitettavaa.

Arvoisa rouva puhemies! Peruspalveluiden laadun ja saatavuuden turvaaminen koko maassa on tärkeä tavoite. Budjettiesitys antaa tähän kunnille kohtuullisen hyvät lähtökohdat, kunhan kunnat itse asettavat peruspalveluiden tuottamisen toiminnassaan etusijalle. Selvää kuitenkin on, että palvelutuotantoon kohdennettuja voimavaroja ei voida enää vähentää. Rahoitusongelmaa on kuitenkin ryhdyttävä ensisijaisesti ratkaisemaan selvittämällä, kuinka olemassa olevat resurssit saadaan tehokkaimpaan käyttöön.

Suomen sosiaali- ja terveystaloudelliset tavoitteet ovat pääosin onnistuneet. Se, missä olemme epäonnistuneet, on niiden toimeenpano. Mielestäni aivan liian harvoin tunnustetaan se tosiseikka, että on kuntia, jotka tuottavat huokealla laadukkaat palvelut, ja kuntia, joissa kalliillakaan ei saada hyvää aikaan.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteilla

oleva vanhan niin sanotun Valsun korvaava talous- ja toimintasuunnitelma on parhaimmillaan hyvä tuki ja ohjain kunnille kamppailussa peruspalveluiden turvaamiseksi. Kunnat tarvitsevat tutkittua tietoa siitä, kuinka toimia kustannustehokkaasti ja laadukkaasti. Toivon ja edellytän, että molemmat sosiaaliministerit keskittävät kaiken taitonsa ja tarmonsia tämän toimintasuunnitelman tekemiseen. Talous- ja toimintasuunnitelman yhdeksi painopisteeksi on nostettava ammattitaitoisien, riittävän ja hyvinvoivan henkilöstön turvaaminen, onhan henkilöstö palveluiden tuottamisessa tärkein voimavara ja siitä on pidettävä erityisen hyvää huolta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon maksut ovat härttäneet täällä paljon keskustelua. Ihmettelen kovasti eräitä puheenvuoroja, esimerkiksi ed. Kankaanniemen väitettä siitä, että sairastetaan maksamaan enemmän tässä budjettiesityksessä. Totta toki on, että maksuja korotetaan. Mielestäni maksukorotus on erittäin tasapainoinen ja järkevä kokonaisuus. Tuntuu vähän siltä, että keskusteluissa on unohdettu, että tähän kokonaisuuteen sisältyy aivan uusi ja merkittävä uudistus eli tämä maksukaton luominen. Sairaus onkin usein suuri työttömyyden, köyhyyden ja syrjäytymisen riski, ja mielestäni tämä maksukaton käyttöönotto on perusteltu paljon terveyspalveluja käyttävien kannalta, ja se on yhtä lailla tervetullut eläkeläisten omaehtoisen selviytymisen tukemiseksi. Eläkeläisiäkään ei siis ole unohdettu.

Suhtaudun toisaalta tähän maksukattoon kriittisesti, vaikka sitä kannatankin. Mielestäni maksukaton valmistelussa, käyttöönotossa ja seurannassa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, ettei maksukatolla luoda vahingollisia ohjausvaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämiseen. Erityisesti monimuotoiset palveluratkaisut vanhustenhuollossa on turvattava. Asiasta on paljon keskusteltu ja väitteet siitä, että tällä voisi olla vahingollisia ohjausvaikutuksia, on yritetty kumota, mutta mielestäni on älyllisesti epärehellistä väittää, ettei tällaista ohjausvaikutusriskiä olisi. Onhan jo nykyisen sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmän osoitettu omaavan epäedullisia ohjausvaikutuksia. Maksujärjestelmä ei tue avopalveluita. Siinä on kannustinloukkuja. Maksukatto onkin oikein toteutettuna hyvä osa kipeästi kaivattua maksujärjestelmämme uudistamisesta.

Arvoisa rouva puhemies! Itämeren pelastamisessa on ryhdyttävä sanoista tekoihin. Hallitus-

ohjelmassa sovittu Itämeren suojeleohjelma on saatettava viivyttämättä valmiiksi. Kuten varmasti huomaisitte, valtioneuvoston tiedotteessa ja ympäristöministeriön tiedotteessa vain todettiin, että tämä ohjelma valmistuu. Me, jotka asiaa olemme paljon seuranneet, tiedämme, että tämän ohjelman valmisteleminen on ilmeisesti siirretty vasta puheenjohtajuuskauden loppuun. Siinä mielessä kyllä kiinnittäisin huomiota ympäristöministeri Hassin ja koko ympäristöministeriön velvollisuuteen, että he huolehtivat ja vastaavat siitä, että jo sovitut vesiensuojelutavoitteet toteutuvat ja toimeenpannaan.

Haluan kiinnittää huomiota hajakuormitukseen ja siihen, että siitä on puhuttu pari vuosikymmentä ilman, että tässä asiassa olisi juuri mitään tehty. Meillä onkin omissa jätevesissä meidän tekemistä, vaikkakin suurin työ on tehtävänä kansainvälisessä yhteistyössä ja erityisesti lähi-alueyhteistyössä. Itämeren tilan parantaminen onkin nostettava yhdeksi tärkeäksi osaksi pohjoista ulottuvuutta. On välttämätöntä, että Suomi EU:n puheenjohtajamaana pyrkii täysin palkein edistämään Itämeren suojelua ja saamaan EU-rahoitusta Itämeren suojeluun ja erityisesti Pietarin alueen puhdistamoiden rakentamiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Mittava maassamuutto on suuri haaste yhtä lailla kasvukeskussille kuin muuttotappioalueillekin. Tarvetta on taitavalle aluepolitiikalle. Ilmiön ongelmallisuutta kuvaa esimerkiksi se, että Uudellemaalle on keskittynyt neljäsosa koko maan pitkäaikais-työttömistä ja runsas puolet asunnottomista. On vaikea ymmärtää niitä puheenvuoroja, joissa on väitetty, että tietoisesti haluttaisiin kiihdyttää muuttoliikettä. Esimerkiksi ed. Kääriäisen puheenvuoro oli hämmästyttävä. Ihmettelen, millä perusteella hän väittää, että hallitus tieteen tahtoon vauhdittaisi muuttoliikettä. (Ed. Korkea-oja: Kun vuodesta toiseen päätökset ovat sellaisia!) Huoli ja vastuu maastamme on varmasti yhteinen.

Pääkaupunkiseudun näkökulmasta keskeisten painopisteiden on oltava toimiva kaupunki ja asuntopolitiikka. Hallituksen on kiirehdittävä asuntopolitiittisen kokonais selvityksen tuomista eduskunnan käsittelyyn.

Yhtä lailla on huutava tarve liikenne ratkaisuille, jotka tukevat ihmisten joustavaa liikkumista ja sitä, että ihmisten olisi kannattavampaa käydä kauempaakin töissä ja näin he voisivat asua jo olemassa olevissa asunnoissaan. Hyvällä liikennepolitiikalla onkin mahdollista helpottaa asuntopulaa ja säästää ympäristöä.

Joukkoliikenteen kehittäminen on ekonomista ja ekologista ja aivan avainasemassa, kun puhutaan pääkaupunkiseudusta. Esimerkiksi rata-verkon kehittämisellä muun muassa Tampereen suuntaan ja myönteisellä suhtautumisella metron jatkamisella on mahdollista helpottaa pääkaupunkiseudun kasvukipuja kestäväällä tavalla. Näissä asioissa odotuksemme ovat erittäin suuret, ja odotammekin liikenneministerin avauksia näissä asioissa tulevaisuuden budjeteissa. Eilen julkaistu liikenneministeriön edistyksellinen ympäristöohjelma liikenteen ympäristöhaittojen vähentämiseksi antaa varmasti hyvän selkänöjan liikenneministeriön tuleviin toimiin.

Arvoisa rouva puhemies! Keskustelussa esiteistä synkistä puheenvuoroista huolimatta katsos luottavaisesti tulevaisuuteen. Hallituksen esitys vuoden 2000 talousarvioksi antaa Suomelle ja meille suomalaisille hyvät mahdollisuudet siirtyä luottavaisin mielin uudelle vuosituhanalle.

Ed. L. Hiltunen: Arvoisa rouva puhemies! Tämän hallituksen ensimmäisen budjetin tulisi nyt peilata niitä puheita ja odotuksia, joita kansalaisille vaalikentillä annettiin. Nyt puheet konkretisoituvat markoiksi, jotka osoittavat, millaisia arvovalintoja halutaan tehdä. Budjetin tasapaino ja irtiotto laman aiheuttamista laskuista ovat syntyneet pitkässä juoksussa, ja se on vaatinut tiukkaa taloudenpitoa sekä valtion että kuntien taholta. Säästöpäätökset näkyvät jokaisella hallinnonalalla ja todellisina varsinkin eräiden kansalaisryhmien arkielämässä.

Suomalaisina olemme jakautuneet kahtia: on hyväosaisia, joita hellitään mahdollisilla verolennuksilla, ja on niitä, joiden lama ei vieläkään ole loppunut. Veroratkaisujen siirtäminen tuloneuvottelujen yhteyteen huolestuttaa sikäli, kun tiedämme, että tuon pöydän äärestä puuttuvat muun muassa pienyrittäjät, työttömät ja eläkeläiset.

Pien- ja varsinkin perheyrietykset ovat kansantaloutemme merkittävä voimavara. Ne tarjoavat noin puolet kaikista työpaikoista. Tätä monesti riskialtista ja kova yrittämistä tulee tukea ja luoda kannusteita siihen ryhtymiselle verotuksellisin keinoin. Investointi- ja työllisyysvarat on suunnattava siten, että työllisyys ja mahdollisuudet yrittämiseen paranevat heikoimmilla alueilla ja julkiset peruspalvelut turvataan koko maassa.

Mahdolliset tuloveroasteikko-vennykset tulee kohdentaa pieni- ja keskitulolaisiin, joiden kohdalla ne lisäävät eniten hyvinvointia. Vastaavasti

pienää eläkettä saavien eläkeläisten 200 markan eläkekorotus tulisi pikaisesti toteuttaa.

Meidän on hyvä muistaa, että noin 600 000 suomalaista on toimeentulotuen asiakkaina työttömyyden, ylivelkaantumisen ynnä muiden taakojen vuoksi. Talouden ehdoilla harjoitettava kova politiikka unohtaa inhimillisyyden ja arkielämän lainalaisuudet. Tämä linja jatkuu nykyisen hallituksen budjetissa, jossa raskaimmat taakat on sysätty sairaille ihmisille kasvattamalla maksurasitusta ja opiskelijoille, joiden asumistuen heikennys johtaa vähävaraisten opiskelumahdollisuuksien vaikeutumiseen.

Tuloerot ovat talouskasvusta huolimatta kasvaneet maassamme. Hyvinvointikakkua jaetaan epätasaisesti. Tässä budjettiesityksessä kavennetaan muun muassa vähävaraisten ja opiskelijoiden siivuja entisestään. Ruokapankkiväki ennustaa, että muun muassa opiskelijoiden asumistuen heikennykset ja terveydenhuollon palvelumaksujen korotukset lisäävät ruoka-avun tarvetta. Köyhyydestä on muodostunut rakenteellinen ongelma.

On syytä pohtia, kuinka paljon erilaista vastuuta voidaan siirtää vapaaehtoisten ja omaisten hartioille. On mielestäni uskomatonta, että hyvinvointi-Suomi ei pysty hoitamaan työttömyyttä, syrjäytymistä ja poistamaan leipäjonoja tämän paremmin. Hallitukselta odotetaan nyt selkeitä toimia niiden ihmisten hyväksi, jotka mielenterveysongelmien, pitkäaikaissairauden ja työttömyyden lisäksi kamppailevat konkreettisen köyhyyden kanssa arkielämässään.

Toimeentulemisen kannalta ja arvovalintoja tehtäessä tulisi nähdä olemassa olevat selkeät perusongelmat, kuten muun muassa se, että verotus kohdistuu hyvin pieniin tuloihin ja aiheuttaa toimeentulo-ongelmia ja riippuvuutta toimeentulotuesta. Siksi hyvin pienistä tuloista ei tulisi periä veroja.

Toiseksi yhden tulonsaajan perheet tulisi paremmin huomioida verotuksessa. Euroopan sosiaalisen peruskirjan mukaan perheen tulee nauttia erityistä tukea yhteiskunnassa verotuksellisesti ja sosiaalisesti. Suomi, Ruotsi ja Kreikka ovat maita, joissa verotuksessa ei huomioida elatusvastuuta yhden tulonsaajan perheessä. Ja vielä lisäksi toimeentuloriskiä lisäävät lyhytaikaiset työsuhheet ja valtaisa byrokratia.

Arvoisa puhemies! Yhteiskuntamme arvoilmapiiri on valtiotieteen lisensiaatti Pauli Furmanin tuoreen tutkimuksen mukaan koventunut lamavuosina. Hyväosaisten asenteet huono-osaisen sosiaaliturvaetuuksia kohtaan muuttuivat

nihkeämmiksi samalla, kun valmius julkisen talouden säästöpäätöksiin kasvoi. Furmanin mukaan äärimmäisessä tapauksessa eliitin jäsenet eivät edes tiedä, mitä eläminen maksaa ja miten tärkeää sosiaaliturva kansalaisten toimeentulon kannalta on.

Kansanedustajina kuulumme myös tähän eliittiin. Toivottavasti me emme edusta näitä arvoja, vaan toteutamme sitä sosiaalista oikeudenmukaisuutta, josta vaalikentilläkin paljon puhuttiin. Joudumme kysymään, annammeko markkinavoimien säädellä päätöksentekoamme ja sosiaalisia rakenteita vai rakennammeko sosiaalipolitiikkaa taloudellisten realiteettien kanssa rinnakkain. Tämä on mielestäni inhimillisesti kestävämpi ratkaisu kuin se, että sosiaalipolitiikalla yritämme korjata oravanpyörästä pudonneet ja ne laajemmat sosiaaliset ongelmat, joita syrjäytyminen aiheuttaa.

Myös makrotasolla on kipeitä ongelmia, joista voimakas muuttoliike kasvukeskuksiin on yksi merkittävimmistä. Satakunnan edustajana olen huolissani oman maakuntani korkeasta työttömyydestä, joka voimistaa muuttoliikettä ja siitä aiheutuvaa negatiivista kierrettä haja-asutusalueilla. Hallitusta aluepolitiikasta ei voida siis puhua, vaan nyt asiat hoituvat kuin omalla painollaan väen pakkautuessa erityisesti pääkaupunkiseudulle. Tämän kehityksen katkaiseminen on kaikkien etu. Hallituksen tulisiikin tavoitteensa mukaisesti edistää eri alueiden välistä tasa-arvoa alueellisilla tulonsiirroilla painottaen taantuvia muuttotappioalueita eikä keskittää hankkeita ja määrärahoja kasvukeskuksiin.

Arvoisa puhemies! Työssä jaksamiseen on viime vuosina alettu kiinnittää yhä parempaa huomiota. Varsinkin julkisen sektorin työpaikoilla koetaan stressioireita, uupumusta ja sairastelua henkilöstövähennysten johdosta. Joka neljäs työelämässä oleva on tutkimusten mukaan tänä päivänä pitkäaikaissairas. On siis syytä pohtia, onko tämä seurausta työelämän murroksesta ja määräaikaista työsuhteista, joita esimerkiksi tehläisten keskuudessa on kolmannes.

Terveydenhuoltopalveluista ei enää voida leikata ilman, että palvelutaso heikkenee samalla roimasti. Terveyspalvelut ovat jokaiselle yksilöllisen tärkeäksi koettuja.

Yhteisöveron kanavoimisella valtiolle heikennetään kuntien mahdollisuuksia järjestää palveluja ja turvata työpaikkoja. Hyvin toimivat peruspalvelut muodostavat kuitenkin kansalaisten arkisen turvallisuuden ytimen.

Terveyspalvelujen kuntakohtaisesti suuria

eroja ei voida sysätä vain kuntien päättäjien vastuulle. Toisaalta kuntien vastuuta esimerkiksi vammaispalveluiden, alaikäisten mielenterveyspalveluiden ja päihdehoidon osalta tulee paremmin valvoa ja sanktioida, jotta lainsäädäntöä noudatettaisiin. Näiden palvelujen tarjonta kunnissa on usein heikointa. Yksittäiset kunnat kuntayhtymien jäseninä ovat viime aikoina olleet pakotettuja vaatimaan rajujakin leikkauksia terveydenhuoltoon ja erityisesti erikoissairaanhoidon. Tämä on erityisen huolestuttavaa aluepoliittisesti sekä ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Tilanne on vakava, ja siihen on puututtava myöskin hallituksen toimesta.

Nyt on arvokeskustelun paikka siitä, mitä hyvinvointi on ja miten siihen käytännön tasolla päästään. Yhteiskuntamme tarvitsee aivan uuden "sopimuksen" hyvistä peruspalveluista, solidaarisuudesta, sukupuolten ja ikäpolvien välisestä tasa-arvosta sekä työn jatkuvuudesta. Nyt on liian monella ihmisellä paha olla.

Tuoreen päihdebarometrin mukaan lähivuosina saattaa olla edessä päihdeongelmien raju kasvu. Varsinkin ennaltaehkäisevään päihdetyöhön nuorten parissa tulee osoittaa resursseja. Tehokas huume- ja päihdetyö sekä ennaltaehkäisevästi että korjaavasti poliisin, sosiaali- ja terveystoimen, koulutoimen ja seurakuntien yhteistyönä säästää yhteiskunnan voimavaroja monin tavoin.

Mahdollisuus sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen nostamiseen on mielestäni väärä linjavalinta ja sosiaalisesti ongelmallinen tapa helpottaa kuntien taloutta. Maksut rasittavat ennen kaikkea paljon julkisia terveystalouksia käyttäviä, alemmassa sosiaaliluokassa olevia kansalaisia, ja monissa tapauksissa maksujen korotus lisää toimeentulotuen tarvetta. Kustannushyöty kunnille on näissä tapauksissa siis olematon. Lisäksi jo nyt suomalaisten kotitalouksien maksama osuus terveydenhuollon menoista on euroopalaisittain huippuluokkaa.

Kuluvalla vuosikymmenellä omavastuuosuus on noussut yli 20 prosenttiin. Päiväkirurgisten hoitomaksujen nosto on tosin ymmärrettävää, koska hoitomenetelmien kehittyessä sairaalapäivien määrä on saatu laskettua ja näin myös asiakkaan maksamat hoitopäiväkustannukset ovat laskeneet.

Terveydenhoitokulujen maksukaton osalta tulee kuitenkin pohtia sen kustannusvaikutuksia ja arvioida, riittääkö kaavailtu 200 miljoonan markan määräraha ja pitäisikö myös tästä syystä maksukattoon oikeuttavia ryhmiä rajata.

Mielestäni terveydenhuoltojärjestelmän toimivuutta ja vaikuttavuutta on syytä kaikin keinoin edesauttaa. Maksujen korotuksilla tätä ei aikaansaada. Päinvastoin tällä tavalla voidaan lisätä terveyseroja ja köyhyyseroja.

Taloudellisten päätösten seurausvaikutuksia tuleekin arvioida etukäteen ja rakentaa sosiaalisten seurausvaikutusten arviointijärjestelmä, sova, osaksi päätöksentekoa. Sova-järjestelmän käyttö tulisi määritellä lainsäädännöllä. Monenlaista arvokasta seurantalutkimusta toki tehdään, mutta silloin korjausliikkeet tehdään jälkijunassa. Sova-menettelyllä voitaisiin arvioida päätösten vaikutuksia inhimillisen selviytymisen tasolla sekä heijastusta muiden palveluiden käyttöön ja tarpeeseen nimenomaan etukäteen. Sova-menettely olisi vastaava kuin yva-järjestelmä, joka sekin tuottaa tärkeää etukäteistietoa merkittävien hankkeiden ympäristövaikutuksesta. Näillä arvioinneilla voidaan estää korvaamattomia ja kalliiksi tulevia tahattomia vahinkoja ja haittoja sekä arvottaa asioita keskenään.

Työttömyyden hoidon painopisteesi on aivan oikein otettu vaikeimmin työllistyvät, mutta silti tätä ryhmää tulisi laajentaa pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyvien lisäksi myös vammaisiin, joiden omaehtoista selviytymistä tulee tukea myös työmahdollisuuksien kautta. Hallitusohjelman oikean suuntaisten linjojen tulisi myös vammaisten osalta muuttua lihaksi. Nyt ne vesitvät vuoden 2000 talousarviossa. Vammaisneuvostot eivät turhaan kanna huolta työministeriön nihkeästä suhtautumisesta vammaisten työllistämiseen. Hallitusohjelman konkretia on muuttunut budjetissa kehittämishankkeeksi. Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti aikuistuvien vammaisiin, heidän integroimiseensa yhteiskuntaan ja heidän mahdollisuuksiensa kehittämiseen sekä kannustamiseen elämässä eteenpäin.

Lopuksi, arvoisa puhemies, Satakunnan näkökulmasta haluan muistuttaa siitä tosiasia, että Satakunta on jäänyt jälkeen valtion rahojen jaossa. Nyt olisi erittäin tärkeää, että Satakunta saa oikeudenmukaiset määrärahat niin koulu-

tuksen, tiestön kunnossapidon, tieliikenteen ja raideliikenteen parantamisen osalta kuin myös kokonaisuuden, aluepolitiikan, kannalta.

Erityisesti olemme näkemässä, että tarvitsemme Satakuntaan valtion kädenojennusta koulutukseen. Muun muassa ammattiläntäjien koulutus Porin ilmailuopistossa tulisi käynnistää ja valtion osoittaa tähän määrärahat. Selviytyäkseen tulevaisuuden haasteista Satakunnan koulutusvalikoima tarvitsee monipuolista ammatillisen koulutuksen, korkeakoulun ja työelämän yhteistyötä, mutta ennen kaikkea tarvitsemme oman yliopiston.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan tyydytyksellä todeta vielä, että miinanraivaukseen osallistuneille esitetään lopultakin oikeutta miinanraivaajatunnukseen. Parannus jää kuitenkin puolitiehen, kun vuonna 26 syntyneet jäävät ulkopuolelle, vaikka eduskunnan enemmistö asiasta on toista mieltä. Toivonkin, että tämä asia hoidetaan vielä budjettiin.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksestä poistetaan 4)—7) asia.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen